

Херсонський державний аграрно-економічний університет
Полтавська державна аграрна академія
Федерація аудиторів, бухгалтерів і фінансистів АПК України
Спілка економістів України
ПАТ «Райффайзен банк Аваль»

Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної
Інтернет – конференції

«СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ»

12 листопада 2020 року (м. Херсон)

УДК 33(477)

Стратегічні пріоритети розвитку економічної системи України: зб. матеріалів Всеукр. наук. – практ. конф. / за ред. Танклевської Н.С. Херсон : ХДАУ, 2020. 264 с.

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції висвітлюють широкий спектр теоретичних і практичних питань розвитку економіки України. Тематика конференції охоплює питання дослідження сучасного стану економічних відносин та фінансової діяльності суб'єктів господарювання, управлінські та адміністративні аспекти розвитку підприємництва в Україні.

Призначено для науковців, викладачів, аспірантів, здобувачів вищої освіти, слухачів інститутів підвищення кваліфікації, спеціалістів з економіки та освіти.

*Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ МОЛОКА І МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ

В умовах ринкової економіки самоокупність та самофінансування діяльності підприємств та інших підприємницьких структур можна забезпечити лише в тому випадку, якщо операційні витрати виробника відшкодовуються грошовими надходженнями від реалізації продукції. Ці процеси відбуваються у виробництві і сфері обміну, вони безпосередньо пов'язані з ціною.

В ринкових умовах аграрна політика має бути спрямована на забезпечення продовольчої безпеки та розвиток конкурентоспроможного виробництва. Нині в країні зменшується виробництво молока сільськогосподарськими підприємствами і господарствами населення, порушуються механізми міжгалузевого обміну, поглиблюється диспаритет цін на промислову та сільськогосподарську продукцію, ускладнюються процеси збуту молока. Це зумовило скорочення обсягів виробництва, загострення фінансового стану, зниження платоспроможності сільськогосподарських товаровиробників та збільшення збитковості господарств, що утримують молочне стадо корів.

Ціноутворення є результатом функціонування і розвитку будь-якого ринку, в тому числі і сировинного. Адже собівартість продукції формується під впливом цін на матеріальні ресурси, рівня заробітної плати, інших виробничих, адміністративних і збутових витрат. Ціна на молоко і молочні продукти формується на рівні молока-сировини і на рівні молокопереробних підприємств. Тому шляхи оптимізації цін і формування ефективного цінового механізму на ринку молочних продуктів слід визначати комплексно, з точки зору участі у процесах створення готового продукту всіх учасників маркетингового ланцюга.

У структурі ціни на молоко і продукти його переробки, крім собівартості, важливим елементом виступає прибуток, рівень якого забезпечує розширене

відтворення виробничих і соціальних процесів, зростання доходів самих суб'єктів господарювання та їх працівників, формування фінансових фондів.

Ціна виступає стимулом збільшення виробництва більш якісної продукції, що особливо актуально на сучасному етапі розвитку молокопродуктового підкомплексу, коли законодавчо обмежено використання молока другого гатунку на харчові цілі і ціна на молоко вищого гатунку встановлена на 20-30% вище. При низькій ціні втрачаються стимули удосконалення виробництва, як і при завищенні цін прибуток одержують незалежно від якості продукції.

З метою організації рівномірної реалізації молока і, відповідно, надходження доходів, протягом року підприємствам-виробникам молока слід удосконалювати структуру стада, розробляти план отелень, удосконалювати організацію обслуговування поголів'я.

На ринку молока і молочних продуктів діють наступні ціни:

- за закупівельними цінами товаровиробники молока-сировини реалізують його промисловим переробним підприємствам;
- за оптовими - реалізують продукцію підприємства промислової переробки молока, у торгівельну мережу і посередникам;
- роздрібні - за якими підприємства сфери торгівлі реалізують продукцію населенню, підприємствам, організаціям.

Особливістю ціноутворення і ціни на молочну продукцію є вплив сезонного коливання цін, яке пов'язане зі зміною обсягів виробництва і пропозиції продукції протягом року. У осінньо-зимовий періоді зменшується надій на корову, тому зменшується пропозиція молока на ринку, і, як наслідок, зростають ціни на молочні продукти. У весняно-літній період, коли зростає продуктивність корів, ціни на дану продукцію знижуються. У 2019 р. діапазон цін коливався від 7575,8 грн за 1 т у червні до 8986,2 грн за 1 т у січні та 8259,2 грн за 1 т у грудні.

Наявність такого нерівномірного виробництва вимагає прийняття спеціальних організаційно-економічних заходів на макро- і мікрорівнях з метою

зменшення сезонного коливання цін, від якого часто потерпають аграрні підприємства.

Ціноутворення - це процес встановлення ціни на конкретний товар. Після врахування зовнішніх чинників підприємство починає формувати вихідну ціну, яка враховує його постійні і змінні витрати та плановий прибуток. Основні причини високих закупівельних цін на молоко в Україні - його висока собівартість і низька продуктивність у цій галузі.

Успіх ринкових відносин в молоко продуктового підкомплексі України залежить від ціноутворення на його продукцію та від умов організації виробничої діяльності. В 90-х роках товаровиробники молокопродуктового підкомплексу реалізували свою продукцію за встановленими державними органами твердити цінами, які були вигідні для них і це підтверджується рівнем рентабельності молока 32,4 %.

У ринковій економіці формування цін на молоко-сировину відбувається під впливом таких виробничих чинників: рівень технологій і відповідність їм засобів виробництва; витрати на виробництво та реалізацію продукції; ґрунтово-кліматичні умови, пора року; ціни на сировинні (кормові) та енергетичні ресурси.

Ціна попиту на молоко і молочні продукти – це похідна від рівня доходів населення; смаків, традицій, уподобань та національних особливостей кожного регіону; престижність; фізіологічні потреби; показники якості.

Література

1. Сільське господарство України за 2019 рік: статистичний збірник. / За ред. Прокопенко О. К.: Державна статистична служба України, 2020. 230 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: підручник. К.: КНЕУ, 2002. 624 с.
3. Шиян В.Й., Гуторов О.І., Шарко І.О., Кучер Л.Ю. Економіка підприємства: наоч. посібник. Харків: ХНАУ, 2011. 149 с.

Алещенко Л.О - асистент кафедри менеджменту та інформаційних технологій, Херсонський державний аграрно-економічний університет», м. Херсон

МОЛОДІЖНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Молодіжне підприємництво може стати рушійною силою при вирішенні соціально-економічних проблем в Україні, таких як організація нових трудових областей, зниження рівня безробіття, створення грамотних співробітників. Розширення перспектив та збільшення дії цього виду бізнесу обумовлює необхідність застосування його потенціалу. Молодь залучає до малого та середнього бізнесу ті можливості, котрі можуть зробити його успішним.

Вивченням проблемних аспектів молоді та молодіжного підприємництва займалися багато вчених-дослідників, серед яких :Е. Лібанова, О. Цимбал, Л. Лісогор, І. Марченко, О. Ярош [1], І. Жданов [2],О. Дідух [3], І. Савина, К. Семенова [4], О. Мельниченко [5] та багато інших.

Згідно зі статистикою у світі приблизно 300 мільйонів молодих людей у віці з 18 до 30 років не мають постійного робочого місця чи вважаються не працевлаштованими. Приблизно 20% з них мають необхідні здібності для того, щоб започаткувати власний бізнес, але лише 5% наважуються на це [10].

На нашу думку виокремлення молодіжного підприємництва в якості особливого сегменту підприємництва необхідно для того, що воно наділене власними специфічними якостями, сильними та слабкими сторонами.

До сильних сторін можна віднести:

- здатність молоді до креативного мислення;
- значна мобільність, енергійність, вміння взаємодії для вивчення нових ринків;
- високий рівень здатності систематичного оновлення власних підприємницьких знань та вмінь у взаємодії з ринковими умовами, які мають властивість постійно змінюватись;

- потенційна працездатність та схильність молоді до значних як нервових так і трудових навантажень, притаманних підприємницькій діяльності;
- схильність молоді до ризику.

До слабких сторін молодіжного підприємництва можна віднести:

- обмежений соціальний досвід;
- відсутність ділової репутації;
- незначні практичні здібності використання економічних законів та елементів;
- проблеми з пошуком стартового капіталу;
- обмежена кількість індивідуальних контактів в сфері бізнесу та владно-адміністративних структурах;
- незахищеність від впливу бюрократичних структур.

Ці показники виокремлюють молодіжний бізнес в особливу категорію та зумовлюють основні питання для його підтримки: процвітання сильних сторін та подолання слабких.

Більш детально вивчаючи питання, котрі заважають молодіжному підприємству активно розвиватися треба звернути увагу на наступне:

- Соціальний настрій. На даний момент молодь віддає перевагу перспективам самореалізації у сфері крупного бізнесу або державного апарату.
- Сприйняття бізнесменів соціумом. В молодіжному суспільстві підприємницька діяльність сприймається в контексті подолання проблем, а не досягнення успіху.
- Освітня складова. Нажаль навчальні заклади, в більшій своїй кількості, надають лише теоретичні знання, однак в недостатній кількості створюються стимули та поведінські компетенції, націлені на ефективну та успішну підприємницьку діяльність.
- Державна підтримка. Заходи, які проводяться державними та регіональними установами для підтримки молодіжного підприємництва наразі не

приносять помітного ефекту. Управлінські, правові та економічні перешкоди, котрі заважають реалізації молоді в бізнесовому просторі залишаються важко подоланими.

З метою формування молодіжного підприємництва на сьогодні необхідно:

- організовувати профільну підготовку, навчати новій базі з метою залучення молодих людей до ведення бізнесу;
- створювати та поширювати заходи для масового залучення молоді до підприємницької діяльності;
- збільшити попит на підприємницьку діяльність серед молодого покоління;
- масово поширювати інформацію про державні програми розвитку молодіжного підприємництва;
- давати можливість в рамках навчання у вищих навчальних закладах проходження практик та стажувань в бізнесовій сфері.

Література

1. Е. Лібанова, О. Цимбал, О. Ярош, Л. Лісогор. Перехід на ринок праці молоді України : результати міжнародного дослідження «School-to-work transition surveys» в Україні у 2013 та 2015 роках; Міжнародне бюро праці. – Женева : МОП, 2016. URL: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/ed_emp/documents/publication/wcms_536293.pdf.
2. І. О. Жданов. Формування та реалізація державної молодіжної політики в Україні в умовах децентралізації. Тернопіль : ТОВ «Тернограф», 2017. С. 100.
3. Дідух О. О. Соціологічний аналіз проблеми безробіття серед української молоді. Грані, 2016. № 5. С. 68–75.

4. Савина, І. В. Статистичний аналіз економічної активності та зайнятості молоді в Україні. Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Одеса, 2017. № 3. С. 35–40.

5. Мельниченко О. Молодіжний ринок праці України: проблеми і перспективи. Психологія і суспільство. 2015. № 3. С. 99–104.

*Бабаніна В.В. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»

Сутність економічної безпеки полягає «в забезпеченні поступального економічного розвитку суспільства з метою виробництва необхідних благ та послуг, що задовольняють індивідуальні та суспільні потреби». Раніше усі питання, пов'язані із забезпеченням безпеки покладалися на державні органи. Останнім часом спостерігається відтворення системи безпеки, в якій провідна роль відводиться державі.

Під міжнародною економічною безпекою розуміється така економічна взаємодія країн, яка виключала б навмисне завдання збитку економічним інтересам якоїсь країни [1]. Дестабілізуючими факторами зниження рівня міжнародної економічної безпеки можуть бути: порушення стабільності міжнародної торгівлі; обмеження доступу деяких країн до стратегічних ресурсів шляхом їх дорожчання, або під впливом політичних факторів; навмисне створення перешкод при обміні новими актуальними технологіями; створення сприятливих умов деякими країнами для «відпливу» висококваліфікованих кадрів з інших країн та інші.

Економічну безпеку підприємства можна розглядати як одну з складових загального поняття «безпека».

Економічна безпека підприємства – це захист діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різноманітні загрози чи пристосуватися до існуючих умов, які не позначаються негативно на його діяльності [2]. Крім того, економічна безпека підприємства – найефективніше використання ресурсів, які забезпечують стабільне функціонування підприємства.

У цілому можна виділити декілька підходів різних авторів до визначення економічної безпеки підприємства (ЕБП) (рис. 1.2) [3]. ЕБП визначають:



Рис. 1. Підходи до визначення поняття «економічна безпека підприємства»

Ефективне функціонування будь-якого господарського суб'єкта не можливе без дотримання основних принципів, раціональне впровадження яких формує базис економічної безпеки сільськогосподарських підприємств.

Економічна безпека держави виступає вирішальною умовою до- держання та реалізації національних економічних інтересів. Отже, в її належному рівні

повинні бути зацікавлені і приватний бізнес, і державні структури, і всі сфери суспільства

Література

1. Мазурок, П. Соціально-економічний механізм інституціональних перетворень у регулюванні доходів і його вплив на рівень якості життя населення України. *Банк. справа*. 2004. № 6. С. 56–67.
2. Фортов, В., Макаров А., Митрова Т. Глобальна енергетична безпека: проблеми і шляхи розв'язання. *Вісн. НАН України*. 2007. № 8. С. 40–50.
3. Мунтіян, В. Економічна безпека держави. К.: Вид-во КВІЦ, 1999. 462 с.

*Барабаш Л.В. – к.е.н., доцент
Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ

Податковий менеджмент є невід'ємною складовою механізму державного управління усіх сучасних держав. Його реалізація охоплює різні за обсягом і значенням рівні: від міждержавного та внутрішньодержавного, до органів місцевого самоврядування та підприємств (а також і самоменеджмент для фізичних осіб). Відтак важливість визначення пріоритетів функціонування системи податкового менеджменту у період кризових спотворень є ключовим фактором формування стратегії податкового управління, інструменти якої стануть визначальними для результативних показників усієї структури податкового менеджменту (рис. 1).

Наразі податковий менеджмент України, що є віддзеркаленням пріоритетних цілей державної податкової політики, перебуває на межі значних структурних перетворень. Поштовхом до них стали еволюційні трансформації цілей і механізмів оподаткування, що спостерігаються в усіх країнах світу. І,

відповідно, у подальших періодах провадження податкового менеджменту вони мають бути враховані, адже світ, на межі чергової економічної кризи, викликаної пандемією COVID-19, вимагає побудови чіткого, справедливого і дієздатного у нестабільних умовах механізму адміністрування податків. А це, в свою чергу, потребує синхронізації цілей і завдань оподаткування, з одночасним врахуванням не лише автентичних особливостей, а й останніх світових тенденцій.



Рис. 1. Структура податкового менеджменту [3]

У глобальному річному огляді PwC, міжнародної мережі компаній, що пропонують професійні послуги у сфері консалтингу та аудиту, зауважено, що пандемія COVID-19 хоч і не підтримує, але може прискорити реалізацію поточних і планованих заходів податкового регулювання у багатьох країнах та регіонах [2]. Тобто мова йде про те, щоб податкові механізми були спрямовані не у фінансовий сектор, а у сферу регулювання та стимулювання.

Наразі серед пріоритетів, і навіть нагальних потреб, податкових систем країн світу – прогресивність, екологізація, посилення умов оподаткування транснаціональних корпорацій, багатства, нерухомості та спадщини, запровадження оподаткування технологічних онлайн платформ [1].

Виходячи з наявних пріоритетів функціонування податкових систем, можна передбачити ключові вектори розвитку податкового менеджменту в Україні, серед яких доцільно зупинитися на наступних:

1. Посилення гнучкості системи податкового менеджменту: створення активних моделей для планування, прогнозування та прийняття рішень, що давали б можливість швидко реагувати на зміни в економічній ситуації та податковому законодавстві, а також гарантували швидкий доступ до даних.

2. Автоматизація: Державна податкова служба України має стати монополістом у сфері діджиталізації податкового процесу на всіх рівнях функціонування податків, а також працювати у напрямку наскрізної автоматизації.

3. Підвищення кваліфікації працівників сфери податкового менеджменту: цифрові технології вимагають актуалізації знань у сфері програмного забезпечення, операційних систем тощо, а тому фахівці сфери контролю мають бути обізнаними з усіма їх можливостями.

4. Актуалізація сфери регіонального податкового менеджменту: надання більшої фінансової самостійності територіальним громадам збільшило потік податкових надходжень до місцевих бюджетів. Однак зросла й імовірність податкових порушень у даній галузі, що потребує пильнування за податковим процесом.

5. Прозорість податкової системи та податкового менеджменту. У постпандемічний період однією з ключових ознак податкових систем має стати їх прозорість, а відтак – доступність інформації для платників податків. Лише за умови наочності обсягів акумулювання коштів і джерел їх витрачання можна досягти

довіри платників, яка в подальшому сприятиме зменшенню податкових правопорушень і формуванню податкової свідомості у населення.

Наведені напрями розвитку податкового менеджменту в Україні мають на меті не лише гармонізувати його механізм з системами адміністрування податків інших держав, а й закласти передумови формування автентичних інструментів і важелів, що необхідні для відновлення економіки держави у постпандемічний кризовий період.

Література

1. Moore, M., Prichard, W. How should we tax after the pandemic? International Centre for Tax and Development. Tuesday, 26 May 2020. URL: <https://www.ictd.ac/blog/how-tax-after-pandemic-covid/> (дата звернення 01.11.2020)
2. What is the future of financial services? The future of financial services Securing your tomorrow, today. PwC Global. URL: <https://www.pwc.com/gx/en/industries/financial-services/publications/future-of-financial-services.html>
3. Податковий менеджмент: опорний конспект лекцій / Л.В. Барабаш, П.К. Бечко, Н.В. Бондаренко, С.А. Власюк, А.А. Осіпова. Умань: Видавець «Сочінський», 2019. 172 с.

*Барановський М.О. – д.г.н., професор
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя*

СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Старопромислові регіони є особливим різновидом проблемних територій, феномен формування та розвитку яких вивчають науковці багатьох країн світу. У міжнародній практиці є більш чи менш успішні приклади розв'язання проблем таких територій, повернення їх до активного економічного життя на нових технологічних засадах. Вивчення досвіду провідних країн світу є вкрай важливим

для розроблення ефективних механізмів реформування старопромислових регіонів в Україні.

Традиційно до категорії старопромислових регіонів в Україні відносять Донецьку, Дніпропетровську, Запорізьку та Луганську області. Їхня належність до даної групи регіонів зумовлена особливостями структури економіки, технологічним рівнем виробництва, глибиною розвитку урбанізаційних процесів, складністю соціально-економічних та екологічних проблем. Старопромислові регіони упродовж багатьох років відігравали важливу роль в економіці нашої країни. Так, у 2010 р. на них припадало 1/3 валового регіонального продукту України, майже 48 % промислового виробництва та 53,8 % експорту товарів (табл. 1).

Таблиця 1

Частка старопромислових регіонів у макроекономічних показниках України, %

Регіони	Валовий регіональний продукт		Обсяги реалізованої промислової продукції		Експорт товарів	
	2010	2018	2010	2019	2010	2019
Донецька	11,9	5,6	19,1	11,4	25,5	9,3
Дніпропетровська	10,7	10,3	15,6	18,3	15,6	15,8
Запорізька	6,9	4,1	6,3	7,9	6,2	6,2
Луганська	4,2	1,0	6,9	0,9	6,5	0,3
Разом	33,7	21,0	47,9	38,5	53,8	31,6

Вони посідали провідне місце за виробництвом цілої низки товарів, зокрема чавуну, сталі, прокату, труб, хімікатів, електроенергії тощо.

Ситуація помітно змінилася після подій 2014 р. Окупація частини Донбасу негативно позначилася на розвитку Донецької та, особливо, Луганської областей. Щодо останньої, то в окупованих районах знаходиться майже 75 % її колишнього економічного потенціалу. Через зазначені обставини, які зумовили загострення

кризових процесів в економіці всієї країни, значущість старопромислових регіонів зменшилася (табл. 1).

Аналіз динаміки соціально-економічних показників Дніпропетровської, Донецької та Запорізької областей упродовж 2014-2019 років свідчить про збереження у них типової для старопромислових регіонів траєкторії розвитку. У них досі зберігається сформований ще на початку ХХ ст. індустріальний тип економіки з домінуванням у структурі валової доданої вартості промисловості, а в обсягах реалізованої продукції – корпоративного сектора. Незаперечним лідером за обсягами промислового виробництва у цих регіонах є металургійна галузь, частка якої в Донецькій області становить 43,8 %, Запорізькій – 40,4 %, Дніпропетровській – 37 % (2018 р.). Високою є також питома вага добувної промисловості. В Дніпропетровській області вона становить майже 26 %, у Донецькій – 25 %.

Оцінка структури основних фондів, рівня їхньої зношеності, частка інноваційної продукції в обсягах реалізованої продукції свідчать про переважання в цих старопромислових регіонах виробництв переважно третього та частково четвертого технологічних укладів.

Відмінні від попередніх регіонів особливості розвитку має наразі Луганська область. Через окупацію її індустріальної частини та падіння промислового виробництва в Лисичансько-Сєвєродонецькій агломерації економіка регіону зазначала значних втрат. Так, частка Луганської області у виробництві промислової продукції України скоротилася у 7,6 раза, в експорті товарів – у майже 22 рази (табл. 1). Зміни у структурі економіки Луганщини за 2014-2019 роки вказують на те, що підконтрольна уряду України частина цієї області перетворюється на аграрно-індустріальний регіон.

Низка гострих проблем, які є типовими для старопромислових регіонів України, потребує пошуку нових підходів і методів їхнього розв'язання. Заходи численних програм, стратегій і планів реформування цих територій, що

приймалися в попередні роки, виявилися малоефективними. Аналіз Стратегій розвитку старопромислових регіонів країни на період до 2027 року, включаючи й Луганську область, вказують на те, що основний акцент в їхньому відновленні зроблено на підтримці традиційних виробництв з їх подальшою технічною модернізацією. Певні перспективи в осучасненні економіки старопромислових регіонів відкриваються завдяки реалізації концепції smart-спеціалізації. Втім за будь-яких обставин та обраних моделей ревіталізація старопромислових регіонів потребуватиме значних інвестиційних ресурсів і лишатиметься складним завданням загальнодержавної ваги.

*Бойко В.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ

За даними Мінекономрозвитку, вже у 2016-му Україна потрапила до 30-ки країн, найпривабливіших для іноземних туристів, зайнявши 27 позицію. Країна обійшла Ірландію, Швейцарію, Сингапур, а у 2017-му, за даними Світового банку, успішно перемістилися на 25 позицію. У 2018-му ця позиція збереглась.

За останніми даними Світового банку, за 2017 р. Україну відвідали 14,2 мільйони іноземних туристів. Це більше за кількість туристів у Сингапурі, Данії, Ісландії, Чехії, Швейцарії, Норвегії, Австралії, Швеції, Новій Зеландії та ще безлічі інших країн, які відомі давньою історією, унікальними пам'ятками та красивою природою. Звісно, Франція з її Парижем та Ейфелевою вежею так і продовжує залишатися найпопулярнішою країною у світі, до якої приїхало 86,8 мільйонів мандрівників. Далі за нею у рейтингу Іспанія та США, які прийняли по 81 млн та 77 млн туристів відповідно [1].

У 2018 р. Україну відвідали 13,6 млн туристів, а витрати іноземних мандрівників досягли \$ 1,4 млрд. Найбільше серед іноземних туристів витрачають турки, залишаючи в нашій країні лише за день свого перебування в середньому € 115. На другому місці опинилися американці (€ 95), а на третьому - німці (€ 94). Для порівняння, самі ж українські туристи у себе на батьківщині витрачають на подорожі лише € 30 в день. Основними туристичними напрямками в Україні є м. Київ та Львівська область (табл.1).

Таблиця 1

Розподіл в'їзних (іноземних) туристів у 2019 р., осіб

	У тому числі за метою поїздки				
	Кількість в'їзних (іноземних) туристів, усього	службова, ділова, навчання	дозвілля, відпочинок	лікування	З них діти віком 0-17 років
Україна	3137	92	2623	422	24
Львівська область	2494	-	2097	397	-
м.Київ	349	13	336		2

Щодо цілей в'їзду в Україну, то їх структура протягом чотирьох років майже не змінювалася: найбільша частка осіб - 88,8 % - приїздить до України із приватною метою, 6,1 % - з метою туризму, 3,6 % - у службових, ділових, дипломатичних справах, 1,0 % - за культурним і спортивним обміном, релігійною та іншою метою, 0,3 % - заради навчання, 0,1 % - для працевлаштування, 0,1 % - з метою імміграції [2].

Держприкордонслужба України у 2018 р. зафіксувала зростання кількості туристів з неприкордонних країн, зокрема Європи: Іспанії – на 68%, Великобританії – 47,3%, Литви – 23,4%, Італії – 15,4%, Німеччини – 13,3 %, Франції – 9,2%, а також Індії – на 57,4 %, Китаю – на 38,8%, Японії – на 38,3%, Ізраїлю – на 21,7% та США – на 19%. Прикордонний рух навпаки скоротився. Такі зміни в структурі туристичного потоку стали результатом активізації просування України на міжнародному туристичному ринку, двостороннього

співробітництва, візової лібералізації, збільшення пропозицій прямого та бюджетного авіасполучення.

Україна стала більш доступною для іноземців, які відкрили в ній недорогі задоволення у вигляді гастрономічного, винного та подієвого туризму [3-5]. Туристична галузь України має багато недоліків у своїй діяльності, управлінні та контролі і кожна проблема потребує безпосереднього вирішення, оскільки це проблеми не тільки участі країни у міжнародному туристичному ринку, але і внутрішнього розвитку туристичної індустрії.

Література

1. До речі, в туризмі Україна не пасе задніх. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2664756-do-reci-v-turizmi-ukraina-ne-pase-zadnih.html>
2. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули. Сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Воїко, V. O. (2020). Green tourism as a perspective direction for rural entrepreneurship development. Scientific approaches to modernizing the economic system: vector of development: collective monograph. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2020. pp. 1-18. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-189-6/1-18> Available online: <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/view/97/1118/2509-1>
4. Romanenko, Y. O., Voiko, V. O., Shevchuk, S. M., Varabanova, V. V., & Karpinska, N. V. (2020). Rural development by stimulating agro-tourism activities. International Journal of Management, 11(4), 605-613. [doi:10.34218/IJM.11.4.2020.058](https://doi.org/10.34218/IJM.11.4.2020.058)
5. Бойко В.О., Бойко Л.О. Перспективи розвитку сільського зеленого туризму у південному регіоні України // Theoretical and practical foundations of social process management. Abstracts of XXIII International Scientific and Practical Conference. San Francisco, USA 2020. pp. 149-151. Available at : DOI: 10.46299/ISG.2020.XXIII : URL: <http://isg-konf.com>.

*Боліла С.Ю. – к.с-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

В умовах трансформаційних змін економічної системи проблеми регіонального управління в нашій державі набувають значної гостроти. Досвід показує, що існуюча система регіонального управління має ряд недоліків та потребує удосконалення. Для забезпечення ефективності регіонального управління наразі необхідно вишукувати й використовувати нові сучасні підходи, що відповідають викликам часу й реальним соціально-економічним і суспільно-політичним умовам. Зокрема, такі підходи мають передбачати залучення суспільства, громадськості до управління розвитком територій.

Проблемам регіонального управління в науковій літературі приділяється значна увага [1, 2]. Більшість науковців наголошують на необхідності вирішення проблемних питань з позиції інноваційного підходу.

Інноваційний підхід в управлінні регіональним розвитком - це сукупність нових способів, форм і методів у діяльності суб'єктів регіонального управління щодо вирішення певного завдання регіонального розвитку на основі емпіричного досвіду і новітніх наукових досягнень. Інноваційні підходи в регіональному управлінні передбачають застосування принципів гуманізму, співробітництва, цілісності, різноманіття, урахування специфіки складових соціально-економічних процесів регіону, ефективного використання людського і соціального капіталу.

В якості прикладів інноваційних підходів у регіональному управлінні можуть виступати: прийняття і впровадження нових законів, що вводять у практику регіонального управління нові інструменти регіонального розвитку; створення нових інституцій і структур для забезпечення регіонального розвитку; розробка і впровадження стратегії регіонального розвитку нової якості; застосування нових методів щодо стимулювання розвитку місцевого

самоврядування у регіоні, нових інструментів для підвищення результативності діяльності органів влади на місцях для розвитку територіальних громад та ін.

Особливості інноваційних підходів в управлінні регіональним розвитком полягають у тому, що деякі з них, з одного боку, можуть не потребувати суттєвих ресурсів і швидко впроваджуватися, а з другого - їх результативність може бути суттєво віддаленою в часі або такою, що складно визначається. Ураховуючи, що вони мають багатовимірний характер і вимагають ефективної координації та співробітництва в цілій низці різних сфер та галузей регіону, а також територій зовнішнього середовища, моделювання й технологізація управлінських процесів вимагає надійної науково-теоретичної бази, що забезпечує прийняття раціональних і найменш ризикованих рішень.

Значення інноваційних підходів в управлінні регіональним розвитком полягає в тому, що завдяки їм діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері регіонального розвитку стає більш раціональною та результативною, враховуються їх специфічні характеристики та особливості відповідних регіонів (природні, економічні, культурні, освітні, рекреаційні та ін.).

На сучасному етапі розвитку України інноваційні підходи є необхідними для вирішення низки завдань, в тому числі: підвищення ефективності організаційно-управлінських процесів в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування; упровадження в діяльність органів регіонального управління принципів дієвого врядування та удосконалення нормотворчого процесу; розробки більш ефективних стратегій, програм і проектів регіонального розвитку; забезпечення результативної взаємодії органів регіонального управління з громадськістю та суб'єктами господарювання; стимулювання розвитку підприємництва та залучення інвестицій; розробки ефективних стратегій територіального маркетингу та брендингу територій; формування і розвитку регіональної культури та формування іміджу регіону; ефективного використання

наявних ресурсів усіх видів; підвищення якості надання управлінських послуг, забезпечення людського і соціального розвитку та зростання добробуту населення.

Основними перешкодами щодо розробки і впровадження інноваційних підходів у вітчизняному регіональному управлінні є:

- кадровий дефіцит, зокрема в контексті знання процесів інноваційного регіонального управління, закономірностей територіального і суспільного розвитку;

- певні перестороги зі сторони публічної адміністрації за ризик припуститися помилок та бути притягненими до відповідальності;

- інформаційна ізольованість місцевих і публічних службовців, органів та структурних підрозділів органів регіонального управління;

- перевантаженість фахівців системи регіонального управління стандартною рутинною, «паперовою» роботою, що стримує творчо-креативні процеси та не дозволяє сконцентруватись на інноваційних проектах, що можуть бути визначальними для розвитку регіонів

- системна пам'ять регіонального управління про попередній досвід, який не стимулював управлінські інновації;

- адміністративно-правові обмеження.

Таким чином, зважаючи на необхідність застосування інноваційних підходів в системі регіонального управління, потрібно забезпечити максимально можливу атмосферу сприяння цим процесам на всіх рівнях.

Література

1. Баштанник В. Інноваційні механізми державного управління регіональним розвитком. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2012. Вип. 4 (15). С. 87–94.

2. Бобровська О. Інноваційне управління як важіль і джерело інноваційного розвитку регіонів. *Публічне управління: теорія та практика*. 2011. 4(8). С.20-27.

*Боровік Л. В. – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно – економічний університет, м.Херсон*

РИНОК ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ: ЕЛЕКТРОННІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Розвиток готельного бізнесу в Україні є одним з перспективних напрямів національної економіки. Готельний бізнес приваблює підприємців з багатьох причин: – можливістю ефективно працювати в кризових економічних умовах; – відносно невеликими початковими інвестиціями; – можливістю максимізувати прибуток за часів економічного зростання; – зростаючим попитом на туристичні та готельні послуги; – високим рівнем рентабельності та гнучкості готельних підприємств; – відносно невеликим терміном окупності витрат; – проведенням різних заходів світових масштабів. На сьогоднішній день ринок готельної індустрії представлений різноманіттям засобів і форм розміщення, здатних задовольнити всілякі потреби й можливості клієнтів: готелі, міжнародні ланцюги, мотелі, відомчі готелі, пансіонати, санаторії, клубні номери, пляжні готелі, гостьові будинки, міні готелі, хостели, туристичні табори, кемпінги, туристичні бази, приватні будинки і котеджі та багато інших.

Електронний ринок готельних послуг - це простір, в якому відбувається електронний обмін готельними послугами та / або інформацією про них між суб'єктами господарювання на цьому ринку. Клієнт або потенційний клієнт отримує лише інформацію про послугу або (у разі подання замовлення), гарантуючи, що ця послуга надаватиметься йому в певний час.

У ринковому інформаційно-комунікаційному просторі в електронному вигляді виконується лише інформаційна функція ринку, яка полягає в тому, що готелі надають інформацію про свою пропозицію, рекламують себе в Інтернеті, спілкуються з клієнтами. Подібним чином, клієнти (і потенційні клієнти) використовують Інтернет для пошуку готелю, ознайомлення з його пропозицією та встановлення зв'язків зв'язавшись з готелем, щоб подати запит.

Відносини, які можуть виникати на електронному ринку готельних послуг, включаючи інформаційно-комунікаційний простір, може бути такими:

- клієнт читає інформацію про конкретний готель, який шукає в Інтернеті, а потім здійснює бронювання та оплату традиційним способом;
- клієнт переглядає інформацію про кілька готелів в Інтернеті, а потім перевіряє традиційним способом, бронює та оплачує один з них;
- клієнт переглядає пропозиції багатьох готелів в Інтернеті, але вирішує не користуватись послугами будь-якого з них;
- готель надсилає електронну інформацію про свою пропозицію одному або багатьом потенційним клієнтам, з яких багато, один або ніхто не приймає рішення зробити бронювання традиційним способом.

На ринку електронних готельних послуг створюються платформи, через які можна здійснити бронювання в електронному вигляді. Ці можливості можуть бути здійснені різними способами, найпоширенішими з яких є:

- заповнення електронної форми, що вимагає підтвердження бронювання;
- замовлення послуги, надіславши електронне повідомлення на адресу, вказану на веб-сайті;
- заповнення онлайн-форми бронювання з негайним підтвердженням бронювання (у цьому випадку рідко електронна форма транзакції обмежується функцією розподілу, найчастіше це форма бронювання у поєднанні з необхідністю негайної оплати через Інтернет за допомогою кредитної карти).

Незалежно від того, який метод надається клієнту або який з них він обере (коли є кілька можливостей), у цьому просторі клієнт завжди є ініціатором і суб'єктом, який "направляє" ринковий потік розміщення замовлення - оформлення бронювання. Однак це не односторонній потік, оскільки завжди повинно бути підтвердження бронювання або відмова у випадку відсутності місць.

Електронна пошта вкрай важлива для створення бренду готелю. Якщо збирати інформацію про персональні вподобання, яка допоможе зробити пропозицію, від якої

вони просто не зможуть відмовитися. Якщо готель використовує програмне забезпечення для управління відносинами з замовниками, то переваги гостей можна зберігати в базі даних і ще до приїзду гостя відсилати йому цілеспрямовану рекламу. Готелям доцільно попросити постояльців розповісти про свої уподобання, щоб зробити їх перебування в готелі максимально комфортним і дізнатися, що пропонувати їм в майбутньому. Не завадить вставити в лист кнопки підписки на соціальні мережі. Якщо ваші постояльці підпишуться на вас на Facebook, у вас буде більше можливостей підтримувати з ними довгостроковий контакт. Крім того, готелям доцільно використовувати відгуки інших користувачів в якості доказів якості готельних послуг. Готелі можуть успішно використовувати контент, створений їхніми клієнтами. У таких розсилках можна відсилати відгуки або статті, написані колишніми постояльцями. Вони спонукають нових гостей замовляти ті чи інші послуги і номери.

Таким чином, аналіз, дослідження і використання готельним підприємством актуальних світових тенденцій ведення господарської діяльності, перш за все, активне використання і розвиток інформаційних технологій та інформаційних програм, впливає на поліпшення якості обслуговування, підвищення конкурентоспроможності, іміджу та репутації готельного підприємства.

Література

1. Петренко В. С., Карнаушенко А. С. Фінансування інноваційного молодіжного підприємництва шляхом залучення венчурних коштів. *Бізнес Інформ*. 2020. №7. С. 242–248. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-445-2020-7-242-248>
2. Tanklevska N., Petrenko V., Karnaushenko A., & Melnykova K. World corn market: analysis, trends and prospects of its deep processing. *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. 2020. № 6 (3), pp. 96-111. URL: <https://are-journal.com/index.php/are/article/view/339>
3. Гріщенко Д.А. Інноваційний розвиток готельного підприємства. *Інноваційна наука*. 2016. №1. С. 38 – 53.

*Вавіліна О.М. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Розвиток України як сучасної держави значною мірою залежить від якості освіти, яку отримують її громадяни. В Україні проблема забезпечення якості освіти перебуває на важливому плані суспільної уваги. Ця проблема постала не спонтанно, а в тісному зв'язку з цілою низкою глобальних чинників, серед яких, по-перше, вплив науково-технічного прогресу на наше життя, потреба відповідних змін у підготовці фахівців ринкової економіки; по-друге, курс держави на європейську інтеграцію і, як наслідок, потреба враховувати вимоги Болонського освітнього процесу; по-третє, розширення й набуття нової якості демократичних процесів і побудова громадянського суспільства.

Україна поетапно робить послідовні кроки у реформуванні системи вищої освіти у руслі цих вимог відповідно до основних напрямів Болонського процесу. Вища освіта в Україні повинна виконувати три завдання: виховувати громадянина, формувати клас інтелігенції та готувати спеціалістів відповідно до потреб суспільства. Виховання громадянина досягається викладанням суспільних наук (філософії, політекономії, економічної теорії тощо). Формування інтелігенції передбачає знання іноземних мов, практичної психології, історії, етикету. Суттєва частка викладання повинна припадати на якісну підготовку спеціалістів, що передбачає не тільки їх теоретичну підготовку, а, особливо, практичну. Основними недоліками вищої школи є уклін до зростання кількості різних спецкурсів, що значно скорочує години викладання основних дисциплін та знижує якість всього процесу викладання. Найважливішим критерієм ефективності діяльності вищої освіти і науки загалом і конкретного вищого навчального закладу зокрема є попит на фахівців на ринку праці. Сьогодні навіть існує пропозиція щодо визначення рейтингу вищих навчальних закладів і запровадження елементів

своєрідного тендеру на розміщення державного замовлення з урахуванням ефективності працевлаштування випускників як кінцевого результату співпраці з роботодавцями [1].

На сучасному етапі розвитку освіти в Україні, вищим навчальним закладам гостро не вистачає висококваліфікованих педагогічних кадрів, які складають основу якісного викладання у закладах освіти, а також формують рейтинг навчального закладу у порівнянні з іншими. Особливо дефіцитними для багатьох закладів є доктори наук та професори, які становлять приблизно 7% загальної кількості викладацького складу. Переважна більшість викладачів зовсім не мають вченого ступеню чи звання.

Для покращення якості викладання та донесення інформації до студентів надзвичайно важливим є правильно та доступно розроблене навчально-методичне забезпечення, оскільки вагомим елементом Болонської системи освіти є акцент на самоосвіту і самостійне заглиблене навчання. Необхідно також поширювати застосування навчального матеріалу, викладеного в електронному вигляді, і вводити поняття Інтернет-освіти за допомогою комп'ютерних технологій у вищих навчальних закладах України [2].

Вищій освіті в першу чергу потрібна культура забезпечення якості як накопичений досвід взаємодії суспільства і системи вищої освіти. Тобто суспільство має бути проінформоване про стан ВО на всіх рівнях системи і озброєне прикладами того, як можна впливати на її якість.

Література

1. Вікторов, В. Основні критерії та показники якості освіти. *Вища освіта України*. 2006. № 1. С. 54-59.
2. Хворостяна Н.В., Великжаніна М.В. Аналіз основних чинників, які забезпечують якість освіти. *Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка*. 2012. с.25-29.

Власюк С.А. – к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Черкаська обл.

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Пошук та оптимізація своєчасного фінансового забезпечення розвитку сільськогосподарського виробництва є першочерговою проблемою, що вимагає комплексної оцінки та вдосконалення діючої системи з урахуванням сучасних викликів. Результат світової фінансово-економічної кризи має наслідки і в економіці нашої країни – порушилась стабільність розвитку сільського виробництва, що зумовлює необхідність у підборі альтернативних підходів щодо фінансового забезпечення підприємницької структури аграрної сфери.

Актуальність зазначеної проблеми визначається не тільки непередбачуваними коливаннями у виробництві сільськогосподарської продукції, а й нестабільною, і не завжди високою її якістю, що стримує нарощування обсягів виробництва та знижує конкурентоспроможність.

В процесі виробництва та здійсненні своєї діяльності сільськогосподарські підприємства мають ряд особливостей, що позначаються на його функціонуванні в умовах ринкової економіки. Специфічною особливістю сільськогосподарського виробництва, є те, що основна діяльність тісно пов'язана з природними процесами. Саме тому провадження діяльності в аграрній сфері має свої певні особливості, які зумовлені впливом природних факторів на результат виробництва та використанням тут особливого ресурсу – землі, роль якої в сільськогосподарському виробництві визначається тим, що їй притаманна специфічна властивість – природна родючість [1].

Ефективний розвиток аграрного сектору економіки, підвищення його конкурентоспроможності є головними пріоритетами реформування національної економіки і визначає стратегію розвитку держави на перспективу.

Фінансове забезпечення сільськогосподарського виробництва, зазвичай, провадиться за допомогою різноманітних видів та джерел (табл. 1).

Таблиця 1

Види та джерела фінансового забезпечення сільськогосподарського виробництва [2]

Вид	Джерело
Самофінансування	Виручка від реалізації Аграрні розписки Прибуток
Кредитування	Банківський кредит Комерційний кредит Кредити кредитних спілок (кооперативних банків) Кредити Аграрного фонду
Державне фінансування	Програми здешевлення відсоткових ставок за кредитами Програми відшкодування страхових тарифів Відшкодування за екологічними програмами Компенсації за лізинговими операціями Регіональні програми Пільги з оподаткування
Страховання	Страхові відшкодування
Інвестування	Іноземні інвестори

Важливе значення при виборі виду та джерела фінансового забезпечення відіграє організаційно-правова форма господарюючого суб'єкта, розмір бізнесу, специфіка діяльності, кредитна історія тощо.

Варто зазначити, що аграрний сектор забезпечує близько 60% фонду споживання населення, займає друге місце серед секторів економіки у товарній структурі експорту і залишається практично єдиною галуззю, яка багато років поспіль забезпечує позитивне зовнішньо-торгівельне сальдо [3].

Поряд із певними досягненнями в розвитку аграрної сфери України, все ж залишаються питання, які потребують вирішення:

– ціновий механізм, який регламентуватиме ціни на сировину (матеріали) та готову сільськогосподарську продукцію;

- державне регулювання та ефективність державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, які мають бути як економічно, так і соціально вигідні;
- адаптація світового досвіду інших країн у вирішенні питань фінансово-кредитного забезпечення сільськогосподарських товаровиробників;
- формування і функціонування інфраструктури аграрного ринку;
- популяризація додаткових пільгових програм фінансового забезпечення аграрного сектору;
- інформаційне забезпечення щодо отримання оперативної та об'єктивної інформації про діяльність тієї чи іншої структури на аграрному ринку;
- заходи з фінансової грамотності щодо підвищення кредитоспроможності та збільшенні кількості офіційних транзакцій;
- впровадження інноваційних агротехнологій, що зумовить підвищення продуктивності виробництва сільськогосподарської продукції, зниження собівартості продукції та зміцнення її конкурентоспроможності.

Література

1. Охота Ю.В. Підприємницька діяльність в аграрному секторі: сутність, організаційно-правова форма та інші основні аспекти. *Ефективна економіка*. №3, 2018 URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/3_2018/153.pdf
2. Худолій Л.М. Методи та інструменти фінансового забезпечення аграрного бізнесу України. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. С. 9-14
3. Бурлака Н.І., Балтремус О.М. Стан та перспективи розвитку агропромислового комплексу України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: Актуальні питання науки і практики*. 2016. № 6. С. 31-38

*Вовк М.О. – здобувач наукового ступеня доктор філософії
Науковий керівник: Дячков Д.В. – д.е.н. доцент
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

ТЕХНОЛОГІЧНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА

В умовах формування інноваційної економіки ефективність розвитку аграрного виробництва та конкурентоздатність визначаються використанням сучасних інноваційних технологій. Впровадження інновацій на аграрних підприємствах сприяє зростанню продуктивності праці, економії різних видів ресурсів, скороченню витрат, зниженню собівартості агропродовольчої продукції та підвищенню економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств у довгостроковій перспективі. Водночас, аграрне виробництво в Україні за продуктивністю й ефективністю використання інновацій значно відстає від ЄС [3]. Тому за даних умов впровадження інновацій у виробництво є постійною необхідністю діяльності підприємств аграрного сектору економіки. Конструктивним вирішенням цієї проблеми може бути технологічна реструктуризація підприємств агропродовольчої сфери. В свою чергу технологічна реструктуризація як інструмент інноваційного розвитку потребує наявності управлінсько-ресурсного базису, який передбачає:

- по-перше, володіння достатніми матеріальними, трудовими, технічними, прикладними та інфраструктурними можливостями;
- по-друге, наявність збалансованої системи оцінки показників фінансово-господарської та виробничої діяльності підприємства та оцінку ефективності впровадження інновацій та системних перетворень (включаючи кількісну та якісну оцінку);
- по-третє, синхронізацію часу, термінів та ресурсів у інноваційно-реструктуризаційних процесах, які передбачають необхідні організаційні перетворення;

– по-четверте, фактичний стан інноваційного потенціалу підприємства, який відповідає задовольняє заплановані зміни в системі управління бізнес-процесами;

– по-п'яте, продуманість та результативність проекту реструктуризаційних змін. На підприємстві повинні динамічно скорочуватись операційні і непродуктивні витрати, збільшуватись частка виручки від реалізації продукції (послуг), виробленої за новими технологіями, масштабуватись бізнес та розширюватись можливості накопичення для реінвестування капіталу, посилюватись конкурентні позиції підприємства на ринку.

На підприємствах агропродовольчої сфери, що функціонують в постійних умовах глобалізаційних змін, актуальною залишається невирішена проблема, пов'язана з ресурсозберігаючим розвитком та впровадженням ресурсозберігаючих технологій, а їх розвиток є невід'ємною складовою технологічної реструктуризації та напряду взаємопов'язаний з ефективністю виробництва агропродовольчої продукції.

До основних напрямків ресурсозберігаючого розвитку підприємства належать [1]: використання, вдосконалення, всебічне поширення ресурсозберігаючих технологій; ведення активної й ефективної інноваційної політики, що сприятиме звуженню технологічної багатокладності; відмова від застарілих технологій, заміни їх новими; застосування досягнень науки й техніки; забезпечення життєдіяльності суспільства за рахунок інтелектуалізації праці; розробка й поширення наукоємних технологій, радикальних і ефективних нововведень в інформаційних технологіях управління ресурсами, виробництвом, сферою НДДКР, збутовими мережами.

Для завоювання позицій у постійній конкурентній боротьбі в умовах глобалізації та інтернаціоналізації, аграрні підприємства повинні повною мірою використовувати об'єктивні переваги, а стратегічними цілями інноваційної діяльності повинні стати: розвиток високотехнологічного агропромислового

виробництва; розробка високотехнологічних інвестиційних проєктів для виробництва економічно привабливих культур; технічне переоснащення сільськогосподарського виробництва; збільшення обсягів виробництва та ефективності переробки органічної продукції; налагодження тісних зв'язків з науковими та освітніми установами; формування інноваційної культури всередині підприємств та створення стимулів до участі в інноваційних процесах всіх працівників; створення системи постійного та якісного оновлення людського капіталу через підвищення рівня його знань, навичок і кваліфікації [3].

Таким чином, ефективно сформований та реалізований процес технологічної реструктуризації дозволяє сформувати нові можливості, щодо ресурсозбереження, адже одним із важливих показників є розуміння того, що ресурси є невід'ємною частиною виробничих можливостей в конкурентному середовищі.

Література

1. Лопушинська О. В. Сутність значення ресурсозберігаючого розвитку підприємства. *Матеріали II Міжнародної науковопрактичної конференції «Менеджмент XXI століття: глобалізаційні виклики» : збірник наукових праць. Полтава : ПП «Астроя», 2018. С. 50-52.*
2. Новиков Д. А., Иващенко А.А. Модели и методы организационного управления инновационным развитием фирмы. *Ленанд, 2006. 336 с.*
3. Романчук О. М. Проблеми інноваційного розвитку аграрних підприємств Житомирської області (за матеріалами соціологічного дослідження). *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету. 2013. № 1-2(2). С. 206-215.*

*Галат Л.М. - к. е. н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ТЕНДЕНЦІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ЛОХИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Коронавірус здійснює глибокий і значний вплив на глобальну економіку та життя кожної людини. Загроза корона вірусу впливає на активність у всьому світі. Багато галузей страждає через велику світову кризу. Попри сповільнення як світової так і української економіки спричиненого пандемією корона вірусу, на розвиток плодово-ягідного сектору 2019-2020 маркетинговому році цей фактор суттєво не вплинув.

З іншого боку рекомендації лікарів та усвідомлення самих людей під час таких загроз надавати перевагу у харчуванні вітамінній продукції активізують попит на плодово-ягідний асортимент, особливо на суперфрукти до числа яких належить і лохина.

За кілька останніх років Україна стала одним з найбільших європейських виробників лохини та світовим лідером за темпами зростання площ під її насадженнями. За 12 років, з 2007 року площі комерційних насаджень зросли з 134 га до 2758 га - зросли майже у 20 разів (табл. 1),

Таблиця 1

Динаміка закладання площ лохини садової в Україні за роками

Роки	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Площа. га	134	211	233	246	403	474	576	660	757	1044	1529	2185	2758
%, до поперед- нього року	-	58	110	106	164	118	122	115	115	138	146	143	126

Джерело: розраховано за даними [1].

Для українських товаровиробників лохина високоросла відносно нова садова культура, до 2012 року лише окремі ягідники мали незначні посадки, споживачі в Україні були мало знайомі з цією ягідною культурою. Проте, через комерційну привабливість, та зміну переваг споживачів у бік корисного харчування кількість виробників цієї культури в Україні зростає. В поточний період уже понад 100 господарств мають промислові посадки лохини, які починають вступати в період плодоношення. В структурі комерційних насаджень ягід в Україні лохина займає переважну частину - 43%. У 2019 році валовий збір з цих насаджень склав понад 4 тис. т., 50% з яких було експортовано у свіжому вигляді. Проте, серед українського плодово-ягідного експорту, це склало лише 0,6% [1, с. 20, 3, с.14].

Згідно дослідження ринку лохини проведеного у 2019 році ТОВ «Фруктовий проект» у партнерстві з розсадником ягідних культур «ФруТек» та інститутом садівництва УААН, упродовж останніх років темпи зростання закладення насаджень лохини в Україні значно зросли. За останні 3 роки (2017-2019 рр.) в Україні було закладено як мінімум 1700 га насаджень ягоди. Суттєвим стимулом у зростанні площ під насадженнями плодово-ягідних культур, зокрема лохини, стала державна підтримка у 2018-2019 рр.[1, с.19].

Найбільші площі під лохиною розташовані у Житомирській (30%), Київській (20%), Волинській (4%), та Закарпатській (9%) областях.

За даними цього ж дослідження, оціночний валовий збір лохини у 2019 році склав щонайменше 4,2 тис. т., протягом 3-4 років валовий збір лохини в Україні подвоївся із 2 тис. т. у 2015 році. Оцінюючи темпи закладання насаджень і плани їх вступу у плодоношення, навіть за досить песимістичних прогнозів упродовж наступних 2-3 років валовий збір лохини в Україні подвоїться і сягне 10 тис. т., оскільки все активніше вступають у плодоношення площі лохини, закладені 5-6 років тому [1, с.20].

Експортний потенціал сектору виробників лохини в Україні підсилюється тим, що станом на 2019 рік з понад 100 господарств 9 сертифіковані за стандартом Global G.A.P., їх сукупний банк насаджень складає 900 га, що становить 34% від усіх комерційних насаджень лохини.

Серед ягід, що культивуються в Україні лохина високоросла здобула найбільшу прихильність у товаровиробників та має більші експортні перспективи через низку причин:

- Приваблива для виробника через високі ціни на ягоди лохини на зовнішньому та внутрішньому ринку порівняно з іншими ягодами;

- Світовий попит на неї залишається високим завдяки загальновідомим поживним властивостям ягід лохини, їхній ролі у зміцненні імунітету, значення котрого зростає у підтриманні здоров'я свідомих споживачів усього світу, що спонукає споживачів до збільшення попиту;

- Дослідження ринку показують, що в найближчі роки рівень споживання лохини в Європі підвищиться з 0,18 кг на людину до майже 1 кг. Таке стрімке зростання споживання робить лохину однією з найбільш перспективних ягід серед червоних плодів. Хоча ця цифра ще далека від рівня споживання лохини в США та Канаді, де він становить близько 1,15 кг [2, с.37].

- Лохина є перспективною культурою для комерційних бізнес-проектів, тому що порівняно з м'якими ягодами (полуниця садова, ожина) має низку суттєвих технологічних переваг – більш транспортабельна та лежка, може збиратися механізованим способом, тривалий продуктивний вік рослин, що формує можливості експорту ягідної продукції на дорогі віддалені ринки;

Не дивлячись на те, що переважна частина ягід в Україні (89%) виробляється у домогосподарствах та у дрібних товаровиробників, виробництвом лохини зайняті переважно спеціалізовані господарства, які використовують інтенсивні технології, продуктивні сорти рослин, краплинне

зрошення, органічне виробництво, мають потужності для охолодження та необхідні для експорту на світовий ринок сертифікати, що є додатковою перевагою для збільшення присутності української лохини на ринку ЄС та інших закордонних ринках.

Подальшому зростанню ринку лохини в Україні та її експорту, на нашу думку, буде подальша кооперація виробників для спільного формування ринкових партій продукції, логістики та підготовки ягід до реалізації.

Література

1. Поперечна О. Лохина – ягода №1 в Україні за площею комерційних насаджень. *Ягідник*. 2020. № 1. С.19-21.
2. Сарджент Д. Бізнес лохини дедалі зростає. *Ягідник*. 2020. № 2. С.36-38.
3. Сало І. Не їмо, бо дорого. *Садівництво по-українськи*. 2020. №5. С.10 – 12.

*Гладких Д.М. – доктор економічних наук, доцент,
Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ*

МОНЕТАРНІ ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Поширення на території України пандемії COVID-19 суттєво загостило наявні проблеми банківського сектору, валютно-курсової та цінової стабільності, проте негативно вплинуло також на фінансову сферу загалом та економіку країни в цілому. Успішне відновлення та подальший посткризовий розвиток економіки України передбачає використання низки взаємопов'язаних інструментів та регулюючих заходів, спрямованих на забезпечення валютно-курсової стабільності, низьких темпів інфляції та фінансової стійкості банківської системи, зокрема, наступних:

– удосконалення існуючого механізму інтервенцій на валютному ринку для забезпечення більшої прогнозованості обмінного курсу на тлі мінімальної амплітуди курсових коливань;

– реалізація поміркованої та виваженої бюджетної політики, що передбачає обмеження бюджетного дефіциту та уникнення надмірного популізму в процесі підвищення соціальних видатків;

– посилення контролю економічної обґрунтованості тарифів на регульованих ринках, у першу чергу – тарифів природних монополій;

– забезпечення значно більш тісної координації між урядом та НБУ в процесі формування інфляційних таргетів;

– створення механізму структурного рефінансування, впровадження інструментів стимулювання банківського кредитування підприємств реального сектору економіки (зокрема, підприємств МСБ, експортоорієнтованих, імпортозамінюючих та високотехнологічних). Одним з можливих напрямів активізації кредитування може стати створення механізму рефінансування системоутворюючих банків з метою подальшого спрямування цих коштів підприємствам реального сектору економіки. При цьому ключовим принципом реалізації механізму структурного рефінансування має стати залежність обсягів та вартості кредитів, наданих НБУ, від обсягів та якості кредитів, що надаються банками підприємствам реального сектору економіки;

– реформування банківської системи, спрямоване на підтримку її трансмісійного механізму, шляхом створення спеціалізованих банків (банку розвитку, експортного, іпотечного, інвестиційного, інноваційного, регіонального, комунального тощо) для оптимізації цільового спрямування кредитних коштів із застосуванням до них диференційованих регуляторних вимог;

– стимулювання конкуренції на ринку банківських послуг шляхом впровадження низки антимонопольних заходів для найбільших банківських установ з розгалуженою мережею відділень;

– перенесення акцентів із споживчого на корпоративне кредитування шляхом посилення регуляторних вимог на ринку споживчого кредитування, зокрема, щодо застави, диференціація норм резервування залежно від структури портфелю наданих споживчих кредитів, посилення регулювання та нагляду у сфері мікрокредитування, обмеження надання «швидких» кредитів без застави;

– посилення ролі облікової ставки як орієнтира для здешевлення кредитних ресурсів для реального сектору економіки, при збереженні її додатного рівня відносно прогнозованої базової інфляції, що має стимулювати депозитну активність населення та сприятиме зниженню девальваційних та інфляційних очікувань фізичних осіб та суб'єктів господарювання;

– приведення нормативів капіталу банківської системи у відповідність до вимог Базеля III [1], досягнення рівня достатності капіталу банківської системи загалом, що перевищує 10 %, відповідно до концептуальних засад Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року [2], з урахуванням того, що джерелом надання довгострокових корпоративних кредитів у національній валюті можуть бути або довгострокові депозити, питома вага яких є незначною, або капітал (власні кошти) банків;

– впровадження комплексу заходів щодо зниження ризиків кредитування бізнесу, що лежить у площині нормативно-правових рішень щодо захисту прав кредиторів, дієвих судових механізмів (завершення судової реформи), гарантування якості застави та платіжної дисципліни позичальників тощо;

– реалізація заходів, спрямованих на вирішення проблеми надмірної частки NPL у кредитному портфелі банківської системи (пролонгація строків

кредитування, зниження процентної ставки, переоформлення заставного майна, укладення договорів поруки з власниками бізнесу тощо);

– реформування державних банків у напрямку підвищення стандартів корпоративного управління за рахунок впровадження кращих практик міжнародних банків та приватного сектору з подальшою частковою їх приватизацією;

– здійснення заходів щодо попередження кредитних ризиків банків, зокрема, ухвалення Закону України «Про діяльність з управління заборгованістю» [3], розробленого за участю ЄБРР та підтриманого НБУ, який унормовує процес створення компаній з управління заборгованістю, що сприятиме вирішенню проблеми токсичних активів банків, полегшить надходження приватного капіталу на ринок проблемних активів та допоможе відновленню кредитної діяльності в Україні.

Література

1. Основні принципи ефективного банківського нагляду (Основні Базельські принципи) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=4525>

2. Комплексна програма розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – С. 7, 13. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=43352266>

3. Національний банк України підтримує розроблений групою фахівців під керівництвом консультанта Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) проект Закону України "Про діяльність з управління заборгованістю" [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-usebichno-pidtrimuye-yebrr-u-roboti-nad-stvorenniam-mehanizmu-z-upravlinnya-zaborgovanistyuu>

*Гордійчук В.А. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Нікітенко К.С. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

Існуючі на сьогодні джерела енергії поділяють на традиційні та альтернативні. До традиційних відносять корисні копалини – нафту, газ, вугілля. Їх найбільший недолік полягає в тому, що це – невідновлювані ресурси. У цьому полягає перший фактор, що мотивує визнати необхідність використання інших енергоносіїв. Рано чи пізно навіть найбагатші родовища вичерпають себе, тому пошук нових варіантів отримання енергії стає з кожним роком більш актуальним.

Україна має амбітні плани стосовно запровадження альтернативних джерел енергії. Однак реальні темпи надзвичайно низькі. Найкращу динаміку завдяки своїй доступності та державній підтримці показує сонячна енергетика. Україна розвиває альтернативну енергетику повільно.

Другим фактором, а за значимістю, можливо, і першим, є вплив на екологію планети. Викиди парникових газів, які утворюються при спалюванні корисних копалин, порушують кліматичний баланс. Наслідки зміни клімату в останнє десятиліття стають все відчутнішими. Пролівні дощі й урагани, сніг посеред весни, періоди тривалої посухи, повені, торнадо й інші природні явища виникають все частіше, і керувати ними ми не можемо. Єдиний доступний людям спосіб знизити темпи зміни клімату – це перехід на більш екологічно чисті джерела енергії, до яких належать відновлювані, або альтернативні: сонце, вітер, вода, біогаз та інші.

За нинішніх темпів використання нафти та газу, цих ресурсів людству вистачить на 50 років. У зв'язку з цим країни ЄС активно стимулюють запровадження альтернативних джерел енергії — до 2020 року їх частка в структурі виробництва електроенергії має скласти до 20%, а у 2030-му — вже 50%. Плани України значно скромніші: відповідно до Енергетичної стратегії на період до 2035

року, частка відновлюваних джерел у генерації електроенергії у 2020 році має складати 7%, а в 2025 — понад 13%.

Наразі динаміка запровадження нових потужностей відновлюваної енергетики в Україні з року в рік залишається позитивною — у 2017-му їх потужність склала 257 МВт, що в 2,1 раза більше, ніж попереднього року. Таким чином, у 2017 році загальна потужність відновлюваних джерел енергії в Україні зросла на 23% - майже до 1375 МВ.

Сонячна енергетика — найбільш динамічний сектор відновлюваної енергетики України. Встановлена потужність сонячних електростанцій в Україні у 2017 році склала 742 МВт, що на 211 МВт більше, ніж попереднього року. Завдяки великій кількості сонячних днів і помірній температурі повітря, встановлені на території України сонячні станції працюють максимально ефективно. Розвиток альтернативної енергетики стимулює також високий зелений тариф — для промислових СЕС, побудованих у 2017-2019 роках, він становить 15 євроцентів; для СЕС цивільного зразка — 18 євроцентів. Завдяки цьому та відносній доступності СЕС їхній приблизний термін окупності в Україні становить 5-8 років.

Також вітроенергетика розвивається за рахунок великого бізнесу. Вітроенергетика росте значно повільніше за сонячну — за рік потужність вітроелектростанцій в Україні зросла на 27 МВт, загалом склавши 465 МВт. Це пов'язано із тим, що ВЕС у рази дорожча за СЕС, складніша у встановленні та потребує спеціального обслуговування. Крім того, вітроенергетика — більш зарегульована індустрія, ніж сонячна. Тому на цьому ринку грають великі компанії, а не малі інвестори.

Енергонезалежність, до якої прагне Україна, полягає не тільки у раціональному споживанні енергії, а й у розвитку енергетики в цілому. Сьогодні цей розвиток полягає в інвестиціях у відновлювану енергетику. Тим паче, що побудувати СЕС дешевше, ніж вугільні ТЕС чи ТЕЦ. Тому збільшення частки енергії з відновлюваних джерел сьогодні є одним із пріоритетних напрямів розвитку енергетики. І в

масштабах держави, і для бізнесу, адже запровадження стандартів сталого розвитку — це дієва інвестиція не тільки в імідж компаній, а й реальний спосіб підвищити його вартість чи а й реальний спосіб підвищити його вартість чи залучити фінансування.

Література

1. Потужність вітчизняних об'єктів відновлювальної енергетики у 2017 році перевищила за 1 ГВт // Агрополіт. – 2018. URL: <https://agropolit.com/news/7673-potujnist-vitchiznyanih-obyektiv-vidnovlyuvalnoyi-energetiki-u-2017-rotsi-perevalilaza-1-gvt>.
2. Енергетична стратегія України на період до 2035 року. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/2014_nauk_an_rozrobku/Energy%20Strategy%202035.pdf.
3. Сердюк Т. В. Основні положення Нової Енергетичної стратегії України до 2035 року / Т. В. Сердюк, А. О. Гурська. // Енергоефективність в галузях 109 економіки України. – 2017. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/19948/s1.pdf?sequence=1>.
4. Закон України «Про відновлювані джерела енергії». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/555-15>
5. Закон України «Про ринок електричної енергії». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2019-19>.
6. Закон України «Про електроенергетику». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/575/97-%D0%B2%D1%80>.
7. Чмерук Т. Використання відновлюваних джерел енергії – інвестиція в майбутнє / Т. Чмерук. – 2018. URL: <https://ua.112.ua/mnenie/vykorystanniavidnovliuvanykh-dzherel-enerhii-investytsiia-v-maibutnie-431034.html>.

8. Гаряча Ю. Енергетична політика ЄС: актуальні питання для України (законодавчий аспект) / Ю. Гаряча // Відділ зовнішньополітичних стратегій Національного інституту стратегічних досліджень. – 2009. URL: <http://old.niss.gov.ua/monitor/november09/04.htm>.
9. Eurostat. URL: <http://ec.europa.eu/eurostat>.
10. Програма фінансування альтернативної енергетики в Україні (USELF). URL: http://www.uself.com.ua/fileadmin/documents/Brochure_UKR.pdf.
11. Чмерук Т. Тренди альтернативної енергетики України: від занепаду до прогресу / Т. Чмерук // 2018. URL: https://dt.ua/energy_market/trendi-alternativnoyienergetiki-ukrayini-vid-zanepadu-do-progresu-268117.html/.
12. Український інститут майбутнього. URL: <http://uifuture.org/>.
13. BP Global. URL: <http://www.bp.com/>.

Гузар Б.С - к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні тенденції у розвитку підприємств України, зокрема низький рівень та тенденція до зниження рентабельності діяльності, зростання частки збиткових підприємств, неоптимальна структура витрат, дефіцит власного оборотного капіталу, втрата фінансової стійкості та платоспроможності вказують на формування ознак кризового фінансового стану. Для подолання цих проблем світова практика пропонує нові методи і технології забезпечення ефективного функціонування суб'єктів господарювання, які комплексно реалізуються в системі фінансового контролінгу підприємства.

Фундаментальні засади побудови систем контролінгу на підприємствах закладені у працях вітчизняних та зарубіжних науковців: О. О. Ананькіної, Е.

А. Аткинсона, Р. Д. Банкера, І. О. Бланка, Й. Вебера, Г. Л. Вознюка, Р. С. Каплана, А. М. Кармінського, Х. Ю. Кюппера, Д. Хана, Р. Хілтона, Прикладний інструментарій оперативного та стратегічного фінансового контролінгу досліджують, зокрема: В. В. Божкова, І. М. Боярко, Т. А. Васильєва та ін.

В умовах ринку в Україні ще не відпрацьована ефективна система управління підприємством. Контролінг як явище і процес, ще не став звичним для практики вітчизняного підприємництва. В той же час вагомими причинами запровадження контролінгу в Україні є: зростання нестабільності зовнішнього середовища, що висуває додаткові вимоги до системи управління підприємства; переміщення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього; збільшення швидкості реакції на зміни у навколишньому середовищі, підвищення гнучкості підприємства; необхідність у безперервному відстеженні змін, що відбуваються у внутрішньому і зовнішньому середовищах підприємства; ускладнення системи управління підприємством, потреба побудови спеціальної системи інформаційного забезпечення управління [1;2].

Контролінг як нова філософія управління вже давно зайняв чільне місце як об'єкт досліджень у наукових колах, набув практичного застосування у багатьох високо розвинутих підприємницьких структурах.

На етапі планування та в процесі здійснення управління підприємством необхідними є дані про зміну поведінки об'єктів управління, щоб при потребі своєчасно змінювати пріоритети розвитку, регулятори, які не можуть ефективно впливати на діяльність об'єкта господарювання. Необхідною також є достовірна інформація, яка дасть можливість правильно оцінити фактично зроблене і досягнуте, виявити відхилення від мети, пов'язані з цим негативні наслідки, віднайти нові, раніше не відомі можливості і резерви. Роль такого «інформатора» у системі управління підприємством виконує контролінг [3].

Успіх підприємства при реалізації встановлених цілей вимагає постійної оптимізації управлінської діяльності, зокрема оптимізації управлінських рішень, що приймаються. Саме наукові основи та нормативна методологія системної організації функції контролінгу створюють інноваційну та інформаційну забезпеченість системи управління з методології ефективного прийняття управлінських рішень [4].

Не менш важливою є проблема, спричинена загальновідомим явищем - опором змінам, недовірі до нового та невідомого. Вітчизняні підприємства в основному зосереджують свою роботу на зборі та обробці даних за минулі періоди, що є неприпустимим на сьогоднішній час, оскільки потрібно не лише аналізувати минуле, а й прогнозувати майбутні події. Не дуже втішним є й те, що на сьогоднішній час перед більшістю вітчизняних підприємств проблемою номер один є виконання оперативних планів і елементарне «виживання», а не досягнення довгострокових цілей.

Аграрна галузь України відноситься до специфічних галузей економіки своєю сезонністю та нерегулярним надходженням фінансових ресурсів і тому виробництво продукції є трудомістким і тривалим, що вимагає від контролера проведення ґрунтовного аналізу використання витрат праці, сировини, матеріалів, розроблення нормативів витрат та їх контроль.

Досліджувана галузь має певні особливості і у складі капіталу. Насамперед це порівняно висока частка оборотного капіталу, специфікою якого є наявність значних обсягів виробничих запасів, незавершеного виробництва та дебіторської заборгованості. В обов'язки контролера входить отримання інформації про ефективність використання всіх ресурсів, проведення аналізу, стратегічне планування. Впровадження системи фінансового контролінгу надає можливість планувати і контролювати витрати, мінімізувати їх втрати, визначати пріоритетні напрями використання обмежених фінансових ресурсів. Впровадження системи контролінгу у

систему управління необхідно здійснювати на всіх етапах організації і функціонування підприємницької діяльності. На основі дослідженого матеріалу можна зробити висновок про присутність поняття контролінгу як складової стратегічного управління в Україні, проте даний напрям потребує більш широкого дослідження та впровадження. Створення відповідної системи дадуть можливість змінювати стратегію діяльності підприємства залежно від обставин. Впровадження і використання методів та інструментарію контролінгу дозволить розширити можливості управління, сформувати перспективні напрями діяльності підприємств.

Література

1.Боженко О.М. Інформаційне забезпечення управління потенціалом підприємства. Наукові записки. 2016. № 2(53). С. 189–197. URL: <http://nz.uad.lviv.ua/en/articles/information-support-of-management-of-enterprise-potential/> (дата звернення: 23.03.2018).

2.Пушкар З., Пушкар Б. Інформаційне забезпечення системи управління персоналом підприємства. Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України. 2016. № 21. С. 82–86. URL: <http://rarrpsu.tneu.edu.ua/index.php/rarrpsu/article/view/190/188> (дата звернення: 23.03.2018).

3.Стефаненко М.М., Набієва Л.Ю. Використання контролінгу в системі управління підприємством. *Економіка та держава*. Міжнародний науково - практичний журнал. 2007. №2. С.24-26.

4.Стефаненко М.М. Ідентифікація функції контролінгу в сфері управління . *Економіка та держава*. Міжнародний науково - практичний журнал. 2007. №3. С. 35 - 37.

Дегтярєва В.М.- здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Бойко Л.О. - к.с-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон, Україна

АГРАРНА КООПЕРАЦІЯ: ДОСЛІДЖЕННЯ У НАУКОВІЙ СФЕРІ

Об'єднання в кооперативи – це сьогодні одна з кращих можливостей для дрібних агровиробників консолідувати зусилля та ресурси для отримання доходів й мінімізації витрат. Навіть нефахівці знають про важливість створення та відновлення кооперації у сільській місцевості. Вагоме економічне значення кооперативів безперечно, це забезпечення зайнятості сільського населення та привнесення значного вкладу у продовольчу безпеку держави.

У центрі уваги багатьох науковців перебувають проблеми розвитку агропромислової сфери. Зокрема, Курбацька Л.М. Кадирус І.Г., роблять акцент на сучасному стані розвитку кооперативного руху в Україні та обґрунтовують необхідність та значущість обслуговуючої кооперації для сільськогосподарських товаровиробників, які мають низький рівень забезпеченості технічними засобами. Авторами запропоновано кооперування як перспективну можливість вирішення даної проблеми [1].

Сибірцевим В.В. узагальнено провідний досвід розвитку кооперації в аграрному секторі Європейського Союзу та окреслено перспективи його використання в Україні. Визначено принципи об'єднання в єдиний ланцюжок матеріальнотехнічного постачання, виробництва, переробки і збуту сільськогосподарської продукції, а також відповідного фінансово-кредитного забезпечення. Розроблено рекомендації щодо розвитку кооперативів, які виробляють і постачають засоби виробництва для сільського господарства, а також кооперативів зі спільного використання сільськогосподарської техніки [2].

Ушкаренко Ю. В., Петлюченко В. В. визначають сутність та особливості створення і принципи організації обслуговуючих кооперативів. Розглядають практичні аспекти функціонування кооперативних підприємств Херсонської області, основні причини, що стримують їх розвиток [3].

Бойко В.О. досліджувала діяльність та перспективи розвитку обслуговуючих кооперативів на Херсонщині. Після певного періоду занепаду кооперативного руху, кількість кооперативів в області почала поступово зростати: так у 2018 р. було створено 5 нових кооперативів, а у 2019 р. їх кількість уже становила - 62. Сприяти розвитку кооперативного руху покликані потужні програми державної підтримки сільськогосподарських кооперативів. Так, на початку 2018 р. було запропоновано державну підтримку для кооперативів молочного напрямку, у 2019 р. державною підтримкою крім молочарів могли скористатися СОК плодово-ягідного, овочевого напрямів, а також із заготівлі та переробки продукції бджільництва, дикорослих ягід, грибів і рослин. Кооперативам була запропонована держпідтримка у розмірі 70 % вартості придбаного обладнання. Кооперація - це діловий формат, який дуже популярний у європейських країнах, на які орієнтується Україна [4-6].

Протягом 2019 р. на Херсонщині була завершена реалізація проєктів міжнародної технічної допомоги на загальну суму понад \$200 тис. Наприклад, були завершені такі довготривалі проєкти, як проєкт USAID «Агроінвест в Україні», проєкт Уряду Турецької Республіки «Підвищення сільськогосподарського виробництва та розвитку сільських територій», реалізовано мікропроєкти в рамках проєкту ЄС/ПРООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду». За допомогою міжнародних донорів за останні 2 роки вдалося створити чотири сільськогосподарських обслуговуючих кооперативи в Горностаївському (СОК «Горизонт - 2015» і СОК «Каїр»), Чаплинському (СОК «Перлина Григорівки») і Скадовському (СОК

«Марфушка») районах. Кожен кооператив отримав по \$25 тис. на придбання обладнання і підвищення кваліфікації.

Однак, у нашій країні кооперація недостатньо поширена через наявність такого стримуючого фактору, як недосконале законодавство та надмірний податковий тиск, а також через відсутність широкомасштабної популяризації на національному рівні

Література

1. Курбацька Л.М., Кадирус І.Г. Обслуговуюча кооперація – ключовий механізм самоорганізації сільських товаровиробників. URL: <file:///C:/Users/Людмила/Downloads/7382-14857-1-SM.pdf>
2. Сибірцев В.В. Аграрна кооперація: досвід Європейського Союзу для України. *Управління розвитком*, 2015. № 1 (179). С.15-19.
3. Ушкаренко Ю. В., Петлюченко В. В. Розвиток підприємств обслуговуючої кооперації в аграрному секторі Херсонської області. *Агросвіт*, 2012. № 13. С. 30 – 34
4. Boiko V. Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson [Electronic resource]. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 2. P. 22–29. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/101/99>
5. Boiko V. Algorithm of developing competitive strategies and the trends of realizing them for agricultural enterprises. *ScienceRise*. 2016. T. 2, N 1 (19), 30-34. DOI : 10.15587/2313-8416.2016.60349.
6. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*. 2019. 175(1-2). P. 68-72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>

Денисюк Н.С. - здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня за спеціальністю 073 Менеджмент, Науковий керівник: Кудельський В.Е. - к.е.н., доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Надання медичних послуг і підтримання здоров'я населення виступає одним із пріоритетних завдань держави. Однією з основних функцій управління, що дозволяє ефективно здійснювати медичну діяльність, використовувати сучасне обладнання, транспорт, утримувати господарські об'єкти установи в справному стані є управління матеріально-технічним забезпеченням. Цей процес є дуже трудомістким, відповідальним і вимагає значної уваги з боку фахівців установи охорони здоров'я. Несвоєчасно поставлені лікарські засоби, витратні медичні матеріали, медичне обладнання та інші матеріальні цінності або послуги можуть негативно позначитися на виконанні установою своїх основних функцій, що є неприпустимим. Основне фінансування системи охорони здоров'я в Україні, включаючи матеріально-технічне забезпечення, здійснюється державою, а оскільки ресурси державного бюджету завжди обмежені, то виникає необхідність управління матеріально-технічним забезпеченням та посилення контролю за витрачанням матеріальних цінностей [2].

В умовах глобалізації значно зростає роль інформаційних технологій як важливого інструменту в підвищенні ефективності управління організаціями. Сучасні цифрові технології можуть радикально змінити бізнес-процеси та поліпшити показники діяльності організації, у тому числі у сфері матеріально-технічного забезпечення.

На сьогоднішній день існує багато медичних інформаційних систем (МІС), які відрізняються ціною та функціональними можливостями. Різні МІС дають можливість акумулювати основну медичну інформацію, отримувати зведені результати. Однак більшу практичну цінність представляють собою МІС, що інтегрують не лише управління медичними бізнес-процесами, але автоматизують також управлінські бізнес-процеси, зокрема матеріально-технічного забезпечення. Такою універсальною програмою є “BAS Медицина. Лікарня” [1], що призначається для автоматизованого обліку основних видів діяльності медичної організації та забезпечує здійснення комплексної автоматизації складів та відділень медичної організації. Це забезпечує можливість керівництву закладу створювати різноманітні звіти, які у зручній і візуалізованій формі відображати поточний стан щодо процесів закупівель, споживання медикаментів та витратних медичних матеріалів в закладі охорони здоров'я. Управлінський персонал закладу може аналізувати структуру закупівель та споживання медикаментів з позицій медичної та економічної ефективності, оцінювати динаміку фінансових витрат на відповідні групи препаратів, формувати різні вибірки за фармакологічними ознаками ліків, строком їх надходження тощо.

Програма автоматизує такі напрямки діяльності закладу охорони здоров'я [1]:

- управління закупівлями: облік закупівель у розрізі постачальників і договорів з контрагентами, по кожній номенклатурній позиції у кількісному та сумовому вираженні;

- управління запасами в лікарні: суцільний предметно-кількісний облік руху номенклатури аптечних товарів за серіями, термінами придатності, документам партії (документам надходження в аптеку), облік руху аптечних товарів як у цілому на складах, так і в розрізі місць зберігання всередині складу;

- ведення формулярних переліків організації та відділень: ведення

формулярних переліків організації і формулярних переліків конкретних відділень, які дозволяють обмежити перелік номенклатурних позицій, доступних для формування вимог;

- оформлення повернень: реєстрація повернень постачальникам та актів про розбіжність у кількості та якості під час приймання товару у разі якщо така розбіжність виникла;

- аналіз ефективності витрат: оцінка ефективності фінансових витрат на закупівлю аптечних товарів з допомогою ABC/VEN-аналізу (VEN-аналіз дозволяє визначити пріоритетні лікарські препарати відповідно до міжнародної практики їх поділу на життєво важливі (Vital або V), необхідні (Essential або E) і другорядні (Non-essential або N));

- облік за джерелами фінансування: роздільний облік руху аптечних товарів за джерелами фінансування їх закупівель;

- управління запасами: персоніфікований облік витрат лікарських засобів та медичних виробів при наданні медичних послуг, автоматизація процесів узгодження, затвердження та виконання вимог відділень тощо.

Таким чином, спеціалізована інформаційна програма враховує особливості бізнес-процесів обігу медикаментів і витратних медичних матеріалів на складах і у відділеннях (кабінетах) всередині медичної організації; облік та інвентаризацію обладнання, що використовується для надання медичних послуг.

Звичайно, що впровадження такої системи не обійдеться без додаткових витрат. Вартість програмного забезпечення становить близько 36 тис.грн. крім цього, необхідним є придбання планшетів для відділень та структурних підрозділів. Хоча більшість програм чи мобільних додатків можуть бути встановлені на мобільні телефони, вважаємо, що такий підхід може підвищити ризик порушення інформаційної безпеки. Також, такі планшети будуть багатофункціональні – вони можуть використовуватись для ведення

електронних карток пацієнтів, оперативної передачі результатів діагностики, цифрізації інших процесів, пов'язаних із документообігом та рухом інформації під час надання медичної допомоги.

Література

1. BAS Медицина. Лікарня. URL: <https://soft.integra.ua/uk/product/bas-medycyna-likarnya/>
2. Про затвердження Порядку визначення обсягів потреби в закупівлі лікарських засобів закладами і установами охорони здоров'я, що повністю або частково фінансуються з державного та місцевих бюджетів: Наказ МОЗ України від 11.07.2017 р. №782 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0851-17#Text>

*Дишкант С.А. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Ревуцька А.О. – к.е.н., доцент
Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

ВПЛИВ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

Старіння населення – глобальний процес, характерний для всіх країн світу. У розвинених країнах, в яких літні люди складають п'яту частину населення, темп старіння нижчий, ніж в країнах, які розвиваються. В Україні, порівняно з іншими країнами, процес старіння населення відбувається середніми темпами.

Демографічні зміни в Європі призводять до появи комплексу соціальних та економічних проблем для країн регіону. В першу чергу, старіння населення призводить до скорочення робочої сили та збільшення навантаження непрацевдатних осіб на зайнятих [7].

Згідно з прогнозами Євростату, «демографічна революція» призведе до зростання чисельності населення до середини XXI століття на 10 млн. осіб, проте більше 50% будуть становити громадяни у віці більше 65 років [6].

Станом на 1 січня 2019 року на обліку в Пенсійному фонді України перебувало 11 711,3 тис. пенсіонерів, що на 244,9 тис. осіб менше порівняно з 1 січня 2018 року. Із загальної чисельності пенсіонерів 7 345,5 тис. жінок (62,7%) та 4 365,8 тис. чоловіків (37,3 %). [5].

Згідно з методологією Міжнародної організації праці [3], економічно активне населення складається з населення обох статей віком, яке впродовж певного періоду часу забезпечує пропозицію робочої сили на ринку праці. У більшості країн Європи до даної категорії населення відносяться особи у віці від 15 до 72 років. В Україні методологія обстеження економічної активності населення передбачає опитування населення у віці 15-70 років [1].

В Україні темпи скорочення чисельності населення є одними з найбільших серед країн Європи. Згідно з прогнозом вітчизняних науковців, розробленим Інститутом демографії та соціальних досліджень НАН України, до 2050 р. населення України зменшиться до 36,3 млн. осіб [2]. Скорочення та постаріння населення в країні вже негативно впливає на чисельність та структуру економічно активного населення, з часом лише зростає їх негативний вплив на економіку та відбувається загострення соціальних питань.

Україна входить у групу країн, які лідирують за темпами скорочення населення. Впродовж 2009-2019 рр. чисельність населення країни скоротилась майже на 4 млн. осіб [5].

Одночасне скорочення чисельності населення в Україні та зміна його статево-вікової структури призводять до постаріння та зменшення чисельності економічно активного населення. В Україні у 2019 р. частка людей у віці понад 65р. становить 16,5%, поряд з цим, за шкалою ООН старим населення вважається тоді, коли частка населення країни у зазначеному віці становить більше 7%, тому населення України оцінюють як дуже старе. В сучасних

умовах в Україні неможливо докорінно поліпшити вікову структуру населення шляхом збільшення чисельності народжуваних.

За даними Департаменту з економічних і соціальних питань ООН [2], у 2050 році кількість населення України становитиме 36,4 мільйона осіб. З них 28,5 мільйона проживатиме у містах, що становитиме близько 78% всього населення. Наразі ж кількість міського та сільського населення становить 69% на 31%. У 2030 році в Україні буде лише 3 міста-мільйонники.

У зв'язку з негативним впливом демографічних змін існує необхідність у впровадженні наступних заходів для покращення ситуації на ринку праці:

- підвищення рівня життя населення. Однією з важливих функцій держави є забезпечення потреб населення у матеріальних благах та послугах, нормативний рівень яких для кожної країни встановлюється відповідно до її соціально-економічного розвитку;

- залучення висококваліфікованих іммігрантів. Країни Європейського союзу широко запроваджують політики залучення на постійне місце проживання іноземних громадян, які мають рівень освіти, що відповідає європейським стандартам;

- збільшення витрат на рівні держави та окремих підприємств для забезпечення продуктивності праці на необхідному рівні.

Значної шкоди для економіки України завдає еміграція, оскільки національна економіка втрачає наймобільнішу і, як правило, найкращу частину трудових ресурсів. Це призводить до старіння структури трудових ресурсів.

Тому, головним завданням державної соціальної політики є забезпечення соціальної стабільності суспільства, його соціальна безпека. Саме від демографічної ситуації залежить ступінь наповнення страхових фондів та їх спроможність фінансово забезпечити якісне соціальне страхування, система якого органічно пов'язана із системою заробітної плати, податковою

системою, політикою, політичною ситуацією в державі, станом ринку праці, демографічними проблемами в сьогоденні і її динаміки розвитку на майбутнє.

Література

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України – <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Офіційний сайт Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи НАН України – <http://www.idss.org.ua>
3. Офіційний сайт Міжнародної організації праці (МОП) - <http://dsp.gov.ua/mizhnarodna-orhanizatsiia-pratsi-mop/>
4. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй (ООН) - <http://www.un.org/en/index.html>
5. Офіційний сайт Пенсійного фонду України - <https://www.pfu.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Статистичної служби Європейського союзу – <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>
7. Офіційний сайт Єврофонду – <http://www.eurofound.europa.eu/index.htm>

*Добровольський В.В - здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Ковтун В.А. – к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

РЕЗЕРВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Виявлення резервів збільшення обсягів виробництва та ефективності продукції рослинництва здійснюється за певними напрямками. Проблема стабільного та ефективного виробництва достатньої кількості аграрної продукції набуває все більшої актуальності. При цьому першочергова роль відводиться вирощуванню зернових та олійних культур, які є основними в рослинницькому виробництві. Низька урожайність їх пояснюється тим, що вирощування цих культур відбувається без чіткого

дотримання науково-обґрунтованих технологічних рекомендацій це: несвоєчасні сортооновлення і сортозміна, незбалансоване мінеральне живлення, недостатнє використання засобів захисту рослин і у меншій мірі несприятливі погодні умови протягом вегетаційного періоду. Всі перераховані вище фактори, згідно з офіційними даними НААН України, є причиною великого розриву між потенційною і фактичною урожайністю сільськогосподарських культур [1].

З метою мінімізації своїх основних витрат на проведення комплексу польових робіт аграрії змушені скорочувати обсяги закупівлі мінеральних добрив, засобів захисту рослин та паливно-мастильних матеріалів, економити на проведенні деяких або цілого ряду агротехнічних заходів в технології обробітку культур. Вони намагаються заощадити кошти і одночасно отримати добрий урожай, який можна було б вигідно продати в кінці сезону. Високий інтерес приділяється рентабельності виробництва продукції рослинництва, як основний резерв збільшення їх економічної ефективності. Виявимо можливі шляхи зниження витратного механізму з метою збільшення рентабельності виробництва рослинницької продукції та проаналізуємо проблему ресурсозбереження в рослинництві. Виробники мають проблеми своєчасного, якісного та оперативного проведення необхідних технологічних операцій. Особливо гостро вони відчують недолік високопродуктивної енергонасиченої техніки. Це обумовлено моральним і фізичним старінням існуючої в аграрних підприємствах техніки. [2].

Ефективне функціонування агровиробництва немислиме без застосування якісного посівного матеріалу, мінеральних добрив та засобів захисту рослин, використання яких сприяє підвищенню стійкості культур до впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища, гарантує ріст урожайності культур, а разом з цим і валових зборів якісної рослинницької продукції. Продуктивності культур тільки за рахунок ефективного використання сортових ресурсів становить у озимої пшениці 20-30%, кукурудзи - 30-45%, а сої - 25-40%. Україна має достатню кількість високопродуктивних районованих сортів і гібридів вітчизняної селекції. Потенціал

урожайності нових сортів і гібридів культур вітчизняної селекції досить високий: озимих пшениці та ячменю - 90-100 ц/га; жита - 70-75; ярих ячменю, пшениці та вівсі – 60-65 ц/га; рису -100-110, кукурудзи -110-150 та сої – 40-50ц/га [3].

Виконання всіх завдань обробки ґрунту повинно здійснюється комплексно і взаємопов'язано, з урахуванням кліматичних та погодних умов, властивостей ґрунту, біологічних особливостей культури, типу і ступеня засміченості полів, наявності техніки та кадрів механізаторів. Змінюється ситуація на користь подальшого скорочення витрат праці і видобувної енергії, за рахунок введення мінімізації обробітку ґрунту. Зменшення глибини обробітку горизонту ґрунту здатне знизити витрати часу і ПММ. Мінімізація призводить до збільшення обсягів застосування засобів хімізації, що є досить витратним. Широке впровадження систем нульової обробки ґрунту під впливом потужної техніки не завжди може призводити до значних матеріальних витрат і загострення соціальних проблем [1].

Широке застосування добрив в рослинництві є одним з найбільш ефективних резервів підвищення його економічної ефективності. Одним із реальних шляхів залишається використання сидеральних культур і мінеральних добрив. Висівання сидератів в післязбиральний період дає можливість до часу їх осіннього заорювання в ґрунт заощадити до 150-200 кг/га д.р. мінеральних добрив. Ефективність застосування мікродобрив та регуляторів росту залежить від механізму їх дії, часу використання і забезпеченості ґрунту основними елементами мінерального живлення. Важливим чинником підвищення економічної ефективності використання мінеральних добрив є оптимальний вибір їх асортименту. Вибір добрив повинен полягати у визначенні такої форми, застосування якої обійдеться дешевше в порівнянні з іншими і при цьому забезпечить отримання максимального приросту врожаю [3].

В структурі витрат господарства найбільшу частку за розміром займають витрати на мінеральні добрива, ПММ, заробітну плату і тільки потім - засоби захисту рослин. Зазвичай витрати на повноцінний захист зернових культур складають близько 10% собівартості, тоді як рівень збереженого врожаю перевищує 30%. Збирання

зернових культур з найменшими затратами праці і засобів, з високою якістю і в стислі терміни можливо тільки при раціональному поєднанні роздільного способу і прямого комбайнування. Для збереження якісних показників зерна необхідно дотримуватися високих темпів збирання, очищення та його досушування до базисних кондицій. Необхідно здійснювати постійний контроль умов зберігання рослинницької продукції, щоб не допустити зниження показників якості, що безпосередньо впливають на ціну реалізації. [4].

На основі аналізу резервів підвищення виробництва продукції рослинництва вищевикладеного матеріалу необхідно зазначити, що глибокий аналіз і зважений підхід до раціонального застосування окремих агротехнічних прийомів буде сприяти підвищенню стійкості культур до впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища, стабілізації обсягів виробництва та якості сільськогосподарської продукції і підвищенню економічної ефективності.

Резервами збільшення валового прибутку є найменш витратні агротехнічні заходи - це дотримання оптимальних строків сівби, компенсація тих елементів мінерального живлення, які знаходяться в мінімумі, превентивні заходи контролю фітосанітарного стану, своєчасне збирання врожаю сприятимуть економії коштів і матеріально-технічних ресурсів, збільшенню обсягів виробництва та якості сільськогосподарської продукції, а значить, прибутковості і рентабельності їх виробництва [5].

Література

1. Бражевська Г. М. Техніко-технологічне забезпечення виробництва продукції рослинництва. *Економіка АПК*. 2016. №12. С.49-52.
2. Клименко А.А. Управління витратами на сільськогосподарських підприємствах *Економіка та управління*. 2018. № 4 (8). С. 51–57.
3. Гринько Р.І. Методика економічних досліджень. Львів: Каменяр, 2014. 356 с.

4. Ковальчук Т.М. Діагностичний аналіз в системі управління підприємством: методологія та методика. *Економіка АПК*, №2. 2015.- С. 59-63.

5. Бондаренко А.Ф. Розрахунок собівартості продукції рослинництва *Економіка АПК*. 2017. № 11. С. 45-51.

Доценко Н.В. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: *Карнаушенко А.С.* – к.е.н.
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ

Молодь як демографічна група займає особливе місце в структурі будь-якого суспільства, будучи перспективною категорією населення для соціально-економічного розвитку держави. На етапі входження до трудової сфери молодь стикається з труднощами системного характеру, як в аспекті прийняттого працевлаштування, так і самозайнятості. Ці проблеми виникли унаслідок відсутності чіткої державної політики у сфері зайнятості, недостатнього рівня реформування трудового законодавства, а також демографічних та міграційних процесів [1].

Результативною формою сприяння економічної активізації молоді є розвиток підприємництва. Її участь у підприємницькій діяльності є важливим чинником розвитку сектору малого підприємництва, який сприяє перетворенню цього сектору на реальну потугу економічного зростання. Однак, в Україні досить низькими показниками є рівень підприємців серед молоді (близько 5 %) та рівень прагнення ним стати (близько 1/3) [1, 2]. При цьому на заваді молоді стають різні обставини: недостатній рівень знань та досвіду, складні економічні та політичні умови, недосконала податкова

система для молодіжного підприємництва, відсутність стартового капіталу та багато іншого.

Згідно з результатами міжнародного дослідницького проекту AGER (Am way Global Entrepreneurship Report) — глобального дослідження про підприємництво у різних країнах, індекс підприємницького настрою в Україні становить 21, в країнах ЄС — 42, а середньосвітовий — 47 (індекс відображає думку потенційних підприємців і визначається за трьома ключовими параметрами: бажання, готовність, стійкість) [1, 3].

Навіть на законодавчому рівні держава недостатньо сприяє саме молодіжному підприємництву. Основні законодавчі акти, що регулюють молодіжне підприємництво, цілеспрямовано його не стосуються. Загалом, це закони про підприємництво і про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді, про підтримку малого підприємництва тощо. Сам механізм розвитку молодіжного підприємництва та самозайнятості молоді в Україні прямо чи опосередковано регламентований нормативними актами України (рис.1).

В Статті 22 Закону України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 № 2402-III чітко встановлює право дітей займатися підприємництвом з шістнадцятирічного віку.

У вищезгаданих документах прямо чи опосередковано вказано на державну підтримку та сприяння розвитку підприємницької ініціативи та діяльності молоді, сприяння створенню молодіжних бізнес-центрів, бізнес-інкубаторів для реалізації програми підготовки молоді до підприємницької діяльності, надання інформаційних та консультативних послуг тощо.

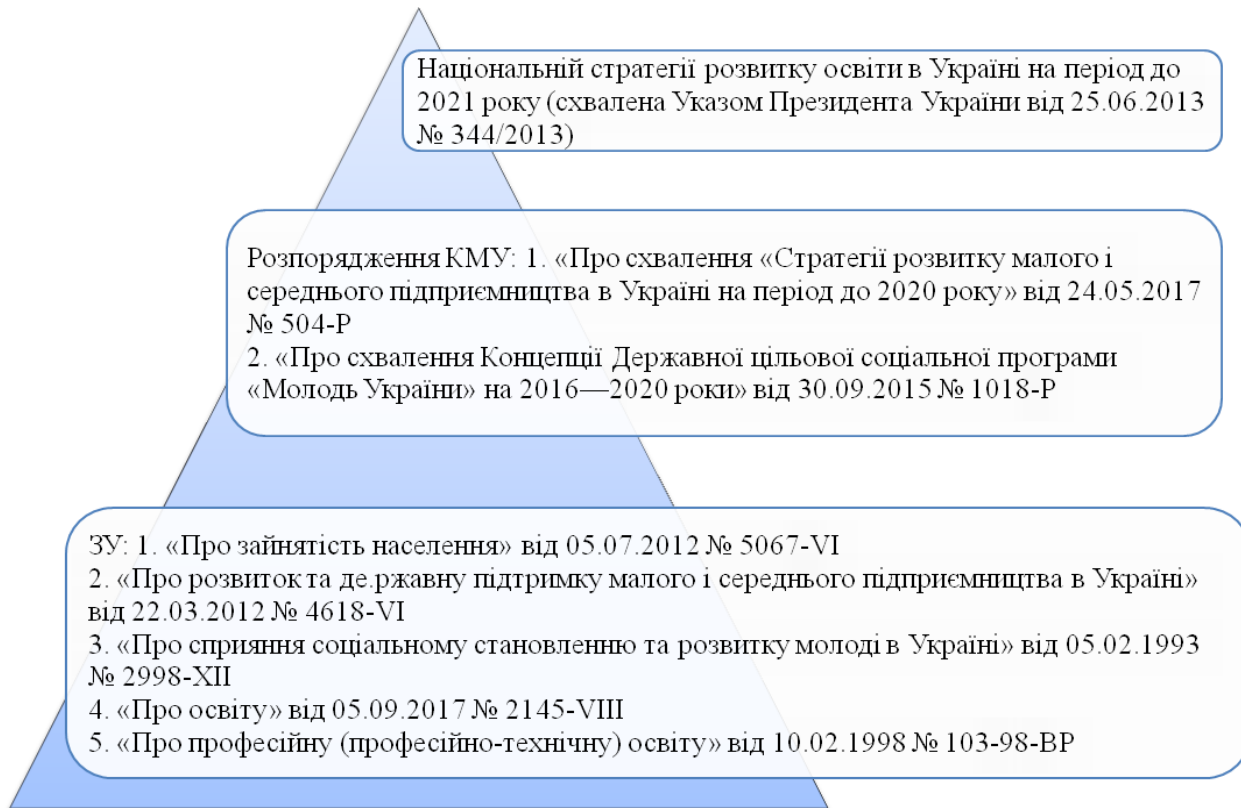


Рис. 1. Українські нормативно-законодавчі акти щодо розвитку підприємництва

Вагомим макрочинником впливу на розвиток підприємництва та самозайнятості серед молоді загалом є демографічна ситуація в країні. За даними Державної служби статистики, за період з 2016 по 2018 рр. чисельність економічноактивної молоді віком від 16 до 34 рр. зменшилася на 710,1 тис. осіб: у 2016 р. — 10 813,5 тис. осіб, у 2017 — 10 480,8, у 2018 — 10 103,4 тис. осіб [4, 5]. Це — перша демографічна причина відсутності потенціалу українського суспільства активізувати процес розвитку підприємництва [6]. Інша причина — реальне сприяння політики держави розвитку підприємництва загалом [5, 6].

Результати різних досліджень вказують на те, що Україні властиві досить повільні темпи розвитку підприємництва серед молоді та виділяють певні стримуючі фактори, такі як: адміністративні, правові, фінансові, організаційні проблеми, зокрема через відсутність комплексної фінансово-кредитної, методико-

інформаційної, інвестиційної, освітньої підтримки, а також системного аналізу й підтримки на державному, регіональному та місцевому рівнях.

Література

1. Trusova N.V., Cherniavska T.A., Kyrylov Yu.Y., Hranovska V.H., Skrypnyk S.V., Borovik L. V. Investment Attractiveness of the Economy of the World Countries in the Polystructural Space of Foreign Direct Investments. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. v. 11, n. 2, p. 645 – 660, URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/5132>
2. Боровік Л.В., Танклевська Н.С., Олійник В.С. Теоретичні аспекти системного підходу щодо реалізації державної інвестиційної політики у сільському господарстві. *Збірник наукових праць «Стратегія економічного простору України»*. 2020. Вип. 46. с. 127 – 137. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2020.46.127.137>
3. Боровік Л.В., Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип.2 (19). с. 152 – 156. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/28.pdf
4. Боровік Л. В. Інновації–основний метод активізації інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип.1 (37). с. 8 – 15. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.1\(37\).2020.201541](https://doi.org/10.18371/fp.1(37).2020.201541)
5. Боровік Л. В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип. 3 (39). с. 94 – 100. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(39\).2020.215166](https://doi.org/10.18371/fp.3(39).2020.215166)
6. Боровік Л. В. Теоретичний базис формування інвестиційної політики розвитку сільського господарства України. *Науково – виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. Вип.1. с. 71 – 78.

Дуга В.О. - викладач

Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Сільський туризм у сучасних умовах формує потужний потенціал соціально-економічного розвитку українського села. Він впливає на різні сектори економіки (транспорт, торгівлю, зв'язок, будівництво, сільське господарство тощо) та є перспективним напрямом соціально-економічного розвитку регіонів. Його розвиток дає змогу забезпечувати додаткові надходження від туристської діяльності до місцевих бюджетів, вирішувати не тільки економічні, але й соціальні проблеми, створювати нові робочі місця.

Але реалії розвитку сільського туризму в Україні є такими, що не дозволяють реалізувати позитивний, системний вплив на розвиток більшості регіонів та національної економіки у цілому. До таких перешкод відносять нестабільну соціально-економічну ситуацію в державі, відсутність цілісного, ефективного стратегічного планування, неврегульованість механізмів розвитку сільського туризму як на національному, так і на регіональному рівнях. Тому на цей час актуальними є питання стратегічного планування розвитку сільського туризму на регіональному рівні, пошук шляхів збалансування його розвитку в Україні із пріоритетними напрямами стратегічного розвитку кожного регіону. Все це зумовлює науково-практичну актуальність дослідження.

Розв'язання проблем стратегічного планування сільського туризму в Україні є полем наукових дискусій для сучасних учених-економістів. У цьому аспекті звертають на себе увагу результати досліджень Дупляк Т.П., Жученко В.Г., Забалдіної Ю.Б. [1], Крюкової І. О. [2], Пасеки С.Р., Демко В.С. [3], Сімків Л.Є., Проданової І.І. [4]. Проте звертає на себе увагу той факт, що варто звернути увагу на стан сільського туризму на національному та

регіональному рівні у рамках стратегічного розвитку, розглянути сільський туризм під ракурсом стратегічного соціально-економічного розвитку регіонів.

Метою дослідження є визначення особливостей стратегій розвитку сільського туризму у регіоні.

Розвиток сільського туризму вимагає чіткого планування. Розвивати цей вид туризму на регіональному рівні потрібно у межах реалізації стратегій соціально-економічного розвитку регіонів. Адже, туризм у сільських районах — це приватний ініціативний сектор, і його планування має відбуватися у руслі загального місцевого й регіонального планування соціально-економічного та культурного розвитку сільських громад. Забезпечення ефективного становлення сільського туризму на регіональному рівні – це фундаментальна основа його комплексного динамічного розвитку на загальнодержавному. Тому розробка стратегії розвитку сільського туризму в регіоні має системно охоплювати три основних рівні: загальнодержавний, регіональний та локальний. Розроблені стратегії повинні чітко усвідомлюватися на всіх рівнях (власник агрооселі, сільська громада, районна рада, регіональні інституції). Це дозволить збільшити економічний ефект від організації відпочинку на сільських територіях.

Стратегія сільського туризму в кожній окремо взятій місцевості, залежно від її рекреаційного потенціалу, потребує спочатку визначення пріоритетності цілей та їх ранжування у часі. Такі стратегічні наміри повинні переглядатися періодично, причому шляхом спеціальної партнерської співпраці між власниками агроосель, громадськими спілками сприяння розвитку сільського туризму тощо. Вагомим аспектом управління розвитком сільського туризму виступає проблема адекватної оцінки досяжності поставлених цілей. Адже часто буває так, що широко задекларовані стратегічні цілі регіонального й обласного розвитку не враховують

позаекономічних реалій місцевого розвитку і з цієї причини повністю «пробуксовують» на місцях.

Стратегія повинна давати відповіді на ключові питання: Яким є сільський туризм сьогодні? Яким сільський туризм має стати завтра? Що треба зробити, щоб досягти поставлених цілей? Стратегічний план розвитку сільського туризму в області повинен передбачати такі етапи: створення концепції; складання стратегічного плану; розроблення програм, де висвітлюватимуть можливості та шляхи реалізації пріоритетів; обґрунтування проектів.

Створення комплексної стратегії розвитку сільського туризму з чітким механізмом реалізації потребує достовірного визначення стану і перспектив розвитку даного виду туризму. Потрібно визначити можливості і обмеження, переваги і недоліки при формуванні стратегії розвитку.

Методологічним каркасом майбутнього розвитку сільського туризму вчені вважають стратегії росту, виживання, стабілізації. Розробляючи комплексну стратегію, потрібно враховувати, що вона повинна системно охоплювати всі переваги даної території та в довгостроковій перспективі дозволить максимально розширити й диференціювати регіональний ринок послуг сільського туризму.

Отже, на сучасному етапі формування цілісної стратегії подальшого розвитку сільського туризму у регіонах України виявляється досить складним процесом. Труднощі, пов'язані із розробкою та реалізацією елементів стратегії потребують прийняття рішень та дотримання певних принципів як на загальнодержавному, так і на регіональному і локальному рівнях.

Розробка стратегії та реалізація допоміжних проектів і програм розвитку сільського туризму сприятиме його становленню як провідного виду економічної діяльності регіонів, що дасть змогу збільшити надходження інвестицій, кількість робочих місць, покращити інфраструктуру, створити

оптимальне життєве середовище для мешканців сіл, зберегти та раціонально використовувати культурно-історичну та природну спадщину.

Література

1. Дупляк Т. П., Жученко В. Г., Забалдіна Ю. Б. Методологічні підходи до стратегічного планування розвитку туристичної дестинації. *Ефективна економіка*. 2018. №12. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2018/80.pdf
2. Крюкова І. О. Стратегічні імперативи розвитку зеленого туризму у Південному регіоні України. *Економічний форум*. 2015. №1. С. 69-75.
3. Пасєка С. Р., Демко В. С. Сільський зелений туризм як запорука розвитку сільських територій. *Вісник Черкаського університету*. 2017. №4. Ч.1. С.80-86.
4. Сімків Л.Є., Проданова І.І., Теоретичні аспекти стратегії розвитку сільського зеленого туризму в регіоні. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2012. Вип. 22.12. С.74-81.

Дяченко В.В. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: *Ярошенко В.В.* – асистент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Аграрне виробництво — найбільш вразливий сектор економіки України. Затяжна економічна криза, що охопила всі сфери економіки, завдала непоправних втрат аграрному виробництву, значно зруйнована система матеріально-технічного та інженерно-технічного забезпечення сільського господарства. Аграрному виробництву України притаманні низька продуктивність праці, високі трудові й матеріальні витрати. Така модель

розвитку сільського господарства не гарантує досягнення продовольчої безпеки країни і вимагає негайного її вдосконалення [1].

Від динаміки розвитку агропромислового комплексу залежить безліч макроекономічних пропорцій національної економіки. Інвестиції визначають процес розширеного відтворення аграрного виробництва, будівництво нових підприємств та створення нових робочих місць.

Як свідчить світовий і вітчизняний досвід, ефективне реформування економіки, можливе лише на основі активізації інвестиційної діяльності, істотного збільшення обсягу інвестицій, а також консолідації всіх джерел інвестування. Тільки тоді можлива модернізація виробництва, впровадження нових технологій на основі сучасних наукових досліджень.

Абсолютна більшість інвестицій у підприємства АПК надходить з недержавних джерел, питома вага яких у загальних обсягах інвестицій у основний капітал галузі становить 95-97%. Частка коштів державних (3-4%) і комунальних підприємств незначна (менше ніж 1%) і потребує збільшення до рівня, що забезпечуватиме виконання державних завдань щодо підтримки та регулювання інвестиційної діяльності підприємств аграрної сфери та сільській місцевості. Завдання Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. щодо фінансування відтворення основних засобів бюджетних організацій і установ, а також наукових закладів поки що не виконуються [2].

Найбільша частка іноземних інвестицій у сільське господарство вкладена такими країнами: Нідерланди (51,0%), Польща (15,4%), Сербія (11,3%), Німеччина (9,3%), Данія (7,3%), Італія (5,4%). Іноземні інвестори зацікавлені в освоєнні ринку Прикарпаття, що значно покращує економічну активність господарств. В умовах кризового стану багатьох підприємств регіону та відсутності інвестиційних коштів, іноземні інвестиції залишаються найбільш

вагомим джерелом надходження фінансових ресурсів. Останнім часом спостерігається активність середніх та малих підприємств [1, 3].

Загалом же слід зазначити, що для широкомасштабного залучення іноземних інвестицій найважливіше значення мають макроекономічні важелі впливу держави на реалізацію інвестиційної привабливості економіки країни, що покликані компенсувати недоліки загальноекономічної кон'юнктури і підсилити інвестиційну привабливість аграрної галузі. Ефективна національна політика в сфері залучення іноземних інвестицій повинна включати низку стимулюючих важелів, зокрема для сільського господарства – державну (в тому числі бюджетну) підтримку.

Таким чином, інвестиційне забезпечення підприємств аграрної сфери має бути системою, яка повинна сприяти динамічному соціально-економічному розвитку та підвищенню рівня конкурентоспроможності аграрної продукції та потребує врахування умов, які включають міжнародні, соціально-економічні, екологічні особливості функціонування аграрного сектора економіки. Отже, досягнення цілей масштабної модернізації національного виробництва, впровадження енергозбереження, зростання продуктивності праці, зміцнення конкурентних позицій вітчизняного виробника можливе на основі широкого застосування інвестиційно-інноваційної моделі розвитку.

Література

1. Гуткевич С. О. Інвестування: теорія і практика. К.: ВСу, 2006. 233 с.
2. Інвестиційне забезпечення підприємств аграрної сфери. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/invest-men/4527-investitsijne-zabezpechennya-pidpriemstv-agrarnoji-sferi.html> (дата звернення 11.11.2020 р.).
3. Квочак В. М. Каталог інвестиційних проектів та пропозицій підприємств Івано-Франківської області. Івано-Франківськ: НВ, 2008. 56 с.

*Дяченко Т.А. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ

На сьогодні, в період постійних економічних спадів, нестабільності економічних процесів, для України актуальним залишається питання забезпечення населення продовольством. Одним із найважливіших продуктів харчування є цукор, саме тому йому приділяється найбільше значення у даному процесі.

З переходом до ринкової економіки аграрного виробництва створюються більш реальні умови щодо активізації інтеграційних процесів у бурякоцукровому виробництві, які спрямовані на відродження цих галузей; удосконалення внутрішнього і зовнішнього ринків цукру; повернення Україні іміджу цукрової держави на світовому ринку. Проте глибока економічна кризова ситуація суттєво обмежила можливості для розширення інтеграційних процесів, призвела до занепаду вітчизняного буряківництва і, як наслідок, відбулося зменшення майже втричі виробництва цукрової сировини.

Виробництво цукру в Україні протягом останніх трьох років мало тенденцію зменшення, досягло у 2018/2019 роках значення 1,82 млн. тонн -це на 10 % менше попереднього сезону. Причиною скорочення виробництва цукру в 2018/2019 маркетинговому році стала низька якість сировини, скорочення площ на 12% під посівами цукрових буряків. Аналітики ринку стверджують, що попри прогнозований світовий дефіцит на ринку в 2019/2020 років, виробництво цукру в Україні зменшиться до 1,4-1,6 млн т, а посівні площі скоротяться на ще на 11% - до 250 тис. га [1].

Найбільшими вітчизняними виробниками цукру залишається Вінницька область, обсяги виробництва в якій 424 тис. тонн, Тернопільська область – 227 тис. тонн, Полтавська область – 222,5 тис. тонн цукру.

Як повідомлялося, станом на початок жовтня цього року 27 цукрових заводів виготовили 269,3 тис. тонн цукру і переробили 1,96 млн тонн цукрових буряків [3]. Серед підприємств-виробників цукру на першому місці ПрАТ «ПК Поділля» (Крижопільський цукровий завод) з потужністю переробки 1248 тис. тонн цукрових буряків і обсягами 170 тис. тонн цукру, Друге місце – ТОВ «ПК Зоря Поділля» (Гайсинський цукровий завод), що виробив 120 тис. тонн цукру і переробив 940 тис. тонн цукрових буряків. До трійки лідерів увійшов ТзОВ «Радехівський цукор», який забезпечив 108 тис. тонн цукру на основі переробки 940 тис. т сировини.

Незважаючи на те, що у 2017/2018 маркетинговому році, не було встановлено рекорду щодо експорту українського цукру, обсяги його поставок на ринки інших країн були вагомими. За маркетинговий період було експортовано 560 тис. тонн цукру (на 27% менше, ніж попереднього сезону). Основні поставки солодкого товару надійшли на ринки країн Азії та Африки, зокрема Лівії, Туреччини [2]. Окремо слід відзначити збільшення поставок до Ізраїлю та Лівії, які посіли сьоме та восьме місця в загальному рейтингу імпортерів та намагання українських цукровиків максимально диверсифікувати напрямки експорту. Серйозним конкурентом у наступному сезоні може стати Росія, яка очікує перевиробництво солодкого піску. Відповідно, боротьба за ринки Середньої Азії буде більш запеклою.

Із вересня 2018 р. по серпень 2019 р. Україна експортувала майже на 27% цукру менше, ніж попереднього сезону, - 409,8 тис. т. За оцінками аналітичного відділу НАЦУ «Укрцукор», експорт цукру в 2019/2020 МР становитиме орієнтовно 300 тис. тонн.

Протягом останніх років Україна втратила своє місце як експортер цукру, тому обсяг попиту на цукор у нашій країні майже повністю визначається внутрішніми потребами. Одним із чинників попиту є платоспроможність населення, яка формується відповідно до рівня оплати праці, диференціації

доходів за групами населення з найбільшими і найменшими доходами, стану розвитку й виробничої структури особистого підсобного господарства, структури використання доходів за видами товарів і послуг та рівня реалізаційної ціни.

Становлення та розвиток ринку цукру в Україні безпосередньо залежить від системи ціноутворення та ролі держави у цьому процесі. Мінімальна ціна на цукрові буряки, умови їх застосування визначаються щороку Кабінетом Міністрів України і повинна встановлюватися до 1 січня наступного року із застосуванням щомісячних індексів інфляції. На практиці ці норми законодавчих актів не виконуються, часто постанови приймаються у березні-квітні місяці, а індексація жодного разу не проводилась.

Формування цінової політики в бурякоцукровому підкомплексі нині є однією з важливих проблем регулювання ринку, що має вирішуватися комплексно як на мікро-, так і на макрорівні. Аналіз державного регулювання ринку цукру показує, що складна ситуація на ньому значною мірою є наслідком проблем, сформованих на законодавчому та адміністративному рівнях. Тому комплексний розвиток цукрової галузі, поглиблення переробки і розширення асортименту виробів на основі цукру потребує ефективної загальнодержавної і регіональної політики.

Література

1. Саблук П.Т., Каденська М.Ю., Власов В.І. Цукро-бурякове виробництво України: проблеми відродження, перспективи розвитку. К.: ІАЕ, 2017. 390 с.
2. Красняк О.П. Тенденції розвитку ринку цукру України: проблеми та перспективи. *Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки)*. Мелітополь: ТНАУ. 2018. №2. С. 261-268.
3. Бондар В.С. Цукро-буряковий підкомплекс України: напрями стабілізації та індикатори розвитку до 2020 року. *Економіка АПК*. 2014. №1. С. 20-29.

Зарічна К. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Ковтун В.А. – к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ВПЛИВ COVID – 19 НА СТАН ФОНДОВИХ РИНКІВ СВІТУ

Сучасні світові біржі забезпечують широкі можливості для учасників торгівлі. Поряд з фондовими індексами, акціями здійснюється також біржова торгівля металами, енергоресурсами та аграрною продукцією. Крім того, біржова консолідація забезпечила об'єднання бірж різних країн світу і навіть континентів у єдині біржові електронні торговельні майданчики, які дають можливість здійснювати торгівлю з будь якого куточка світу і практично 24 години на добу. Такі трансформації сприяли підвищенню конкурентоспроможності світових бірж, а також зростанню прозорості та ліквідності біржових торгів, проте через вірус, що почався в 2019 році все змінилося [1].

Лютий і березень 2020 року через спалах коронавіруса стали найгіршими місяцями для світових фондових ринків з 2008 року. Біржові індекси втратили десятки відсотків за 11-річним циклом зростання з останньої фінансової кризи підійшов кінець. На тлі спалаху нової хвороби інвестори переглянули свої погляди на майбутнє світової економіки. Введені обмежувальні заходи в різних країнах негативно вплинули практично на всі галузі, пов'язані з споживчою активністю: туризм, торгівля, громадське харчування, розваги та інші. В умовах карантину люди витрачають і пересуваються менше.

Учасники торгів стали позбуватися від акцій авіакомпаній, нафтовиків, виробників споживчої електроніки і інших компаній, чекаючи падіння виручки і доходів. Індекси провідних світових бірж обвалилися. Один тільки італійський індекс FTSE MIB з 19 лютого по 11 березня втратив 29,8%. Поширення COVID-19 по всьому світу призвело до зменшення попиту на нафтопродукти: бензин, авіаційний гас і інші. 24 лютого в ході торгів на Інтерконтинентальній біржі

вартість квітневих ф'ючерсів на північноморську нафтову суміш марки Brent впала на 3,5%, до \$ 56,52 за барель. Ціна нафти марки WTI опустилася на 3,2%, до \$ 51,7 за барель. Найбільш сильне падіння цін на нафту було зафіксовано в кінці січня, коли Brent на новинах про новий коронавірус за тиждень втратив в ціні більше 6%.

Один з провідних американських фондових індексів, S & P 500, впав на 1,5%. Також знизилася прибутковість 10-річних казначейських зобов'язань США - на 9 базисних пунктів, до 1,38%, найнижчого рівня з липня 2016 року. Гонконгський індекс Hang Seng впав на 1,79%, австралійський індекс S & P / ASX 200 - на 2,25. Китайський індекс CSI 300 знизився на 0,4%. Зниженням відкрилися і європейські індекси, а саме зведений індекс найбільших підприємств регіону Stoxx Europe 600 впав на 2%. Британський FTSE 100 знизився на 1,9%, німецький DAX і французький CAC 40 подешевшали більш ніж на 2,5%.

Падіння котирувань було зафіксовано і на азіатських ринках: зокрема, південнокорейський KOSPI впав на 3,9%, що стало найгіршим показником з кінця 2018 року. На тлі поширення хвороби Південна Корея вперше за десять років підвищила рівень готовності до боротьби інфекційними захворюваннями до найвищого рівня.

Позитивно на новини про вірус відреагували тільки ціни на золото - вони вирости на 2,47%, до \$ 1 689 за унцію. Це стало максимумом з 2013 року. У вигравші також виявилися акції біотехнологічних і фармацевтичних компаній, перш за все тих, що зможуть надати вакцину або ліки для боротьби з коронавірусів. 3 березня акції подорожчали відразу на 70%, 4 березня - ще на 7,8%, а 5 березня - на 22,1%. Всього за останні три місяці її акції вирости в три рази. [2]

На світових ринках здійснюють заходи щодо зниження паніки. Федеральна резервна система США на екстреному засіданні знизила ключову

процентну ставку з 1,5-1,75 до 1-1,25%, щоб підтримати фінансовий ринок і економіку країни. ФРС пообіцяв надати фінансовому ринку \$ 500 млрд в рамках операцій 3-місячного репо. 16 березня ФРС знову знизилу ставку з 1-1,25% до 0-0,25%, також знизилу до нуля норму резервування у банків. Також регулятор заустив нову програму кількісного пом'якшення, у якій не буде лімітів за обсягом операцій.

Банк Росії почав продавати валюту на біржі в рамках так званого бюджетного правила. Мета операції - знизити волатильність на російському ринку. У перший же день ЦБ продав валюту на 3,6 млрд. рублів. ЦБ РФ провів аукціон репо «тонкої настройки» обсягом 500 млрд. рублів. Також регулятор зберіг ліміт операцій «валютний своп» з доларами США на підвищеному рівні \$ 5 млрд.

Банк Англії позапланово знизив базову ставку з 0,75 до 0,25% і продовжив скуповувати держоблігації з ринку на загальну суму £ 435 млрд. Європейський Центробанк збільшив обсяг операцій з викупу активів на € 120 млрд до кінця року. Французький біржовий регулятор АМФ заборонив короткі продажі 92 акцій.

Фінансові регулятори Південної Кореї, Іспанії та Італії заборонили короткі продажі (шорт). Ця операція дозволяла спекулянтам заробляти на падаючому ринку і при цьому посилювала тиск на ціну активів в період розпродажів [3]

Різде поширення епідемії коронавірусу в Європі викликало розпродаж акцій. Європейські фондові індекси в першій половині дня втратили 3,5-4%. При цьому інвестори вибирали захисні активи - американські держоблігації і золото, чії котирування підійшли до рівня \$ 1700 за унцію.

На європейських фондових ринках 24 лютого розпочався активна гра на зниження. До 17:00 провідні європейські індекси втратили 3,5-4%. Лідером падіння виявився індекс Афінської фондової біржі (більше 8%). Негативні настрої інвесторів пов'язані з різким розширенням епідемії коронавірусу -

зростанням числа захворювань - за межами Китаю, в Південній Кореї, Ірані і в першу чергу на півночі Італії (у другій половині дня 24 лютого було відомо про приблизно 210 заражених і як мінімум чотирьох померлих). З урахуванням того що в усьому світі можуть тривати новим спалахам, а Ірак і Туреччина закривають кордони з Іраном, фінансові ринки цілком можуть звикнути до тривалого періоду невизначеності», - передає MarketWatch слова головного аналітика ринку в CMC Markets UK Майкла Хьюсона. Міжнародний валютний фонд ще 22 лютого попередив, що спалах вірусу може знизити глобальне економічне зростання на 0,1% в цьому році і призведе до зниження темпів зростання ВВП Китаю на 0,4 процентного пункту. Не залишився осторонь і ринок США: Bloomberg повідомляє про зниження ф'ючерсів на американські індекси в межах 2%. Вартість найближчого термінового контракту на нафту марки Brent впала майже на 4,7% і досягла \$ 55,8 за барель. У той же час захисні активи - US Treasuries і золото - піднялися в ціні. Так, прибутковість десятирічних американських облігацій впала до найнижчого рівня з 2016 року. За даними Bloomberg, котирування золота 24 лютого на спот-ринку досягали \$ 1689,31 за тройську унцію. З середини січня золото вже подорожчало на 9%. До 17:00 котирування залишалися в районі позначки \$ +1676 за унцію [4]

Література

1. Пандемія коронавірусної хвороби 2019 URL: <https://uk.wikipedia.org>
2. На які акції позитивно вплинула епідемія коронавіруса. URL: <https://www.vedomosti.ru>
3. Коронавірус і фондовий ринок: як пандемія вплинула на роботу бірж URL: <https://place.moex.com>
4. Дмитрий Михайлович «Коммерсантъ» URL: <https://www.kommersant.ru/doc/4267573>

Ільїн В. Ю. - д. е. н., професор кафедри обліку і оподаткування
Ільїна О. В. - к. е. н., доцент кафедри менеджменту
ДВНЗ «Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана»
м. Київ

ОСНОВНІ ОЗНАКИ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Найчастіше, класично корпоративні відносини проявляються у великих і складних акціонерних товариствах, що об'єднують відносно самостійні економічні структури. Однак, неправомірно ототожнювати поняття корпорації і корпоративного підприємства, корпоративного і акціонерного підприємства.

Згідно з Господарським кодексом України [ст. 63, п. 5], корпоративне підприємство визначене як таке, що утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами на основі корпоративних прав, у т. ч. через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів і ризиків підприємства [1].

Звідси, згідно з українським корпоративним законодавством, корпоративними є: господарські товариства, кооперативи та інші підприємства з кількістю засновників два або більше осіб [2].

Спираючись на монографічні джерела [3, 4], що характеризують суттєві ознаки корпоративного підприємства та його юридичне трактування, можливо визначити рівень їх присутності серед існуючих організаційно-правових форм на селі (табл. 1).

Акціонерному товариству властиві всі риси корпоративного підприємства. Це потребує його визначення, як „суто корпоративне підприємство”, тобто юридична особа з обмеженою відповідальністю, що має об'єднаний дольовий капітал, сформований за допомогою цінних паперів та централізоване наймане управління. В решті підприємств спостерігаються тільки деякі риси

корпоративних структур. Найменші розбіжності мають товариства з обмеженою відповідальністю та виробничі кооперативи.

Таблиця 1

Визначення присутності ознак корпоративних підприємств
в існуючих організаційно-правових формах
аграрних підприємств України

Організацій-но- правова форма	Основні характеристики корпоративних підприємств				
	юридичний статус	об'єднана дольова власність	обмежена відповідальність	централізоване наймане управління	вільна передача права власності
Підприємства з корпоративними ознаками					
Акціонерне товариство	має	має	має	має	має
Виробничий кооператив	має	має	має	має	не має
Товариство з обмеженою відповідальністю	має	має	має	має	не має
Товариство з додатковою відповідальністю	має	має	частково ¹	має	не має
Командитне товариство	має	має	частково ²	частково	не має
Повне товариство	має	має	не має	має	не має
Некорпоративні підприємства					
Державне підприємство	має	не має	не має	має	не має
Приватне підприємство	має	не має	не має	не має	не має
Фермерське господарство	має	не має	не має	не має	не має

¹В частині нестачі ресурсів для погашення заборгованості, згідно п.4. ст.80 „Господарського кодексу України”

²В частині вкладників, згідно п.6. ст.80 „Господарського кодексу України”

Товариства з додатковою відповідальністю, повні та командитні товариства - це „умовно корпоративні підприємства”. В них деякі ознаки „суто

корпоративного підприємства” відсутні, а точніше - обмежена відповідальність і вільна передача капіталу за допомогою, наприклад, акцій.

Приватні підприємства і фермерські господарства створюються індивідуальними фізичними особами. Тому можна визначити їх як „некорпоративні підприємства” (згідно ст. 63 п. 4, Господарського кодексу України - це унітарні підприємства, засновані на приватній власності одного засновника). Державні підприємства, статутні фонди яких не поділені на частки, теж входять до цієї групи.

Серед зазначених організаційно-правових форм корпоративних підприємств найбільш досконалою є акціонерне товариство. Саме вона спроможна наситити сільське господарство такими необхідними для переходу на інноваційну модель розвитку, інвестиціями.

Корпоративне управління, як інструмент регулювання внутрішніх корпоративних стосунків, останніми роками звертає на себе увагу багатьох дослідників. Пильна увага визначається тим, що високий рівень розвитку корпоративного управління в компанії розглядається як один із чинників підвищення її інвестиційної привабливості. Саме якість корпоративного управління надає істотний вплив на ухвалення інвесторами (насамперед іноземними) рішень про можливість капіталовкладень в ту або іншу українську компанію і є ключовим параметром при визначенні капіталізації українських компаній.

Література

1. Господарський кодекс України : за станом на 12.12.2008 р. № 436-IV. URL : zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15
2. Гончаров В.М., Зось-Кіор М.В., Ільїн В.Ю. Корпоративне управління / Навчальний посібник. Луганськ: Елтон-2, 2011. 612 с.

3. Акимова Н. А., Арыстанбеков Х. А., Аутов Р. Р. и др. Концентрация и кооперирование сельскохозяйственного производства: под ред. А. М. Зельцмана и С. И. Половенко. М. : „Колос”, 1980. 334 с.

4. Чаянов А. В. Краткий курс кооперации. [4-е изд.]. М. : Центральное товарищество «Кооперативное издательство», 1925. 78 с.

*Казарінова Т.В. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ

Управління економічним потенціалом підприємств є важливим та пріоритетним завданням вітчизняної науки. У межах господарюючого суб'єкта воно також не втрачає актуальності. Відповідно до умов економічної системи України підприємства повинні приділяти особливу увагу управлінню наявного економічного потенціалу та збільшення його обсягу. Відповідно до своєї сутності, економічний потенціал, окрім іншого, відзеркалює стан фінансового забезпечення підприємства, який потерпає через високу ризикованість діяльності та нестабільності макроекономічних факторів. Тому вагомим значення набуває пошук ефективних механізмів управління фінансовим потенціалом підприємств.

Перш за все, управління фінансовим потенціалом підприємств визначається особливостями фінансової системи країни (рис. 1). Так для фінансової системи США характерним є висока ступінь автономності, що визначає відповідний алгоритм управління фінансовим потенціалом господарюючих систем. Тоді як у Франції стабільність розвитку сектора забезпечується завдяки високому рівню централізації та функціонуванню розгалуженої системи фондів спеціального призначення. Значно сприяють розвитку суб'єктів господарювання та стану їх фінансового потенціалу

незалежність окремих структурних елементів бюджетної системи Великобританії, що забезпечує високу функціональну автономність їх дій [1].

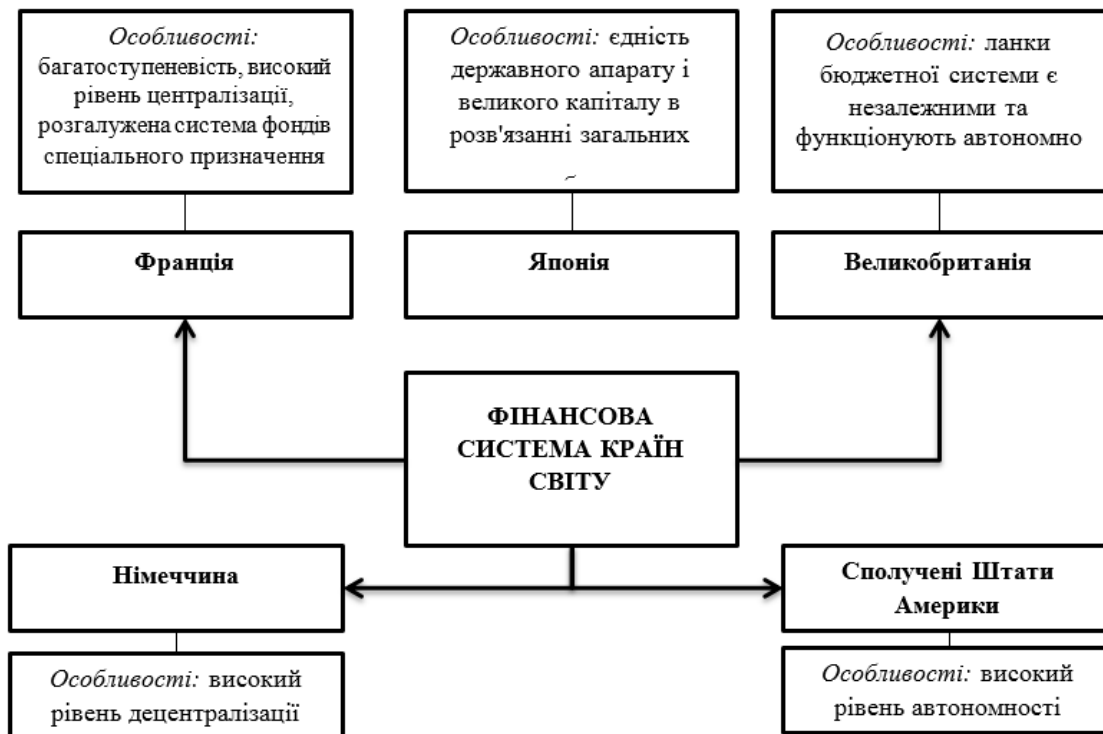


Рис. 1. Особливості управління фінансовим потенціалом підприємств різних країн світу

Стиль управління, що поєднує професійну компетентність і високу етику взаємовідносин між людьми, впливає на всі напрями діяльності підприємства. Від нього залежить, у якій мірі враховуватимуться зовнішні чинники зростання ефективності. Від так належний стиль управління як складовий елемент сучасного менеджменту є дійовим чинником підвищення розвитку діяльності підприємства. Важливою передумовою зростання ефективності діяльності підприємств є достатній рівень розвитку мережі різноманітних інституцій ринкової та виробничо-господарської інфраструктури. Сьогодні всі підприємницькі структури користуються послугами комерційних банків, бірж (товарно-сировинних, фондових, праці), інноваційних фондів тощо. Безпосередній вплив на результативність діяльності

підприємств справляє належний розвиток виробничої інфраструктури (комунікацій, спеціалізованих інформаційних систем, транспорту, торгівлі тощо) [2]. Спеціалізовані інформаційні системи дозволяють забезпечити динамічну координацію дій за рахунок сучасних засобів зв'язку, програмних продуктів та комп'ютерної техніки.

Важливими проблемами подальшого розвитку ринку є суттєве поліпшення забезпечення потреб споживачів у якісному за прийнятною ціною, одержання на цій основі достатньої маси прибутку підприємствами-товаровиробниками і підвищення ефективності їх діяльності. В сучасних умовах це можливо лише на основі комплексного дослідження регіональних ринків прогнозу їх кон'юнктури на перспективу, здійснення виважених дій органів державного управління щодо їх регулювання та розробки відповідних маркетингових стратегій підприємствами [3].

Стратегічні перспективи галузі пов'язані з посиленням її комплексного розвитку, основними напрямками якого повинні стати технологічне переозброєння підприємств шляхом заміни устаткування та автоматизації технологій; випуск нових продуктів з метою підвищення прибутковості галузі; досягнення максимально ефективного виробництва за рахунок зниження матеріаломісткості та енергоємності продукції; формування та використання новітніх технологій, що відповідають економічним, соціальним та екологічним вимогам.

Література

1. Мамонов К. А., Угоднікова О. І. Економічний потенціал: теоретичні аспекти та лінія трансформацій. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2009. № 26. С. 198-202.
2. Березін О.В., Плотник О.Д. економічний потенціал аграрних підприємств: механізми формування та розвитку. Полтава: Інтер Графіка, 2012. 221 с.
3. Педченко Н. С. Оптимізація структури фінансового потенціалу підприємства методом аналізу ієрархій. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2014. Т. 19, Вип. 2(5). С. 198-202.

*Казьмір В.А.- директор відокремленого структурного підрозділу
«Могилів-Подільський технолого-економічний
фаховий коледж Вінницького національного аграрного університету»,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

СУБСИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА

Зернові культури вважаються важливим джерелом експортних надходжень, забезпечення і підтримки на належному рівні продовольчої безпеки держави, цінною кормовою базою для тваринницької галузі. Загострення міжнародної та внутрішньої конкурентної боротьби на зерновому ринку пояснює важливість розв'язання проблеми щодо гармонізації інтересів учасників ринку зерна, нарощення конкурентних переваг, збалансованості логістичних ланцюгів, ефективності інформаційної підтримки, використання дієвих механізмів, інструментів, важелів впливу для забезпечення реалізації стратегічних цілей розвитку вітчизняного ринку зерна.

Теоретичним підґрунтям досліджень змістових аспектів розбудови організаційно-економічного механізму функціонування ринку зерна та його субсистем стали обґрунтовані наукові розробки та пропозиції таких відомих дослідників, як: Г. Калетнік, С. Кваша, І. Кириленко, Ю. Лузан, В. Мазур, С. Мельник, Н. Правдюк, П. Саблук, І. Свиноус, Л. Ситник, Н. Танклевської, О. Терещенко, О. Шпикуляк, О. Шпичак та ін.

Нині, ситуації на зерновому ринку, притаманні наступні організаційно – економічні проблеми: нормативно-правова неузгодженість, особливо у сфері регулювання логістичних ланцюгів, експортних каналів, державної підтримки; відсутність дієвих заходів з реалізації цільових державних програм щодо підтримки зерновиробників та сприяння експортерам зерна; нерозвиненість організаційних, фінансових, інвестиційних, інформаційних механізмів, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності зерновиробників; наявність

компонентів виробничої, ринкової, допоміжної інфраструктури, що слабо пов'язані між собою; неготовність учасників зернового ринку до нових умов співпраці, партнерства, інтеграції, кооперації; недостатнім стимулюванням розвитку збутових каналів, логістичних ланцюгів та зв'язків між учасниками ринку. Вище означене, підтверджує необхідність модернізації та розбудови організаційно-економічного механізму функціонування ринку зерна.

А. Дунська визначає організаційно-економічний механізм, як „специфічну багатфункціональну і багатокomпонентну систему, яка складається з комплексу взаємозалежних блоків (елементів системи), що піддаються впливу зовнішніх і внутрішніх чинників, але таких, що утворюють певну цілісність, яка прагне в своєму функціонуванні до досягнення конкретних цілей” [1, с. 173]. Ю. Лузан стверджує, що „організаційно-економічний механізм є способом забезпечення реалізації вимог об'єктивних законів у процесі суб'єктивної людської діяльності”[2].

Таким чином, під організаційно-економічним механізмом функціонування ринку зерна слід розуміти складне комплексне системно-структурне утворення цілеспрямоване на регулювання організаційних та економічних дій що зумовлює, синтез державного регулювання зерновиробництва, інноваційних технологій та саморегулювання, за допомогою взаємопов'язаних послідовних елементів і зв'язків, сукупності методів, важелів та інструментів впливу що передбачає встановлення гармонійних інтеграційних, кооперативних партнерських зв'язків між його функціональними модулями й структурними субсистемами та підтримку усіх учасників ринку, з метою сприяння сталому розвитку, який забезпечуватиме покращення якісного стану за рахунок збалансованого використання його внутрішніх резервів за непрогнозованого впливу чинників зовнішнього середовища та сприятиме досягненню бажаних економічних, соціальних, екологічних ефектів, зростанню організаційно-економічного потенціалу та нарощенню конкурентних переваг.

При формуванні, модернізації чи розбудові організаційно-економічного механізму функціонування ринку зерна необхідно передусім враховувати специфіку зерна, як товару. Специфіка прикладного використання організаційно-економічного механізму функціонування ринку зерна пояснює багатогранність позицій щодо його складових, субсистем та структури. Зміст кожної субсистеми та їх кількість залежать від специфіки і масштабів економічної діяльності, рівня впливу держави та зовнішнього середовища, мети, результатів діяльності тощо. Опрацювавши існуючі пропозиції, вважаємо, що ключовими субсистемами організаційно-економічного механізму функціонування ринку зерна є ресурсна, нормативно-правова, функціональна, економічно-фінансова, організаційна, інфраструктурна і інформаційна субсистеми. Зазначимо, що значення кожної субсистеми та складової неоднакове, тому недооцінювати чи переоцінювати важливість та їх вплив, не слід. Для кожної із субсистем організаційно-економічного механізму функціонування ринку притаманні свої особливості та відносна самостійність, водночас, результат їхньої взаємодії націлений на досягнення єдиної мети. Такий підхід, до структурно-функціональної розбудови організаційно-економічного механізму функціонування ринку дозволяє максимально врахувати його особливості, протистояти впливу негативних чинників та сприяє оперативному внесенню коректив та більш адекватному реагуванню на зміни конкурентного середовища.

Література

1. Дунська А. Р. Визначення категорії «інноваційний механізм розвитку промислових підприємств». *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. № 1. С. 169–179.
2. Лузан Ю. П. Організаційно-економічний механізм забезпечення розвитку агропромислового виробництва України: теоретико-методологічний аспект. *Економіка АПК*. 2011. №2. С. 3–12.

Калініченко Т.В. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: *Ярмоленко В.В.* – асистент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Подальший розвиток аграрного сектору економіки України визначатиметься рівнем інвестиційних можливостей та інвестиційною привабливістю галузі, що в свою чергу, залежить від ефективності інвестиційних процесів у сільському господарстві. Питання фінансування інвестицій та їх раціонального використання особливо важливе в умовах важкого економічного стану багатьох аграрних підприємств.

За роки реформ в аграрному секторі суттєво погіршилися фінансові результати виробничої діяльності, знизилася прибутковість галузі. Скорочення бюджетної підтримки сільського господарства в умовах гострого дефіциту власних коштів у більшості аграрних підприємств призвело до різкого падіння обсягів інвестицій, руйнування виробничого потенціалу, зниження технічної оснащеності сільськогосподарського виробництва, погіршення соціального становища села.

Про стан справ в економіці аграрного сектора можна судити за характером процесів, що відбуваються в інвестиційній сфері. Вона є певним індикатором, що вказує на загальне положення всередині країни. Інвестиції – це об'єкти цивільних прав, що мають грошову оцінку, призначені (виділені) для внесення в будь-який об'єкт діяльності, що не носить протиправного характеру з метою отримання позитивного соціального ефекту [1, с. 24-27]. Будь-яка держава регулює свою інвестиційну діяльність законодавчо. На кожному рівні законодавчої влади є нормативні акти, що в тій чи іншій мірі регулюють інвестиційну діяльність: Конституція України, закони, постанови Уряду, регіональні законодавчі акти, місцеві законодавчі акти. У самому

широкому сенсі інвестиції забезпечують механізм, необхідний для фінансування, росту і розвитку економіки країни. Якщо держава зацікавлена в стабільній і сильній економіці, то воно повинна на законодавчому та виконавчому рівнях створити сприятливий інвестиційний клімат. Аналіз показує, що у всіх розвинених країнах сільськогосподарська галузь економіки користується державною підтримкою. Адже дана галузь безпосередньо впливає на продовольчу безпеку країни, що само по собі є потужним політичним аргументом на світовій арені. Попит на продукцію АПК є нееластичним.

Динаміка капітальних інвестицій в сільському господарстві України свідчить про стрімке збільшення їх обсягів, особливо за останні два роки. Варто відмітити, що за останні п'ять років капітальні інвестиції зросли в 3,5 рази і склали 64243 млн грн. Слід зауважити, що частка капітальних інвестицій в загальній їх сумі теж зросла. В останні роки прослідковується позитивна динаміка: якщо у 2013 році їх частка становила 7,44 % у загальній кількості, то у 2017 році – 14,33 %, тобто зросла майже вдвічі. В умовах економічної кризи в аграрному секторі економіки погіршується інвестиційна діяльність, про що свідчить індекс капітальних інвестицій, який відображає зміну капітальних інвестицій. Так, незважаючи на зростання обсягу капітальних інвестицій, прослідковується неоднорідність індексу капітальних інвестицій. Так, відмічається стрімке зростання індексу у 2015 році – 160,4 %, проте у 2017 році він суттєво знизився – 127,3 %. Для порівняння варто відмітити, що індекс капітальних інвестицій у виробництво харчових продуктів у 2017 році склав лише 88,9 % [2].

Одна з найголовніших проблем, що стримує розвиток сільського господарства і розширення його інвестиційної діяльності є, насамперед, відсутність інвестиційно-привабливого середовища для припливу інвестицій в АПК. Україна має потенційні можливості значно збільшити обсяги

виробництва сільськогосподарської продукції, проте для цього потрібні сучасні технології, оновлена матеріально-технічна база, а отже, й значні інвестиції. В Україні велика кількість прогресивних і перспективних інженерних розробок сільськогосподарської техніки та обладнання, які через брак фінансування не реалізуються на практиці. Крім того, держава має достатньо прикладів застосування сучасних технологій, які значно кращі, ніж у Європі. Для стимулювання припливу інвестицій в економіку регіонів, утворення інвестиційно-привабливого середовища й активізації інвестиційної діяльності потрібно вдосконалювати структуру аграрної економіки, формувати ринок землі, запроваджувати іпотечне кредитування підприємств АПК, удосконалювати ринкову інфраструктуру аграрного сектору та систему управління й мінімізації ризиків [3].

Література

1. Литовченко М. В. Удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання з урахуванням активізації процесів злиття і поглинання підприємств в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 24 (груд.). С. 24-27
2. Давиденко Н. М. Оцінка інвестиційної привабливості регіону в умовах сучасних викликів. *Економічний форум*. 2017. № 2. С.86-93
3. Курмаєв П.Ю. Теоретичні аспекти формування механізму комплексного розвитку соціально-економічної системи регіону. Формування ринкових відносин в Україні: Зб. наукових праць. Вип. 9 (88). Наук. ред. І.К.Бондар. К.; 2008. 182 с.

Кан О.Ю. – викладач кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон

DIGITAL TECHNOLOGIES FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN THE CONTEXT OF BLENDED LEARNING

Nowadays no one can avoid using digital technologies for learning and teaching. COVID-19 pandemic makes teachers and students all over the world to use distance and blended learning.

Blended learning provides great opportunities for English language teaching. Blended learning as well as distant learning doesn't mean only links to websites. Blended learning should combine face-to-face and online teaching. It could be a good idea to use digital technologies for English language teaching in the context of blended learning.

Thus, the article aim is to review some digital recourse which can be used for English language teaching in the context of blended learning and to provide some examples how to use them in the English language teaching.

The first one is one of the most popular digital recourse is Quizlet. It is an application that allows learning and revising vocabulary. Quizlet offers several modes for learning: flashcards, learning, writing, spelling, tests, games. Each mode requires 100% of completing. The teacher can monitor the results of the registered students. It is possible to create your module or to use a ready-made one. Students can use it in the classroom or at home revising new vocabulary which was learnt during the lesson.

A lot of teachers and students use social networks for learning and teaching purposes. Social networks are a great tool for English language teaching. In the context of blended learning, it can be efficient support for both teachers and students.

Let us speak about Telegram as an example of a messenger which can be used efficiently for English teaching. Besides using Telegram as a channel for exchanging information such as charts, schemes, graphs, pictures, etc., it has some functions which

assist while teaching English. It is possible to create tests, quizzes, poles there to evaluate students' knowledge immediately. This function is provided by @quizbot. This bot can also be used as a tool for error correction.

Telegram also contains some channels which can be used for teaching vocabulary in context. @slovarikbot os one of such channels. It serves as a tool for enriching students' vocabulary as well as helps to check spelling, pronunciation and meaning of a word in context. This bot can search a word, a word combination, a set expression or a sentence in cartoon and movies. Entering a word you will get its pronunciation and a list of cartoons and movies where it is used. Choosing a movie you will watch it with subtitles. It is a motivating tool for students who are mainly keen on movies.

Interactive worksheets are another tool which can be used by English teachers. The most popular web resource where it is possible to find a lot of interactive worksheets is <http://www.liverworksheets.com>. Here you can search ready-made worksheets or create your own. The resource allows incorporating images, audio, video into your worksheet. After creating a worksheet you can share a link with your students via social media, e-mail or just give them a link. Using setting you can generate a custom link with your options such as checking options, default action on checking "finish" button, grading option, etc. These options give you a possibility to use interactive worksheets for various purposes: training, revising, checking, etc. For example, selecting such an option as "send an answer to the teacher" and "don't show errors and right answers" makes the worksheet a test where students have only one attempt to complete a task.

Mentioned above digital tools are only three of various and numerous options which can be used for English language teaching in the context of blended learning. Such tools help teachers to work online, to check students' knowledge, to improve their skills. Moreover, they are motivating and encourage students to self-study and self-development.

*Капліна А.І. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

АГРАРНА ЕКОНОМІКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА

У теорії й господарській практиці актуальним є аналіз фінансових умов збільшення рентабельності сільськогосподарського виробництва, факторів підвищення рентабельності, використання яких дозволить аграрному сектору вийти з кризи й ефективно функціонувати. Без стійкого зростання сільськогосподарського виробництва неможливо створити раціональну структуру економіки. Тільки в цьому випадку можна мати бездефіцитний бюджет у країні, стійку гривню. В умовах кризи усі виробництва кинулися в сферу розподілу, намагаючись вийти до рівномірного споживання, не думаючи про зростання виробництва, підвищенні продуктивності праці. Тому темпи зростання виробництва продовольства будуть першим і самим складним бар'єром при перехід до ринку. Але, поки форми сільськогосподарського виробництва будуються на основі «неринкових» принципів, виникає небезпека нагромадження диспропорцій, що вимагають подальшого посилення «неринкових» інструментів регулювання й, в кінцевому результаті, ведуть до подальшого відхилення від рівноваги, що загрожує розвитку аграрного сектору економіки в цілому.

Різні аспекти проблем ефективності виробничої діяльності в сільському господарстві досліджувалися в класичній і сучасній науковій літературі: Ф. Кене, Дж. Кейнс, Р. Харрод, Е. Домар, Р. Солоу, К.Маркс, Борхунов Н. А., Сагайдак Є.А., Урусов В.Ф., Ушачев І.Г., М.Д. Кондратьєв, І.І. Лукінов, П.Т. Саблук. Окремі питання ефективності розвитку ринку сільськогосподарської продукції знайшли відбиття в роботах В.Гейця, Л.Нейкової, Д.Черваньова, М.Маліка, П.Музики, М.Садикова, А.Юзефовича, В.Трегобчука, Б.Й. Пасхавера, Андрющенко С.А., Голубєва А.В., Глебова І.П., Коваленко Г.Л.,

Корабейникова М.М., Переверзина Ю.Н., Сухоруковой А.М., Черняева А. А. і інших [1].

Глибокі структурні зміни в економічному механізмі господарювання призвели до появи великої низки проблем, які пов'язані з відтворенням у сільському господарстві: зниження родючості ґрунтів, руйнування матеріально-технічної бази, зменшення обсягів інвестицій, погіршення умов життя сільського населення, посилення демографічних проблем. Потребують удосконалення форми та методи державної підтримки аграрного сектора [2].

Прошло вже двадцять дев'ять років з часу, коли відбулися трансформації в організації аграрного виробництва, створення нових типів сільгоспвиробників, зміни бюджетної, податкової й цінової політики, фінансово-кредитного забезпечення, але, на жаль, механізм підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора не запрацював в повній мірі.

За цей час деякі позитивні зрушення відбулись – виробництво валової продукції сільського господарства в порівняльних цінах зросло в 1,7 рази, у тому числі продукції рослинництва – в 1,5 рази, тваринництва – на 10,7 %. Виробництво продукції харчової та переробної промисловості практично подвоїлось [3].

Ключовими шляхами для підприємства, бажаючого розширити свою господарську діяльність – на сьогодні є збільшення рентабельності, тому що розширення можливе тільки в тому випадку, якщо на нього є засоби. Джерелом цих засобів можуть бути: прибуток підприємства, для цього необхідно функціонувати з певним рівнем рентабельності; кредит - для його повернення необхідно працювати із прибутком (як мінімум рівним відсотку по кредиту); зовнішні інвестиції, адже високорентабельне підприємство практично завжди більш привабливо для інвестора.

Таким чином, іншого виходу, ніж досягнення й збільшення рентабельності (або підтримки її на певному рівні), для розширеного відтворення виробничого

потенціалу сільськогосподарського підприємства не існує. Рентабельне виробництво - от та необхідна й достатня умова, при дотриманні якої воно можливе[4].

Для здійснення простого відтворення виробничого потенціалу необхідною умовою є досягнення беззбитковості. Якщо при цьому виробництво рентабельне, тобто ціна продукції перевищує її собівартість, то в цьому випадку при реінвестуванні частини прибутку буде відбуватися розширене відтворення виробничого потенціалу, тому що виручені засоби будуть направлятися на: підвищення оплати праці працівникам, оплату навчання й підвищення кваліфікації персоналу, тобто на розширене відтворення трудових ресурсів; розширену заміну зношених основних засобів, тобто на розширене відтворення виробничих фондів; розширене проведення агротехнічних заходів, внесення добрив і навіть на придбання нових земель, тобто на розширене відтворення земельних ресурсів; проведення інноваційної діяльності в області виробництва, менеджменту й маркетингу, тобто на розширене відтворення підприємницьких здібностей.

Підвищення ефективності виробництва сільськогосподарської продукції перебуває в прямій залежності від її стабільності. Забезпечення сталого розвитку виробництва - основа всієї системи відтворювальних відносин у сільськогосподарській галузі України.

Реальна можливість підвищення стійкості й ефективності виробництва сільськогосподарської продукції залежить, насамперед, від наукової обґрунтованості відповідних концепцій. Одночасно повинні бути забезпечені агроекологічна адресність і своєчасність наукових рекомендацій. Наука стає найважливішим фактором активного впливу на технологічний рівень розвитку галузі України.

Низький техніко-технологічний рівень оброблення зернових культур в Україні не дозволяє долати несприятливий вплив природних факторів,

здійснювати "точне землеробство", застосовувати досягнення науки й передового досвіду. Відсутність налагодженого механізму реалізації наукових розробок збільшується незатребуваністю їх українськими товаровиробниками, нерозвиненістю інформаційно-сервісної сфери.

В Україні висока залежність виробництва від кліматичного фактора, що збільшується низьким рівнем техніко-технологічного забезпечення, обумовлює значні перепади у врожайності й чергування щодо нетривалих циклів росту й спаду виробництва (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка стійкості виробництва зерна в Україні (у всіх категоріях господарств)[6]

Роки	Валовий збір, тис.т			Розмах коливань	Амплітуда відхилень від середньорічного виробництва	
	середньорічний	max	Min		абсолютна, тис. т	відносна, %
2000-2004	33002,4	41809,0	20234,0	2,07	21575	65,4
2005-2009	40177,4	53290,0	29295,0	1,82	23995	59,7
2010-2014	47585,7	57234,8	38907,8	1,47	18327	38,5
2015-2019	58894,3	69136,2	52757,4	1,31	16378,8	27,8

Науку треба не тільки розбудовувати, але й створювати умови для впровадження її продукту. В Україні так і не розроблена державна стратегія, здатна здійснити перехід до стійкого, наукомісткого розвитку зернового господарства країни.

В умовах фінансової й організаційно-економічної слабкості українських товаровиробників вплинути на розвиток галузі можливо на основі найменш витратних напрямків наукового забезпечення виробництва: оптимізації технологій оброблення сільськогосподарських культур; впровадженню високопластичних, адаптивних до господарсько-економічних умов регіону,

екологічно стабільних сортів і гібридів; адаптованих систем взаємодоповнюючих сортів; раціонального розміщення зернових культур; цілеспрямованої селекційно-насінницької політики.

Здійснення цих напрямків повинне базуватися на основі пріоритетного використання агрофітоценозами невичерпних і поновлюваних ресурсів навколишнього середовища, диференційованого використання рослинами природних, техногенних і інших факторів виробництва, інакше кажучи, на основі забезпечення адаптивної стратегії галузі рослинництва й тваринництва.

Розвиток сільськогосподарського виробництва й підвищення його ефективності в сучасних умовах, як показує український і закордонний досвід, неможливий без підтримки з боку держави, особливо на регіональному рівні, безпосередньо наближеному до сільгоспвиробників [5].

Література

1. Добродомова Л.О. Обеспечение воспроизводственного процесса в сельском хозяйстве на основе активизации инвестиционной деятельности (на примере Оренбургской области): дис.. канд. экон. наук: 08.00.05/ Оренбург, 2004. 191с.
2. Макогон В.В. Економічна ефективність відтворення в сільському господарстві : дис... канд. экон. наук: 08.07.02 / Харківський національний аграрний ун-т ім. В.В.Докучаєва. Харків, 2006. 250с.
3. Статистичний щорічник України за 2007 рік [за редакцією Осауленка О.Г.] / Видавництво «Консультант». 2007.С.594.
4. Марченко Ю.В. Рентабельность как фактор расширенного воспроизводства производственного потенциала сельскохозяйственных предприятий. Политематический сетевой электронный научный журнал Кубанского государственного аграрного университета. 2005. № 14. С. 46-49.

5. Алабушев А.В., Анипенко А.В., Анипенко А.В. Научное обеспечение продуктивности, устойчивости и рентабельности зерновой отрасли России. Вестник Орловского государственного аграрного университета. 2008. Т. 10. № 1. С. 2-10.

6. Статистичний збірник "Сільське господарство України" за 2019 рік. – Державна служба статистики України. м.Київ, 2019 URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/zp_u.html (дата 21.09.2020)

*Карнаушенко А.С. – к.е.н., ст. викладач
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

У країнах, що розвиваються та країнах з перехідною економікою налічується приблизно 223 мільйони безробітних або частково зайнятих молодих людей у віці від 15 до 24 років [1]. Однак ринок праці в даних країнах пропонує обмежену кількість вакансій. За даними Міжнародної організації праці (далі МОП), в країнах з низьким та середнім рівнем доходів від 22% до 35% припадає на перспективну роботу від загальної кількості створених вакансій. Крім того, зростання кількості економічно-активного населення відбувається швидше ніж створення нових робочих місць, в зв'язку з цим підростаюче покоління не забезпечене роботою.

Наприклад, за даними African Development Bank Group, в Африці щорічно створюється понад 3 млн нових робочих місць, але даної кількості не вистачає, так як щорічно від 10 до 12 млн молодих людей починають шукати свою першу роботу [2]. Як наслідок, розвиток підприємництва стає ключовим елементом економічної та соціальної політики країн, що розвиваються та країн з перехідною

економікою для розширення можливостей працевлаштування молоді. Соціальний дискурс виділяє два перспективні напрями, за допомогою яких підприємництво може вирішити проблему зайнятості молоді:

1. Саморозвиток особистості: підприємництво як двигун економічного росту та елемент створення нових робочих місць - це підприємці різного віку, які створюють і розвивають власну справу та які в майбутньому створюють робочі місця для молоді;

2. Пошук засобів для існування: підприємництво для молоді виступає як засіб для існування та забезпечення самого себе роботою, а також створення нових робочих місць для працівників.

Згідно даних Статистичного бюро ЄС у Європейському Союзі частка новостворених підприємств у 2019 р. становила 9,3% від загальної кількості економічно активних підприємств. Даний показник залишився незмінним в порівнянні з 2016 роком (9,3%), але дещо вищий, ніж показник, який зафіксували у 2012 році (9,0%) [3].

Новоствореними підприємствами створенно 2,4% нових робочих місць від загальної зайнятості та варіюється від 5,2% у Португалії до 1,2% у Німеччині та Нідерландах. Найвищі дані зафіксовано у Литві (19,7%), Португалії (15,8%), Словаччині (13,7%), Угорщині (12,9%) та Латвії (12,4%). Найнижчі - у Греції (4,5%), Бельгії (6,4%), Швеції (6,6%), Німеччині та Австрії (по 6,8% в обох країнах) [4].

Коефіцієнт новостворених підприємств найбільший зафіксовано у Фінляндії, найменший - Мальта. Порівнюючи 2017 р. з 2016 р, встановлено, що найбільше збільшення коефіцієнту новостворених підприємств було зареєстровано у Фінляндії (2,9 в.п.), Словаччині (2,7 в.п.), Угорщині (2,1 в.п.), Естонії (1,2 в.п.) та Литві (0,9 в.п.), а найбільше зниження даного показника зафіксовано - Мальта (-6,1 в.п.), Латвія (-3,8 в.п.), Іспанія (-0,9 в.п.), Болгарія (- 0,5 в.п.), Італія (- 0,5 в.п.), Австрія (-0,4 в.п.) та Швеції (-0,4 в.п.) [5].

Розподіл економічно активних підприємств в залежності від розміру в ЄС-28 наведено в табл.1.

Таблиця 1

Процентний розподіл підприємств в залежності від розміру підприємств в Європейському Союзі

Категорія	ЄС, 2016 р., від всіх підприємств, %	ЄС, 2018 р., % від всіх підприємств, %
Мікропідприємства (від 1 до 9 найманих працівників)	90,2	93,2
Малі підприємства (від 0 до 19 найманих працівників)	5,0	3,5
Середні підприємства (від 20 до 49 найманих працівників)	3,1	2,1
Великі підприємства (від 50 до 249 найманих працівників)	1,5	1,0

Аналізуючи табл. 1, встановлено, що процентний розподіл підприємств у країнах ЄС-28 змінився. У процентному розподілі малих та середніх підприємств найбільша частка припадає на мікропідприємства. Порівнюючи 2016 р. з 2018 р. встановлено, що кількість мікропідприємств збільшилась на 3,2%, в зв'язку з цим кількість малих підприємств знизилася на 1,5%, кількість середніх підприємств знизилася на 1,0%, а великих підприємств – на 0,5%.

Згідно з дослідженням компанії Lursoft, кількість мікропідприємств у ЄС у 2019 р. зросла. Найбільш швидке зростання було зафіксовано в 2011 році - на 7511 нових підприємств більше, ніж у 2018 році [1, 6].

Отже, аналізуючи стан молодіжного підприємництва в Європейському Союзі встановлено, що погляди молоді на започаткування підприємництва є неоднозначними та розрізняються в залежності від рівня розвитку країни яку досліджують. Так, в країнах з розвиненою економікою та з низьким рівнем безробіття молоді люди надають перевагу отримувати статус працівників підприємств та не замислюються про відкриття власного бізнесу, а в країнах з високим рівнем безробіття серед молоді – навпаки. В таких країнах молоді люди

самі створюють робочі місця для інших верств населення своєї країни.

Література

1. Trusova N.V., Cherniavska T.A., Kyrylov Yu.Y., Hranovska V.H., Skrypnyk S.V., Borovik L. V. Investment Attractiveness of the Economy of the World Countries in the Polystructural Space of Foreign Direct Investments. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. v. 11, n. 2, p. 645 – 660, URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/5132>
2. Боровік Л.В., Танклевська Н.С., Олійник В.С. Теоретичні аспекти системного підходу щодо реалізації державної інвестиційної політики у сільському господарстві. *Збірник наукових праць «Стратегія економічного простору України»*. 2020. Вип. 46. с. 127 – 137. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2020.46.127.137>
3. Боровік Л.В., Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип.2 (19). с. 152 – 156. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/28.pdf
4. Боровік Л. В. Інновації–основний метод активізації інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип.1 (37). с. 8 – 15. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.1\(37\).2020.201541](https://doi.org/10.18371/fp.1(37).2020.201541)
5. Боровік Л. В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип. 3 (39). с. 94 – 100. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(39\).2020.215166](https://doi.org/10.18371/fp.3(39).2020.215166)
6. Боровік Л. В. Теоретичний базис формування інвестиційної політики розвитку сільського господарства України. *Науково – виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. Вип.1. с. 71 – 78.

*Кацемір Я.В. - к.е.н., доцент кафедри готельно-ресторанного та туристичного бізнесу й іноземних мов
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон*

ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Готельний бізнес є одним з найбільш актуальних і перспективних напрямків розвитку економіки нашої країни. Поява нового середовища, що об'єднує в собі кілька напрямків абсолютно різних бізнесів, кардинально змінює розподіл і роль структур готельного сектора в економіці України. Компанії готельного сектора являють собою комплексну господарську систему, яка здійснює виробництво і надання послуг, які несуть в собі кілька різнопланових процесів: проживання, харчування, дозвілля, побутове обслуговування та ін. Господарство готельного сектора має прямий зв'язок з туризмом, який, в свою чергу, має безліч труднощів і різних, не пов'язаних один з одним елементів і підприємств, що виробляють як матеріальні, так і нематеріальні продукти (послуги) [1].

Вітчизняний туризм на сьогоднішній день на етапі активного зростання і його результативні зміни, в першу чергу, залежать від сукупності багатьох факторів, як політичних, так і соціально-економічних. Особливості вітчизняної економіки і менталітету, труднощі в перехідному періоді припускають розвиток особливих, унікальних підходів в управлінні готельними об'єктами, які в повній мірі враховують об'єктивний стан речей.

На поточному етапі розвитку бізнесу в готельному секторі, відбувається підвищення впливу великих мережевих готельних комплексів, посилюється конкурентне суперництво за клієнта [2]. У клієнтів підвищуються запити до стандартів і, відповідно, зростає вимогливість до якості сервісу. Люди потребують все більшої різноманітності послуг, що змушує керівників готелів перебудовувати стратегію маркетингу. Ці зміни полягають в тому, що готельні мережі великих розмірів починають змінювати економічну стратегію, переносючи увагу з великих ринків на малий і середній сегмент готелів найдоступніших цінових категорій.

Однією з проблем сучасного рівня розвитку ринку готельних послуг є складність в забезпеченні можливості ефективної роботи малих і великих готельних комплексів на одному ринку. Всі ці фактори зумовили потребу в пошуку нових стратегій розвитку на ринку. Готельна сфера європейського і в цілому, світового сегмента орієнтована на компанії малого бізнесу, які допомагають створювати продукти унікального характеру [3].

Збільшення сегмента компаній малого бізнесу має ґрунтуватися на наступних правилах:

- готелі малого сектора повинні бути природною частиною містобудівного, ділового та культурного зовнішнього вигляду міського пейзажу і бути максимально ідентичні до об'єктів демонстрації;

- функціонування малих готелів повинно здійснюватися на основі сучасного менеджменту і з урахуванням специфічних технологій в малому готельному бізнесі;

- необхідно сформувати стандартизовані підходи до ціноутворення, рекламної і збутової політики з метою забезпечення конкурентоспроможності і гідної якості обслуговування.

Досвід іноземних колег підтверджує, що готелі малого сегмента, граючи на тому ж ринку, що і більші конкуренти, економічно більш вільні від кон'юнктури ринку послуг і мають можливість швидкої зміни цінової політики, що дозволяє їм бути більш маневреними. Крім цього, ланцюг малих готелів в одній мережі, керований одними стандартами обслуговування, дозволяє більш результативно вести управління всіма об'єктними комплексами, застосовуючи так само особливі керуючі компанії і інструменти, модернізуючи всі процеси [3].

На даний момент абсолютно точно можна сказати, що централізація управління в сфері контролю безпеки, постачання матеріально-технічної бази, формування єдиних систем бронювання в величезній мірі зменшує витрати на управління і збільшує рентабельність малого бізнесу.

Типові особливості компаній малого готельного бізнесу полягають у тому, що до кожної з них застосовуються форми управління різного виду організаційно-правової структури. Так, готелі малого сектора, які вміщують до 150 номерів знаходяться в управлінні акціонерних товариств, а готелі, що вміщують до 50 номерів, переважно, в управлінні малих підприємств.

Базу діяльності будь-якої компанії готельного комплексу становить процес надання послуги, рівень якої повинен підтверджувати ефективну діяльність компанії. Так, переважна кількість процесів в компанії повинні бути спрямовані на задоволення потреб відвідувачів і постояльців, з метою чого необхідно застосовувати сучасні форми і методи надання додаткових послуг.

Розвиток туристичного напрямку, абсолютно точно, дасть можливість, отримати значні надходження в бюджет міста, в першу чергу, за рахунок зростання податків і платежів, які отримані внаслідок кратного підвищення доходів від туристичних послуг і пов'язаних з ними інших видів економічної діяльності.

Література

1. Дурович А. Маркетингові дослідження в туризмі. Москва. 2002. 315 с.
2. Сорокіна А.В. Організація обслуговування в готелях і туристичних комплексах. Навчальний посібник. Москва. 2012. 304 с.
3. Мусакин А. А. Малий готель: з чого почати, як досягти успіху. Поради власникам і керівникам. СПб. 2007. 320 с.

*Келіна Ю.В., здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
Науковий керівник: Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА

Ринкові умови перед кожним суб'єктом господарської діяльності ставлять чіткі вимоги щодо оптимізації виробничих витрат на основі постійного удосконалення технологічних процесів, засобів виробництва і системи управління підприємством. Ведення бізнесу у сфері молочного скотарства ускладнюється тим, що необхідно здійснити значні початкові інвестиції на будівництво приміщень для утримання корів, придбання обладнання для механізації процесів доїння, кормо роздачі, прибирання приміщень і видалення гною; створення високопродуктивного стада; формування кормової бази. Крім високої капіталомісткості галузі, виробництво молока є трудомістким процесом, що вимагає цілорічного забезпечення виробничого циклу кваліфікованою робочою силою, що також вимагає значних операційних витрат. Молоко є продуктом з терміновою первинною обробкою в місцях безпосереднього виробництва, тому молокопродуктові підприємства повинні створити базу для його очищення і охолодження, забезпечити транспортування на переробку. Поряд з тим, галузь має ряд технологічних переваг серед інших галузей тваринництва, зокрема, найвища продуктивність і конверсія корму, відсутність сезонності, низька вартість кормових раціонів. Економічні переваги обумовлені тим, що продукція галузі є незамінною у харчуванні населення, попит на неї є постійним, при переробці використовується сировина майже на 100 % і асортимент є досить широким.

Проте, реформування аграрного сектору економіки країни не сприяло розвитку галузі, супроводжувалося постійним скороченням поголів'я великої рогатої худоби, обсягів виробництва молока і яловичини, зниженням ефективності виробництва. Тому саме оптимізація витрат, впровадження сучасних енерго- і

ресурсозберігаючих технологій є актуальним питанням розвитку галузі молочного скотарства.

Об'єктом дослідження виступає підприємство ТОВ «Торговий дом «Долинское» Херсонської області, що спеціалізується на виробництві молока. Молочне скотарство на підприємстві розвивається у сучасному молочно-товарному комплексі, який оснащений технікою від передових виробників. Найефективніші технології годівлі, утримання та доїння ВРХ є основою забезпечення високого рівня продуктивності худоби і ефективного розвитку молочного напрямку скотарства. Показники н 2019 р.: загальне поголів'я - 3274, серед них фуражних корів - 1400 голів, дійних - 1260 корів. Середньодобове валове виробництво молока - 42 500 л. Добовий надій на корову - 33,5-34 л. Плановий надій на 2019 р. на дійну корову - 11 000 л. Плановий річний приріст поголів'я - 5-6%. Такі показники підприємство презентувало на сайті [1].

Виробництво молока формує 32,5 % доходів від реалізації сільськогосподарської продукції. На цей напрям скотарства спрямовано 36,7 % витрат та майже 70 % кормів всіх видів. У фонді оплати праці частка виробників молока 34,2 % у 2019 р. Отже, галузь є ваговою складовою економічного комплексу ТОВ «ТД «Долинское», тому виявлення резервів зростання ефективності виробництва молока є основою зростання доходів і ефективності діяльності підприємства в цілому.

Аналіз структури собівартості виробництва молока свідчить, що найбільшу питому вагу в ній становлять матеріальні витрати, з яких корми традиційно формують 60-70 % всіх витрат. У 2019 р. питома вага матеріальних витрат становить 70,3 % виробничих витрат, з яких витрати на корми займають 54,6 %. Витрати на оплату праці зростають у структурі від 8,0 до 8,3 %. Значну питому вагу в структурі витрат займають інші прямі витрати та загальновиробничі витрати – 16,3 та 21,4 % за роками. Частка амортизації необоротних активів має тенденцію до приросту – якщо у 2017 р. ця стаття витрат займала 2,5 %, то у 2019

р. – 8,8 %, що зумовлено списанням значної частини застарілого обладнання та зростанням вартості основних засобів. На оплату послуг сторонніх організацій підприємство витрачає 5,6 та 8,6 % загальновиробничих витрат за роками дослідження.

Факторний аналіз собівартості молока проведено на основі даних річної статистичної звітності підприємства за 2017-2019 рр., визначено вплив чинників першого порядку на собівартість 1 ц молока. Якщо у 2017 р. у господарстві на одну голову витрачали 56296,60 грн, то у 2019 р. – 85836,73 грн, тобто утримання однієї голови дорожчало за три роки на 52,5%. Виробнича собівартість 1 ц молока зростає за 2017-2019 рр. від 555,05 до 827,59 грн – на 49,1 %. Собівартість 1 ц продукції зростає на 121,39 грн, у тому числі за рахунок зростання витрат на одну голову в рік витрати зросли на 190,54 грн, а за рахунок зростання продуктивності корів від 95,72 до 103,72 ц, собівартість продукції зменшилася на 69,15 грн.

Отже, собівартість 1 ц молока залежить від суми витрат на її виробництво та обсягів валового виходу продукції. Тому зниження собівартості одиниці продукції у молочному скотарстві можливе на основі приросту обсягів виробництва продукції вищими темпами, порівняно із виробничими витратами; зростання кількості виробленої продукції за рахунок факторів інтенсифікації виробництва при оптимальних витратах матеріальних і трудових ресурсів; зростання продуктивності корів на основі удосконалення їх генетичних якостей, раціональної системи годівлі і оптимізації умов утримання.

Література

1. Топіха І.Н. Економіка аграрних підприємств: курс лекцій. Миколаїв: ВД «МДАУ», 2005. 317 с.
2. Торговий Дом Долинское. URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/32267625/ (дата звернення 10.10.2020).
3. Річні звіти ТОВ «Торговий дом «Долинское» за 2017-2019 рр.

*Клименко К.В. - к.е.н., старший науковий співробітник
відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки
ДННУ «Академія фінансового управління», Київ*
*Савостьяненко М.В. - старший науковий співробітник
відділу міжнародних фінансів та фінансової безпеки
ДННУ «Академія фінансового управління», Київ*

КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ МФК У ФІНАНСУВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Міжнародна фінансова корпорація (МФК) – міжнародна фінансова інституція, що входить в структуру Світового банку. Згідно зі Статутом, метою її діяльності є забезпечення припливу приватних інвестицій в країни, що розвиваються. Зазвичай МФК фінансує максимум 25% загальної вартості проектів, решта ресурсів залучається за рахунок приватних компаній і комерційних банків. МФК не тільки кредитує, а й інвестує в акціонерний капітал підприємств, які створюються, з наступним перепродажем акцій приватним інвесторам. В 1986 р. вона заснувала Консультативну службу з іноземних інвестицій для надання допомоги урядам країн, що розвиваються, щодо ефективного використання інвестицій [1].

На сьогодні МФК є найбільшою світовою інституцією, чия робота спрямована на розвиток приватного сектору в країнах, економіки яких розвиваються. МФК працює в понад 100 країнах, використовуючи свій капітал, досвід та вплив для створення ринків і можливостей у країнах, що розвиваються. У 2019 році МФК інвестувала понад 19 млрд. дол. США в приватні компанії та фінансові установи країн для подолання бідності та підвищення добробуту [2].

Так, 6 серпня 2020 року НБУ та МФК підписали Меморандум про взаєморозуміння з метою здійснення спільних зусиль із підвищення фінансової інклюзії в Україні завдяки розширенню доступу до кредитів та популяризації електронних платежів громадян та малого бізнесу [2]. Ця угода

про співпрацю стала частиною чотирирічної Програми технічної допомоги «Фінансова інклюзія задля економічного зростання» (Ukraine Financial Inclusion for Growth Program), яка реалізовується в партнерстві з Державним секретаріатом Швейцарії з економічних питань (SECO) та Фондом ефективного врядування Уряду Великої Британії в Україні.

За даними Групи Світового банку близько 40% дорослих українців не мають рахунків у фінансових установах, водночас більшість власників карток досі використовують їх лише для зняття готівки. Співпраця МФК та НБУ має на меті: запровадити нові фінансові продукти для громадян та малого бізнесу; розширити доступ до рахунків та кредитів у фінансових установах; зробити фінансові послуги доступнішими, якіснішими та використовуваними; забезпечити захист прав споживачів фінансових послуг [2].

Співпраця в межах Меморандуму також сприятиме створенню конкурентних ринкових умов для операторів фінансових послуг, зменшенню трансакційних витрат для клієнтів, а також відкриє нові можливості для розвитку цифрових фінансових послуг. МФК також надаватиме технічну допомогу НБУ, допомагатиме з розробленням та втіленням національної стратегії фінансової інклюзії.

Підтримка доступу до фінансових послуг – важлива складова стратегії МФК у Європі та Центральній Азії. Група Світового банку допомогла впровадити понад 65 установам зі всього світу відповідальні рішення щодо мікрофінансування, страхування, фінансування житла, фінансування «зеленої» енергетики, мобільного банкінгу, агрофінансування та кредитної звітності [2].

Слід відмітити, що Кабінет міністрів України на засіданні 2 вересня 2020 р. схвалив запропонований Мінфіном варіант Стратегії реформування державного банківського сектору «Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи)» [3]. Згідно вказаного документа мета держави – зменшити частку державних банків на

ринку до 25% до 2025 року шляхом продажу мажоритарних пакетів акцій іноземним та місцевим стратегічним інвесторам, МФО, а також за допомогою здійснення первинного розміщення акцій. Держава очікує, що банки державного сектору розпочнуть переговори з фінансовими радниками для визначення дорожньої карти та стратегії продажу для досягнення зниження частки держави до грудня 2021 р. і вже досягла певного прогресу у сприянні успішного продажу державної частки за кількома напрямками: АБ «Укргазбанк». МФК, як структура Світового банку, схвалила надання позики банку, яка буде конвертована в додатковий капітал банку.

31 липня 2020 року Міністерство цифрової трансформації України у партнерстві з МФК, презентували освітній серіал «Фінансова грамотність для підприємців» на он-лайн платформі Дія. Бізнес, який налічує 20 серій [4].

Отже, МФК залишається одним із каталізаторів розвитку міжнародного фінансового співробітництва, розширюючи його завдяки залученню партнерів до співфінансування проектів у ключових сферах. Ефективне співробітництво з МФК, є максимально вигідним Україні в контексті залучення й використання міжнародного фінансового потенціалу. в умовах економічної нестабільності.

Література

1. Клименко К.В. Савостьяненко М.В. МФК як каталізатор розвитку міжнародного фінансового співробітництва України. II всеукр. наук.-пра. конф. «Актуальні питання сучасної економічної науки». 4 грудня 2019 р., Полтавська державна аграрна академія, Полтава. 2019. С.455-458.

2. Національний банк та IFC за підтримки Швейцарської Конфедерації та Великої Британії спільно працюватимуть над підвищенням фінансової інклюзії в Україні. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ta-ifc-za-pidtrimki-shveytsarskoyi-konfederatsiyi-ta-velikoyi-britaniyi-spilno-pratsyuvatimut-nad-pidvischennyam-finansovoyi-inklyuziyi-v-ukrayini>

3. Засади стратегічного реформування державного банківського сектору (стратегічні принципи). URL: <https://mof.gov.ua/storage/files/SOB%20Strategy.pdf>

4. На Дія.Бізнес з'явився освітній серіал для підприємців про фінансову грамотність. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/na-diyabiznes-zyavivsvya-osvitnij-serial-dlya-pidpriyemciv-pro-finansovu-gramotnist>

*Ковальова А.О. – асистент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ

Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України (далі – Стратегія) спрямована на формування ефективного соціально спрямованого сектору економіки держави, здатного задовольнити потреби внутрішнього ринку та забезпечити провідні позиції на світовому ринку сільськогосподарської продукції та продовольства на основі закріплення його багатокладності, що на даному етапі розвитку вимагає пріоритету формування різних категорій господарств (селоутворюючих господарств), власники яких проживають у сільській місцевості, поєднують право на землю із працею на ній, а також – власні економічні інтереси із соціальною відповідальністю перед громадою [1 с.2].

Вибір стратегії підприємства здійснюється керівництвом на основі аналізу ключових факторів, які характеризують стан підприємства та середовища. До ключових факторів відносять: стан галузі і позиція підприємства в галузі; цілі підприємства; інтереси і відносини вищого керівництва; фінансові ресурси; кваліфікація працівників; ступінь залежності від зовнішнього середовища [2 с.94].

При виборі регіональної стратегії розвитку необхідно враховувати до якого типу відноситься дане аграрне підприємство. Малі підприємства мають таку перевагу, як гнучкість, що дає їм змогу зазвичай оперативніше перебудовувати свою

діяльність, тому вони мають ринкові перспективи. До основних видів стратегій малого суб'єкта відносять стратегію копіювання, стратегію оптимального розміру, стратегію участі в продукті великого підприємства, стратегію використання переваг великого підприємства. Середні підприємства для забезпечення життєдіяльності мають дотримуватися спеціалізації на ринковій ніші. Середні суб'єкти можуть вибрати один із чотирьох видів стратегії зростання залежно від темпів їх зростання та темпів зростання ринкової ніші, в якій функціонують підприємства: стратегія збереження, стратегія пошуку загарбника, стратегія лідерства у ніші, стратегія виходу за межі ніші. Стратегії для великих підприємств слід вибирати на основі аналізу ключових чинників, що характеризують їхній стан з урахуванням результатів аналізу портфеля різних видів бізнесу, а також характеру і сутності реалізованих стратегій [3 с.354].

Розробка регіональної стратегії розвитку обумовлюється необхідністю систематизації основних завдань підприємства, які повинні бути сформовані на довгочасну перспективу. У якості основних етапів формування стратегії розвитку підприємства необхідно виділяти наступні: безпосередньо розробка стратегії; впровадження; контроль. Комплекс робіт з розробки та впровадження стратегії розвитку компанії повинен включати наступні блоки:

- аналіз інвестиційної привабливості галузі. розробка сценарного прогнозу розвитку галузі. Прогноз зміни кон'юнктури попиту та пропозиції на внутрішніх і зовнішніх ринках;
- оцінка конкурентної позиції компанії в галузі (міцності бізнесу);
- оцінка стратегічних альтернатив;
- формування образу майбутньої компанії. Розробка стратегічних цілей і завдань;
- комплекс робіт із впровадженням стратегії.

Представлені етапи тісно пов'язані один з одним і тому можуть опиратися на єдині методичні та наукові підходи для їхньої реалізації [4 с.133].

Розробка стратегії розвитку повинна базуватися на проведенні функціональної діагностики, що дасть змогу на основі минулої діяльності, враховуючи поточний стан, здійснити комплексне дослідження та розробку прогнозу розвитку обраного підприємства. Наслідком проведення даної діагностики є розробка заходів розвитку системи керування та фінансового покращення стану підприємства, підвищення рівня рентабельності та покращення фінансової привабливості. основними шляхами

Отже, необхідність розробки підприємствами регіональної стратегії розвитку викликана нестабільністю факторів зовнішнього середовища та постійної зміни економічних показників. Для покращення фінансового стану та стратегічного розвитку сільськогосподарським підприємствам необхідно: науково обґрунтована система ведення господарства відповідно до природно-кліматичних та економічних умов з урахуванням розвитку на перспективу; створення матеріально-технічної бази, яка забезпечить постійне виробництво продукції; дослідження цінової складової щодо проведення необхідної кількості робіт для одержання високоякісного насіння сільськогосподарських культур; створення досконалої інформаційно-обчислювальної системи планування, спрощення обліку та звітності управління виробництвом на базі сучасної комп'ютеризації.

Література

1. Стратегія розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року: проект Міністерства аграрної політики та продовольства Україною – Київ 2013. – с.2.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник – К.: Атіка, 2007. – с.94.
3. Балабанова Л.В. Маркетинговий менеджмент: Навчальний посібник – Київ: Знання, 2004. – с.354.
4. Шишина М.В., Степаненко Т.А. Розробка стратегії розвитку підприємства. *Молодий вчений*. 2014. №4. С.72-78.

Колінько А.
здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ПЕРСПЕКТИВИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЗЕРНОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Значення зернової галузі в економічному розвитку України обумовлено тим, що відбувається постійний приріст обсягів виробництва на основі інтенсифікації виробництва, відповідно зростають доходи виробників. Значна частина виробленого зерна спрямовується на експорт, що забезпечує надходження коштів до державного бюджету.

Дослідження динаміки і структури балансу зерна за період 2000-2019 рр. свідчить про зростання обсягів виробництва від 24,5 до 75,1 млн т. Фонд споживання зменшився на 29,4 % - від 7,8 до 5,5 млн т. Використання зерна на формування кормової бази тваринництва також залишається майже на одному рівні і не забезпечує формування доданої вартості у тваринництві – у 2019 р. цей напрям використання зростає лише на 5,6 % порівняно з 2000 р.

Зниження внутрішнього використання зерна дає реальну можливість Україні розширити зовнішні ринки збуту - 72,5 % від загальних ресурсів, або 57,9 млн т у 2019 р. спрямовано на експорт. Розвиток зовнішньої торгівлі, зокрема, нарощування експорту на світовий ринок зерна, збільшення або, принаймні, збереження його питомої ваги на міжнародній арені є надзвичайно важливим чинником функціонування вітчизняної економіки [1].

Дослідження структури виробництва зерна за видами культур свідчить, що серед зернових та зернобобових культур кукурудза займає перше місце (44,88 %), пшениця – друге (35,49 %), ячмінь – третє (11,15 %), інші види зерна становлять 2,05%. Структура внутрішнього споживання зернових та зернобобових культур інша - перше місце займає пшениця (85,01%), друге – інші види зерна (5,70%), третє – жито, четверте, п'яте розділили кукурудза, ячмінь.

Зерновий ринок характеризується як система товарно-грошових відносин, що виникають між суб'єктами в процесі виробництва, зберігання, торгівлі та розподілу зерна на засадах конкуренції, вибору напрямів реалізації зерна та визначення цін, а також державного контролю за його якістю та зберіганням. Суб'єктами ринку зерна є товаровиробники зерна – сільськогосподарські підприємства і господарства населення, підприємства що займаються його зберіганням і переробкою, суб'єкти державних та заставних закупок зерна та проведення інтервенційних операцій, акредитовані біржі та інші [2].

Прийняття рішення сільгоспвиробниками, яку культуру сіяти, залежить від цін і витрат на виробництво. На зернові та олійні культури ціни формуються на світових біржах. Є кілька біржових майданчиків, які є драйверами цін – Чиказька біржа (Chicago Mercantile Exchange, CME) і Французька біржа (MATIF). Проте, коливання цін відбувається, коли порушується баланс попиту і пропозиції, який є вагомим фактором впливу на ринок. В лютому - березні поточного року спостерігалися низькі ціни на зернові культури насамперед через нестабільність на зовнішніх ринках і перевищення пропозиції зерна над попитом. На практиці, найменш вигідно продавати зернові в сезон збору урожаю. Середні ціни на зернові та зернобобові культури у 2019 р. мають нижчий рівень, ніж у попередні два роки (табл. 1).

Таблиця 1

Середні ціни на реалізовану зернову продукцію, грн / т

Показники	2000	2005	2010	2015	2016	2017	2018	2019
Підприємства								
Культури зернові та зернобобові	443,8	417,8	1120,9	2912,1	3414,0	3771,6	4315,0	3867,5
Господарства населення								
Культури зернові та зернобобові	...	454,0	1195,6	2805,4	3059,7	3431,3	3986,1	3702,9

Стабілізація ринку зерна в Україні ґрунтується на постійному моніторингу попиту і пропозиції, визначенні відповідних напрямів використання, змін залишків зерна та розробки щорічних балансів. Обов'язковою умовою є врахування тенденцій розвитку світового ринку зерна. Якщо виробництво зерна в країні нестабільне, порушується встановлена ринкова рівновага попиту і пропозиції, що спричиняє значне коливання цін.

Тому держава повинна застосовувати методи товарної та фінансової інтервенції на ринку. Дефіцит державного бюджету не дозволяє виділити значні фінансові ресурси для формування державних запасів.

Недостатній розвиток інфраструктури та неефективна логістика також негативно впливають на ринок зерна, зокрема:

- значні витрати на перевезення, зберігання зерна приводять до зниження закупівельної ціни на зерно для виробників;
- інфраструктура для зберігання та транспортування зерна в Україні не відповідає вимогам міжнародних компаній, що призводить до неотримання сільськогосподарськими підприємствами 0,6-1,6 млрд дол. США;
- більшість наявних в Україні елеваторів – майже 80% - потребує модернізації
- дефіцит елеваторних потужностей - на початок 2019 р. потужності одночасного зберігання зерна і насіння олійних культур становили 72,307 млн т при загальному обсязі потреби зберігання 90 млн т [3].

Стратегічна спрямованість подальшого розвитку ринку зерна в Україні має сприяти його стабілізації та підвищенню конкурентоспроможності зерна на світовому ринку.

Література

1. Кучер С.В. Фактори впливу на стан ефективності зернового господарства в Україні. *Економіка АПК*. 2004. № 1. С. 114-118.

2. Лавринчук О.В. Перспективи розвитку ринку зерна України. *Облік і фінанси АПК: бухгалтерський портал*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/perspektivi-rozvitku-rinku-zerna-ukraini.html> (дата звернення 04.10.2020).

3. Ільчук М.М., Коновал І.А., Барановська О.Д. Розвиток ринку зерна в Україні та його стабілізація. *Економіка АПК*. 2019. № 4. С. 24-29.

*Криган Ю. М. – здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ*

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ

Формування фіскального простору спирається на об'єктивній потребі в ефективному прийнятті управлінських рішень, направлених на акумуляцію бюджетних ресурсів для проведення реформування соціальної сфери, модернізації економіки, а також реалізації стратегічних та тактичних завдань розвитку держави [7]. Хочемо додати, що проблема трансформації фіскального простору в Україні набуває особливої актуальності в умовах перманентного бюджетного дефіциту та пошуку можливостей та фінансових ресурсів для ефективного виконання державних функцій.

Зазначимо, що проблема формування фіскального простору розглядається у працях закордонних дослідників, серед яких: І. Лозано-Еспітіа, Й. Йулію-Роман [4], Д. Бехера, У. Даш [2], Й. Аізенман, Ю. Інярак, Н. Нгуєн, Д. Парк [1], А. Чеббі [3] та інших. Проблемою більшості досліджень цих науковців в останні роки було використання фіскального простору для потреб охорони здоров'я.

Наша позиція суголосна з думкою А. Крисоватого [7, с. 5], що проблема розширення фіскального простору в державі найчастіше виникає в ситуації нестачі фінансових ресурсів для інвестування в інноваційні проекти розвитку, коли бюджетних надходжень вистачає тільки для покриття поточних видатків.

Така ситуація, спричинена в т. ч. недостатньою розвиненістю фінансових ринків, часто призводить до застосування зовнішніх запозичень для розширення фіскального простору, які переважно спрямовуються на фінансування бюджетного дефіциту, що не тільки не розв'язує проблему, яка склалася, але і поглиблює її обсяги.

Представимо графічно взаємозв'язок фіскального простору з горизонтальною та вертикальною бюджетною незбалансованістю та напрями розширення фіскального простору на рис. 1.

У періоди низхідної стадії економічного циклу переважно застосовують стимулюючу фіскальну політику, яка базується на зниженні податкового навантаження, збільшенні державних витрат. У ситуації наявної інфляції, спричиненої надлишковим попитом, найчастіше застосовуються інструменти стримуючої фіскальної політики, яка спрямована на збільшення рівня оподаткування та скорочення державних видатків.

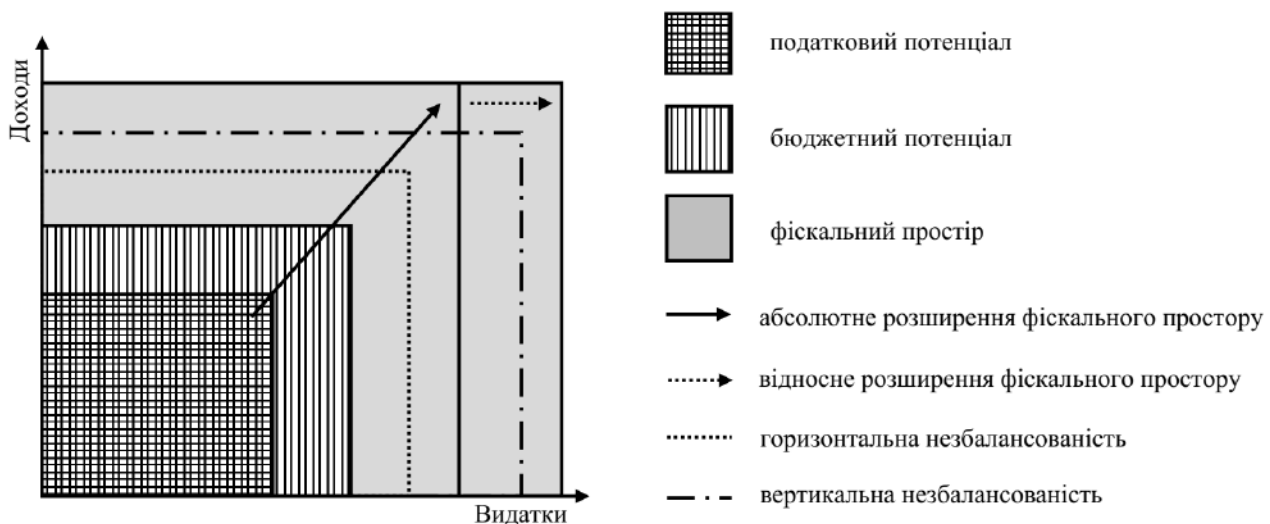


Рис.1. Взаємозв'язок бюджетної незбалансованості та фіскального простору і напрями його розширення

Джерело: адаптовано автором до проблеми дослідження на основі [5]

Фінансовий простір – це фактично середовище взаємодії суб'єктів фіскальної політики, яке визначає їх поведінку та формує підґрунтя прийнятих рішень. Зауважимо, що поведінка даних суб'єктів може бути раціональною, тобто спиратися на закони економічної теорії, а може формуватися під впливом психологічних та ментальних чинників та характеризуватись ірраціональними аспектами, тобто виходити за межі класичних раціональних мотивів.

На наше переконання, у фіскальному просторі України часто зустрічається нерациональна поведінка його суб'єктів, у т. ч. внаслідок державних дій у сфері фіскальної політики. Так, класичний закон розширення бази оподаткування в умовах одночасного зниження ставки податку практично не діє, що, на нашу думку, пов'язано з недостатнім рівнем суспільної довіри суб'єктів фіскального простору, а саме платників податків до державних органів, що здійснюють фіскальну політику держави.

Отже, у результаті ефективної взаємодії між суб'єктами фіскального простору держави ефективно мобілізуються та використовуються фінансові ресурси, у результаті чого досягається позитивний вплив на соціально-економічний розвиток держави та добробут її суспільства.

Література

1. Aizenman J., Jinjark Y., Nguyen Hien Thi Kim, Park D. Fiscal space and government-spending and tax-rate cyclicity patterns: A cross-country comparison, 1960–2016. *Journal of Macroeconomics*. 2019. Vol. 60. pp. 229-252. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jmacro.2019.02.006>.
2. Behera D. K., Dash U. Prioritization of government expenditure on health in India: A fiscal space perspective. *Socio-Economic Planning Sciences*. 2019. Vol. 68. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.seps.2018.11.004>.
3. Chebbi A. How to enlarge the fiscal space and gain efficiency when adopting automatic fuel pricing mechanisms? The Tunisian case. *The Quarterly Review of*

Economics and Finance. 2019. Vol. 73. pp. 34-43. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.qref.2017.11.004>.

4. Lozano-Espitia I., Julio-Roman J. M. Debt limits and fiscal space for some Latin American economies. *Latin American Journal of Central Banking*. 2020. Vol. 1. Iss. 1–4. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.latcb.2020.100006>.

5. Дьякова Е. Б., Перекрестова Л. В. Применение концепции фискального пространства в мировой практике и ее адаптация в регионах России. *УЭКС*. 2012. №12 (48). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/primenenie-kontseptsii-fiskalnogo-prostranstva-v-mirovoy-praktike-i-ee-adaptatsiya-v-regionah-rossii> (дата обращения: 01.09.2020).

6. Полторак А. С., Паламарчук В. С. Особливості гарантування безпеки об'єднаного світового фінансового простору. *Modern Economics*. 2020. № 20(2020). С. 215-225. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-34](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-34).

7. Фіскальний простір сталого соціально-економічного розвитку держави : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 332 с.

Крюкова Т.О. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: **Танклевська Н.С.** – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Економічна освіта молоді є важливою складовою подальшого розвитку ринкових відносин в Україні. На сучасному етапі розвитку суспільства важливим є формування в сучасних фахівців економічної культури, що передбачає високий рівень фахової підготовки, дотримання законодавства України, правил професійної етики і норм загальнолюдської моралі.

Сучасний стан розвитку освіти в нашій країні потребує постійного підвищення ролі викладача. Саме діяльність викладача направлена на інтелектуальний розвиток нації та формування професійної компетентності фахівця.

Актуальною тенденцією сучасної вищої освіти є гуманізація професійної підготовки майбутніх фахівців, яка забезпечує всебічний розвиток особистості, індивідуальний підхід до суб'єктів навчальної діяльності. Турбота про освіту на державному рівні, створення необхідних умов навчання, професійна підготовка фахівців – запорука формування інтелектуального потенціалу суспільства.

Необхідність підвищення рівня економічної освіти в Україні потребує розробки стратегії і тактики викладання економічних дисциплін на засадах національної концепції економічної освіти. В умовах сучасної економіки, що потребує ринкового мислення, надзвичайно важливою стає економічна освіта молоді. Основною метою економічної освіти можна вважати формування економічного мислення, а її результатом – економічно обґрунтовану практичну діяльність. В умовах створення та функціонування ефективного ринкового простору в країні, методика викладання економічних дисциплін набуває неабиякого значення. Дійсно, в практиці викладання економіки (крім кадрових та фінансових проблем) найважливішим є не тільки розкрити зміст економічних категорій та концепцій, але знайти ефективні форми знань, домогтись їх засвоєння на рівні мислення та поведінки людини. А це вже сфера методичних проблем навчання [1].

Інноваційні технології – це нові методи навчання студентів, спрямовані на створення на занятті атмосфери співпраці і взаєморозуміння, виникнення в молоді зацікавленості у вивченні предмету шляхом залучення до проблем сьогодення. Саме інноваційні методи вчать студентів самостійному мисленню, вмінню відстоювати свої думки, сприяють правильному вибору життєвої позиції. Досягнути бажаного результату при викладанні економічних дисциплін допоможе поєднання традиційних та інноваційних методів навчання, які мають взаємодоповнювати один одного.

Сучасний ринок праці висуває до молодих фахівців нові вимоги ділової активності: це не тільки компетентність, професіоналізм, але і комунікабельність, ініціативність, відповідальність, самостійність, здатність пристосовуватися до складних ринкових умов. Тому завдання вищих навчальних закладів не тільки дати студентам необхідні фахові знання, але і навчити їх креативно, творчо мислити, вміти знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем, працювати в команді, йти на компроміс, а в разі потреби вміти відстоювати власну точку зору. Творче мислення в жодній діяльності не виникає під тиском, тому важливим при проведенні навчальних занять з економічних дисциплін є створення доброзичливого психологічного клімату, атмосфери співпраці, які позитивно впливають на розвиток інтелектуальних здібностей майбутнього фахівця [2].

Ефективному засвоєнню навчального матеріалу з економічних дисциплін сприяє дослідницько-пошуковий метод, що використовується при підготовці презентацій, публікацій, доповідей, сприяє розвитку наукового мислення, дослідницьких здібностей. Студенти вчать знаходити інформацію в засобах масової інформації, економічних журналах, газетах, аналізувати статистичні дані, користуватися додатковою літературою, Інтернетом, опрацьовувати знайдену інформацію, знаходити головне, робити висновки і узагальнення. Такі форми самостійної роботи підвищують інтерес студентів до предмету, створюють атмосферу співпраці між викладачем і студентом. Ділові ігри, які дозволяють моделювати різні складні життєві ситуації в процесі проведення практичних занять з економічних дисциплін, сприяють розвитку економічного мислення майбутніх фахівців. Студенти вчать виробляти власну стратегію поведінки, розвивати інтуїцію, складати економічні прогнози, аргументувати власні висновки. Ігрові моменти підвищують інтерес студентів з предмету, вчать працювати в команді, формують почуття відповідальності [3].

Отже, заняття, які включають інноваційні форми їх проведення, сприяють не тільки систематизації і поглибленню теоретичних знань, але й залучають студентів

до активної та творчої діяльності, розвивають уміння узагальнювати, відстоювати свою точку зору, закріплюють розуміння основних термінів і понять дисципліни. Водночас формується пізнавальний інтерес до дисципліни, студенти вчаться логічно мислити, розвивають творче мислення, інтуїцію, вміння працювати в команді.

Література

1. Грицуленко С.І., Потапова-Сінько Н.Ю., Гарбера К.М. Методика викладання економічних дисциплін : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.]. Одеса : ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. 224 с.

2. Смержанюк Т.П. Шляхи вдосконалення методики викладання економічних дисциплін у вищих технічних навчальних закладах. Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології : Збірник наукових праць. Херсон, 2009. № 1. С. 190-197.

3. Теслюк В. М., Якимовська А. В. Напрямки вдосконалення викладання економічних дисциплін. *Научные труды SWorld*. Вып. 2 (43). Т. 4. Иваново: Научный мир. 2016. С. 15–20.

Лейчонок З.М. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Повод Т.М. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА

У зарубіжній фаховій літературі «імідж» – це відображення у психіці людини, у вигляді образу тих чи інших характеристик об'єкта чи явища; це означає, що термін «image» професіонали визначають як сукупність не лише матеріальних видимих характеристик об'єкта, а й ідеальних невидимих його характеристик [1; 2].

Більшість вітчизняних фахівців трактують «імідж» як образ. Така інтерпретація була би прийнятною, якби не той факт, що в українській мові

слово «образ» має кілька значень: зовнішній вигляд кого- або чого-небудь; вигляд кого- або чого-небудь, відтворений у свідомості, пам'яті або створений нею; подоба, копія чого-небудь; специфічна для літератури і мистецтва конкретно-чуттєва форма відображення дійсності; зображення якого-небудь явища через інше, конкретніше або яскравіше за допомогою мовного звороту, переносного вживання слова та ін.; те, що вимальовується, постає в уяві; зображення зовнішнього вигляду кого- або чого-небудь (про портрет, фотографію, скульптуру та ін.); відображення в свідомості явищ об'єктивної дійсності; обличчя.

Імідж будь-якого об'єкта – це не загальноприйнятий образ, який може мати звичайну оцінку (а може й не мати її), це образ, який може мати раціональний або емоційний характер, що виник у психіці людини – у сфері її свідомості або підсвідомості в результаті прямого сприйняття тих чи тих характеристик об'єкта, або непрямого, опосередкованого на основі сприйняття вже оціненого кимось образу через оцінку цього образу, сформованого в психіці інших людей [1].

Сучасна наукова література пропонує наступні підходи до іміджу: перший – функціональний, згідно з яким виділяються його типи, виходячи із різних функціонувань; другий – контекстний, при якому дані типи функціонування знаходяться в різних контекстах реалізації; третій – зіставлення, при якому порівнюються близькі по значенню іміджі [2].

Імідж – це своєрідна, закріплена в образах, символах і нормах, програма соціальної поведінки людини. Імідж людини концентрує в собі всі найважливіші професійні характеристики, що презентуються через зовнішній вигляд та професійні якості. Імідж, або «образ» викладача як взірця для наслідування, формується поступово, охоплюючи і внутрішні, і зовнішні якості людини. Він є своєрідним прийомом впливу на особистість, способом саморегулювання та самонавіювання, найважливішим елементом підготовки до професійної

діяльності викладача, необхідний атрибут різних досягнень [1].

При формуванні іміджу викладача реальні якості тісно переплітаються з тими, які приписує йому оточення. Імідж охоплює зовнішність, манеру одягатися, стиль спілкування, поведінки, мислення. Інакше кажучи, це мистецтво «керувати враженнями».

Імідж може формуватися на основі даних зовнішності людини та її психологічних характеристик як за першим уявленням, так і в процесі взаємодії. Його формування є досягненням впливу зовнішніх якостей і виразності внутрішнього образу викладача на особистість. Змальовування, створення та розігрування образу назовні – все це передбачає володіння прийомами матеріалізації іміджу, знаходженню нової форми образу, контуру, силуету, конфігурацій [3]. Формування нового іміджу можна розглядати і як вияв зони найближчого розвитку, «визначення образу на зростання».

Весь процес формування нового іміджу можна розподілити на чотири етапи: імідж-аналіз, імідж-креатив, імідж-дизайн та імідж-промоушн.

Спроби створити собі імідж – це спосіб самовиховання, розуміння своїх можливостей. Роботу з формування іміджу можна уявити у вигляді наступної моделі: визначення вимог групи сильних і слабких сторін особистості, формування образу (підсилення позитивних моментів), переведення потрібних характеристик особи у вербальну, візуальну та процесуальну форму [1; 3].

Імідж не може бути самоціллю, як і не може повноцінно функціонувати замкнено в межах особистості. Він повинен знайти власне існування, стати окремою цінністю і використовуватися не лише за слушної нагоди, а бути основою професійного розвитку викладача.

Імідж викладача є проекцією його особистості і характеризується наявністю власного стилю та сумою індивідуальних характеристик, що роблять його неповторним. Особистість має свої позиції, своє яскраво виражене ставлення до життя, світобачення, до якого вона прийшла на основі великої

свідомої роботи. Позитивний імідж сучасного викладача залежить від внутрішньої сутності людини: системи цінностей, переконань, позицій, що виявляються у зовнішньому вигляді. Такій особистості притаманні власна гідність, самоповага, відповідальність за себе і майбутнє, висока професійна самооцінка, потреба в самореалізації, гнучкість у пошуку творчих альтернатив у процесі навчання. Професійний імідж вимагає докладних досліджень як особистісний феномен і як явище створення колективного образу.

Література

1. Марченко В. С. Формування професійного іміджу сучасного вчителя. *Наука і освіта*. 2016. № 1. С. 120-125. - URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2016_1_25
2. Калюжный А. А. Психология формирования имиджа учителя : пособие. Москва : Изд - Владос, 2004. 222 с.
3. Зінченко В. В. Імідж учителя, або психологія одягу. *Відкритий урок : Розробки. Технології. Досвід*. 2008. № 4. С. 85-86.

*Лобода О.М. - к.т.н. доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ КОМПЛЕКСІВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ

Особливістю продуктових інноваційних проектів є те, що при впровадженні інноваційних проектів всі або окремі кроки реалізації проекту мають елементи новизни та невизначеності, котрі будуть залежати від конкретного проекту. При цьому інноваційний проект розглядається як відкрита система, що еволюціонує разом з зовнішнім середовищем. При використанні елементів імітаційного моделювання з'являється можливість

проведення досліджень на стійкість одержаних рішень, чутливість до вхідних даних, а також можливість перейти до рішення оберненої задачі – визначення умов при яких можуть бути виконані цільові значення для виробничо-економічної системи. Побудові та дослідження імітаційних моделей для визначених задач можливе тільки з застосуванням комп'ютерної техніки.

Вирішення задачі управління інноваційними проектами зачіпає безліч спеціальних розділів науки (системний аналіз та дослідження операцій, математична статистика, математичне та імітаційне моделювання, менеджменту та ін.). Такі задачі можуть бути вирішені з використанням різноманітних програмних рішень: мови програмування (C/ C++/ C#, Java, Python, , Modelica, AMPL, R); програми, що використовуються для моделювання MathLab, VisSim, ANSYS, SciLab, LMS Imagine.Lab Amesim, AnyLogic, Modelica (Dymola), Simul8); програмні розробки для роботи з статистичними даними (IBM SPSS Statistics, Megaputer's PolyAnalyst, Alpine, SPSS, Angoss, Minitab, NCSS, SAS, SAS Enterprise Miner, Alteryx, IBM SPSS Modeler, Pentaho, EViews, Systat, R (RapidMiner, R Commander, RKWard, RStudio, WEKA, InfoCentricity Xeno, JMP, KNIME, Lavastorm, Mathworks' MATLAB, RapidMiner, Salford Predictive Modeler (SPM), SAP'S KXEN, Stata, Statistica); програмні пакети для вирішення оптимізаційних задач (ModelCenter, MIDACO, optiSLang, General Algebraic Modeling System, OptiY, LIONSolver, Lingo, Kimeme, XTREME, Gurobi, IPOPT, FILTER, FortMP, Mathematica, MathCad, Maple); програмні засоби в області прийняття бізнес-рішень (AIMMS, RDE (prudsys)).

Таблиця 1

Порівняння поширеності програмного забезпечення, що використовується для аналізу процесів впровадження інноваційних проектів

Програмне забезпечення	Країна розробник	Ліцензія	Популярність (кількість статей в WoS/ Scopus)	Затребуваність (кількість пропозицій роботи)	Тип ПЗ
Stata - http://www.stata.com/ StataCorp	США	Комерційне ПЗ	6881/ 4898	9	
SAS - http://www.sas.com/ SAS Institute Inc.	США	Комерційне ПЗ	125319/ 161270	264	
SPSS - www.ibm.com/software/analytics/spss/ Statistics та Modeler (IBM Inc.)	США- Німеччина	Комерційне ПЗ	51257/ 30380	98	Незалежне ПЗ з підтримкою R
RapidMiner - http://rapidminer.org/ RapidMiner GmbH	Німеччина	Open Source GNU	152/ 195	9	На базі R
SciLab - http://www.scilab.org/ SciLab Enterprises S.A.S	Франція	Open Source GNU	465/ 603	6	
MatLab - http://www.mathworks.com/ The MathWorks Inc.	США	Комерційне ПЗ	59148/ 96235	782	
Statistica – http://www. Statsoft.com/ DELL Inc.	США	Комерційне ПЗ	5839/ 4883	2	Незалежне ПЗ з підтримкою R

З порівняльного аналізу видно, що попит на програмне забезпечення присутній як зі сторони виконавця робіт, так й роботодавців. При цьому за виключенням декілька універсальних рішень (Simul8, MatLab, Mathemetica) та мов програмування поставлені задачі не можуть бути комплексно вирішеними. Універсальні пакети мають ціну від декілька тисяч доларів США, а мови програмування потребують навиків програмування, при чому ціна деяких завищена. Крім цього використання спеціалізованих систем для аналізу інноваційних проектів є часто скрутним в зв'язку зі спеціалізацією програмних комплексів, що є в наявності. Наприклад, система MatLab має недопустиму низьку

швидкість роботи навіть з невеликими об'ємами даних, система RapidMiner не має можливості організації циклічних розрахунків, всі системи не мають можливості для генерування нових даних на основі результатів прогнозування після закінчення вхідних статистичних даних та ін.

При великій кількості розробленого програмного забезпечення, його розробники та споживачами є в більшості компанії Германії, США та інших країн з високоефективними виробництвами та розвинутими ринками. Висока вартість та велика кількість пропозицій разом з відсутнім, на даний час, розв'язками, які враховують специфіку інноваційних проектів говорить о не зайнятому ринку та підтверджує затребуваність спеціалізованих комп'ютерних комплексів, що дозволяють аналізувати статистичні данні та проводити концептуальне бізнес-моделювання.

Література

1. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 408 с.
2. Кузубов М.В., Єдинак О.М.. Моделювання економічних і еколого-економічних процесів. К.: КСУ, 2010.170 с.
3. Стеценко І.В. Моделювання систем. Черкаси, 2010. 399 с.

*Логінова А.О. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Карнаушенко А.С. – к.е.н.
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА УМОВИ ЖИТТЯ ТА НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Економіка України є досить складною системою, внутрішня побудова якої інколи є не зрозумілою та не відповідає правилам ринкової економіки у світі. Коли весь світ охоплений спільною бідю – епідемією – істотні відхилення від

загальних принципів ринкової економіки стають дуже помітними, з цим також пов'язана реакція на пандемію та рішення щодо подолання її негативних наслідків, карантин та як наслідок економічна криза в якій знаходиться в даний момент Україна.

Розглядаючи та спостерігаючи ситуацію в світі, спеціалісти прогнозують поступове відновлення та певне нарощення ВВП в деяких країнах. Так, наприклад, у США спад реального ВВП становить 2,9 % у III кварталі в порівнянні з 9% у II кварталі; у Європейському союзі також спостерігається сповільнення темпів спаду реального ВВП у III кварталі 2020 р. він становить 3,9%. ВВП Китаю поступово прискорює зростання з 3,2% у II кварталі до 4,9% у III кварталі. Оцінюючи українську економіку аналітики також прогнозують істотне сповільнення спаду з 11,4% у II кварталі до 6,2% р/р у III кварталі (за прогнозами НБУ), та до 3,6% (за прогнозами уряду) [1, 2].

Одним із стратегічно важливих напрямів модернізації українського суспільства є підвищення якості життя населення [3]. Саме тому визначення ключових критеріїв якості життя та створення системи відповідних показників набуває пріоритетного значення.

Нагальними завданнями є побудова системи оцінювання якості життя населення, розроблення методичних підходів до вимірювання суспільного прогресу, детальне вивчення взаємного впливу усіх вимірів якості життя, усіх складових [3, 4]; визначення основних закономірностей проявів [5] та зрушень у динаміці якості життя [6] тощо. Якість життя виступає складним, багатокomпонентним явищем, залежним як від об'єктивних факторів (насамперед, можливості задоволення людських потреб та інтересів у даних соціально-економічних умовах), так і від різноманітних суб'єктивних факторів (соціальнопсихологічних, соціокультурних та інших).

Підвищення якості життя виступає критерієм і необхідною умовою людського розвитку [1, 5]. Концепція людського розвитку наголошує на

пріоритетності ролі людини, визначаючи, що людина – мета економічного зростання, а не його ресурс. Концепцію людського розвитку було уведено у науковий обіг та у практику державного управління у 1990 році. Доповідь про людський розвиток Програми Розвитку ООН визначила центральну тезу однією фразою: “Реальне багатство народів – люди” [1]. Метою людського розвитку є створення середовища, яке надає людям можливість прожити довге, здорове і творче життя. Концепція людського розвитку, сформульована два десятиріччя тому, розвинулася з плином часу.

Глибинний взаємозв’язок людського розвитку та якості життя полягає у тому, що людський розвиток спрямовано у тому числі на підвищення якості життя людини. Якість життя відображає базові передумови та ступінь реалізації вимог людського розвитку, ступінь пріоритетності людського розвитку у цивілізаційному процесі, а також самовідчуття людини, самоідентифікацію та стан її оточення.

Підвищення якості життя людей у поєднанні зі створенням належних умов для реалізації інноваційної моделі економічного зростання, досягнення і перетворення високих стандартів якості життя у потужний чинник глобальної конкурентоспроможності України є стратегічним управлінським завданням.

Отже, визначення основних компонентів та чинників впливу на якість життя населення, формування стратегії управління якістю життя дозволить забезпечити гармонізацію цілей економічного зростання, розвитку людини та збереження навколишнього середовища.

Література

1. Trusova N.V., Cherniavska T.A., Kyrylov Yu.Y., Hranovska V.H., Skrypnyk S.V., Borovik L. V. Investment Attractiveness of the Economy of the World Countries in the Polystructural Space of Foreign Direct Investments. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. v. 11, n. 2, p. 645 – 660, URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/5132>

2. Боровік Л.В., Танклевська Н.С., Олійник В.С. Теоретичні аспекти системного підходу щодо реалізації державної інвестиційної політики у сільському господарстві. *Збірник наукових праць «Стратегія економічного простору України»*. 2020. Вип. 46. с. 127 – 137.

DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2020.46.127.137>

3. Боровік Л.В., Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип.2 (19). с. 152 – 156. URL:

http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/28.pdf

4. Боровік Л. В. Інновації–основний метод активізації інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип.1 (37). с. 8 – 15.

DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.1\(37\).2020.201541](https://doi.org/10.18371/fp.1(37).2020.201541)

5. Боровік Л. В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип. 3 (39). с. 94 – 100. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(39\).2020.215166](https://doi.org/10.18371/fp.3(39).2020.215166)

6. Боровік Л. В. Теоретичний базис формування інвестиційної політики розвитку сільського господарства України. *Науково – виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. Вип.1. с. 71 – 78.

*Лопушинська О. В. – асистент кафедри менеджменту
Голуб К. О. – здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Полтавський державний аграрний університет, м. Полтава*

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ОСВІТИ

Тема розвитку філософії освіти є поширеною і важливою в реаліях сьогодення. Освіта, її зміст, навчальні технології та напрямки, за якими вона розвивається зараз, знаходяться в центрі дискусій, що присутні в сучасному інтелектуальному середовищі.

Філософія – це світогляд, метод, теорія цінностей та логіка, які виконують світоглядну, і багато інших важливих функцій для суспільства. З філософсько - освітньої точки зору, менеджмент - це система планування, мотивації, яка необхідна для досягнення цілей тієї чи іншої наукової організації чи об'єднання людей [1].

Першою і, очевидно, головною проблемою здобуття управлінської освіти є модернізація самого змісту освіти. Сьогодні дуже важливими є готовність змінюватися та пристосовуватися до нових потреб ринку праці, вміти оперувати власними знаннями, управляти інформацією, діяти активно, швидко ухвалювати рішення. Орієнтуючись на сучасний ринок праці, до пріоритетів освіти відносять: вміння оперувати знаннями і технологіями, які будуть задовольняти потреби суспільства, готувати молодь до нових ролей у суспільстві [4].

Існує також проблема забезпечення високої якості освіти, яка є визначальною та необхідною умовою успішного існування для кожної країни. Пояснити можна тим, що якість освіти можна проаналізувати за допомогою моніторингу, процедур систематичного збору даних щодо аспектів освіти на регіональному та місцевому рівнях з метою безперервного відстеження за прогнозом і станом розвитку [2].

Отже, можна виокремити такі функції менеджменту освіти: наукового планування освіти; визначення ефективності підготовки кваліфікованих кадрів; моральне та економічне стимулювання працівників освіти; планування; організація роботи освіти; керівництво закладами освіти; контроль за роботою закладів освіти. Успішний розвиток української освіти залежатиме від створення і успішного запровадження системи моніторингу якості [2].

Важливою і недостатньо дослідженою складовою загальної філософії освіти 21 ст. є проблема, пов'язана з глобальним процесом сучасної епохи інтелектуального перерозподілу світу.

Як наука, менеджмент спрямовує свою увагу на умови, на яких загальна робота людей стає кориснішою та більш ефективнішою.

Вчені виділяють такі філософсько-методологічні принципи освітнього менеджменту: принцип ефективності менеджменту ВНЗ, принцип актуальності змісту, принцип цілісності управління технологіями менеджменту освіти, принцип систематичності та послідовності технологій освітнього менеджменту, принцип раціональності.

Нова концепція інноваційно-технологічного прориву має постати лейтмотивом поступу української державності. Наука та освіта повинні стати реальними пріоритетами державної політики в Україні. Має бути створена модель, що взаємозумовлює дієвість своїх складових: наука – освіта – виробництво. Цей ланцюг здатен закласти нові умови для цивілізаційного, економічного культурного розвитку. Науково-освітній напрям є визначним та основним, що закладає перспективи потенційного стрибка будь-якого суспільства.

Отже, успішний розвиток української освіти залежатиме від створення та запровадження системи моніторингу якості. Підвищить рівень освіти також впровадженням базового мінімуму, на якому вибудовується комплекс знань, ставлень, умінь, навичок, компетентностей; формування сприйняття світу;

оновлення змісту традиційних дисциплін; запровадження нових спеціальних нормативних курсів. Можна зробити припущення, що на передній план вийдуть інформаційні технології, дистанційне навчання, які охоплюють університети та школи, система підвищення кваліфікації та підготовки кадрів. Усі ці та інші перетворення мають бути відображені в освітніх стандартах, які будуть створюватися.

Щодо філософії освіти в менеджменті, хотілося б додати, що це наука про особливості прояву виробничих відносин у сфері освітньої діяльності. Сучасна філософія освітнього менеджменту базується, з одного боку, на гуманістичній парадигмі, і з іншого, на філософії постіндустріального суспільства, що відображається у прагненні освітніх установ до конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг. Зняття цього протиріччя є основним завданням концепції освітнього менеджменту.

Література

1. Жигилевич О. Ю. Бізнес-освіта в структурі менеджмент-освіти та філософії господарства (філософсько-освітнє осмислення). *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків: ХНПУ, 2016. Вип. 48. С. 170-181.
2. Кондратова Л. Проблеми вищої педагогічної освіти та її модернізація у світлі Болонської угоди. *Вища школа*. 2008. № 1. С. 26–34.
3. Кузнєцов В. Зрозуміти науку в контексті культури. Структура наукових революцій. Москва: ТОВ «Видавництво АСТ», 2003. 605 с.
4. Мовчан В. С. Освіта в контексті глобалізаційних процесів: моральні аспекти. *Філософсько-антропологічні студії*. 2008. С. 161–167.

*Луценко А.С. - здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
ПВНЗ «Європейський університет», м. Київ*

МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ЗМЕНШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ

Бюджетні видатки та податкові надходження – головні напрями застосування інструментів фіскального регулювання економіки, у результаті якого досягаються важливі цілі: усунення провалів ринку; зменшення бюджетного дефіциту; збалансування обсягів виробництва, попиту і пропозиції; активізація підприємницької діяльності; зміцнення міжнародної конкурентоспроможності; коригування рівня боргового навантаження на економіку; зміцнення державних фінансів та багато інших.

Важливим на етапі фіскального регулювання виступає аналіз та контроль ризиків зміни такої ефективності, що є особливо важливим в умовах трансформаційної економіки [1; 2]. У процесі оцінки ризиків необхідно визначити джерела їх формування, умови, які впливають на зміцнення та послаблення ефективності фіскального регулювання.

Так, методи оцінки ризиків зниження ефективності фіскального регулювання економіки можна розподілити на кількісні, які забезпечують кількісне вимірювання впливу певних чинників на ефективність фіскального регулювання економіки, та якісні, що забезпечують уточнення певних чинників впливу на ефективність фіскального регулювання економіки.

До кількісних методів оцінки ризиків зниження ефективності фіскального регулювання економіки відносять:

– аналіз чутливості, який дозволяє виміряти чутливість індикаторів ефективності фіскального регулювання економіки залежно від зміни певного показника, виділити чинники суттєвого впливу;

– статистичний метод, який дозволяє розрахувати показники ефективності для подальшого їх застосування у процесі визначення впливу ризику на ефективність фіскального регулювання економіки;

– метод критичного рівня, який дозволяє визначати критичний рівень базових елементів механізму фіскального регулювання економіки, за яких ефект від застосування певних інструментів буде нульовим;

– імітаційне моделювання, що дозволяє отримати опис результатів упровадження інструментів фіскального регулювання та здійснити імітацію завдяки генерації випадкових сценаріїв;

– сценарний метод, що дозволяє побудувати можливі сценарії результатів застосування певних методів фіскального регулювання, кожен з яких аналізується з урахуванням зміни факторів впливу на ефективність та інші.

До якісних методів оцінки ризиків зниження ефективності фіскального регулювання економіки належать:

– метод експертних оцінок, який полягає в опитуванні спеціалістів з подальшою обробкою отриманих результатів;

– метод аналогій, який полягає у виділенні ризиків, спираючись на вже відому практику фіскального регулювання економіки;

– метод рейтингів, що полягає у ранжуванні ризиків за певними групами;

– аналіз ймовірностей, що базується на аналізі ймовірності настання певної події;

– побудова «дерева рішень», що полягає у побудові зв'язків застосовуваних методів фіскального регулювання, прийнятих рішень та зміни ефективності такого регулювання й інші.

Ці методи пов'язані між собою, а точність результатів їх застосування залежить від багатьох факторів: професійного рівня осіб, які здійснюють оцінку ризиків; переліку чинників впливу, які аналізуються у процесі оцінки ризиків; врахуванні дії синергетичного впливу комплексу ризиків; соціально-економічного

стану в державі; рівня суспільної довіри до суб'єктів фіскальної політики та інших.

На нашу думку, ці методи доповнюють один одного, а їх комплексне застосування збагачує процес оцінки ризиків зниження ефективності фіскального регулювання економіки, розширюючи напрями дослідження та сприяючи підвищенню цінності отриманих результатів.

Варто зазначити, що існує певний часовий розрив між здійсненням заходів фіскального регулювання та конкретними результатами, який, за оцінками різних експертів, коливається між 1 до 2 років. Оцінка ефективності фіскального регулювання економіки має враховувати цю особливість, а результати прогнозування мають сприяти налаштуванню його інструментів та методів.

Література

1. Auerbach A., Gorodnichenko Y. Measuring the Output Responses to Fiscal Policy. *American Economic Journal: Economic Policy*. 2012. Vol. 4. P. 1-27.
2. De Long J. B., Summers L. H. Fiscal Policy in a Depressed Economy. *Brookings Papers on Economic Activity*. 2012. Spring.

Мединська А. Л. - здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня за спеціальністю 073 Менеджмент, Науковий керівник: Арзянцева Д.А., к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ

Головною метою охорони здоров'я є забезпечення якості медичних послуг. Одним з важливих параметрів і атрибутів якості стає ефективність використання наявних економічних ресурсів. Неefективне використання

медичних ресурсів, з одного боку, не дає можливості динамічно розвиватися охороні здоров'я, оскільки призводить до підвищення витрат медицини, а з іншого боку, відволікає ресурси, які мали б можливість застосовуватися в інших економічних сферах. Отже, збільшується інтерес дослідників до питання ефективного використання обмежених ресурсів охорони здоров'я, зокрема управління ресурсним потенціалом закладу охорони здоров'я, який в умовах реформування набуває статус комунального неприбуткового підприємства.

Заклади охорони здоров'я, засновані на комунальній власності, характеризуються такими особливостями фінансування ресурсного потенціалу. По-перше, всі закупівлі матеріальних цінностей здійснюються за рахунок субсидій, наданих з державного бюджету та місцевого бюджету. По-друге, закупівлі можуть здійснюватися за рахунок грантів, що передаються безоплатно і безповоротно громадянами та юридичними особами, в тому числі іноземними громадянами і іноземними юридичними особами, а також міжнародними організаціями, які отримали право на надання грантів на території України. По-третє, за рахунок коштів, отриманих при здійсненні ними інший що приносить дохід діяльності від фізичних осіб, юридичних осіб, в тому числі, в рамках, передбачених його установчими документами основних видів діяльності.

Для переважній більшості вітчизняних закладів охорони здоров'я, заснованих на комунальній власності, є характерним наступні сильні та слабкі сторони забезпечення закладу фінансовими, трудовими і матеріальними ресурсами (таблиця 1).

Таким чином, для вітчизняних закладів охорони здоров'я, комунальної форми власності, характерним є високий розвиток кадрового потенціалу, в той час такі складові як матеріально-технічне оснащення, інноваційний потенціал значно відстає у порівнянні із приватними медичними закладами.

Таблиця 1

Точки росту и проблемні зони ресурсного потенціалу вітчизняних закладів охорони здоров'я комунальної форми власності

Точки росту	Проблемні зони
Фінансовий потенціал	
Зростання обсягу надходжень від платних послуг і інших видів діяльності, що приносить дохід діяльності Зростання бюджетного фінансування в результатів зростання кількості підписаних декларацій	В структурі фінансування незначна частка власних доходів В структурі витрат незначна частка витрат на придбання обладнання -
Трудовий потенціал	
- збалансована структура штатів; - висока забезпеченість штатами за штатними нормативами по лікарях; - оптимальне значення коефіцієнта сумісництва для лікарського персоналу; - високий рівень кваліфікації медперсоналу	- низька укомплектованість штатів ММП, іншого персоналу; - високе значення коефіцієнта сумісництва для СМП та ММП; - значна частка лікарів старшої вікової категорії; - не можливість закладу збільшити заробітну плату персоналу, запропонувати соціальний пакет послуг тощо; - відтік кваліфікованих кадрів у приватні медичні заклади.
Матеріально-технічне оснащення	
- можливість закупівлі медичного обладнання та медикаментів за рахунок бюджетних коштів в рамках відповідних програм; - стовідсоткова забезпеченість закладу відповідно до табеля оснащення;	- повільне оновлення основних засобів, зокрема медичного обслуговування; - високий коефіцієнт зносу основних засобів, зокрема медичного обслуговування;
- отримання економії за рахунок організації матеріально-технічного забезпечення через публічні закупівлі; - можливість закупівлі медичного обладнання та медикаментів поза Нацпереліком та табелям оснащення	- незначна сума власних коштів, що спрямовуються на закупівлю медичного обладнання та медикаментів; - зменшення вартості майна, зокрема за рахунок вартості основних засобів;
Інноваційний потенціал	
- обізнаність персоналу щодо інноваційних технологій, їх готовність до використання в практичній діяльності	- низький рівень інноваційності матеріально-технічного забезпечення закладу; - повільне впровадження управлінських інновацій в діяльність закладу.

Примітка. Складено автором.

Це є наслідком обмеженості бюджетних коштів на фінансування закладів охорони здоров'я в Україні, обмежена можливість запровадження платних послуг у поєднанні із низькою платоспроможністю споживачів. Вирішення цих проблем лежить як в площині загальної політики уряду у сфері охорони здоров'я (зокрема поступове запровадження страхової медицини) та в пошуку механізмів нарощування ресурсного потенціалу, використовуючи механізми управління, доступні на рівні закладу.

Мельниченко А. - здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Боровік Л. В. – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно – економічний університет, м.Херсон

РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Економічна освіта покликана сформувати у громадян України не тільки знання, діловитість, підприємницькі здібності, а й економічну культуру. Економічна освіта сприяє розвитку економічного мислення на основі глибокого розуміння економічних процесів. У свою чергу, це дає можливість аналізувати факти та явища економічного життя, фактори і способи вирішення економічних завдань. Економічна освіта тісно пов'язана зі створенням власної ефективної економіки. Економіка як жива система, особливий простір, в якому постійно перебуває кожний з нас, є системою знань, необхідних для формування економічного мислення, поведінки і культури, що досягається в процесі отримання економічної освіти.

Важливою галуззю економіко-соціологічного знання є вивчення економічної поведінки людей і факторів, що цю поведінку визначають.

Для усвідомлення проблем економічної культури й економічної освіти важливо розуміти таке: існують об'єктивні труднощі засвоєння сучасної

економічної культури і ринкового мислення; ринкові відносини вимагають від людей нового рівня економічних знань.

Необхідність визначення в Україні національного шляху до економічно організованого суспільства потребує розуміння українського менталітету і специфіки нашої економічної культури. У цих питаннях важливим є розумне співвідношення національних традицій і доцільне використання світового досвіду. Сучасний економічний стан країни потребує різкого підвищення культури технологій, праці, комунікацій тощо. Суттєва і показова для оцінки економічної підготовки особистості - проблема витрати грошей.

Отже, людина, що є носієм економічної культури, виявляє цю культуру через вчинки, а здобуває - значною мірою через освіту й виховання.

Проте вивчення економічних понять і категорій - лише одна сторона економічної підготовки. Процес реформування економіки доводить необхідність вирішення відповідних морально-етичних проблем. Мається на увазі обов'язкове поєднання етики й економіки, хоча це може здаватися неможливим поєднанням протилежностей. Аналіз походження окремих моральних категорій засвідчує їхній зв'язок з економічними категоріями. Так, одна із заповідей Мойсея засуджувала зазіхання на чужу власність: не кради!

Дуже важливо виходити з національного менталітету та моральних цінностей. Уже минув етап орієнтації суто на Захід. У нашій країні формується новий тип економічної культури, й економічна освіта відіграватиме в цьому провідну роль. Для створення в Україні економічно організованого суспільства необхідно, щоб система економічної освіти, як складова культури, була адекватна могам управління за умов ринкових відносин. Всі ці елементи мають бути між собою в певній гармонії.

Таким чином, завдання економічної освіти полягає в перетворенні потрібних економічних знань в економічне мислення, а далі в економічну поведінку та економічну дисципліну як окремої людини, так і суспільства в цілому.

Економічна освіта, що сприяє формуванню особистості, здатної свої дії коригувати відповідно до існуючих ринкових законів, має на меті формування активних суб'єктів (індивідів, здатних на мікрорівні впливати на економічні процеси, і на макрорівні - адекватно оцінювати дії держави), а не тільки пасивних споживачів і виробників продукції.

В умовах реформування економіки України до фахівців пред'являються певні вимоги, оскільки за недосконалого законодавства робота підприємств ускладнюється як об'єктивними економічними законами, так і недосконалістю роботи самого підприємства. Фірми функціонують задля отримання прибутку, а тому від фахівця вимагають професійних дій, які базуються на чіткому розрахунку, глибоких знаннях та аналізі економічних ситуацій. Ринкові умови діяльності підприємств, з одного боку, та надлишок фахівців-економістів - з іншого, ставлять випускників даної професії у жорсткі конкурентні умови на ринку праці. Для досягнення успіху, вони повинні мати високу професійну підготовку та вміти проявляти свої професійні якості під час проходження виробничої практики, стажування, прийому на роботу. Тільки викликаючи зацікавленість з боку роботодавців до себе як до відмінного майбутнього працівника, випускник може отримати хорошу роботу за спеціальністю.

Конкурентоспроможність випускників значною мірою залежить від якості оволодіння економічними знаннями, ступеня економічної культури, вміння мислити і діяти в категоріальній системі ринкової економіки. Сьогодні без глибокої базової освіти людина не може реалізувати себе як фахівець та отримати відповідну винагороду. Роботодавця сьогодні мало цікавить колір диплому і середній бал. Знати все неможливо, а вміти швидко розбиратися у проблемному питанні та вирішувати його - цілком реально. Проте без глибоких теоретичних знань працювати складніше, оскільки у пізнанні теорії можна розвинути свої інтелектуальні здібності. Існує тісний взаємозв'язок між хорошою працею і здібністю до навчання.

Отже, від високого рівня економічних знань, економічної культури, які досягаються в процесі здобуття економічної освіти, безпосередньо залежить створення та функціонування ефективного ринкового простору в Україні.

Література

1. Боровік Л. В. *Розвиток інноваційного мислення як основа підготовки сучасного професіонала* [Міжнародна інтернет конференція "П Шкловські читання "Проблеми сучасних природничо-математичних наук та методик їх викладання"] 28 жовтня 2020. С. 176 – 177.

2. Borovik L. The role of information in the development of the economy of the enterprise and its management in the periods of coronavirus and post-coronavirus pandemics [«The role of technology in the socio-economic development of the postquarantine world»]. Collective monograph, Publishing House of Katowice School of Technology, 2020. С. 205 – 211. ISBN 978-83-957298-9-8

*Минкін М.В. – к.с.-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно – економічний університет, м.Херсон*

ЕНЕРГООЩАДНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА

Одним із найважливіших і найскладніших стратегічних завдань аграрної сфери України є виробництво конкурентоспроможної екологічно чистої сільськогосподарської продукції. Економічний розвиток держави вимагає формування екологічно безпечних і економічно ефективних технологій, основою яких є енергозбереження та ощадливе (раціональне) використання ресурсів. Потрібно відмітити, що фактор енергозбереження є одним із визначальних для енергетичної стратегії нашої держави на сучасному етапі її економічного розвитку.

Нарощування виробництва продукції сільського господарства потребує збільшення обсягів енергетичних і матеріальних ресурсів – пального, органічних і мінеральних добрив, пестицидів, техніки, проведення меліоративних робіт. Збільшення енерговитрат на вирощування кожної додаткової одиниці врожаю, обмеженість джерел енергоносіїв, здорожчання їх видобутку вимагають нових підходів при розробці ресурсо- та енергозберігаючих технологій в агропромисловому виробництві.

Зростаючий дефіцит енергії передбачає впровадження енергетичних підходів до оцінки технологій вирощування сільськогосподарських культур. Енергетичний аналіз дозволяє оптимізувати та більш раціонально управляти потоками енергії в агроекосистемах.

Сучасна енергоощадна технологія – це комплекс агротехнічних прийомів вирощування сільськогосподарських культур, технологічних засобів і операцій, які направлені на максимально повне використання біологічного потенціалу продуктивності сільськогосподарських культур на основі оптимального використання відповідних ресурсів. Про ефективність сільськогосподарського виробництва можна судити на основі співвідношення між ресурсами і результатами виробництва, за якого отримують вартісні показники ефективності виробництва.

У відповідності до Основних напрямів енергетичної стратегії до 2030 року, за рахунок енергозбереження енергоємність ВВП в 2030 році повинна зменшитись вдвічі. Вважається, що одним з найбільш ефективних і масштабних напрямів енергозбереження є галузеве енергозбереження за такими основними напрямами: запровадження нових енергоощадних технологій виробництва продукції рослинництва та обладнання; вдосконалення існуючих технологій та обладнання; суттєве скорочення витрат енергоресурсів [3]. Економіка України постійно відчуває негативний вплив підвищення цін на енергоресурси. Ріст світових цін на даний вид ресурсів в державі може суттєво вплинути на собівартість

рослинницької продукції, тому необхідно належним чином нівелювати дане явище саме за рахунок зменшення енергозатрат на одиницю продукції, як це робиться в західноєвропейських країнах. При вирощуванні сільськогосподарських культур важливим є застосування таких прогресивних агротехнологічних прийомів енергоощадних та ресурсозберігаючих технологій, які б сприяли зменшенню витрат трудових і матеріальних ресурсів, якісному поліпшенню родючості ґрунту, підвищенню рівня врожайності культур і зниженню рівня собівартості продукції

*Минкіна Г.О. - к.с.-г.н. доцент
Херсонський державний аграрно - економічний університет», м. Херсон*

ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Упродовж останніх років на інвестиційний клімат України та її економіку в цілому негативно впливає чимало факторів, основними з яких є політична й економічна нестабільність, військові дії на сході країни, корупція, тінізація економіки, невдалі реформи тощо. Попри це, зважаючи на курс України на євроінтеграцію, інвестиційний клімат держави набуває визначального характеру щодо виходу економіки з кризи та забезпечення конкурентоспроможного виробництва продукції як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках [1, с.104].

Індекс інвестиційної привабливості у першій половині 2020 року склав 2,51 балів з 5-ти можливих та продовжує перебувати у негативній площині. Такими є висновки нової хвилі експертного дослідження, проведеного Європейською бізнес асоціацією. У попередньому періоді показник індексу складав 2,95 балів

Розвиток аграрного сектору - це динамічний процес, кожний його етап ставить нові завдання та вимагає нових шляхів їх вирішення. Аграрний сектор економіки України вступає у нову фазу свого розвитку - входження у глобальний простір. Глобалізація економіки, у тому числі її аграрної сфери, у сучасному світі

є об'єктивною реальністю, невідворотнім процесом

Україна є потужною аграрною державою і володіючи третиною світових чорноземів, вона має високий потенціал розвитку сільського господарства який повинна реалізувати. Згідно аналітичних розрахунків, тільки за умови підвищення врожайності до середньоєвропейської, АПК України може більш ніж вдвічі збільшити валове виробництво зернових, довівши його до 100 млн тон на рік.

Розвиток агропромислового виробництва є надзвичайно складним процесом, який повинен узгоджено розвиватися, по-перше, із вирішальними тенденціями функціонування національної економіки як макрогосподарства; по-друге, із вимогами дотримання принципів системного підходу до становлення її інститутів; по-третє, із вимогами інноваційно-інвестиційної моделі; по-четверте, із потребами сталого розвитку сільських територій, у рамках яких ведеться агропромислове виробництво; по-п'яте, із вимогами національної безпеки, у т.ч. продовольчої; по-шосте, із вимогами стандартизації виробничих і управлінських систем на основі чинних міжнародних стандартів і норм й т. ін. [2, с. 145].

З метою підвищення інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України необхідно реалізувати систему заходів на загальнодержавному, регіональному та галузевому рівнях, основними серед яких є: вдосконалення та приведення у відповідність законодавства, яке регулює інвестиційну діяльність; забезпечення стабільності та прозорості податкового законодавства; вдосконалення земельного законодавства; стабілізація національної валюти; вдосконалення амортизаційної політики; створення умов щодо активізації інвестиційних вкладень фізичних та юридичних осіб; розвиток фондового та страхового ринків та посилення їх інвестиційного спрямування; вдосконалення системи ціноутворення в сільському господарстві; завершення процесу реструктуризації агропідприємств та вдосконалення організаційних форм господарювання; вдосконалення агрокооперації та створення нових інтегрованих форм господарювання.

Для розвитку аграрного сектору України на сучасному етапі найбільш істотним є розв'язання інституціональних проблем аграрного виробництва, найважливішими серед яких є наступні: нестабільність аграрної політики; удосконалення земельних відносин; розвиток кооперації та інтеграції; підвищення ефективності системи управління аграрного виробництва; незавершеність аграрної реформи; державне регулювання в аграрній сфері.

Особливості кризового стану економіки суттєво впливають на пріоритетність напрямів підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств, остаточний рівень якої формується в умовах загального інвестиційного клімату в країні та в окремих регіонах, а також визначається рівнем інвестиційної привабливості галузі загалом.

Підвищення інвестиційної привабливості сільськогосподарських підприємств України є пріоритетним напрямком інвестиційної політики України, яка повинна базуватися на виваженій та послідовній монетарній політиці, державній підтримці інвесторів, досконалому правовому полі, що забезпечить стабільність інвестиційного ринку України. З метою поживлення інвестиційного бізнес-середовища державі необхідно створити інвестиційну інфраструктуру, а також гарантії для інвесторів (які б підкріплювалися на законодавчому рівні). Необхідно також здійснювати контроль за рівнем ризиків, сприяти скороченню масштабів корупції, протидіяти контрабанді, забезпечити прозоре податкове законодавство та своєчасне відшкодування ПДВ, а також забезпечувати сталий розвиток фінансового сектора. Побудова політики уряду з орієнтацією на ці проблемні питання дозволить покращити інвестиційний імідж країни на світовому ринку.

Література

1. Венгуренко Т. Г., Плахотнюк В. В. Аналіз інвестиційної привабливості України. БІЗНЕСІНФОРМ № 4 '2020. С. 103-111
2. Офіційний веб-ресурс Державного Комітету Статистики України

[Електронний ресурс] / Статистична інформація. - Режим доступу до веб-сайту: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

3. Пилипенко О. І. Інтерпретація поняття «інвестиційна привабливість» на різних рівнях економічної системи / О. І. Пилипенко. – 2014. - № 3 (49). – С. 144-148.

*Мороз О.С. - здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: **Боровік Л. В.** – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно – економічний університет, м.Херсон*

СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Агропромисловий комплекс – один з найважливіших і найбільших секторів економіки України. Від рівня його розвитку, особливо сільського господарства, залежить стан економіки і продовольча безпека держави, розвиток внутрішнього і зовнішнього ринків, рівень життя населення.

АПК України дає 95% продовольчих ресурсів, за рахунок його продукції формується понад 2/3 фонду споживання. Продукція агропромислового комплексу в експортному потенціалі країни становить 26,0 – 28,0%, в тому числі сільського господарства 14,0 - 16,0%, харчової і переробної промисловості 12,0 – 14,0%. На сільське господарство припадає 20,0 – 22,0% загального обсягу валового продукту держави. Високою є частка АПК України в загальноєвропейському поділі праці. Займаючи 19,5% площі сільськогосподарських угідь, у тому числі 27,5% ріллі, сільськогосподарська галузь виробляє 13,0 – 15,0% зерна, 19,0 – 21,0% цукрових буряків, 23,0 – 25,0% соняшнику, 6,0 – 7,0% м'яса, 11,0 – 12,0% молока.

Велике значення у розвитку агропромислового комплексу України відіграє Причорноморський економічний район, розташований на півдні країни, до якого входить Миколаївська, Одеська та Херсонська області.

Вивчаючи розвиток економічних відносин та механізми удосконалення

управлінням інноваційно-інвестиційними процесами на прикладі Херсонської області, висновки дисертаційного дослідження можна застосовувати до всіх областей Причорноморського економічного району.

Сільськогосподарські підприємства, фермерські та особисті селянські господарства впливаючи на розвиток сільськогосподарської галузі в регіоні визначають структуру та спеціалізацію виробництва. Так, великі господарства, як правило, вирощують зернові культури, сою, соняшник, ріпак, фермерські та особисті господарства, крім виробництва вищезазначених культур спеціалізуються на вирощуванні овочів, фруктів, винограду та продукції тваринництва. Рівень виробництва фермерськими та особистими селянськими господарствами складає 2/3 від загального по регіону. На сьогоднішній день ці господарства, виробляючи значний обсяг продукції і сировини для переробної та харчової галузей, визначають, на наш погляд, рівень сталості розвитку сільськогосподарського виробництва.

Не зменшуючи ролі великих сільськогосподарських підприємств у розвитку аграрної сфери виробництва, впевнено можна сказати, що виробничий потенціал фермерських та особистих селянських господарств ще не вичерпано і при створенні відповідних умов для подальшого їх розвитку ці господарства можуть вносити значний вклад в покращенні продовольчої безпеки регіону і країни.

Для визначення реальної оцінки впливу аграрних підприємств, фермерських господарств та особистих селянських господарств на розвиток сільськогосподарської галузі у регіоні нам необхідно зробити аналіз господарської, фінансової та інвестиційної діяльності кожного окремого суб'єкта господарювання в динаміці. Це допоможе нам зрозуміти, яка ж організаційна форма господарювання є найбільш прийнятною і перспективною для Херсонської області та для інших областей Причорноморського економічного району.

Суб'єктами господарської діяльності за організаційними формами господарювання є господарські товариства, приватні і державні підприємства, виробничі кооперативи, фермерські господарства та інші підприємства. За період з 2012р по 2019 рік кількість державних підприємств зменшилася з 322 одиниць до 199 тобто на 38,0%.

Аграрні підприємницькі структури реалізують свою продукцію через такі канали: переробним підприємствам; населенню в рахунок оплати праці (включаючи реалізація через систему громадського харчування); пайовикам в рахунок орендної плати за землю та майнових паїв; на ринку, через власні магазини, палатки; через біржі, аукціони; за іншими каналами (продукція продана безпосередньо підприємствам торгівлі та громадського харчування, а також санаторіям, дитячим садкам, школам, лікарням, будинкам відпочинку, закритим закладам; іншим підприємствам та організаціям; комерційним структурам, зарубіжним країнам).

До основних чинників, які стримують розвиток сільського господарства в регіоні ми відносимо велику зношеність та низькі темпи оновлення основних засобів виробництва; низький рівень використання потенціалу земельних ресурсів (особливо зрошуваних); недостатню розвиненість ринкової інфраструктури в сільській місцевості; незадовільні обсяги внутрішнього і зовнішнього інвестування виробництва; незначні темпи інтеграційних процесів та ін.

Крім земельних ресурсів до основних засобів виробництва належать трактори, комбайни, автомобілі, причіпне та навісне устаткування, виробничі будівлі і споруди тощо. Основна частка засобів виробництва в сільськогосподарських підприємствах відноситься на будівлі і споруди (80%), а на технічні засоби – 14.5 – 15%.

Разом з тим ми відмічаємо, що з кожним роком на розвиток сільськогосподарської галузі все більше впливають фермерські та особисті

господарства. Про це свідчать їх високі показники урожайності, стабільність валового збору сільськогосподарської продукції, значна питома вага у виробництві сировини для задоволення потреб переробних підприємств.

Література

1. Боровік Л.В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Міжнародний науково – практичний журнал «Фінансовий простір»*. 2020. № 3 (38). С. 94 – 100. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(39\).2020.215166](https://doi.org/10.18371/fp.3(39).2020.215166)
2. Петренко В.С., Карнаушенко А.С. Мотивація створення спільних підприємств в умовах глобалізації економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 17, ч.1. с. 118 – 122.

Морозов І.Р. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ

Сучасний стан розвитку підприємств аграрної сфери потребує зміни управлінської парадигми. Як відмічають вчені В.В. Россоха і Л.М. Щукін, «в процесі трансформації форм власності і механізмів господарювання відповідно формуються організаційно-управлінські і соціально-економічні відносини як у державних, змішаних і приватних структурах, так і між суб'єктами господарювання, змінюється технологія управління, основним завданням якої стає адаптація економічних суб'єктів до умов ринкового середовища» [1, с. 51].

Теоретико-методологічним, методичним та практичним аспектам управління аграрним сектором економіки присвятили свої праці П.Т. Саблук, М.Ф. Кропивко, М.Й. Малік, О.В. Крисальний, В.Я. Месель-Веселяк та ін. Результати наукових досліджень вчених ННЦ «Інститут аграрної економіки», а також досліджень інших наукових шкіл, серед яких виділяються наукові школи О.Д. Гудзинського, Й.С. Завадського, В.М. Нелепа та інших є базисом, на якому ґрунтуються сучасні погляди на організацію управління аграрною економікою за сучасних умов.

Слід зазначити, що у науковій літературі представлена достатня кількість варіантів визначень стратегічного управління, які акцентують увагу на тих чи інших аспектах цього складного управлінського процесу.

Як відмічає З.Є. Шершньова, «стратегічне управління – це реалізація концепції, в якій поєднуються цільовий, системний, ситуаційний та інтегральний підходи до діяльності підприємства, що дає змогу встановлювати цілі розвитку, порівнювати їх з наявними можливостями (потенціалом) підприємства та приводити їх у відповідність за рахунок розробки та реалізації системи стратегій («стратегічного набору»» [4, с. 686].

Враховуючи аналіз окремих точок зору і накопичений досвід попередніх досліджень, є підстави вважати, що всі вони зводяться до одного із трьох підходів (або їх комбінацій), а саме: перший підхід, що акцентує увагу на параметрах зовнішнього оточення; другий підхід, що ґрунтується на визначенні довгострокових цілей організації та шляхів їхнього досягнення; третій підхід акцентує увагу на діяльність менеджерів з реалізації певної стратегії.

Основоположник ситуаційного підходу в соціологічній теорії організацій Джеймс Томпсон у своїй праці «Організації в дії» [5] аналізує діяльність складних організацій "як відкритих систем, що є непередбачувані, але в той же

час прагнуть до раціональності і, отже, мають потребу у визначеності і впевненості".

Організації розглядаються Томпсоном як такі, що прагнуть діяти раціонально, незважаючи на технологічні невизначеності та невизначеності в зовнішньому оточенні. Головна проблема сучасних організацій, на його думку, полягає в тому, як справлятися з цими невизначеностями. Іншими словами, організації чи, скоріше, їхні трудові колективи прагнуть бути розумними й дисциплінованими, незважаючи на обставини й події, що можуть заважати їм бути такими. Ці стандарти або норми раціональності, до яких вони прагнуть, потребують від організацій як внутрішньої координації, так і пристосування до зовнішніх умов. Тож забезпечення потрібної координації в самій організації та пристосування її до зовнішніх обставин, як стверджував Томпсон, є подвійним головним завданням вищого керівництва [2, с. 161].

Зрозуміло, що цей підхід характеризується своєю простотою та відносно нескладним методичним забезпеченням. Специфіка його використання припускає ситуацію, за якої внутрішні можливості організації залишаються поза сферою аналізу, хоча у багатьох випадках вони можуть успішно нейтралізувати загрози, що виходять із зовнішнього середовища.

Характеризуючи другий підхід, слід виходити з того, що як відмічають З.Є. Шершньова та С.В. Оборська, «стратегічне управління – багатоплановий, формально-поведінковий управлінський процес, який допомагає формулювати та виконувати ефективні стратегії, що сприяють балансуванню відносин між організацією, включаючи її окремі частини, та зовнішнім середовищем, а також досягненню встановлених цілей» [3, с. 378].

Зрештою, третій підхід акцентує увагу на діяльність менеджерів для здійснення стратегічного управління. Наприклад, на основі широких емпіричних досліджень Г. Мінцберг обґрунтував рольову теорію діяльності менеджера.

На підставі узагальнення теоретичних джерел стосовно різних підходів до стратегічного управління можна стверджувати, що саме їх комбінація дає змогу найбільш повно реалізувати можливості стратегічного управління розвитком аграрних підприємств.

Таким чином, за сучасних умов стратегічне управління розвитком аграрних підприємств доцільно розглядати як багатоплановий управлінський процес, який спрямований на формування та реалізацію стратегії розвитку підприємства, забезпечує способи, форми планування та методи здійснення управлінського впливу на об'єкт управління для досягнення поставлених стратегічних цілей.

Література

1. Організація управління аграрною економікою : монографія / [М. Ф. Кропивко, В. П. Немчук, В. В. Россоха та ін.] ; за ред. М. Ф. Кропивка. К. : ННЦ ІАЕ, 2008. 420 с.
2. Туленков М. В. Сучасні теорії менеджменту : [навч. посіб.] / Туленков М. В. К. : Каравела, 2007. 304 с.
3. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : навч. посіб. / З. Є. Шершньова, С. В. Оборська. К. : КНЕУ, 1999. 384 с.
4. Шершньова З. Є. Стратегічне управління : [підручник – 2-ге вид., перероб. і допов.] / Шершньова З.Є. К. : КНЕУ, 2004. 699 с.
5. Thompson J. D. Organizations in Action / Thompson J. D. McGrawHill, 1967.

*Морозов Р.В. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон
Морозова О.Г. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ НА РІЗНИХ ЩАБЛЯХ ФУНКЦІОНУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ

Сучасний рівень розвитку продуктивних сил, перш за все комп'ютеризація, породжує унікальне явище, коли традиційна форма підприємства руйнується, в деяких галузях зникає необхідність у постійному трудовому колективі, оскільки існують підприємства без працівників, відроджується робота «на дому», на перший план виходять компетенції підприємства, його організаційний капітал. Нові організаційні форми підприємств розвиваються, виходячи з нової закономірності їх розвитку в ході вирішення дилеми між масштабом виробництва та витратами контролю. Слід зазначити, що така закономірність формулюється як «розсипання» підприємств в ході екстерналізації функцій, які стримують розвиток основних компетенцій підприємств. Сучасні організаційні форми підприємств (підприємство «точно в строк», сітьове підприємство, альянси, «віртуальні» підприємства) набувають поширення в економіці по мірі підвищення зрілості системоутворюючих факторів підприємства перехідного типу. В сучасних умовах лише окремі елементи цих організаційних новоутворень можуть застосовуватися на сучасних підприємствах.

Зазначимо, що теоретико-методологічним, методичним та практичним аспектам трансформації менеджменту підприємств міжнародного бізнесу в умовах ринкової трансформації присвятили свої праці Т. Артьомова [1], Л. Белова [2], В. Геєць [3] та ін.

На нашу думку, зростання ефективності менеджменту підприємств та вихід із системної кризи економіки, в цілому, залежить від раціональних взаємовідносин підприємств і держави, світового співтовариства, їх передумовою є чітко визначені

права, пов'язані з повною відповідальністю майном за взяті зобов'язання. В умовах економіки інверсійного типу, де домінуючою є рекомбінована власність, цей принцип не реалізується. Держава не може встановити ефективний контроль над підприємством, а підприємство не має реальної економічної самостійності. Поетапний перехід до нової моделі взаємовідносин між державою і підприємством включає: створення механізму виведення підприємств з застарілого економічного процесу; формування умов, які будуть заохочувати до заснування нових підприємств; поліпшення організації управління державними корпоративними правами та суспільного контролю за здійсненням цих дій.

Водночас ми свідомі того, що перехід до ринкової економіки означає кардинальну зміну характеру взаємовідносин між підприємствами. Факторами, які протидіють налагодженню нових форм відносин між ними, виступають нерозвинутість ринкової інфраструктури, недостатнє оволодіння методами маркетингової політики та ін.

Адаптація підприємств до існуючих умов відбувається в двох формах. Пасивна проявляється в зменшенні обсягу випуску продукції, зменшенні асортименту. Активна форма передбачає такі заходи: активний пошук нових постачальників; організацію виробництва сировини та матеріалів на власному підприємстві; вкладення коштів у розвиток підприємств-постачальників.

В умовах перехідної економіки особливого значення набуває регіональний фактор розвитку підприємств. Його використання може відбуватися за допомогою різних теоретичних моделей. Найбільш ефективною з них є кластерна модель розвитку, яка розкриває об'єктивно існуючий специфічний взаємозв'язок підприємств регіону, що доповнюють одне одного, використовуючи конкурентні переваги регіону і забезпечуючи високий рівень його конкурентоспроможності. Для впровадження кластерної моделі необхідні об'єктивні та суб'єктивні передумови. Слід відмітити, що в Україні в багатьох сферах та регіонах вони уже назріли.

Підсумовуючи викладене можна зробити ряд рекомендацій щодо налагодження менеджменту підприємств на макро- мезо- та мікрорівнях.

По-перше, на макрорівні йдеться про радикальну зміну виробничої системи, в ході якої слід змінити структуру та форму підприємств. На нашу думку, необхідно в короткостроковій перспективі спрямувати діяльність підприємств на зниження витрат та зміну організаційної структури; створити нові самостійні підприємства, які здатні залучати інвестиції. Йдеться не про модернізацію існуючих підприємств, а про їх перетворення на нові підприємства, які відповідають вимогам ринку.

По-друге, на мезорівні забезпечення конкурентоспроможності регіону може відбуватися за рахунок використання кластерної моделі розвитку підприємств.

По-третє, на мікрорівні визначені можливості застосування нових організаційних форм та сучасних організаційних структур.

Таким чином, запропоновані в роботі теоретичні підходи щодо особливостей трансформації менеджменту підприємств на різних щаблях функціонування у міжнародному бізнесі можуть бути покладені в основу практичних рекомендацій щодо налагодження їх ефективного функціонування на макро- мезо- і мікрорівнях.

Література

1. Артемова Т. И. Институт социальной ответственности организации: мировой опыт и реалии Украины. Наукові праці ДонНТУ. 2009. Вип. 37–1. С. 170–176.
2. Белова Л. Г. Информационное общество: трансформация экономических отношений в мировой экономике : монография / Белова Л. Г., Стриженко А. А. Барнаул : Изд-во «Азбука», 2007. 387 с.
3. Геец В. Социогуманитарные составляющие перспектив перехода к социально ориентированной экономике. Экономика Украины. 2000. №1. С. 4–11.

*Моторикін В.С. – курсант 4 курсу Морського коледжу
Херсонська державна морська академія
Науковий керівник: Адвокатова Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ, ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Сучасні процеси розвитку національної економіки та країни в цілому нерозривно пов'язані з інноваційною діяльністю в усіх без виключення сферах функціонування держави. Потреба в постійному оновленні власної науково-технічної бази для забезпечення ефективної діяльності та відповідності новітнім світовим процесам розвитку дуже гостро стоїть перед українськими суб'єктами господарювання.

Конкурентоспроможність національної економіки визначається як ефективністю державної політики у сфері управління інноваційними процесами, так і мотивами інноваційної діяльності суб'єктів бізнесу.

Ефективність державної політики у сфері управління інноваційними процесами визначає конкурентоспроможність національної економіки. У розвинених країнах майже 90% приросту валового продукту забезпечується за рахунок упровадження нових технологій. При цьому роль держави в даному процесі значно вагоміша, ніж при регулюванні звичайної економічної діяльності [1].

Інноваційна система України переживає не найкращі часи свого становлення та розвитку, що пов'язано, перш за все з політичними подіями та постійними процесами перерозподілу влади. Постійний перерозподіл сфер впливу як міністерствами, відомствами, так і їх керівними особами не дозволяє створити дану систему як систему організаційно-економічного та інформаційного забезпечення розвитку інноваційних процесів на рівні держави, а тим паче – дати змогу даній системі розвиватися, поширюватися і ефективно працювати в ринку і на ринок України. Ринок інновацій, дякуючи тому, що він «ринком», дозволяє собі формувати

свої власні тенденції розвитку, не надіючись на державну підтримку, а ще й допомагаючи державним органам забезпечувати виконання ними своїх, не зрозумілих з точки зору стратегічного менеджменту, місій, вписаних у законодавчих та виконавчих документах при їх створенні[1].

На відміну від розвинених країн, в Україні ще не створено національної інноваційної системи. Інноваційна діяльність характеризується структурною деформованістю, інституційною неповнотою, неузгодженістю та незбалансованістю технологічних, економічних і соціально ціннісних аспектів. Інноваційні процеси в Україні не набули достатніх масштабів і не стали суттєвим фактором зростання ВВП. В Україні є значний науково-технічний потенціал. За даними досліджень, проведених ООН на початку XXI ст., Україна посідала одне з перших місць у світі за кількістю наукових співробітників.

На сьогоднішній день спостерігається стабільне послаблення наукового потенціалу в Україні як у кількісному, так і в якісному плані. Так, за даними рейтингу Всесвітнього економічного форуму, внаслідок економічних та політичних негараздів Україна втратила 16 позицій за 2017-2018 рр.

Загальний рівень фінансування науки вважається однією з ключових характеристик інноваційності країни, її готовності до побудови суспільства, що базується на знаннях [3].

Законодавчо визначено, що бюджетні витрати на цивільні наукові дослідження в Україні мають становити не менше 1,7% ВВП [4]. Однак на практиці загальні витрати на наукові дослідження і розробки (з усіх джерел) в Україні за останні роки коливалися між 1 та 1,5% ВВП. Зниження фінансування наукових досліджень і розробок в останні роки зумовило відповідні тенденції динаміки кадрового потенціалу науки. Починаючи з 2000-х років втричі зменшилася чисельність працівників наукових установ і фахівців, які виконують дослідження і розробки [5].

Останнім часом в Україні з'являються урядові програми, у яких декларується перехід економіки на інноваційний шлях розвитку, державна підтримка інноваційної

діяльності; розглядається проект інноваційного кодексу України; обговорюється створення Національної венчурної компанії. Попри те, що і Український уряд, і науковці сходяться на думці, що інноваційний процес знаходиться в незадовільному стані, суттєвих зрушень у цій сфері вже протягом

багатьох років не відбувається. Проте, протягом останніх 15 років зростає використання результатів наукових досліджень вітчизняних учених у сфері інноваційної діяльності сусідніми державами, зменшуються обсяги використання можливої бази об'єктів інноваційної діяльності в Україні та знижується кількість інноваційно-активних підприємств. Зазначимо, що серед країн Європейського Союзу мінімальні показники інноваційної активності мають Португалія – 26% і Греція – 29%, але навіть ці показники удвічі вищі, ніж в Україні. А в порівнянні з країнами-лідерами, такими як Нідерланди (62%), Австрія (67%), Німеччина (69%), Данія (71%) та Ірландія (74%), цей розрив з Україною складає майже п'ять разів [6].

Шляхами розв'язання та вирішення проблем інноваційної політики в Україні могли б стати:

- 1) Створення високоефективної системи комунікацій, запровадження новітніх методів передачі та обробки інформації в усіх сферах людської діяльності, забезпечення якнайшвидшої інтеграції України в світовий інформаційний простір;
- 2) Формування загальнодержавної системи автоматизованого пошуку, збору, накопичення, аналітичної обробки, систематизації, консолідації, зберігання, розповсюдження і надання інформації в сфері науково-технологічного та інноваційного розвитку, єдиної системи обліку електронних інформаційних ресурсів держави;
- 3) Прискорене використання або впровадження нововведень;
- 4) Цілеспрямована підготовка кадрів високої кваліфікації для високотехнологічних галузей та фахівців з інноваційної діяльності;
- 5) Удосконалення системи управління інноваційними проектами і програмами;

б) Створення механізмів державного стимулювання інноваційної активності підприємств, а також здійснення інноваційного тиску на суб'єкти господарювання через введення санкцій на випуск застарілої продукції та використання неефективних ресурсо-енергоємних та екологічно небезпечних технологій [8].

Висновки. Таким чином, інноваційна система України переживає не найкращі часи свого становлення та розвитку. Це обумовлено безліччю проблем, найважливішими з яких є недостатнє фінансування науки, що значно поступається світовим стандартам, проблемами у кадровому потенціалі, значні проблеми у фінансовому секторі, пасивний торговельний баланс тощо. Шляхом розв'язання та вирішення існуючих проблем у інноваційній сфері може стати створення та розвиток національної інноваційної системи, що об'єднає представників різних сфер діяльності. Необхідною мірою для забезпечення розвитку інновацій в Україні є реформування податкової, бюджетної, грошово-кредитної, інституційної, регуляторної сфер. Важливим чинником інноваційного розвитку, що базується на інтелектуальних та інформаційних технологіях виробництва є людський капітал, тому потрібно стимулювання підвищення освітнього рівня населення, регулювати пропозицію на ринку праці, забезпечувати всебічний розвиток системи просвіти населення, професійної підготовки та перепідготовки, підвищення кваліфікації та післядипломного навчання, популяризації новітніх знань у науковій та науково-технологічній сферах тощо.

Література

1. Бондарчук Н.В. Стан та перспективи розвитку інноваційних процесів в Україні. *Вісник Дніпропетровського державного аграрного університету*. 2015. № 2. С. 205-209.

2. Місце України за Глобальним індексом конкурентоспроможності. URL: http://www.uinpei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=492

4. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р., № 2623-ІІ (зі змінами і доповненнями). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>

5. Наука та інновації. Державна служба статистики України. URL: <http://ukrstat.gov.ua>

6. Проблеми розвитку інновацій в Україні. URL: http://www.experts.in.ua/baza/analitic/index.php?ELEMENT_ID=90772

7. Перспективи інноваційного розвитку України. URL: <http://old.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>

8. Стан і перспективи розвитку інноваційних процесів в Україні URL: <http://nanoinnovation.livejournal.com/2304.html>

*Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ УКРАЇНИ НА СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК

Важливою передумовою забезпечення динамічного розвитку національної економіки України є її інтеграція у міжнародний фінансовий простір, що відповідає сучасним тенденціям глобалізації та необхідності поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни з іншими державами світу. В першу чергу, це стосується проголошеного курсу на інтеграцію до Європейського Союзу, що має забезпечити поступову інтеграцію національної економіки до світової економічної системи, а відтак і підвищення глобальної конкурентоспроможності за умови ефективного та виваженого державного регулювання.

На сьогодні на ринку капіталу в Україні існує багато проблем. Так, недосконалість економічних методів управління ринком цінних паперів, відсутність дієвої державної політики та реальних фінансових інструментів і

механізмів впливу на економічний розвиток країни вкрай негативно впливають на забезпечення економічної безпеки держави. Тому ці питання потребують негайного вирішення для запобігання поглинанню ринку капіталу України іншими, більш капіталізованими, країнами.

Провідні вітчизняні та зарубіжні науковці та економісти приділяють багато уваги проблемам і перспективам розвитку світового ринку капіталів. Так, Білорус О.Г. вважає, що «Інтеграція світової економіки в глобальну веде до втечі капіталів із відсталих країн, до втечі кваліфікованої робочої сили і інтелекту націй у передові країни» [1, с.7]. На думку Столяра А.О. «В умовах глобалізації міжнародних фінансів поступово зникає межа між внутрішнім (локальним) і міжнародним ринком капіталів» [2, с.12]. Батракова Т.І. вказує, що «Світові ринки капіталу протягом останнього десятиріччя стрімко модернізувалися за всіма напрямками їх функціонування: правовим, інституційним та технологічним» [3, с.708]. Школьник О.І. відзначає, що «В умовах зростаючого впливу глобалізаційних процесів більш важливу роль відіграє міжнародний фінансовий ринок, який є перерозподільним механізмом світових фінансових потоків... При цьому певний вплив на зміни, що відбуваються на міжнародному фінансовому ринку, мають нові ринки капіталу, до яких також належить і Україна [4, с. 26].

Слід відзначити, що прямі іноземні інвестиції - найбільш бажана форма капіталовкладень для економік, що розвиваються, тому що вона дозволяє реалізовувати великі проекти; дозволяє надходити в країну новим технологіям, та новим практикам корпоративного управління. Прямі іноземні інвестиції представляють собою довгострокові вкладення матеріальних засобів компаніями-нерезидентами в економіку країни (наприклад, з метою організації і будівництва підприємств). Структура прямих іноземних інвестицій в Україні наведена в таблиці 1.

Взагалі, якщо розглядати динаміку, можна зробити висновки, що прямі іноземні інвестиції в світі знижуються вже три роки поспіль.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україні у 2019 році (млн. дол. США)

	Прямі іноземні інвестиції в Україну	Прямі іноземні інвестиції з України	Сальдо
I квартал	508	1	+507
II квартал	578	-1	+579
III квартал	637	0	+637
IV квартал	1347	648	+699
Всього за рік	3070	648	+2422

Так, у 2018 році вони скоротилися на 13% до \$1,3 трлн, мінімального рівня з часів фінансової кризи. Багато в чому це пов'язано з геополітичними та торговими ризиками, які, можливо, продовжать негативно позначатися на інвестиціях в найближчі роки. Це пов'язане з глобальним поширенням COVID-19 у світі, що впливає також і на укладення угод з міжнародних інвестиційних угод на майбутнє. Так, експерти спрогнозували: світ очікує потужна економічна криза у 2020 році. При цьому світова економіка цього року може втратити 3% ВВП або 2,7 трлн дол. Для України таке становище є досить небезпечним, оскільки країна дуже вразлива з точки зору падіння цін на світових ринках. Так, потенційні втрати України за 2020 - 2021 роки можуть становити: падіння експорту (до 10 млрд дол.), зростання дефіциту торговельного балансу (до 13 млрд дол.), зниження кредитного рейтингу тощо.

Основними елементами стратегії виходу України на світовий фінансовий ринок повинні стати реалізація загальнодержавних проектів розвитку, визначення інвестиційного клімату та інвестиційного потенціалу держави, збільшення ступеня впливу фінансових інструментів на розвиток економіки. Для цього необхідна розбудова сучасної інфраструктури фінансового ринку на державному та регіональному рівнях на засадах розвитку фінансових інститутів [5, с.163].

По-друге, в Україні необхідно створення нових інструментів ринку капіталу, що дасть можливість виходу на зовнішні ринки з фінансовими послугами, що

мають високий комерційний потенціал. Тобто, в довгостроковій перспективі важливим напрямом соціально-економічної політики України є інтеграція у світове фінансове середовище.

Література

1. Білорус О.Г. Соціальна глобалістика: економіко-правові імперативи. *Соціологія права*, 2011. № 1 URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/39574>
2. Столяр А.О. Міжнародний ринок капіталів як невід'ємний елемент світових фінансів. *Економічний часопис XXI*. № 7-8, 2011, с.11-14
3. Батракова Т.І. Інтеграція України у світовий ринок капіталу: проблеми та перспективи. *Економіка і суспільство*. №7, 2016 с.707-710
4. Школьник І.О. Фінансовий ринок України в контексті розвитку світової фінансової системи: монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 98с.
5. Петрова О.О. Особливості інтеграції України у міжнародний ринок капіталу. *Фінансовий простір*, 2020. №3 (39), С.157-164

*Повод Т.М. - к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ФІНАНSOVA ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ЗАГРОЗИ І ПЕРЕВАГИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Сьогодні глобалізація охоплює майже всі сфери життєдіяльності людини і її вплив стає дедалі відчутнішим. Одним із основних глобалізаційних сегментів, зокрема у сфері економіки, безумовно, є фінансова сфера (фінансова глобалізація), погляди на яку істотно різняться і яка все більше впливає на світовий економічний простір [1]. Інформаційні технології дали можливість поєднати разом фінансові центри світу, скоротити час укладання угод та знизити їх вартість. Хвиля злиття й поглинань у розвинутих країнах і нерегульованість економіки останніми десятиріччями минулого століття призвели до виникнення фінансових холдингів. Фінансовий ринок став

розвиватися за рахунок власних джерел, відособлюючись від реальної економіки. Держава втрачає контроль над рухом приватного капіталу, який визначає економічну ситуацію в більшості країн світу. Формується новий глобальний механізм прийняття рішень із новим складом учасників [3].

До фінансової глобалізації долучилися майже всі країни світу, у тому числі й Україна. Першими фактичними ознаками участі України у процесах фінансової глобалізації почали з'являтися з надходження прямих іноземних інвестицій у кінці 1990-х – на початку 2000-х років. На сьогодні основними напрямками фінансової глобалізації є: розвиток банківської сфери; розвиток фондового ринку; розвиток ринку фінансових послуг. До форм фінансової глобалізації можна віднести: глобалізацію фінансових інструментів (переміщення капіталу, поява інноваційних цінних паперів) та глобалізація фінансових інститутів (розширення меж для співпраці інвестора з потенційним об'єктом інвестування, розширення спектру фінансових послуг) [2].

Загрози для економічної безпеки України які пов'язані з фінансовою глобалізацією, можна поділити на дві групи: загрози, пов'язані з неконтрольованістю процесів; загрози, пов'язані з неефективністю економічної політики національних держав. Насамперед проблема загроз стосується фінансових ринків країн, що розвиваються, оскільки саме ці ринки зазнають значних змін в процесі глобалізації з наступних причин: зростання обсягу іноземних капіталів, інвестованих у національну економіку; гармонізації національного законодавства; збільшення кількості учасників національних фінансових ринків[5].

Фінансова глобалізація створює для України суттєві переваги, а саме: збільшення фінансової допомоги з боку міжнародних фінансових організацій (зокрема МВФ); розширення зв'язків з основними учасниками глобального фінансового ринку – ТНК і міжнародними фінансовими організаціями; збільшення інвестицій (надходження яких регулюється глобальними ТНК);

сприяє інноваційному розвитку (нові технології фінансових ринків) що підвищує якість послуг на фінансовому ринку; активізація конкуренції за рахунок збільшення представництва на ринку іноземних фінансових інституцій.

Відповідно, фінансова глобалізація створює і для розвитку економіки України серйозні загрози і ризики, зокрема: залежність національного фінансового ринку від глобального, що посилює процеси вивезення капіталу, збільшує зовнішній борг і може призвести до втрати економічної незалежності держави; вигоди фінансової глобалізації розділяються нерівномірно; посилення залежності фінансових посередників від інтересів іноземних інвесторів; швидкість трансмісійних кризових явищ, специфіка яких відображається через поняття «ефект доміно» та «ефект резонансу»; зростання складності системи глобального фінансового ринку підвищує загальну нестабільність цієї системи, а мобільність фінансового ринку стає передумовою фінансових криз [4; 5].

В Україні фінансова криза характеризується насамперед ослабленням зв'язків між найважливішими елементами фінансової системи держави, хронічною незбалансованістю бюджетних доходів і видатків, розбалансованістю грошово-кредитної системи, відсутністю стабільності курсу національної валюти, лавиноподібним зростанням державної заборгованості, нерациональною структурою бюджетних витрат, неоптимальним рівнем податкових вилучень для формування бюджетів усіх рівнів. Сьогодні Україна бере активну участь у процесах фінансової глобалізації, але через повільний розвиток в усіх сферах економіки, країна не здатна інтегрувати до світового фінансового ринку, плідно співпрацювати з іноземними партнерами.

Література

1. Стукан І. Ю. Фінансова глобалізація: сутність, етапи та наслідки. *Європейські перспективи*, 2015. №1. С. 18-24.

2. Довгалюк В. В. Роль фінансової глобалізації у розвитку фінансового ринку. *Ефективна економіка*, 2016. №7. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2016_7_26 (дата звернення: 01.11.2020).

3. Копинець Н. Г. Сучасні тенденції глобалізації фінансових ринків. *Облік і фінанси АПК*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/suchasni-tendencii-globalizacii-finansovih-rinkiv.html> (дата звернення: 30.10.2020).

4. Ткаченко Н. В. Вплив глобалізаційних процесів на розвиток фінансових посередників. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка»*, 2014. Вип. 26. С.82-88.

5. Коваль Л. А., Романчук С. А., Фабрика І. В. Фінансова глобалізація: загрози і переваги для інвестиційної безпеки України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2012. Вип. 21. С. 224-230. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2012_21_33 (дата звернення: 06.11.2020).

Полторак А. С. – доктор економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Паламарчук В. Ю. – здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв

АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

Домашні господарства відіграють важливу роль у формуванні національної економіки, оскільки вони є і основним виробником/постачальником економічних ресурсів і основним кінцевим споживачем національного продукту [8, с. 24]. Особливо актуальною проблема зміцнення фінансової безпеки домогосподарств України є у сучасних нестандартних умовах поширення глобалізації, карантинного режиму в державі через поширення вірусу COVID-19, світової кризи, нестабільної економічної ситуації в країні.

Домогосподарство складається з однієї чи більше осіб, які ведуть спільне господарство з метою забезпечення всім необхідним для життя та виконує 4 основні для держави функції: споживчу, заощаджувальну, виробничу та відтворювальну [9, с. 51].

Стан домогосподарств, якість їх життя, доходи та витрати, заощадження – це показники, що характеризують державу в цілому, ефективність виконання її функцій та впливають на процес забезпечення національної безпеки.

Проаналізуємо динаміку показників, які характеризують доходи домогосподарств України (рис. 1).

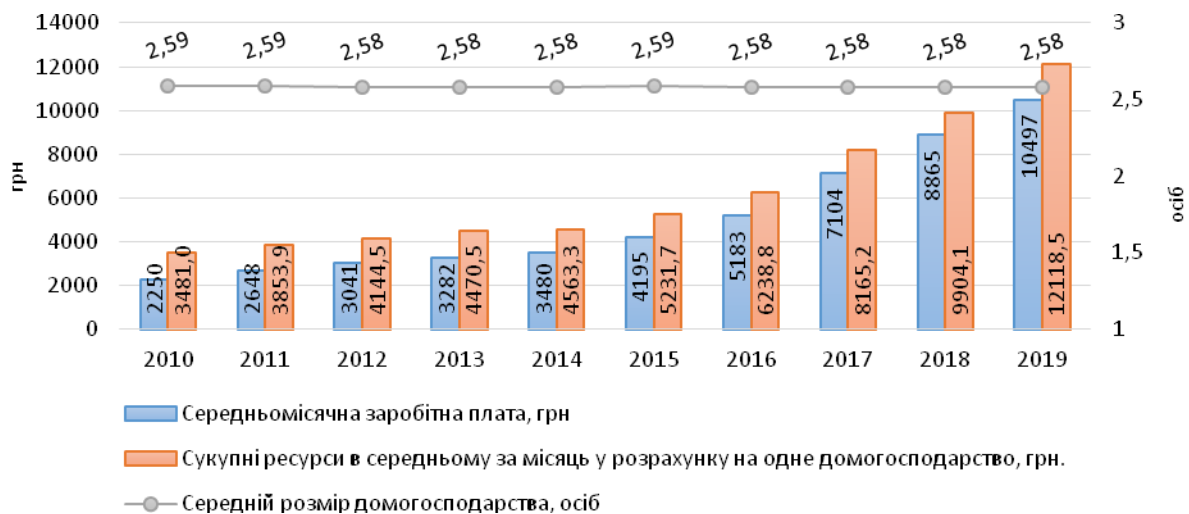


Рис. 1. Динаміка показників, що характеризують доходи домогосподарств у 2010-2019 рр.

Джерело: узагальнено авторами на основі [10]

За даними рис. 1 виявлено, що показники середньомісячної заробітної плати та сукупних ресурсів у середньому за місяць (у розрахунку на 1 домогосподарство) протягом досліджуваного періоду (2010-2019 рр.) мають тенденцію до зростання: у 2019 р. дані показники збільшились у порівнянні з 2010 р. на 8247 грн (або на 78,57 %) та 8637,5 грн (або на 71,28 %) відповідно. Така тенденція пов'язана з інфляційними процесами в країні, підвищенням рівня мінімальної заробітної плати,

прожиткового мінімуму, пенсійних виплат тощо. Середній розмір домогосподарства протягом 2010-2019 рр. залишається майже на одному рівні – 2,58-2,59 осіб.

Найважливішими показниками матеріального добробуту населення є показники ресурсів та витрат [11, с. 95]. Ресурси домогосподарств являють собою сукупність активів громадян, які використовуються задля забезпечення їх діяльності [11, с. 95]. Проаналізуємо структуру сукупних ресурсів домогосподарств України протягом 2010-2019 рр. (табл. 1).

Проаналізувавши структуру сукупних ресурсів домашніх господарств України у 2010-2019 рр., виявлено, що грошові доходи (заробітна плата, пенсії, стипендії, соціальні допомоги готівкові, доходи від підприємницької діяльності, самозайнятості, продажу сільськогосподарської продукції, грошова допомога від родичів, інших осіб) займають найбільшу питому вагу (86,0-92,0 %) у структурі загальних ресурсів домогосподарств України протягом 2010-2019 рр.

Таблиця 1

Структура сукупних ресурсів домогосподарств України у 2010-2019 рр., %

Роки	Грошові доходи	Вартість спожитої продукції, отриманої з особистого підсобного господарства та від самозаготівель	Пільги та субсидії безготівкові на оплату житлово-комунальних послуг, електроенергії, палива	Пільги безготівкові на оплату товарів та послуг з охорони здоров'я, туристичних послуг, пільжок на бази відпочинку тощо, на оплату послуг транспорту, зв'язку	Інші надходження
2010	89,1	5,0	0,6	0,5	4,8
2011	88,9	4,8	0,6	0,5	5,2
2012	91,0	3,8	0,6	0,5	4,1
2013	90,8	3,9	0,4	0,5	4,4
2014	91,2	4,6	0,4	0,4	3,4
2015	89,4	5,1	1,3	0,4	3,8
2016	86,0	4,8	4,7	0,4	4,1
2017	87,5	4,0	4,7	0,4	3,4
2018	89,9	3,8	2,8	0,4	3,1
2019	92,0	3,6	0,7	0,4	3,3
Динаміка показника					

Джерело: узагальнено авторами на основі [109]

Матеріальний стан домашніх господарств характеризуються не тільки доходами та наявними ресурсами, але й витратами (табл. 2).

Таблиця 2

Структура сукупних витрат домогосподарств України у 2010-2019 рр., %

Роки	Споживчі сукупні витрати, з них:			Всього споживчих сукупних витрат	Неспоживчі сукупні витрати
	продукти харчування та безалкогольні напої	алкогольні напої, тютюнові вироби	непродовольчі товари та послуги		
2010	51,6	3,4	34,9	89,9	10,1
2011	51,3	3,4	35,4	90,1	9,9
2012	50,1	3,5	37,2	90,8	9,2
2013	50,1	3,5	36,6	90,2	9,8
2014	51,9	3,4	36,3	91,6	8,4
2015	53,1	3,3	36,5	92,9	7,1
2016	49,8	2,9	40,5	93,2	6,8
2017	47,9	3,1	41,9	92,9	7,1
2018	47,7	3,4	40,9	92,0	8,0
2019	46,6	3,2	41,5	91,3	8,7
Динаміка показника					

Джерело: узагальнено авторами на основі [10]

Так, більшу частину у структурі сукупних витрат протягом усього досліджуваного періоду 2010-2019 рр. займають споживчі витрати (89,9-93,2 %). Продукти харчування та безалкогольні напої становлять майже половину загальних витрат (46,6-53,1 %), непродовольчі товари та послуги (одяг, взуття, житло, електроенергія, вода, газ, побутова техніка, медицина, транспорт, зв'язок, освіта, ресторани, готелі, відпочинок, культурні заходи) – дещо менше половини (34,9-41,5 %).

Отже, за результатами дослідження виявлено, що домогосподарства України більшість власних ресурсів витрачають на споживчі витрати і лише приблизно 1/10 частину всіх сукупних витрат займають неспоживчі. Це свідчить про неможливість домашніх господарств забезпечувати повною мірою власні потреби неспоживчого характеру (купівля нерухомості, ремонт і будівництво житла,

господарських будівель, допомога родичам та інші), недостатність отримуваних доходів та наявних ресурсів.

Література

8. Зварич М. С. Механізм забезпечення фінансової безпеки домогосподарств України : дисертація ... аспірант, спец.: 08.00.08. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2020. 218 с.
9. Козачишина Д. В. Роль домогосподарства в реформі економіки України. *Молодий вчений*, 2016. № 6(33). С. 51-53.
10. Статистична інформація з офіційного веб-сайту Державної служби статистики. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Червона С. П. Ресурси і витрати домогосподарств України: аналіз структури та структурних зрушень. *Формування ринкових відносин в Україні*, 2016. № 3(178). С. 95-100.
12. Полторак А. С., Паламарчук В. С. Особливості гарантування безпеки об'єднаного світового фінансового простору. *Modern Economics*. 2020. № 20(2020). С. 215-225. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-34](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-34).

*Пономаренко О.В. – викладач
Уманський національний університет садівництва, м. Умань*

РОЛЬ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ТА КВАЛІФІКОВАНОГО ФАХІВЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

Гарне володіння професійною англійською мовою для спеціалістів в області економіки та фінансів є однією з умов успішної та вдалої роботи, а також кар'єрного зростання. Вітчизняний бізнес усе більше і більше інтегрується у всесвітню економіку, й знання ділової іноземної мови, принаймні однієї, стає таким же базовим навиком як уміння працювати на персональному комп'ютері.

Фірми та підприємства намагаються відмовлятися від можливих послуг перекладачів, принаймні з європейських мов, і більш охоче наймають тих співробітників, котрі володіють професійною іноземною мовою та здатні перекладати вузькопрофільну документацію та літературу.

Знання загальної іноземної мови часто недостатньо для вільної орієнтації в діловій та професійній інформації, для ефективної комунікації із зарубіжними фахівцями у сфері фінансів та економіки. За умов глобалізації економіки іноземна мова, більш за все англійська, стала вагомим інформаційним продуктом, адже вона допомагає чітко та об'єктивно оцінювати поточну ситуацію в світовій економіці, створювати стратегію покращення ефективності економіки для власного підприємства.

У щоденній професійній діяльності спеціалістів в області економіки та фінансів іноземна професійна мова необхідна для:

- опрацювання теорії і практики зовнішньоекономічної діяльності та міжнародного бізнесу;
- володіння достатнім словником економічних професійних термінів, розширення знань у області економічної науки (всі сучасні підручники написані в основному англійською мовою);
- читання спеціалізованої літератури й матеріалів із витягом потрібної інформації, надбання навичок анотування та реферування;
- оброблення великих інформаційних масивів на іноземній мові;
- вільної професійної комунікації із колегами як в Україні, так і за кордоном;
- для успішного ділового листування та ведення документації;
- міжкультурної комунікації, зближення культур різних народів, розширення кругозору.

Випускник у сфері економіки та фінансів з гарним знанням іноземних мов має усі шанси отримати роботу у міжнародній компанії на позиції фінансового менеджера, економіста чи аналітика. Іншим варіантом працевлаштування являється представництво іноземної фірми в Україні. Знання іноземної мови додає до величини окладу фахівця у цій сфері в середньому 20%. [2]

Фінансовий менеджер і банківський працівник повинні володіти іноземною мовою, якщо їх компанія, банк заявляють про свої наміри стати прозорими, тобто вести фінансову звітність відповідно до міжнародних стандартів (МСФЗ). Часто МСФЗ взагалі складається англійською мовою. Ці фахівці повинні бути знайомі з новими формами управлінського аналізу і контролю за станом бізнес-процесів, використовувати будь-які джерела інформації іноземною мовою для практичної діяльності. [1] Вони повинні спілкуватися з іноземними інвесторами щодо залучення коштів в проекти своєї організації.

Для професійної діяльності брокера (трейдеру) також потрібне вільне володіння професійною англійською мовою. Валютні та торгові ринки мають всесвітній характер, й усі аналітичні матеріали по ним формуються англійською мовою. Аби отримувати інформацію із перших рук, усунути неточності перекладу а, отже, прийняти правильне та швидке рішення, мати більше шансів укласти прибуткову угоду, брокер має знати як професійну англійську мову із великою кількістю термінів, так і розмовну - для невимушеного спілкування із англомовними колегами. Брокеру знадобиться знання англійської мови для заповнення різноманітних реєстраційних форм, зв'язку зі службами підтримки, підвищення власного професійного рівня (усі навчальні матеріали англійською мовою). Йому також необхідна достатня швидкість читання та сприйняття інформації англійською мовою.

Дуже стане в нагоді добре знання іноземних мов в такій сфері, що швидко розвивається, як страхування. Фахівцю необхідно знати основні види та форми міжнародного страхування; вміти вести переговори з контрагентами; працювати з

іноземною документацією; використовувати свої професійні знання для захисту інтересів держави, організацій і громадян на міжнародній арені; вирішувати будь-які питання без допомоги перекладача. Дуже важливим є знання професійної термінології, оскільки від нюансів перекладу іноді залежить правильна інтерпретація страхового випадку.[2]

Тож вивчення ділової англійської мови у підготовці сучасного та кваліфікованого фахівця економічного профілю відіграє дуже важливу роль.

Література

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – с 273

2. De Escorcía B. A. Team Teaching for Students of Economics; a Columbian Experience [Text] / B. A. De Escorcía // Common Ground : Shared Interests in ESP and Communication Studies. ELT documents. – Pergamon Press & The British Council, 1984. – No 117. – P. 135 – 143.

*Потанер Л.Д. - здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії
Науковий керівник - Танклевська Н.С. - д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м.Херсон*

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

Розвиток глобалізації та лібералізації торговельних відносин дав можливість Україні стати повноцінним учасником світового ринку, в тому числі ринку агропродовольчої продукції. Наявність порівняльних переваг для розвитку сільськогосподарського виробництва, ліберальні, в порівнянні з розвинутими європейськими країнами, умови здійснення господарської діяльності в галузі сприяли

поступовому зростанню зацікавленості з боку іноземних інвесторів до вітчизняного сільського господарства. Деякі підприємства, за рахунок іноземного капіталу організували замкнутий цикл виробництва з власною переробкою сільськогосподарської продукції і стали не лише великими виробниками сільськогосподарської продукції, а й її основними експортерами.

Середні ж та малі сільськогосподарські підприємства, які являються основними виробниками, майже відсторонені від процесу збуту та не мають можливості розвивати свій експортний потенціал, вони щорічно стикаються з низкою серйозних проблем: недостатнім забезпеченням якісним насінням, безпечними видами добрив та засобів захисту рослин, недостатнім матеріально-технічним забезпеченням та відсутністю сучасної оброблювальної та збиральної техніки, відсутністю власної та досить високовартісної транспортної технікою, недостатньою кількістю обладнання для вирощування та доробки продукції, тощо. Всі ці проблеми змушують продавати сільськогосподарську продукцію на локальних місцевих ринках, переробним, заготівельним підприємствам, зернотрейдерам або ще гірше – одразу після збору врожаю, втрачаючи величезну частину потенційного прибутку [1, с. 194].

Інтегрування України в світову економіку дає можливість переймати досвід інших країн щодо розбудови ринкових відносин, в тому числі і в сільському господарстві. Прикладом для вітчизняних підприємств є багаторічний досвід та успішний розвиток кооперації в Західній Європі, США та інших країнах з ринковою економікою, де створене високоефективне та високотехнологічне сільське господарство, основою якого є розгалужена та працююча за активної підтримки держави система кооперації. Так, наприклад, шведські збутові кооперативи реалізують 80 % виробленого в країні зерна, кооперативи США – 40 %, Канади – 54 %, Франції – 70 % [2, с. 20].

Кооперація дозволяє на рівні з великими компаніями здійснювати заготівлю та зберігання сільськогосподарської продукції, здійснювати її передпродажну обробку, надає маркетингові послуги, а також сприяє сільськогосподарським виробникам

вигідно продати їх продукцію, в тому числі й на світових ринках.

Створення заготівельно-збутового кооперативу надає значні переваги для сільськогосподарських підприємств-членів, які формуються виходячи з його основних функцій:

– інформаційно-комунікаційної: збір інформації щодо виробничо-збутових технологій, збір інформації щодо кон'юнктури ринку, формування іміджу кооперативу, співпраця з іншими кооперативами та державними регулюючими органами;

– інвестиційної: спільне інвестування в нові технології виробничої та збутової логістики, фінансове забезпечення збутової служби, забезпечення доступу до зовнішніх джерел фінансування (державних та приватних);

– ціноутворюючої: формування принципів ціноутворення, планування та забезпечення максимальних цін реалізації;

– заготівельної: заготівля та доробка продукції, зберігання продукції до моменту її продажу;

– збутової: сертифікація продукції, аналіз та пошук ринків збуту, підготовка та доведення продукції до вимог споживача, формування товарних партій, організація прямих продажів (експорту), проведення переговорів та підписання контрактів, прогнозування майбутнього збуту.

Отже, можна зробити висновок, що ефективний розвиток середнього та малого агробізнесу в Україні, може бути забезпечений лише за допомогою формування та впровадження виваженої та стабільної державної політики стосовно заготівельно-збутової кооперації, розвитку та узгодження законодавчої бази щодо діяльності та оподаткування кооперативів, надання державної фінансової та інформаційної допомоги кооперативам.

Література

1. Ревуцька А. О. Кооперація як перспективний напрям розвитку агропромислових підприємств. *Економічний простір*. 2014. № 84. С. 190–199.

2. Бабан Т. О. Обґрунтування ефективності кооперації сільськогосподарських підприємств для експорту зерна ячменю. *ScienceRise*. 2017. № 7. С. 19–23.

Похитайло В С. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: *Ревуцька А.О.* – к.е.н., доцент
Уманський національний університет садівництва, м. Умань

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ

Одним з найефективніших шляхів становлення економічної самодостатності регіонів України є кластерна організація агропродовольчої сфери. Політика кластерного розвитку ґрунтується на визнанні переважного значення органічних взаємозв'язків підприємств і споріднених галузей економіки. Досягнення сталого розвитку АПК має ґрунтуватися на реалізації процесу галузево-територіальної кластеризації, який нині є домінуючим у розвинених країнах світу.

Придатність АПК для використання кластерних технологій пояснюється, передусім, прив'язкою окремих напрямків виробництва до природнокліматичних умов і інших факторів виробництва на обмеженій території. В досягненні сталого розвитку агропродовольчої сфери одним з найскладніших завдань є формування завершеного ланцюга з виробництва, зберігання, переробки та реалізації сільськогосподарської та харчової продукції. Під кластером у агропродовольчій сфері слід розуміти стійке територіально-галузеве партнерство, об'єднане інноваційною програмою з метою підвищення конкурентоспроможності агропромислових формувань - учасників кластера [1, с. 24]. Агропромислова кластеризація, вважають П. Т. Саблук і М. Ф. Кропивко, - концентрація і спеціалізація агропромислового виробництва з формуванням на території регіону замкнутих продуктових

ланцюгів на засадах інтеграції для одержання учасниками кластерів конкурентоспроможної продукції, а також підвищення прибутковості [2, с. 4]. Під кластером агропродовольчої сфери мається на увазі система підприємств і організацій, що діють у сфері виробництва і реалізації готової продукції, пов'язаних технологічними ланцюгами і взаємодоповнюючими один одного, а також освітніх, інформаційних і фінансових установ, органів регіонального і муніципального управління, інститутів інфраструктури, що забезпечують їх оптимальну та інноваційну діяльність, досягнення синергетичного ефекту і високої конкурентоздатності. В. Бакум сформулював основних ознаки регіонального агропромислового кластера, до яких належать: добровільне об'єднання підприємств; довгострокова кооперація та взаємодоповнюваність високого рівня розвиненості між організаціями даної структури; об'єднання одним технологічним циклом виробництва агропродовольчої продукції по всьому логістичному ланцюгу; високий ступінь конкурентоспроможності кінцевої продукції, що виробляється агропромисловим кластерним утворенням [3, с. 38].

На думку Г. Мазнева, координація інтересів учасників кластера, які пов'язані одним технологічним ланцюжком, забезпечується на засадах особистих взаємозв'язків, які зумовлені спільними цілями й територіальною близькістю виробничих, обслуговуючих підприємств, наукових установ та органів влади. Формування мережі стійких взаємозв'язків між усіма учасниками кластера забезпечує поширення нових знань і технологій та прискорює трансформацію інновацій у конкурентні переваги [4, с. 64].

Р. Некрасовим виділені наступні ознаки кластерних відносин [5]: на визначеній території функціонують підприємства, що випускають однорідну та конкурентоспроможну продукцію (ядро кластера); учасники кластера взаємодіють і розвивають кластерні відносини в межах загального продуктово-технологічного ланцюга; в кластері активно розвиваються коопераційні

процеси; кластер характеризується підвищеною інноваційною активністю; по відношенню до зовнішнього середовища кластер сприймається і функціонує як єдиний організм.

Загальновідомо, що в умовах традиційної організації агропродовольчої сфери, основна частка прибутку формується на стадії отримання кінцевої продукції та її реалізації. Кластерний підхід дозволяє сформувати такий відносин, який дозволяє отримати прибуток еквівалентний витратам, не тільки тим суб'єктам господарювання, які реалізують кінцевий продукт, але й всім учасникам об'єднання. В результаті зворотних економічних зв'язків прибуток із сфери реалізації повертається у сфери виробництва сировини і його переробки у відповідності до понесених витрат. В цьому полягає одна з головних переваг кластерної організації, тут у повному обсязі враховуються інтереси безпосередніх сільгоспвиробників [6, с. 149].

Додатковий ефект від створення кластерів досягається тим, що вони дозволяють вибудувати раціональний технологічний ланцюг просування продукції від виробництва до споживача, економити витрати і формувати оптимальну вартість виробництва, впливати на збут продукції, впроваджувати інновації, реалізовувати економічні інтереси усіх учасників об'єднання.

Література

1. Аграрна реформа в Україні (здобутки, проблеми і шляхи їх вирішення) / П.Т. Саблук, В.Я. Месель-Веселяк, М.М. Федоров. // Економіка АПК. - 2009. - № 12. - С. 3 - 13.
2. Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки : наукова доповідь / за ред. чл.-кор. НАН України Бородіної О.М., д-ра екон. наук Шубравської О.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів НАН України». - К., 2018. - 152 с.

3. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / М.В. Присяжнюк, М.В. Зубець, П.Т. Саблук та ін.; за ред. М.В. Присяжнюка та ін. К.: ННЦ ІАЕ, - 2011. - 108 с.
4. Аксьонова О. Контрактація інтеграційної структури та його особливості в АПК / О. Аксьонова // Економічний аналіз. - 2011. - Вип. 8. - Ч. 2. - С. 23-27.
5. Некрасов Р. В. Методологические вопросы применения кластерного подхода к развитию регионального агропромышленного комплекса / Р. В. Некрасов // Региональная экономика: теория и практика - 2008. - Вып.34. - С. 58.
6. Томілін О.О. Формування та розвиток міжгалузевих відносин в агропромисловому комплексі / О.О. Томілін // Вісник Запорізького національного університету (економічні науки) - 2012. - № 3. - С. 148 - 153.

*Прокопенко Н. С., доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансів, обліку та оподаткування
ПВНЗ «Європейський університет»*

*Тимошенко А. О., доктор економічних наук,
доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
ПВНЗ «Європейський університет»*

*Борисенко Л. М., аспірант
Науковий керівник: Прокопенко Н. С. .д.е.н., проф.,
ПВНЗ «Європейський університет»*

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ БАЗИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Модернізація методичної бази державного фінансового контролю за видатками державного бюджету на реалізацію програм повинна супроводжуватися уточненням переліку і змісту нормативно-закріплених принципів державного фінансового контролю з урахуванням специфіки програмно-цільового управління витратами бюджету. В умовах контролю виконання програмного бюджету можна зробити висновок про те, що в повній мірі застосувати до фінансового контролю бюджетних

витрат на реалізацію програм можна тільки два принципи – принцип законності і принцип незалежності контролю. У зв'язку з цим вважаємо за доцільне запровадити в нормативно-правову та методичну базу принципи державного фінансового контролю, що обумовлені особливостями програмно-цільового управління витратами бюджету і класифіковані на *принципи організації* державного фінансового контролю за програмними витратами (принцип інформаційної забезпеченості суб'єктів контролю; принцип взаємодії органів внутрішнього та зовнішнього контролю за витратами бюджету на реалізацію програм; принцип оптимізації організаційної структури контролю; принцип економічності контролю; принцип контролю усунення виявлених порушень і реалізації підготовлених рекомендацій за підсумками проведених контрольних заходів в ході витрачання коштів бюджету на програмні заходи; принцип незалежності контролю), *принципи реалізації* державного фінансового контролю за програмними витратами (принцип системності; принцип ситуаційності; принцип законності; принцип ефективності; принципи етики), а також *принципи зворотного зв'язку* контролю і управління (принцип дієвості контролю; принцип гласності; принцип контролю суб'єктів контролю). Зазначена класифікація розмежовує правила державного фінансового контролю програмного бюджету в залежності від здійснення заходів щодо його організації та реалізації, а також визначає місце контролю в системі фінансового управління та правила його проведення для досягнення мети управління. Класифікацію принципів слід прописати в стандарті державного фінансового контролю за витратами бюджету на реалізацію бюджетних програм.

Вважаємо за необхідне Рахунковій палаті спільно з Державною аудиторською службою України в перспективі розробити єдиний класифікатор порушень для всіх органів державного фінансового контролю за витратами бюджету. Це дозволить проводити порівняння виявлених органами державного фінансового контролю порушень, визначати найбільш вразливі напрямки витрачання бюджетних коштів, а

також пов'язати заходи відповідальності за порушення законодавства України в ході реалізації та фінансування цільових програм в єдину систему.

Кваліфікація на практиці органами державного фінансового контролю порушень на підставі єдиного класифікатора є одним з факторів, що забезпечують функціонування системи органів державного фінансового контролю як єдиної системи, націленої на реалізацію спільного завдання – підвищення ефективності витрат бюджету.

Щодо методичних основ здійснення таких видів контрольної та експертно-аналітичної діяльності, як стратегічний аудит і аудит бюджетних програм України вважаємо за необхідне розробити відповідні стандарти їх здійснення. Обов'язково в них слід відобразити мету здійснення зазначених видів контрольної і експертно-аналітичної діяльності та алгоритм їх здійснення. Поряд з цим, приєднуємося до думки Дмитренка Г. В., що методи, які можуть бути використані при проведенні оцінок не фінансових показників результату, можуть стати домінуючими під час перевірок реалізації цільових програм і виконання бюджетів в цілому [1, с. 91-93]. Тому, підходи до визначення методів, прийомів, технологій здійснення контрольних функцій державними фінансовими органами потребують застосування різноманіття економічних, фінансових показників тощо, що сприятиме отриманню об'єктивного і аргументованого висновку контрольної роботи.

Вважаємо, що органи державного фінансового контролю за витратами бюджету повинні застосовувати єдині законодавчо затверджені методи контролю (з урахуванням специфічних особливостей об'єктів контролю, напрямків витрачання державних коштів, економічної ситуації в цілому), тому що особливості предмета контролю виявляються в процесі проведення будь-яких контрольних заходів однаково.

Література

1. Дмитренко Г.В. Шляхи удосконалення публічного фінансового контролю. *Економіка та держава*. 2011. №4. С. 91-93.

Пулавська В. В.- здобувачка другого (магістерського) рівня навчання
Пулавський А.А.- здобувач другого (магістерського) рівня навчання
Науковий керівник: *Черемісін О.В.* - д.і.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ СПОРТИВНОЇ ОСВІТИ

Одним із пріоритетних напрямів державної політики для навчальних закладів у сфері фізичної культури і спорту України є поповнення збірних команд України перспективною спортивною молоддю, а також підготовка кадрів – фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня “молодший спеціаліст” і освітньо-професійного рівня «фаховий молодший бакалавр» спеціальності “Фізична культура і спорт” в галузі знань “Освіта/педагогіка.

Передовою ланкою в системі профільного навчання є коледжі спеціалізованої спортивної освіти.

В умовах сьогодення економічна і фінансова грамотність, має значення для всіх рівнів освіти. Наскрізна лінія націлена на розвиток лідерських ініціатив, здатність успішно діяти в технологічному швидкозмінному середовищі, забезпечення кращого розуміння учнями та студентами практичних аспектів фінансових питань.

Такий підхід до вивчення дисципліни забезпечує вирішення практичних завдань щодо планування господарської діяльності та реальної оцінки власних можливостей, складання сімейного бюджету, формування економного ставлення до природних ресурсів.

Оскільки заклад має спортивну спрямованість, програмний курс дисципліни включає : основні положення економічної теорії, вміння аналізувати явища і процеси, які відбуваються в економічному житті країни, застосування набутих знань для визначення ефективної діяльності закладів сфери фізичної культури та спорту.

Сучасний ринок праці висуває до молодих фахівців нові вимоги ділової активності: це не тільки компетентність, професіоналізм, але і комунікабельність, ініціативність, відповідальність, самостійність, здатність пристосовуватися до складних ринкових умов. Тому завдання коледжу не тільки дати студентам необхідні фахові знання, але і навчити їх креативно, творчо мислити, вміти знаходити нестандартні шляхи вирішення проблем, працювати в команді, йти на компроміс, а в разі потреби вміти відстоювати власну точку зору. Важливим при проведенні занять з економічної дисципліни є врахування інтересів студентів, рівня засвоєння ними знань.

Підвищенню рівня знань студентів при вивченні економічних дисциплін сприяє активне використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі. Наявність у навчальному закладі навчальних кабінетів, що містять мультимедійні дошки, дають можливість викладачеві продемонструвати студентам наперед підготовлені презентації з тем, що передбачені навчальною програмою.

Використання презентацій робить навчання більш насиченим і цікавим, сприяє активізації студентів, кращому запам'ятовуванню матеріалу, оскільки активно працюють не тільки органи слуху, але здійснюється активне зорове сприйняття діаграм, малюнків, схем, графіків.

Сучасний студент має не тільки досконало володіти комп'ютерними технологіями, але і активно використовувати їх при підготовці до навчальних занять. Використовуючи нові технології в навчанні, такі як мультимедіа, комп'ютери тощо, студент повинен вдома самостійно переглядати лекцію, а в аудиторії можливе виконання роботи, яка, зазвичай, подавалася студенту для домашнього завдання.

З'являється зацікавленість навчальною дисципліною, прагнення самостійно поглиблювати знання з предмету. Упровадження в навчальний процес сучасних педагогічних інноваційних та інформаційних технологій сприяють підготовці

висококваліфікованих, конкурентноздатних фахівців. Перспективним у цьому плані вбачаємо дослідження застосування інформаційно-комунікативних технологій при вивченні економічної дисципліни, що сприяють швидкому засвоєнню матеріалу, формуванню фахової компетентності студентів, розвитку сучасного економічного мислення.

Важливим для економічної освіти у студентів є розуміння та використання ними основних категорій економіки в їх повсякденному житті. Для набуття компетенцій з озвучених питань, програмний матеріал курсу складається з вивчення фундаментальних понять економічної теорії та еволюцію їх форм, розглядаються загальні основи теорії формування конкурентного ринку, ринкового попиту, базові макроекономічні моделі, фіскальна політика тощо. Студентам пропонується написання рефератів, творчих робіт з найбільш актуальних проблем економіки.

Отримані знання мають допомогти майбутнім фахівцям в конкретній професійній діяльності, а саме вміння надавати економічні оцінки закладам фізичної культури та спорту, розв'язувати конкретні завдання виробництва.

Література

1. Закон України « Про фахову передвищу освіту» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19#Text>
2. Закон України “Про фізичну культуру і спорт” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text>
3. Положення про заклад спеціалізованої освіти спортивного профілю із специфічними умовами навчання » [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2061-99-п#Text>
4. Методика викладання економіки. Збірник кейсів, ситуативних вправ та розвиваючих завдань: навч. посіб./ [О.А. Булавіна, І.А. Балягіна, М.А. Богорад та ін.]: за заг.ред. О.А. Булавіної. – К.: КНЕУ, 2010. – 300 с.

Ратушна Л.О.- здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Бойко Л.О. - к.с-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ – ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Стан і розвиток економіки будь-якої держави в однаковій мірі, як і в цілому всього суспільства, визначається кількістю і складом його населення, його трудовими та творчими можливостями. З усіх економічних ресурсів підприємства найбільш унікальним і найважливішим є людський. Незалежно від того, якими технічними можливостями, організаційними та управлінськими перевагами володіє компанія, вона не може ефективно функціонувати без достатньої кількості робочої сили. Характерно, що на відміну від інших ресурсів підприємства, тільки працівники можуть вимагати від роботодавців зміни умов роботи і оплати, а також співробітники підприємства можуть добровільно відмовлятися від виконання робіт і звільнятися за власним бажанням.

Безперечною умовою прогресу і розвитку підприємства є зростання продуктивності праці, яке полягає в тому, що частка затрат минулої праці - збільшується, але так, що загальна сума праці в кожній одиниці продукту зменшується. Кожне підприємство характеризується певним рівнем продуктивності праці, який може зростати або знижуватися під дією різноманітних факторів. Аналіз рівня продуктивності праці є джерелом для прийняття управлінських рішень з підвищення рентабельності та конкурентоспроможності, технічного і організаційного удосконалення виробництва, управління трудовими ресурсами, визначення цінової політики та інше.

Аналізуючи продуктивність праці на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 р., грн., можемо

відзначити зростання цього показника у 2018 р. по відношенню до 2014 р., як в Україні на – 37,7%, так і в Херсонській області – 28,8% (табл.1).

Таблиця 1

Продуктивність праці в аграрних підприємствах

(на 1 зайнятого в сільськогосподарському виробництві, у постійних цінах 2010 року; грн.)

	2010 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Україна	132680,4	227753,4	223309,9	275317,8	271491,4	313627,3
Херсонська область	134479,7	204270,1	240581,1	258573,6	255844,1	263175,4

У сільському господарстві продуктивність праці, незважаючи на ріст показника у 2014 - 2018 рр., залишається невисокою, в основному, за рахунок низького її рівня у господарствах населення. Продуктивність праці на сільськогосподарських підприємствах не досягає її рівня у промисловості. Причиною таких результатів в економіці України та сільському господарстві зокрема, є технічна та технологічна відсталість вітчизняного виробництва, високий рівень зношеності основних засобів виробництва, недостатні обсяги інвестицій для їх своєчасного оновлення та впровадження інноваційних технологій [1]. Зазначені чинники не тільки знижують продуктивність праці, а й якість сільськогосподарської продукції [2-4].

За рівнем керованості фактори підвищення продуктивності праці можна поділити на дві групи:

- зовнішні - ті, що об'єктивно перебувають за межами впливу підприємства (вимоги чинного законодавства в галузі праці, ринкова інфраструктура, макроструктурні зрушення в економіці країни, забезпеченість країни природними ресурсами тощо);

- внутрішні - ті, на які підприємство може безпосередньо впливати (умови праці, мотивація, організація, управління, інновації тощо) які, звичайно є

індивідуальними для кожного підприємства, враховуючи його можливості, особливості, специфіку та галузь діяльності.

Заходи економічної політики щодо підвищення рівня продуктивності праці в сільському господарстві, насамперед, повинні бути пов'язані з використанням комплексного підходу до розвитку сільських територій та агропромислового комплексу. Село має стати центром економічного розвитку, чому сприяє наявна кон'юнктура на світових ринках [5].

Підвищення продуктивності праці в аграрному секторі економіки України залежить від багатьох чинників, це насамперед, зміцнення матеріально-технічної бази, поглиблення спеціалізації та посилення концентрації сільськогосподарського виробництва, розвиток інфраструктури сільських територій, розробка адекватної політики ціноутворення, що відкриє можливості підвищення рівня реальних доходів працівників аграрних підприємств й сприятиме підвищенню іміджу та престижу роботи в сільському господарстві.

Література

1. Ільчук М.М., Коновал І.А., Дмитрук М.І. Продуктивність праці в аграрному секторі економіки України – основний чинник його розвитку. URL: <file:///C:/Users/Людмила/Downloads/11277-24378-1-SM.pdf>
2. Boiko V., Kwilinski A., Misiuk M., & Boiko L. Competitive advantages of wholesale markets of agricultural products as a type of entrepreneurial activity: the experience of Ukraine and Poland. *Economic Annals-XXI*. 2019. 175(1-2). P. 68-72. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V175-12>
3. Boiko V. Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson [Electronic resource]. *Agricultural and Resource Economics : International Scientific E-Journal*. 2017. Vol. 3. No. 2. P. 22–29. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/101/99>

4. Boiko V. Algorithm of developing competitive strategies and the trends of realizing them for agricultural enterprises. ScienceRise. 2016. T. 2, N 1 (19), 30-34. DOI : 10.15587/2313-8416.2016.60349.

5. Кожем'якіна С.М. Процеси підвищення продуктивності праці в сільському господарстві. Ефективна економіка. 2014. № 10. URL: www.economy.nayka.com.ua.

*Рикун Є.В. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Сільське господарство є однією із найважливіших галузей економіки України, ця сфера забезпечує третину загального обсягу валової доданої вартості в державі. Ефективне функціонування аграрного сектору забезпечує продовольчу безпеку України, розвиток зовнішньої та внутрішньої торгівлі, покращення рівня життя українського народу.

Сільськогосподарські підприємства змушені функціонувати в умовах непередбачуваності та невизначеності. Насамперед це обумовлено нестабільністю інфраструктури аграрних ринків, диспаритетом цін, залежністю виробництва від природних умов, що робить його ризиковим. Також істотними характеристиками діяльності виробників продукції є обмеженість землі як основного фактора виробництва, сезонний характер виробництва. Все це обумовлює необхідність формування економічної безпеки сільськогосподарських підприємств [1].

Економічна безпека сільськогосподарського підприємництва відіграє визначальну роль у зміцненні безпеки національної економіки і є передумовою її стабільного розвитку. Існує взаємозалежність між розвитком

підприємництва та забезпеченням таких функціональних складників безпеки держави, як: фінансовий, соціальний, технологічний, продовольчий, зовнішньоекономічний, демографічний, енергетичний та екологічний . Усвідомлення місця економічної безпеки підприємництва у системі безпеки національної економіки дозволяє більш детально підійти до обґрунтування змісту цієї економічної категорії . Головне завдання системи управління економічної безпеки сільськогосподарських підприємств – передбачення і випередження можливих загроз, що призводять до кризового стану, а також проведення антикризового управління, яке спрямоване на виведення підприємства з кризового стану; мінімізацію зовнішніх і внутрішніх загроз економічному стану суб'єкта підприємництва, зокрема и ого фінансовим, матеріальним, інформацій ним, кадровим ресурсам, на основі розробленого комплексу заходів економіко-правового и організацій ного характеру [1, с. 56, 2].

Економічна безпека підприємства досягається в тих випадках, коли воно є фінансово стійким, здатним запобігати негативному впливу внутрішніх та зовнішніх ризиків, а и ого ресурсний потенціал, організацій на та управлінська структури відповідають цілям і завданням статутної діяльності. Економічна безпека сільськогосподарських підприємств є критерієм надійності і х партнерства у бізнесі та спроможності забезпечувати переробні підприємства сировиною, а населення продуктами харчування. Основними інструментами підтримки аграрного сектора служить система заходів фінансового впливу з використанням механізмів пільгового кредитування, податкової політики, регулювання ринку, прямих бюджетних субсидій, підтримки аграрних цін.

Література

1. Лабунская С. В., Прокопишина Е. В. Особенности количественного определения уровня внутренних угроз экономической безопасности деятельности предприятия. *Бизнес Информ.* 2007. № 11. С. 97-102.

2. Ільїн В. Формування стратегії управління конкурентоспроможності аграрних підприємств України в умовах глобалізації / В. Ільїн // Часопис економічних реформ. 2013. № 4. С. 99–105.

Ротаєнко О.В. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: *Танклевська Н.С.* – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ

Економічна система - це сукупність пов'язаних між собою елементів економіки, за допомогою яких суспільство або уряд організують та розподіляють наявні ресурси, послуги та товари по окремим регіонам країни. Економічні системи регулюють фактори виробництва, включаючи землю [1; 2], капітал [3; 4], працю [5] та людські ресурси [6]. Економічна система охоплює безліч підприємств, господарств, організацій, установ та закладів направляючи на виконання поставлених задач процеси з формуванням та прийняттям рішень [5; 6], а в подальшому утворюючи моделі споживання, що створюють економічну структуру даної країни [4].

В усьому світі існує безліч типів економічних систем [1-3]. Кожна має спільні риси та свої особливості [3; 5] й характеристики. Кожна економіка функціонує на основі унікального набору умов та припущень. Економічні системи можна розподілити на чотири основні типи: традиційні економіки, командні економіки, змішані економіки та ринкові економіки [4;6].

Автор найпопулярнішого підручника з економіки, лауреат Нобелівської премії з економіки та відомий американський економіст - П. Самуельсон зазначав, що будь-яка економічна система, незалежно від її соціально-економічної форми та типу, повинна відповідати на наступні питання: Що (кого)? Як? Для кого?

Такі ж питання варто ставити для сучасних навчальних закладів:

1. Кого начати та які спеціалісти потрібні для сучасного світу та країни?

2. Як навчати? Хто та яким чином буде забезпечувати та здійснювати навчальний процес?

3. Які спеціалісти потрібні роботодавцям? Та чи можуть випускники по закінченню ВНЗ виступати роботодавцями?

Економічна система освіти України включає в себе мережі навчальних та наукових закладів, державних органів управління та самоврядування в галузі освіти та визначення їх ефективності функціонування [6]. Початковою ланкою освітньої сфери слугують навчально-виховні заклади, які надають послуги населенню в галузі освіти, здійснюють навчальний процес, реалізують багато освітніх платформ, утримують та виховують своїх учнів.

Потрібною передумовою налагодження освіти як економічної системи навчання виступає відповідна їй організація та управління всією сферою в цілому та її складовими ланками [1; 5]. Управління системою освіти здійснюється шляхом створення відповідних органів управління [2], визначення і розподілу повноважень [3] та відповідальності між ними, визначення прав і нормативних положень [3; 6] щодо діяльності закладів освіти. Організація освіти як економічної системи передбачає визначення чіткої структури [4], завдань кожної структурної ланки [5], їх функцій, повноважень [3] та ін.

Освіта, являється загальним благом [3], яка зумовлює те, що уряд кожної країни не просто редагує та направляє розвиток цієї галузі, а в цілому формує її сутність, конструкцію, визначає стратегічні та тактичні напрями розвитку [4-6]. В ЗУ «Про освіту» зазначено, що освіта є пріоритетним напрямом соціального, економічного та культурного розвитку країни. Формуванням політики в сфері освіти займається Верховна Рада України, яку реалізує органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування територіальних громад.

Економічна система навчального закладу є різностороннім явищем [3], що включає в себе чималу кількість взаємопов'язаних складових частин, які, в свою

чергу, забезпечують не тільки стабільний економічний розвиток, а й постачають на ринок праці висококваліфікованих працівників [1]. Головною метою кожного навчального закладу є виховання людини, а діяльністю вищого навчального закладу є виховання професіоналів високого рівня та підготовка фахівців, які можуть приймати рішення в сфері економічного управління підприємством, організацією та установою, крім того від їхнього рішення залежить реалізація поставлених задумів конкретного освітньої установи.

Економічна система сучасного навчального закладу зобов'язана забезпечити потрібний облік і контроль з формування та переміщенню грошових потоків на всіх фазах виконання освітньої діяльності. Відповідно, ефективна економічна система навчальних закладів є передумовою для формування та здійснення належних дієвих механізмів урядового регулювання економічної безпеки навчального закладу.

Література

1. Trusova N.V., Cherniavska T.A., Kyrylov Yu.Y., Hranovska V.H., Skrypnyk S.V., Borovik L. V. Investment Attractiveness of the Economy of the World Countries in the Polystructural Space of Foreign Direct Investments. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. v. 11, n. 2, p. 645 – 660, URL: <https://journals.aserspublishing.eu/jarle/article/view/5132>

2. Боровік Л.В., Танклевська Н.С., Олійник В.С. Теоретичні аспекти системного підходу щодо реалізації державної інвестиційної політики у сільському господарстві. *Збірник наукових праць «Стратегія економічного простору України»*. 2020. Вип. 46. с. 127 – 137. DOI: <https://doi.org/10.33111/sedu.2020.46.127.137>

3. Боровік Л.В., Танклевська Н.С. Концептуальні засади удосконалення інвестиційної політики розвитку сільського господарства. *Приазовський економічний вісник*. 2020. Вип.2 (19). с. 152 – 156. URL: http://pev.kpu.zp.ua/journals/2020/2_19_ukr/28.pdf

4. Боровік Л. В. Інновації—основний метод активізації інвестиційних процесів у сільському господарстві. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип.1 (37). с. 8 – 15. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.1\(37\).2020.201541](https://doi.org/10.18371/fp.1(37).2020.201541)

5. Боровік Л. В. Методологічні аспекти побудови системи економічної безпеки формування інвестиційного потенціалу аграрного підприємства. *Міжнародний науково-практичний журнал "Фінансовий простір"*. 2020. Вип. 3 (39). с. 94 – 100. DOI: [https://doi.org/10.18371/fp.3\(39\).2020.215166](https://doi.org/10.18371/fp.3(39).2020.215166)

6. Боровік Л. В. Теоретичний базис формування інвестиційної політики розвитку сільського господарства України. *Науково – виробничий журнал Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2018. Вип.1. с. 71 – 78.

Рубцова І.О. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: *Повод Т.М.* - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

СУТНІСТЬ І РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Відповідно до закону України «Про банки і банківську діяльність» кредит - це будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [2].

Кредит один з найважливіших фінансових категорій в економіці будь-якої держави. Кредитування пов'язано з потребами розвитку національного виробництва, тому кредит опосередковує зв'язки між державою, банком, товаровиробниками і населенням.

Роль, яку відіграє банківський кредит у розвитку економіки країни, залежить передусім від ступеня розвитку економічних відносин. В умовах ринкової економіки всі аспекти банківського кредиту розкриваються сповна. В умовах трансформації економіки кредит може відігравати як позитивну, так і негативну роль.

Позитивний напрямок кредиту можна віднести до структурного складу видів економічної діяльності, а саме , що характерно для України – це оптова торгівля, сільське господарювання та нерухомість, бо така економічна діяльність є рентабельною, щоб відшкодувати вартість кредиту.

Кредитування домогосподарств, допомагає розвивати та підвищувати платоспроможність, а також формує соціальну стабільність, підтримка програм іпотечного кредитування. Також, можемо вказати, що банківський кредит позитивно впливає на економію витрат обігу.

Загалом, коректне теоретичне розуміння сутності і ролі кредиту є основою для посилення впливу кредиту для стимулювання інноваційного розвитку господарства, модернізації капітальної бази виробництва, активізації розвитку малого і середнього підприємництва та інвестиційних процесів в окремих регіонах [1, с. 55].

Література

1. Жукова Н. К., Зражевська Н. В. Сучасний стан ринку банківських кредитів в Україні. *Економічний часопис-XXI*. 2011. № 5-6. С. 54-57.
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#top>)дата звернення: 07.11.2020).

*Самонова А. С. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Повод Т.М. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР'ЄРИ ПЕРСОНАЛУ

Забезпечення належного рівня професійного розвитку є одним з ключових завдань не лише для психологічних наук, а й для суб'єктів господарювання та суспільства у цілому. Забезпечення поєднання особистісної самореалізації працівника із його кар'єрним зростанням є необхідною умовою втримання наявних позицій на ринку та зростання рівня конкурентоспроможності для суб'єктів бізнесу. Водночас, сполучення напрямів професійного та особистісного розвитку не завжди гармонійно поєднується. Зазначене пов'язано з тим, що на підприємствах не відпрацьований механізм оцінювання кількісних та якісних показників професійної майстерності підлеглих працівників і його прив'язування до рівня оплати праці й подальшого кар'єрного зростання.

Проведені автором [1] дослідження щодо ранніх проблем професійної кар'єри у менеджерів, які тільки що закінчили заклади вищої освіти, свідчать про те, що ті випускники, хто частіше за інших зазнають відчуття тривожності, занепокоєння і пригніченості, зазвичай є жертвами «шоку від реальності». Зазначене пов'язано з тим, що вони відчують не відповідність сформованих уявлень про підприємство з тим, що є насправді. Серед основних чинників, які впливають на цей стан, і на які топ-менеджменту підприємства потрібно звернути особливу увагу, є наступні:

– первинна ініціатива – наявні професійні обов'язки молодих менеджерів часто вимагають від них набагато меншого, ніж вони можуть та хочуть виконати. Внаслідок зазначеного з'являється відчуття неможливості продемонструвати на повну свої знання та вміння;

– первинна задоволеність роботою. Зазначене є також наслідком попереднього чинника і зводиться до того, що новачки-менеджери з вищою освітою можуть

забезпечити виконання функціональних обов'язків більш високого рівня, ніж ті, які передбачені їх посадовими інструкціями. Як наслідок, з'являється розчарування та незадоволення;

– первинна оцінка виконання. Оцінювання якості виконання функціональних обов'язків є одним з ключових завдань для керівництва суб'єктів господарювання всіх форм власності. Водночас, вище проведені дослідження свідчать, що топ-менеджмент та HR-відділ на сьогодні ще не достатньо підготовлені й не можуть забезпечити об'єктивне оцінювання якісних та кількісних показників професійної майстерності працівників.

Також потрібно враховувати, що після закінчення закладу освіти для кожної особистості, незалежно від її рівня підготовки та отриманого досвіду, настає складний адаптаційний період, який пов'язаний з початком професійної активності на новому робочому місці. Ми погоджуємося з авторами [2], що самостійне виконання визначених посадовою інструкцією функціональних обов'язків вимагає значної перебудови в системі професійної та дослідницької мотивації, вибудовування нових соціальних відносин, освоєння нових способів позиціонування себе як професіонала в професійному середовищі, адаптації до іншого професійного статусу і, найголовніше, – до нового рівня відповідальності за здійснення професійних дій у порівнянні з навчальними діями. Отже, професійну кар'єру у сучасних умовах потрібно розглядати як перманентний і послідовний перегляд «психологічних контактів», що істотно впливають на професійне становище особистості.

Література

1. Грیشнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Т-во “Знання”, 2001. 254 с.
2. Безтелесна Л.І., Юрчик Г.М. Прогнозування та регулювання зайнятості населення регіону : монографія. Рівне : НУВГП, 2010. 222 с.

Саприка Р.Р. – здобувач вищої освіти доугого (магістерського) рівня
Бойко Л.О. - к.с-г.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

У даний час ситуація з малим бізнесом в Україні є незадовільною. Про це свідчить повільний темп зростання кількості малих підприємств, недосконалість ринкової інфраструктури, нестача оборотних коштів, нестача інвестиційних ресурсів тощо.

На малі та середні підприємства приходиться 99,98% від загальної кількості суб'єктів господарювання, 82% - на зайнятість та 65% - на продаж товарів, робіт та послуг. У 2018 р. 355 тис. малих та середніх підприємств (МСП) - юридичних осіб та 1,48 млн. фізичних осіб-підприємців реалізували продукції та послуг на 6,45 трлн. грн., створили доданої вартості на 1,6 трлн. грн., та залучили майже 7 млн. працівників.

Згідно зі ст. 55 Господарського кодексу України, для визначення розміру суб'єктів господарювання використовуються такі критерії [1]. МСП поділяються на три сегменти - середні, малі та мікропідприємства (табл.1). Розподіл суб'єктів підприємницької діяльності базується на річних продажах та кількості працівників. Оскільки торгівля прив'язана до курсу євро, розподіл між сегментами може змінитися внаслідок зміни курсів валют.

Таблиця 1

Критерії розміру суб'єктів господарювання

Категорія	Співробітники	Річний дохід, еквівалент у грн
Мікро	До 10	До €2 млн
Малі	10–49	€2–10 млн
Середні	50–249	€10–50 млн
Великі	250 і більше	Понад €50 млн

До малих та середніх підприємств в Україні належать 99,98% зареєстрованих юридичних та фізичних осіб (суб'єктів господарювання). Понад 6,9 мільйона людей, або близько 82% усіх працівників, працюють у секторі МСП. На цей сектор припадає 65% продажів товарів, робіт та послуг та 64% валової доданої вартості. Малі та середні підприємства мають велику частку у таких сферах, як будівництво, адміністративні та допоміжні послуги, професійна, наукова та технічна діяльність, кожна з яких становить понад 90% зайнятих. Крім того, на МСП припадає понад 70% зайнятих у торгівлі, сільському господарстві, лісовому та рибному господарстві та інформаційних послугах.

З 2016 р. зайнятість та додана вартість у малих та середніх підприємствах зросла і це перший рік з початку поточної економічної кризи (з 2014 р.), коли вони повернулися до позитивних показників прибутковості [2,3]. Загалом зайнятість у МСП за галузями та регіонами зросла на 1%. У всіх сегментах за розміром спостерігалось зростання доданої вартості та зайнятості за винятком мікрофірм. Відновлення МСП продовжувалась у 2017-2018 рр., однак цього збільшення недостатньо, щоб компенсувати спад який відбувався протягом 2010-2015 рр.

Якщо в 2015 р. зайнятість у МСП скорочувалась у всіх регіонах, крім Волинської області, то у 2016 зростання відбувалось в 15 з тих, щодо яких були дані, у 2017 - в 17, в 2018 - в усіх, крім Луганської області. Динаміка продажів була більш волатильною. У 2015 р. в секторі МСП зростання обсягів продажів спостерігалось у 9 регіонах (з 21, за якими є дані), у 2016 - в 17 (з 20), у 2017 р.- в 9 (з 20), у 2018 кількість таких регіонів збільшилась до 11 (з 21). Із 26 галузей, відповідно до розміру підприємств, в 2018 р. зростання продажів спостерігалось у 21 галузі. Особливо активно (вище 20%) зростали галузі «добування вугілля», «надання соціальних послуг», «мистецтво та розваги». Ще в 11 секторах темпи зростання перевищували 10% [4].

Основні проблеми розвитку малих та середніх підприємств:

- за рахунок економії масштабу ефективність малих підприємств менша, ніж великих (у тих секторах, де представлені обидві категорії). Наприклад, це відображається у рівні зарплат та прибутковості. Як мінімум, держава має зменшити трансакційні витрати у випадках, коли вони спричинені регулюванням;

- одним із джерел попиту могли б стати зовнішні ринки, але частка МСП в експорті товарів удвічі менша за частку сектору у ВВП. Навіть за наявності можливих системних похибок у даних офіційної статистики щодо частки МСП в експорті товарів, робіт та послуг ця пропорція залишається чинною.

Реальна причина проблем розвитку вбачається в тому, що в Україні висока вартість ведення зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) - 74-те місце у світі, що зменшує активність МСП в експортних операціях. Ця проблема може бути частково вирішена шляхом вдосконалення та оптимізації державного регулювання експорту. МСП не мають можливості експортувати свою продукцію через відсутність партнерів та незнання ринків, в чому держава могла б надавати допомогу.

Також, стримуючим фактором розвитку МСП є низький рівень їх інноваційності. Інновації та інноваційна діяльність притаманна великим підприємствам промислових та високотехнологічних секторів до яких в меншій мірі належать МСП. Ще одна проблема, яку підприємці усвідомлюють - це брак фінансових ресурсів, незалежним суб'єктам важче отримати банківський кредит, крім того для них кредити дорожчі.

Література

1. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15/page2>
2. Boiko, V. (2016). Algorithm of developing competitive strategies and the trends of realizing them for agricultural enterprises. ScienceRise. Т. 2, N 1 (19), 30- 34. DOI : 10.15587/2313-8416.2016.60349.

3. Boiko V. Determinants of development of small and medium enterprises in the region of Kherson [Electronic resource]. Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal. 2017. Vol. 3. No. 2, pp. 22–29. URL: <http://are-journal.com/are/article/view/101/99>

4. Огляд малого та середнього підприємництва в Україні. URL: https://drive.google.com/file/d/1I2ckLnFpxcbePvy_ymQIJMi5Wci5RKxP/view

Сидорчук Д.І. - здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: *Боровік Л. В.* – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно – економічний університет, м.Херсон

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Стан продовольчої безпеки країни та окремих її регіонів, криза сільськогосподарської галузі потребує більш активних дій як з боку держави так і товаровиробників щодо розвитку аграрного виробництва. Недостатнє інвестиційне забезпечення господарств, низький рівень техніко-технологічного оснащення, невдале реформування галузі призвело до погіршення забезпечення продовольчого ринку вітчизняними продуктами харчування та зростання цін на основні види аграрної продукції. Вихід з кризи можливий, перш за все, на основі глибоких наукових досліджень та інноваційної державної політики, яка б створювала умови для прискорення відродження аграрного сектору економіки, сприяла б залученню інвестицій в сільськогосподарське виробництво.

Незадовільний стан аграрного сектору економіки вимагає збільшення обсягів інвестицій в аграрне виробництво, яке можливе за умови політичної стабільності в країні, удосконалення законодавчої бази, подолання корупції, удосконалення систем оподаткування, кредитування та страхування й впровадження невідкладних заходів, які сприятимуть покращенню інвестиційної

привабливості сільськогосподарської галузі, зменшенню ризиків фінансових вкладень та збільшенню доходів інвесторів.

Пошук нових шляхів розвитку інвестиційного ринку, удосконалення методів кредитування, в т.ч. і лізингового, кооперація та інтеграція аграрників і промисловців в рамках АПК, розбудова ринкової інфраструктури в сільській місцевості може дати значний поштовх розвитку сільського господарства. Разом з цим, важливе місце в сучасній інвестиційній політиці держави повинно зайняти посилення соціальної безпеки в країні та в окремих її регіонах, залучення працездатного населення до трудової діяльності, покращення демографічної ситуації, зменшення потоку міграції населення за межі сільських територій. Саме поєднання інвесторів суспільства і бізнесу може дати бажані результати.

Однією з найважливіших умов розвитку сільськогосподарського виробництва та посилення його інвестиційної привабливості може стати розробка і реалізація державної програми кооперації та інтеграції в АПК. Розробляючи таку програму слід зважати на те, що сільські території потребують розвитку не тільки виробничих кооперативів, а й обслуговуючих, зберігаючих, переробних, соціально-культурних та інших. Саме ці типи кооперації мають визначати масштаби кооперативного руху на селі та характер взаємозв'язків між окремими кооперативами. Побудова сховищ аграрної продукції (овочевої, плодоягідної та ін.) на сільських територіях збільшує можливість для горизонтальної інтеграції сільськогосподарської та споживчої кооперації, створює умови до зниження цін на продукти харчування та покращення їх якості. Розвиток кооперації сприятиме інтеграції заготівельно-переробних підприємств із аграрними, створенню підприємств з замкнутим циклом виробництва, переробки й реалізації готової до споживання продукції.

Однією з форм таких інтегрованих формувань мають бути аграрно-промислово-збутові кластери, які здатні забезпечити конкурентні переваги всім учасникам таких об'єднань за рахунок стабільних економічних зв'язків між ними.

Державна політика при цьому повинна бути спрямованою на здешевлення кредитів, пошук нових форм і методів кредитування та фінансової державної підтримки аграрників й переробників, активно впроваджувати режим пільгового оподаткування учасників інтегрованих об'єднань, надавати їм державні замовлення на виробництво окремих видів продукції та ін. Створення міжгалузевих інтегрованих об'єднань в межах окремих адміністративних територій дасть можливість формувати регіональні продуктивні підкомплекси та зміцнювати продовольчу незалежність регіонів і країни. Являючись за своєю суттю інноваційними, аграрно-промислово-збутові кластери будуть здійснювати вплив на соціально-економічний розвиток територій, створюючи сприятливий інвестиційний клімат та приваблюючи інвесторів до вкладання коштів в сільське господарство.

З метою активізації кредитування сільгоспвиробників, в т.ч. і лізингового, держава здійснює підтримку їхнього бізнесу шляхом здешевлення кредитів комерційних банків, а також зменшення обсягів першого внеску за отриману техніку вітчизняного виробництва до 50% за рахунок регіонального бюджету. Прийняті Урядом заходи позитивно впливають на активність ринку лізингових послуг. Комерційні банки, використовуючи переваги лізингу перед звичайним кредитуванням, більш активно розвивають цей вид фінансової діяльності. В свою чергу селяни, користуючись перевагами фінансового лізингу, більш активно обновляють технічні засоби, вартість яких перевищує їх річні фінансові можливості.

Окрім питань, які стосуються фінансового лізингу, селяни прагнуть своєчасно отримувати інформацію, що стосується змін економічних умов аграрного виробництва; умов співробітництва селян з переробними, сервісними, посередницькими, торгівельними та іншими організаціями; ринкові прогнози на ціни і попит на ту чи іншу сільськогосподарську продукцію. Ця та інша інформація дала б можливість товаровиробникові більш ефективно

використовувати власний ресурсний потенціал, здійснювати планування розвитку свого бізнесу на короткострокову та довгострокову перспективу.

Література

1. [Фурсова В.А., Фадєєва І.Г., Боровік Л.В. Цифровая трансформация экономики Украины: перспективы и риски развития цифровизации на примере банковской сферы. Електронний науковий журнал Приазовський економічний вісник. 2020. № 5 \(22\). С. 186 – 193.](#)
2. Карнаушенко А.С. Переваги та недоліки лізингу як виду фінансування інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. Ефективна економіка. 2013. №11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2463>
3. Карнаушенко А. С. Аналіз сучасного стану та перспективи розвитку роздрібного товарообороту в Україні. Ефективна економіка. 2019. № 1. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6847>

*Сімоненко Т.Г. - здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ

Молочне скотарство є однією з провідних галузей тваринництва в Україні, головною місією якої є забезпечення населення якісними молочними продуктами. На сучасному етапі галузь знаходиться в складному економічному становищі - аграрні підприємства і господарства населення скорочують поголів'я та обсяги виробництва, відмовляються від утримання корів через низький рівень окупності витрат, високу трудомісткість

виробничих процесів, вартість кормів і енергетичних ресурсів. Останні роки чисельність корів в Україні зменшується. Велика рогата худоба на фермах продовжує «вимирати». У 2020 р. особисті господарства населення утримують 0,4 млн голів, а на фермах - 1,3 млн голів.

Для переробних підприємств молочної галузі проблема сировини також постійно загострюється, а у світлі рішень останніх законодавчих актів підвищуються вимоги до якості молока, яке надходить на переробку. Найбільшим дефіцитом виступає сире молоко вищого ґатунку. У зв'язку із цим провідним виробникам молочної продукції необхідно налагоджувати постійні економічні зв'язки із високотоварними, технологічно оснащеними молочно-товарними підприємствами.

Конкуруючі молокопереробні підприємства намагаються якомога повніше задовольнити потреби споживачів для отримання максимального прибутку. Більшість виробників молочних продуктів намагається отримати максимальний прибуток від реалізації своєї якісної продукції, однак на ринку є підприємства, які збагачуються шляхом омані споживачів, випускаючи неякісні, а іноді й фальсифіковані молочні продукти [1].

Важливим питанням забезпечення якості молока є проблема резистентності до антибіотиків у молочному скотарстві. Ситуація в Україні порівняно з іншими країнами світу складна - адже відсутня статистика використання антибіотиків при виробництві молока, є домовленості між переробними підприємствами і постачальниками молока про приховування інформації, і, взагалі, відсутня фіксація і система контролю таких випадків. Відповідно до ГОСТ 13264-70, головними критеріями ціноутворення на молокосировину є масова частка жиру і сорт молока, встановлюваний за кількома показниками: постійно контролюється титрована кислотність та мікробіологічна забрудненість.

У сучасних умовах поступового просування України до досягнення своєї головної стратегічної мети - інтеграції національної економіки до системи світових зовнішньоекономічних зв'язків - надзвичайно актуальною постає проблема ефективного розвитку окремих галузей і регіонів країни, а також забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Відомо, що якість молока визначає й якість продукції переробки. Низька якість молочної сировини в Україні та, як наслідок, молочної продукції значною мірою звужує ринки її збуту, особливо щодо експорту. За нинішньої якості вітчизняної молокосировини основним споживачем вітчизняної молокопродукції є населення країни [2].

Ваговою проблемою, що призводить до погіршення якості молочної продукції в Україні, є дефіцит молочної сировини. Для ефективної роботи молокопереробних заводів необхідне максимальне завантаження технологічних ліній. Оскільки в країні з кожним роком обсяг виробленого молока скорочується, переробники гостро відчують потребу в сировині.

Наступна проблема якості вітчизняної молокопродукції - переважне виробництво молока-сировини у домогосподарствах населення - понад 90%. Саме концентрація виробництва молока в особистих селянських господарствах є основною причиною низької якості вітчизняного молока, а отже, й продуктів його переробки [3].

У створенні та розвитку ринку молока й молочних продуктів важливим чинником виступає формування попиту, який визначається рівнем споживання цього виду продукції. Споживання молока та молочних продуктів в Україні на душу населення складає в середньому 222,8 кг за рік - це значно менше від раціональної науково-обґрунтованої річної норми споживання в розмірі 350-380 кг і становить лише 58,6 % від норми. Причина в низькому рівні платоспроможності населення.

Через кризу постійно зростають обсяги імпорту - за січень-червень 2020 р. було імпортовано молочної продукції на суму 137 млн дол. США, що в 2,6 рази більше ніж за аналогічний період минулого року. Експорт молока зменшився на 20% у порівнянні з минулим роком, показники експорту і надалі будуть зменшуватися через дефіцит молока.

Інструменти державної підтримки вітчизняної молочної галузі повинні бути спрямовані на стабілізацію поголів'я, забезпечення сільськогосподарських товаровиробників вітчизняною племінною худобою, шляхом поліпшення племінної бази, забезпечення систем первинної обробки молока в кожному товарному господарстві, удосконалення системи стандартизації і сертифікації молока, яке реалізують на внутрішньому і зовнішньому ринку.

Література

1. Бубела Т.З. Методи та засоби визначення показників якості продукції: навчальний посібник. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. 292 с.
2. Васильчак С.В. Особливості функціонування ринку молока та молочної продукції. *Збірник науково-технічних праць Національного лісотехнічного університету України*. 2005. № 15.4, С. 357-362.
3. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Дзюбка М.Ю. Напрями підвищення ефективності діяльності підприємств молочної галузі. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 11. С. 12-14.

*Славін В.Я. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Херсонський аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

Інноваційний потенціал роздрібною торгівлі ще не вичерпано: її майбутній розвиток й надалі пов'язаний саме з інноваціями. Про це свідчать результати дослідження «The Future of Retail» (2018 р.), які були отримані консультативною компанією «PSFK». У ньому визначаються дев'ять перспективних напрямків розвитку роздрібною торгівлі [1], кожний з яких може бути інноваційним для України.

1. Покупці хочуть бути поінформованими, а товари, що купуються, повинні виправдовувати очікування. Керівництво торговельного підприємства повинне готувати персонал таким чином, щоб він добре знав те, що продається; був спроможний відповісти на всі питання покупців. «Best Buy» – найбільше торговельне підприємство у сфері споживчої побутової електроніки на ринку США і Канади, повністю змінило дизайн своїх торговельних залів, і тепер там встановлено численні точки для консультування покупців.

2. Торговельні підприємства дотримуються порад покупців. «Barclaycard Ring» – спеціальний онлайн-сервіс по роботі з держателями кредитних карток «Barclays». У цей сервіс входить форум, на якому клієнти можуть безпосередньо звернутися до керівництва і попросити ввести додаткові послуги. Крім того, на сайті підприємство публікує фінансові результати, а також розповідає про нові проекти.

3. Особиста інформація про покупця використовується для кращого індивідуального обслуговування. Коли покупець розкриває торговельному підприємству особисту інформацію (у тому числі історію попередніх покупок або свої біометричні дані), магазин дуже часто використовує її для індивідуального

обслуговування клієнта. Наприклад, американська торговельна мережа товарів класу люкс «Neiman Marcus» має спеціальний сервіс «NM Service», який інформує персонал магазину про індивідуальні переваги покупця, як тільки він переступає поріг магазину.

4. Покупцям пропонують назвати свою ціну. Це новий напрямок на ринку, націлений на тих покупців, які постійно шукають найкращу ціну. Так, наприклад, додаток «NetPlenish» для мобільного телефону допомагає покупцеві скласти список необхідних покупок, а потім пропонує магазини з найкращими цінами. Крім того, в акції беруть участь магазини, що готові запропонувати нижчу ціну, ніж у конкурента, і навіть погодитися на запитувану ціну покупця.

5. Нові інформаційні технології дозволяють покупцеві віртуально тестувати товар. Ще недавно тестування товару могло проводитися тільки в реальному магазині. Однак нові технології дозволяють тепер це робити онлайн. Так, сонячні окуляри «Oakley» можна тепер віртуально протестувати в різних умовах, не відходячи від екрану комп'ютера.

6. Торговельні підприємства прораховують потенційний інтерес покупця до нового товару. Спеціальні програми аналізують переваги клієнта, у результаті чого полегшують йому процес здійснення покупок.

Програма «Glimpse» підраховує всі кліки «мені подобається» у «Facebook» та в інших соціальних мережах, а потім створює індивідуальний каталог товарів, який з'являється на сторінці потенційного покупця.

7. Цифрові технології дозволяють оформити замовлення з індивідуальними вимогами покупця. Орієнтація на конкретного покупця дуже популярна в даний час. Нові інформаційні технології спрощують і стимулюють цей напрямок у торгівлі, оскільки дозволяють покупцеві вибрати будь яку комплектацію товару. Так, австралійський продавець меблів «Evolvex» за допомогою спеціальної програми дає можливість клієнту створити в режимі онлайн свій дизайн меблів і придбати їх в «ІКЕА».

8. Люди готові брати участь у продажах товарів, якщо вони зацікавлені в цьому. Так, наприклад, сайт соціальної комерції «Mulu.me» виплачує своїм членам комісійні за кожний проданий брендовий товар. Будь яка особа може створити індивідуальну сторінку товарів (щось на зразок невеликого каталогу) і рекомендувати їх своїм друзям; якщо ж вони їх куплять, то власник сторінки отримує грошову винагороду.

9. Шанувальники брендів товарів стають позаштатними продавцями торговельного підприємства. Цей напрямок з'явився в соціальних мережах. Наприклад, онлайн-торговельний майданчик «Needle» рекрутує фанатів певних брендів для спілкування на форумі з потенційними покупцями. За цю роботу вони отримують бали, які можна використовувати для подальшої покупки, а покупці дізнаються про товар з перших рук.

Вдосконалення процесів взаємодії торговельних мереж зі споживачами через запровадження нових та покращення існуючих програм лояльності, рівня сервісу, розширення переліку послуг, орієнтованих на потреби споживачів[2].

Стосовно до сфери товарного обігу, економічна і соціальна значимість інновацій в торгівлі повинна виражатися в ефективній організації матеріального розподілу, у виборі більш раціональних, високотехнологічних способів доведення товарів зі сфери виробництва до кінцевого споживача, а так само в максимальному задоволенні зростаючих потреб суспільства в товарах і послугах.

Література

1. Златьєва Д. АТБ, Сільпо, Таврія В та інші: топ мобільних додатків українських ритейлерів. URL: <https://rau.ua/uk/novyni/novini-kompanij/fmcg-2/>
2. Бозуленко О.Я. Запровадження сучасних інноваційних технологій у діяльність роздрібних торговельних підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2014. №1. С. 141-144.

*Смоленська О.М. – здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня
Науковий керівник: Танклевська Н.С. – д.е.н., професор
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУТЬ КЕЙС-МЕТОДУ У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

У сучасних умовах, коли суспільство зазнає постійних змін, кожна людина має бути здатною сприймати і творити ці зміни. Такими постають реалії XXI століття. Це в свою чергу ставить підвищені вимоги до вищого навчального закладу, який сьогодні перестає бути лише виконавцем такої функції, як підготовка фахівця економічної профілю. Доцільно підкреслити, що сучасність вимагає підготовки не фахівця, а професіонала, здатного бути конкурентоспроможним, соціально відповідальним в нинішніх умовах. Найбільш потенційними можливостями підготовки такого професіонала, на наш погляд, є особистісно орієнтована педагогіка.

Саме тому за останні роки значно зріс інтерес до вивчення інноваційних методів навчання, які сприяють впровадженню в дидактичний процес технології особистісно орієнтованого навчання та забезпечують особистісну спрямованість кожного навчального заходу. Для цього необхідним є впровадження нестандартних форм і методів навчання, а саме – активних, інтерактивних методів – проблемного методу, метод кейсів (Case-studies), метод «мозкової атаки», ділової рольової гри та ін. У дослідженнях Х. Майхнера [1] відзначається, що людина у процесі пасивного сприйняття запам'ятовує 10% того, що прочитала, 20% - того, що почула, 30% - того, що побачила, 50% побаченого і почутого, а при активному сприйнятті у пам'яті зберігається 80% того, що говорять самі, 90% того, що роблять або створюють самостійно. Головним аргументом захисників інтерактивних методів навчання є те, що вони значно поліпшують запам'ятовування матеріалу, сприяють ідентифікації і цілеспрямованій практичній реалізації.

Кейс-метод – це (англ. «case» - портфель, валіза, папка): 1) метод навчання, при якому учні і викладачі беруть участь у безпосередньому обговоренні ділових ситуацій і задач [1]; 2) спосіб навчання, застосування якого передбачає осмислення студентами реальної життєвої ситуації, опис цієї ситуації, який відображає певну реальну проблему, та її аналіз. [2]

Метод case-study найбільш широко використовується в навчанні економіки та бізнес-наукам за кордоном. Вперше він був застосований у навчальному процесі в школі права Гарвардського університету в 1870 році; впровадження цього методу в Гарвардській школі бізнесу почалося в 1920 році. Перші добірки кейсів були опубліковані в 1925 році в Звітах Гарвардського університету про бізнес. В даний час співіснують дві класичні школи case-study - Гарвардська (американська) і Манчестерська (європейська). В рамках першої школи метою методу є навчання пошуку єдино вірного рішення, друга - передбачає багатоваріантність вирішення проблеми. Американські кейси більше за обсягом (20-25 сторінок тексту, плюс 8-10 сторінок ілюстрацій), європейські кейси в 1,5-2 рази коротше. Лідером по збору і поширенню кейсів є створений у 1973 році за ініціативою 22 вищих навчальних закладів The Case Clearing House of Great Britain and Ireland; з 1991 року він називається European Case Clearing House (ECCN). ECCN є некомерційною організацією, яка пов'язана з організаціями, що надають і використовують кейси і розташованими в різних країнах світу. В даний час до складу ECCN входить близько 340 організацій, серед яких The Harvard Business School Publishing, Інститут розвитку менеджменту (IMB) в Лозанні, в Швейцарії, INSEAD, у Фонтенбло у Франції, IESE в Барселоні в Іспанії, Лондонська бізнес-школа в Англії, а також Школа менеджменту в Кранфілде. У кожної з цих організацій своя колекція кейсів, право на розповсюдження яких має ECCN. Сьогодні метод case-study завоював провідні позиції в навчанні, активно використовується в зарубіжній практиці бізнес-освіти і вважається одним з найефективніших способів навчання студентів навичкам вирішення типових проблем. Так Гарвардська школа бізнесу виділяє майже 90%

навчального часу на розбір конкретних кейсів, зберігаючи пріоритетне значення методу case-study в навчанні бізнесу. Ситуаційне навчання за гарвардської методикою - це інтенсивний тренінг слухачів з використанням відеоматеріалів, комп'ютерного та програмного забезпечення. Середньостатистичний студент Гарварду або будь-який інший бізнес-школи за час свого навчання «опрацьовує» сотні кейсів. Щороку в Гарварді видаються сотні нових кейсів, методичних посібників і доповнень до колекції кейсів. Ставку на використання ситуаційного навчання також робить один з відомих університетів Північної Америки - Університет Західного Онтаріо (Канада) [3].

Метод сприяє розвитку у студентів самостійного мислення, уміння вислуховувати і враховувати альтернативну точку зору, аргументовано висловити свою. За допомогою цього методу студенти мають можливість проявити і удосконалити аналітичні та оціночні навички, навчитися працювати в команді, знаходити найбільш раціональне рішення поставленої проблеми. Бувши інтерактивним методом навчання, метод case-study завойовує позитивне ставлення з боку студентів, забезпечуючи освоєння теоретичних положень та оволодіння практичним використанням матеріалу; він впливає на професіоналізацію студентів, сприяє їх дорослішання, формує інтерес та позитивну мотивацію по відношенню до навчання.

Література

1. Тарасова О.В. Вища освіта в США: сучасний стан та пріоритети розвитку. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2011. №3. С. 75-86
2. Ковальова К., Ковальов В. Методологічні аспекти методу case-study при викладанні економічних дисциплін. *Вища школа*. 2010. № 2. С.68-75.
3. Ігнатюк О.А. Особливості підготовки сучасних фахівців у системі вищої професійної освіти США. *Теорія і практика управління соціальними системами*. 2011. №1. С. 55- 64.

Собкевич О. В. – доктор економічних наук, професор,
Національний інститут стратегічних досліджень, м. Київ

ЩОДО РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

У поточному році у реальному секторі економіки спостерігаються кризові тенденції, спричинені впливом пандемії COVID-19. За підсумками 9 міс. 2020 р. падіння виробництва у промисловості становило 7 %, сільському господарстві – 13,1 %, обсяги вантажних перевезень скоротились на 13,1 % (без урахування трубопровідного транспорту), пасажирських – на 40 % [1].

Темпи відновлення зростання у реальному секторі економіки залежатимуть від результативності державної політики у напрямку як протидії наявним ризикам, так і подолання ґрунтовних системних проблем.

Структурна диспропорційність *промисловості* веде до її неспроможності адекватно реагувати на потреби ринку у нових умовах, забезпечувати попит на продукцію як споживчого, так і інвестиційного призначення, унеможлиблює досягнення необхідних для відновлення економіки темпів економічного зростання.

На роботі *сільського господарства* позначаються кризові тенденції у тваринницькій галузі, а також неререформованість агропромислового сектору економіки у цілому, що проявляється зокрема у непередбачуваних змінах державного регулювання аграрного бізнесу і призводить до спотворення структури аграрного виробництва – перекосів у бік вирощування високорентабельних експортоорієнтованих сільськогосподарських культурах зернової та олійної груп, часто з нехтуванням дотримання екологічних норм.

Транспортна інфраструктура перебуває на межі зношеності основних засобів та гранично допустимої технологічності. Декларативність інфраструктурної модернізації без забезпечення фінансування стратегічних проектів призвела до критичного виснаження інфраструктурного потенціалу і без

кардинального збільшення інвестування може призвести до катастрофічних наслідків. Транспортний сектор України нині задовольняє лише базові потреби економіки та населення у перевезеннях, тоді як якісні показники щодо швидкості, ефективності й безпеки перевезень наразі не відповідають сучасним вимогам. Висока зношеність залізничного рухомого складу, колійного, портового, шлюзового господарств, автодоріг, підвищують витратність інших секторів економіки, шкідливо небезпечно впливаючи на екологію та знижуючи експортний та транзитний потенціал країни.

Затяжна гібридна війна з РФ змушує Україну переосмислити старі та визначити нові пріоритети економічної політики у реальному секторі, результатом чого має стати нівелювання руйнівних наслідків дій агресора. Боротьба України з тиском РФ в умовах все меншої прибутковості і прогнозованості російських ринків має бути спрямованою на позбавлення вкоріненої залежності від них і включати весь арсенал доступних і дієвих заходів макроекономічної та зовнішньоторговельної політики, економічної дипломатії та міжнародного торговельного права [2].

Незважаючи на зовнішні і внутрішні ризики і проблеми, у реальному секторі економіки тривають глибокі структурні реформи, спрямовані на подальшу європейську інтеграцію, підвищення ефективності й модернізацію виробництв, стимулювання інвестиційно-інноваційних зрушень у різних галузях, відкриття простору для підприємницьких ініціатив на селі і покращення процесів управління земельними відносинами, розбудову транспортної інфраструктури і зміцнення її конкурентоспроможності тощо.

Реальний сектор потребує продовження розпочатих реформ і прискорення модернізаційних зрушень у напрямку повноцінної реалізації його інвестиційного, інноваційного, виробничого, ресурсного потенціалу і зміцнення на цьому підґрунті конкурентоспроможності економіки, забезпечення соціально-економічних умов життя населення, відповідних європейським стандартам. Це

вимагає оновлення підходів державної політики щодо стимулювання модернізації реального сектору на основі забезпечення структурної збалансованості розвитку його галузей для цілей зростання на інноваційних засадах, залучення та об'єднання зусиль усіх економічних агентів та секторів економіки до процесу створення доданої вартості та справедливого розподілу між ними прибутків.

У *промисловості* важливо оновити підходи державної політики до стимулювання модернізаційних перетворень на основі підвищення ефективності виробничих процесів шляхом техніко-технологічної модернізації та інноваційної діяльності, з акцентом на розбудову секторів з високою доданою вартістю.

Метою державної *аграрної політики* має стати диверсифікація розвитку аграрного виробництва на основі підвищення капіталізації та інвестиційної привабливості агропідприємств завдяки запровадженню ринкового обігу сільськогосподарських земель, заохочення діяльності фермерських господарств, сприяння розбудові логістичних потужностей.

У *транспортній галузі* важливими є створення конкурентного ринку транспортних послуг та побудова комплексної, збалансованої за видами транспорту ефективною національною транспортною системою, здатною задовольняти в повному обсязі потреби суспільства у перевезеннях, забезпечити належну якість і безпеку перевізного процесу, знизити транспортно-логістичні витрати у вартості продукції, зменшити негативний вплив транспорту на довкілля, системи, яка стане конкурентоспроможною на міжнародному ринку транспортних послуг і дозволить у повній мірі реалізувати транзитний потенціал України.

Література

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Реальний сектор економіки України: пріоритети розвитку в умовах зміни вектора економічної політики : аналіт. доп. / [Собкевич О. В., Шевченко А. В., Михайличенко К. М., Русан В. М., Белашов Є. В. та ін.]. – К. : НІСД, 2017. – с. 40

Собко І. В. - здобувач ступеня доктора філософії
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м.Київ
Науковий керівник: *Худолій Л. М.* – д. е. н., професор

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ РИНКУ ОСОБОВОГО СТРАХУВАННЯ

Вибір коректного підходу до аналізу певного економічного явища – ринку та його кон'юнктури є важливою частиною діяльності будь-якого суб'єкта економічної діяльності: державі дозволить прогнозувати обсяги доходів до бюджету та можливість залучення коштів резидентів, а також розподілити витрати бюджету при необхідності підтримати стратегічну або соціально важливу сферу економіки; підприємці матимуть змогу визначити ємність ринку, що дозволить спланувати обсяги реалізації продукції, ціну, співвіднести їх з витратами та визначити обсяг прибутку та способи мотивації працівників.

Науково-методичний підхід – дослідження об'єкта як цілісної системи, що складається з множини елементів і зв'язків між ними.

Для повноцінного аналізу ринку особового страхування та його кон'юнктури необхідно дотримуватися наступних принципів: комплексність, системність, цілеспрямованість, систематичність, динамічність, врахування специфіки, об'єктивність.

Дослідження ринку має передбачати наступні етапи:

- вивчення теоретичних особливостей об'єкта дослідження;
- спостереження та збір даних;
- групування даних;
- розробка економічної моделі;
- перевірка та корегування моделі;
- побудова прогнозу.

Розглянемо сутність ринку особового страхування.

Страховий ринок - це частина фінансового ринку, де об'єктом купівлі-продажу виступає страховий захист, формується попит і пропозиція [1].

Залежно від об'єкту страхування страховий ринок поділяють на три субринки, на кожному з яких надаються певні види послуг:

- на субринку майнового страхування продають послуги страхування фінансово-кредитних ризиків, майна фізичних та юридичних осіб;
- на субринку страхування відповідальності надають послуги страхування цивільно-правової та професійної відповідальності;
- на субринку особового страхування об'єктом купівлі-продажу виступають послуги медичного страхування, страхування від нещасних випадків та послуги страхування життя.

Особливостями послуг з особового страхування визначається об'єкт страхування на цьому субринку: майнові інтереси, пов'язані з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковим доходом.

На відміну від інших субринків, на субринку страхування життя застрахованими особами можуть бути лише фізичні особи. Також важливо зазначити, що вибір методу вивчення цього ринку ускладнює наявність довгострокових відносин між продавцем і покупцем послуг зі страхування життя.

Під час вивчення ринку потрібно проаналізувати його атрибути ~~екладові~~ – попит та пропозицію, для чого, в свою чергу, потрібно врахувати чинники, які їх формують.

Попит – кількість продукту, який споживачі готові та спроможні купити за певну ціну протягом відповідного проміжку часу і в певному місці [2].

До факторів, що впливають на попит відносять ціну послуги, обсяг доходу, кількість покупців, ціни на суміжні послуги, очікування покупців щодо зміни ціни послуг, смаки та й уподобання споживачів.

Пропозиція - це обсяг товарів та послуг, який виробники хочуть і можуть поставити на ринок за різною ціною за певний проміжок часу [3].

До чинників, які формують пропозицію належать ціна послуги, конкуренція, ціни на ресурси, очікувана зміна цін, податки й дотації та технології.

Отже методичний підхід до вивчення ринку особового страхування передбачає дотримання наукових принципів, про які наголошувалося вище, і на основі яких має ґрунтуватися дослідження на кожному етапі: вивчення теоретичних особливостей об'єкта, спостереження і збору даних, їх обробка, розробка економічної моделі формування попиту і пропозиції, її перевірка та корегування, побудова варіантів прогнозу цінової кон'юнктури і заходів щодо впливу на неї .

Література

1. Лондар С. Л. Фінанси : [навчальний посібник] / С. Л. Лондар, О. В. Тимошенко – Вінниця : Нова книга, 2009
2. Мочерний С.В. Основи економічних знань. Видання друге, уточнене. — К., 2001.
3. Економічна теорія: Політекономія: [підручник] / за ред. В. Д. Базилевича; Київ – 9 видання, доповнене – К.: Знання, 2014

*Соколан О.В. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Повод Т.М.- к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ

Сьогодні сучасні комерційні банки – це розвинуті фінансово-кредитні установи, які орієнтуються на міжнародні стандарти і передову практику діяльності провідних банківських установ світу.

У багатьох розвинутих країнах світу за останні десять-двадцять років банківська справа вийшла на новий якісний рівень, який передбачає охоплення більшості населення банківськими послугами. Так у Франції, Німеччині, Великобританії майже все доросле населення має поточний рахунок або вклад у банківській установі або обслуговуються у декількох фінансово-кредитних установах.

Тож при формуванні і вдосконаленні банківської системи України обов'язковою умовою повинно бути використання світового досвіду. Звичайно, банки розвинутих країн працюють в інших економічних умовах, але їх методи роботи можуть бути адаптовані до застосування і в нашій державі [1].

Кредитування в інших країнах також пов'язане із істотним кредитним ризиком, але він вимірюється дещо в інших масштабах. В світовій банківській практиці велика увага приділяється управлінню і мінімізації кредитного ризику на рівні всього кредитного портфеля. Здійснюється оцінка обсягу, структури та якості кредитного портфеля, а вже потім приймаються заходи, які дозволяють оптимізувати його структуру для зменшення ризику.

Дуже поширеним є такий спосіб захисту від кредитного ризику як продаж кредитів. Банк, виходячи з проведеної ним оцінки кредитного портфеля, може продати певну частину наданих кредитів іншим інвесторам. За рахунок цієї операції банк має змогу повернути кошти, що були спрямовані у кредитні

вкладення (повністю або частково). Ефект від здійснення таких операцій багатобічний. По-перше, за рахунок продажу активів з низькою прибутковістю звільняються ресурси для фінансування більш прибуткових активів; по-друге, продаж активів уповільнює зростання банківських активів, що допомагає керівництву банку досягти кращого балансу між збільшенням банківського капіталу та ризиком, пов'язаним із кредитуванням; по-третє, таким чином зменшуються відповідні статті балансу банку (ті, що характеризують його діяльність не з кращого боку) [1; 3].

Щодо техніки здійснення продажу кредитів, то банк-продавець у деяких випадках може зберегти за собою права з обслуговування боргу. Кредити продаються за ціною, нижчою за їх номінальну вартість. Наприклад, на одному з найбільших ринків перепродажу кредитів, що належить країнам «третього світу», кредитні борги Аргентини, Бразилії, Мексики, Перу, Філіппін, інших країн часто продаються у співвідношенні до номінальної вартості 5 центів за 1 долар. Більшість цих кредитів купуються пакетами в мільйони доларів банками та корпораціями, що мають досвід роботи в країні-боржнику. При цьому, якщо економічний стан у такій країні покращується, покупці кредитів отримують значні прибутки, а в негативному випадку збитки за такими кредитами є значно менші, ніж при їх безпосередньому наданні [2; 3].

Також питання проблемних кредитів у фактично всіх країнах світу намагались оптимізувати за допомогою реструктуризації проблемних боргів, однак, на нашу думку, такий метод є недостатньо ефективним, оскільки дає змогу, за своєю суттю, лише очистити від них баланси банків, а не суттєво вплинути на ситуацію, спричиняючи викривлення звітності банківських установ. Разом із тим, даний метод в умовах кризових явищ виявився чи не найоперативнішим у контексті зниження ризиків для банку та можливості відновлення кредитоспроможності позичальника. Враховуючи значний обсяг проблемних активів у банківських кредитних портфелях, які, до того ж, складно або

неможливо реалізувати, реструктуризація видавалася чи не єдиним оптимальним способом знизити рівень протермінованої заборгованості. Так, серед основних методів реструктуризації в Аргентині використовують викуп проблемних кредитів, зниження відсоткових ставок, конвертацію валютних кредитів; у Мексиці – викуп проблемних кредитів, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту; в США – зниження відсоткових ставок, пролонгацію термінів позичок, зменшення основної суми кредиту тощо.

Як бачимо, у різних країнах використовують поєднання різних методів реструктуризації, однак найпоширенішими під час кризових явищ у банках світу виявилися все-таки викуп проблемних позичок, пролонгація термінів кредитування та зниження відсоткових ставок.

Загалом, якщо говорити про світовий досвід розв'язання проблеми протермінованої заборгованості, то варто зазначити, що, крім реструктуризації боргів, найпоширенішим методом є й використання інформації з кредитних бюро, які діють при центробанках держав і створюються приватними структурами [2; 4].

Література

1. Грюнинг Х. Ван, Брайнович Братанович С. Анализ банковских рисков. Система оценки корпоративного управления и управления финансовым риском / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь Мир», 2004. – 304с.
2. Кажан В. Г. Світова практика управління кредитним ризиком. *Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції*. 2010. №1. С. 74–77.
3. Кривень Н. Зарубіжний досвід мікrokредитування. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України* : зб. наук. праць. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. С 189–196.
4. Пак Н. Технології кредитування підприємницького сектору: зарубіжний досвід. *Вісник Львівської державної фінансової академії*. 2009. № 26. С. 128–135.

*Станкова А.С. – здобувач рівня доктор філософії
Науковий керівник: Грановська В.Г. – д.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СУТНІСТЬ І ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Підвищення конкурентоспроможності підприємства слід вивчати як послідовний процес здійснення пошуку і реалізації управлінських рішень в різних сферах діяльності, які реалізуються планомірно, за позначеною стратегією розвитку, беручи до уваги зміни оточення, засобів підприємства, внесення коректив. Вивчаючи даний процес в рамках стратегії розвитку підприємства, слід вирішити деякі завдання, які мають методологічний характер, до яких можна віднести:

- можливість підприємства ефективно здійснювати свою діяльність на двох ринках на внутрішньому і зовнішньому;
- можливість продукції підприємства конкурувати зі схожою продукцією на ринку;
- придбання підприємством конкурентних переваг на базі продукції високої якості;
- ефективне використання ресурсів, технологій, методів управління, навичок, знань працівників, маркетингової діяльності, які впливають на конкурентоспроможність підприємства, і на його прибутковість.

Разом з тим, у конкурентоспроможності також є і свої особливості пов'язані з особливістю їх економічної діяльності; з рівнем конкуренції, з кількістю і різноманітністю підприємств.

Якщо звести до єдиного сутність категоріального апарату, то потрібно зробити акцент на найповніші, вірні терміни, які характеризують відмінності певних категорій в таблиці 1.

Таблиця 1

Поняття «конкурентоспроможності» (систематизовано автором)

Автор	Термин
Ф. Котлер [3, с.124]	Під конкурентоспроможністю розуміє викликане економічними чинниками, соціальними, а також політичними, положення країни, товаровиробника на ринку як на внутрішньому, так і на зовнішньому.
А.М. Левитас [4, с.78]	Зазначає під конкурентоспроможністю властивість товару, послуги, підприємства, яке дає можливість існувати на ринку разом зі схожими товарами, послугами, підприємствами.
К. Малхотра [5, с.342]	Під конкурентоспроможністю розуміє здатність підприємства досягати зазначених цілей в ринкових умовах, де за такими ж цілями функціонують інші підприємства.
Т. Амблер [1, с.90]	Зазначає під конкурентоспроможністю здатність підприємства здійснювати виробництво і реалізацію продукту, який є конкурентоспроможним, а також перевага цього підприємства щодо підприємств-конкурентів у цій галузі діяльності.
Р. Батра [2, с.106]	Під конкурентоспроможністю підприємства має на увазі можливість здійснювати ефективне застосування власних і позикових ресурсів в конкурентному ринку.

По таблиці 1 можна відзначити, що є досить багато різних визначень, отже саме поняття «конкурентоспроможність підприємства» виступає в якості складного, багатогранного явища, яке має на увазі під собою повне вивчення.

Якщо провести аналіз існуючих поглядів на поняття «конкурентоспроможність підприємства», то можна відзначити, що вони згруповані так:

- основна частина авторів зазначає, що дане поняття знаходиться в залежності від конкурентоспроможності товару;

- автори також говорять про те, що поняття в першу чергу відображає результат здійснення ефективної господарської діяльності в ринкових конкурентних умовах;

- є автори, які говорять про те, що дане поняття виступає в якості системи економічних категорій, в якості основних елементів якої можна відзначити конкурентоспроможність продукції, а також конкурентоспроможність фінансів;

Усі труднощі виявлення такого поняття як «конкурентоспроможність підприємства» впливає з існуючих особливостей, зазначених у спеціальній літературі:

- адаптивність не виступає в якості іманентної якості підприємства;
- конкурентоспроможність може бути присутньою, а також оцінюватися лише тоді, коли є конкуренти;
- таке поняття є відносним, і володіє різним рівнем щодо різних конкурентів;
- знаходиться в залежності від того, який є рівень конкурентоспроможності галузі, країни;
- знаходиться в залежності від того, який є рівень конкурентних переваг, способів їх придбання та іншого.

Слід зазначити, що така конкурентоспроможність взаємопов'язана з використанням змін, іншими словами з процесом реструктуризації. Однак, також варто сказати що проведення змін має також особливості. Заходи, які будуть не завжди, надзвичайними, дозволяють лише ненадовго підвищити конкурентоспроможність, але благополучна реструктуризація - це довгий процес.

На даний момент у вітчизняних підприємств є проблема щодо підвищення рівня конкурентоспроможності. На багатьох ринках є досить велика кількість підприємств, які займають досить міцні позиції на ринку. Для сучасних підприємств дуже важливо визначити конкурентні переваги, управляти конкурентоспроможністю для того, щоб підвищити ефективність діяльності.

Отже, з проведеного аналізу, можна відзначити: для кожної економічної системи конкурентоспроможність виступає в якості однієї з головних складових розвитку суспільства, завдяки чому питанню щодо конкурентоспроможності приділено багато уваги різних вчених. На основі проведеного огляду підходів авторів до поняття «конкурентоспроможність» сформуємо власне визначення поняття. Конкурентоспроможність підприємства - це рівень компетенції підприємства в порівнянні з конкурентами в придбанні, використанні виробничого

потенціалу конкретної спрямованості, певних складових: ресурсів, технології, менеджменту, навичок працівників, їх знань. Для будь-якого підприємства є і внутрішні конкурентні переваги, і зовнішні. Крім цього, визначили, що конкуренція обертається в процес формування, застосування підприємством наявних у нього конкурентних переваг, і управління ними для того, щоб забезпечити досягнення певних цілей.

В якості критеріїв конкурентоспроможності виступає стабільність рівня якості товару, його новизни, імідж, інформативність, витрати споживача по його експлуатації. Відзначено, що якість товару приблизно на 95% залежить від організації процесів діяльності і на решту 5% від впливу інших факторів [4, с. 78]. Саме тому, значна кількість підприємств концентрують всі свої зусилля на те, щоб підвищити якість свого товару, на якісну організацію роботи на базі маркетингу. Таким чином, конкурентоспроможність продукції (товару) виступає в якості основної характеристики стану підприємства, характеризує його перспективи майбутнього розвитку.

Література

1. Амблер Т. Практичний маркетинг: навчальний посібник. СПб.: Питер, 2017. 256 с.
2. Батра Р. Книга рекламних концепцій: навчальний посібник. СПб.: Дітон, 2017. 296 с.
3. Котлер Ф. Маркетинг від А до Я. 80 концепцій, які повинен знати кожен менеджер: навчальний посібник. М.: Паблішер, 2018. 211 с.
4. Левітас А.М. Експрес-маркетинг: навчальний посібник. М.: Манн, Іванов і Фербер, 2016. 224 с.
5. Малхотра Нереш К. Маркетингові дослідження: практичне керівництво. М.: Юрайт, 2019. 1184 с.

*Tanklevska N. - Doctor of Science in Economics, Professor
Kherson State Agrarian University, Kherson
Pylypenko K. - Doctor of Science in Economics, Professor
Poltava State Agrarian Academy, Poltava*

FINANCIAL PLANNING AS A BASIS FOR ENTERPRISES' DEVELOPMENT

In economic practice, financial forecasting has long been used as one of the financial methods, which allows for predicting the development of economic processes for the future. The process of forecasting as scientific prediction, besides knowledge of economic laws, still requires scientific orientation and intuition. In this regard, financial forecasting is a far more sophisticated financial method than financial planning. If financial forecasting is a strategy for developing state finances in a certain perspective, then financial planning is tactical ways to achieve this perspective. From reliable financial forecasts, not only the quality of the implementation of current financial plans, but also the duration of their operational implementation will depend [1].

According to Ukrainian scientist, financial planning is the activity of drawing up plans for the formation, distribution and use of financial resources at the level of individual economic entities, their associations, branch structures, territorial units and the country as a whole [2]. The financial plans specify the main proportions of the distribution of the created value through satisfaction of their own production needs, directing part of the funds to pay taxes and mandatory fees, stimulating workers, investing temporarily free funds, etc. The main tasks of financial planning should include: determination of the volume and sources of financial resources in all centralized and decentralized funds, their distribution between material and intangible spheres; stimulation of production growth; the concentration of financial resources on the most important on-line economic and social development of the state; linking the main parameters of financial plans with all other indicators of the

plan of economic and social development, ensuring the balance of material, labor and financial resources: determination of financial relations between economic entities and the financial and credit system [3].

According to I. Petrovskaya, the main principles of financial planning should be considered: the scientific validity of the plans, which implies the balance of all financial, material and labor resources: the objective-purpose principle, which involves the definition of a specific purpose of financing, ensures the purposefulness of the use of financial resources [4].

In financial planning, an important role is assigned to the application of modern methods, namely: the method of coefficients (involves the implementation of financial calculations based on the definition of the appropriate coefficients; the lack of this method - does not stimulate the rational use of material and monetary resources); normative method; balance method.

Financial planning actively influences the whole process of planning the national economy. Furthermore, if the state has achieved the conformity of the produced gross domestic product in cash and in kind, there is no discrepancy in the production and financial indicators, and the most balanced material, labor and financial resources, this indicates the high efficiency of using financial planning as a leading financial method. Financial planning makes it possible to maximize internal reserves of production growth and consider them when planning targets. It has the property of actively influencing the entire reproduction process. In this case, conditions are created to control production and distribution. In financial planning, it is important to apply the principles of scientific substantiation of the indicators of the plan and ensure their stability, the use of progressive norms and norms, mathematical methods and electronics. In the conditions of development of market relations in the financial planning, it is necessary to apply a budgeting system.

Formation, adoption of the budget of the enterprise and further control over its use are called budgeting. The budgeting procedure is a norm for foreign

companies and in recent years for Ukraine. In modern conditions, enterprises cannot work effectively if budgeting is not synchronized with the dynamics of economic development [4]. The most important tasks that are solved through budgeting are planning of operations that ensure the achievement of the goals of the enterprise; coordination of different business (as types of economic activity) and structural divisions; operational refreshment of the deviations of the actual results of the activities of enterprises and its structural subdivisions from the goals set; effective control over the expenditure of financial and material resources, providing planned discipline; assessment of the implementation of the plan by the financial reporting centers and their managers [2].

References

1. Tanklevska N.S. Teoretychni aspekty orhanizatsiyi finansovoho planuvannya na pidpryyemstvi. *Tavriys'kyi naukovyy visnyk*. 2009. Vyp. 67. S. 161-166.
2. Blank Y.A. Fynansovyy menedzhment: Uchebnyy kurs. K.: Nyka-Tsentr, 2001. 528 s.
3. Tanklevska N., Miroshnichenko V. Theoretical basis of managing of enterprises` financial potential on the basis of anti-crisis management. *Agricultural and Recourse Economics: International Scientific E-Journal*. 2019. №2. Vol.5. p. 51-61
4. Petrovska I.O., Klynovyy D.V. Finansy (z elementamy statystyky finansiv). [Navchal'nyy posibnyk]. K.:TSUL. 2002. 300s.
5. Panasyuk M.A., Boyko O.O. Finansove planuvannya diyal'nosti suchasnoho pidpryyemstva. *Visnyk Mukachivs'koho derzhavnoho universytetu*. 2016. №. 2.

Терещук О.Л. - здобувач вищої освіти другого(магістерського) рівня за спеціальністю 073 Менеджмент, Науковий керівник: Арзянцева Д.А. - к.е.н., доцент, доцент кафедри менеджменту, фінансів, банківської справи та страхування, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ КОНТРОЛЮ ВИКОНАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ЗАКЛАДІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Одне з ключових місць в управлінні медичним закладом посідають управлінські рішення як важливий інструмент визначення завдань і засіб організації процесу надання медичних послуг, діяльності підприємства, його підрозділів, кожного працівника. Рішення акумулюють стратегічну й оперативну мету колективу, постановку завдань, визначення термінів їх реалізації, вибір тактики, шляхів, методів, засобів і логіки їх виконання. Від своєчасності та якості прийнятих рішень, ефективності їх виконання залежить успішна і злагоджена робота установи. Підвищення результативності підготовки, прийняття та реалізації управлінських рішень залежить від якості їх інформаційного забезпечення - комплексу взаємопов'язаних методів, заходів і засобів, які реалізують основу для контролю за управлінськими рішеннями. Актуалізація використання інформаційних ресурсів у діяльності закладів охорони здоров'я зумовлюють необхідність їх кількісного та якісного оцінювання шляхом використання методів оцінки інформаційного забезпечення.

Дослідженню проблем інформатизації управління, формуванню інформаційного потенціалу, визначенню методів його оцінки присвячені праці таких учених, як А. Казанцев, Є. Серова, М. Кастельс, Є. Русакова, В. Годин, С. Ілляшенко, І. Новаківський, Ю. Коробкова, О. Корольов, Ю. Уманський та ін.

На основі проведеного дослідження, можемо запропонувати наступні показники, що характеризують стану інформаційного забезпечення закладу охорони здоров'я:

1. Показники рівня інформаційного забезпечення: рівень комп'ютеризації робочих місць (у відсотках до загальної кількості робочих місць), забезпеченість (у відсотках від потреби) тощо.

2. Показники якості інформаційного забезпечення: якість передачі виробничої інформації і документації, цінність інформації, рівень технологічності системи інформаційного забезпечення.

Друга група показників оцінюється за допомогою методу «експертних оцінок», у табл.1 нами представлено умовні дані для розрахунку якості інформаційного забезпечення діяльності закладу охорони здоров'я (табл. 1).

Таблиця 1

Оцінка якості інформаційного забезпечення діяльності закладу охорони здоров'я (умовні дані)

Критерії	Значимість критерію	Середня експертна оцінка, балів	Значення критерію з урахуванням його значимості
Параметр 1. Якість передачі виробничої інформації і документації			
Трудомісткість отримання інформації	0,36	5	1,8
Повнота інформаційного і документаційного масиву	0,49	6	2,94
Оперативність комплектування інформаційного і документаційного масиву	0,15	5	0,75
Загальна оцінка параметру 1 –			5,49
Параметр 2. Цінність інформації			
Точність інформації	0,54	7	3,78
Своєчасність інформації	0,33	5	1,65
Вартість інформації	0,13	6	0,78
Загальна оцінка параметру 2			6,21
Параметр 3. Рівень технологічності системи інформаційного забезпечення			
Рівень інформаційної забезпеченості, необхідної для виконання функцій співробітниками підприємства та прийняття управлінських рішень	0,35	6	2,1
Наявність можливості використання інформації та документації	0,4	7	2,8
Наявність і рівень розвитку інформаційно-технічних засобів комунікації	0,25	6	1,5
Загальна оцінка параметру 3			6,4

Джерело: складено автором.

Таким чином, здійснюється оцінка якості системи інформаційного забезпечення діяльності закладу охорони здоров'я, що дозволяє визначити дисбаланс у його розвитку. Так, в представленому умовному прикладі, максимальним значенням оцінки ефективності критеріїв системи інформаційного забезпечення підприємства було обрано 10 балів. За результатами проведеного дослідження за трьома параметрами системи інформаційного забезпечення (якості передачі інформації і документації у закладі ; – цінності інформації; рівня технологічності системи інформаційного забезпечення), що відповідно становлять: 5,49; 6,21, 6,4 рівень функціональності системи інформаційного забезпечення діяльності закладу є середнім.

Узагальнюючи результати проведеного дослідження визначаються напрями, що потребують удосконалення, розроблюються відповідні заходи нарощування інформаційного потенціалу закладу.

Інформаційне забезпечення відіграє ключову роль в процесі контролювання за реалізацією управлінських рішень. Без оцінювання рівня та якості інформаційного забезпечення не можна дати обґрунтованої раціональної оцінки дієвості системи контролю на підприємстві. Від характеристик інформації, що обслуговує систему контролю управлінських рішень, та сучасних інформаційних технологій належатиме загальна оцінка ефективності системи контролю діяльності закладу охорони здоров'я. Перспективи подальших досліджень полягають у кількісному оцінюванні впливу рівня інформаційного забезпечення та інших факторів на ефективність системи контролю за реалізацією управлінських рішень у закладі охорони здоров'я.

Література

1. Дячков Д. В. Методичні підходи до оцінки інформаційного потенціалу підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі*. Сер. : Економічні науки. 2012. № 4. С. 131-135.

2. Щербак А. М. Інформаційні процеси в управлінні сучасним промисловим підприємством. *Інфраструктура ринку*. 2018. №20. С. 156–161.

*Ткачук К.О. – здобувач вищої освіти першого(бакалаврського) рівня
Науковий керівник: Аверчева Н.О.- к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Вирощування соняшника та виробництво соняшникової олії – це одна із небагатьох галузей, яка стрімко розвивається і є бюджетоформуючою галуззю агропромислового комплексу з потужним експортним потенціалом. Нині українська олійно-жирова галузь має сучасні виробничі потужності з переробки насіння олійних культур, які постійно нарощуються. Рентабельність виробництва зростає за рахунок того, що ціна реалізації перевищує приріст собівартості внаслідок підвищення цін на матеріальні ресурси, мінеральні добрива та засоби захисту від хвороб і шкідників [1].

Основною олійною культурою в Україні є соняшник. Валовий збір соняшнику у 2019 р. зріс на 8482,6 тис. т, у 2,25 рази в порівнянні з 2010 р. За рахунок збільшення площі на 1355,1 тис. га та збільшення урожайності на 1,3 ц/га (табл. 1).

Таблиця 1. Виробництво насіння соняшнику в Україні

Показники	Роки					2019 р. у % до 2010 р.
	2010	2015	2017	2018	2019	
Валовий збір у заліковій вазі, тис. тонн	6771,5	11181,1	12235,5	14165,2	15254,1	225,3
Урожайність, ц/га	1,4	2,2	2,02	2,3	2,7	192,9
Площі, тис. га	4572,5	5104,6	6033,7	6117,1	5927,6	129,6

Вирощують його саме для того, щоб одержати насіння, а з нього - олію. У загальному обсязі олійної сировини підприємства олійно-жирової промисловості частка насіння соняшнику становить майже 98 %. Вміст олії у насінні цієї рослини досягає 47–55 % його ваги, що у 1,5–2 рази перевищує показники жирності насіння інших олійних культур. Отже, олійно-жировий комплекс України фактично ґрунтується на виробництві соняшнику і переробці його насіння для одержання олії, яка використовується для харчових і технічних потреб [2, с. 5].

Вирощують соняшник господарства 19 областей України та Автономної Республіки Крим. Товарних посівів немає у Тернопільській, Івано-Франківській, Львівській, Волинській та Рівненській областях. Майже всі площі посівів цієї культури зайняті районованими сортами. Соняшник – культура Степу і Лісостепу. Найбільші посівні площі його у степових областях: Донецькій, Луганській, Дніпропетровській, Запорізькій, Кіровоградській, Миколаївській, Одеській та Херсонській.

Закупівельні ціни на олійні в Україні залишаються високими, сезонного зниження цін поки не очікується, оскільки ринок підтримує поступове подорожчання рослинних олій. За даними статистичних збірників середні ціни постачання соняшnikової олії у січні 2019 р. становили 8224,3 грн/т, що менше порівняно з попереднім роком на 14,9%, т, дані наведено в табл. 2.

Таблиця 2.

Середні ціни на олійні культури, реалізовану підприємствами, за місяць, грн/ т

Місяці року	Роки						2019 р. у % до 2010 р.
	2010	2015	2016	2017	2018	2019	
Січень	2593,7	6075,2	8081,7	8920,8	9673,6	8224,3	317,1
Лютий	2618,7	7566,5	8793,5	9302,9	9711,5	9007,0	343,9
Березень	2697,1	8072,9	8710,0	9393,6	9873,6	8930,1	331,1
Квітень	2764,0	8195,2	8858,2	9302,2	10267,0	8810,0	318,7
Травень	2550,0	8031,0	9040,3	9194,4	10267,6	8790,5	344,7
Червень	2343,5	7731,4	9063,4	9075,5	9936,9	8993,1	383,7
Липень	2861,3	7226,6	8855,5	9607,1	9810,4	9276,1	324,2
Серпень	2719,9	7338,4	8848,4	9783,3	10186,7	9105,0	334,8
Вересень	2773,5	6655,5	8150,8	8468,6	8851,0	7697,7	277,5
Жовтень	3098,9	6767,7	8300,5	8674,1	8557,7	7412,5	239,2
Листопад	3252,2	8060,0	8627,4	9144,9	8661,7	7564,1	232,6
Грудень	3256,5	8525,8	8939,8	9473,2	8955,3	7881,3	242,0

Ціни на олійні культури 2019 р. у % до 2010 р. збільшилися втричі. З серпня по грудень спостерігається зменшення ціни у 2,5 рази. Відносна стабільність і незначні коливання ринкової ціни на основні олійні культури протягом року однозначно виступають мотивуючим чинником і надають чіткий сигнал щодо майбутніх перспектив їх вирощування. Попит на соняшник в Україні на далі збільшуватиметься у відповідь на зростання переробних потужностей [4].

Соняшник – теплолюбна і посухостійка рослина, добре росте при достатній кількості вологи у ґрунті на родючих землях. Ця культура дуже виснажує ґрунт, тому для одержання високих врожаїв необхідно вносити значну кількість добрив і використовувати спеціальні сівозміни. У зв'язку з цим є межа раціональної концентрації соняшнику на полях та рівня спеціалізації господарств на його вирощуванні, що також повинно бути під контролем державних органів.

Отже, ринок соняшнику та олії залежить від діяльності сільськогосподарських підприємств та господарств населення, підприємств промислової переробки, оптової та роздрібної, зовнішньої торгівлі. Даний сегмент аграрного ринку є важливою складовою формування доходів товаровиробників та валютних надходжень в бюджет держави.

Література

1. Зінгаєва Н.Є. Сучасний стан та перспективи розвитку вітчизняного ринку соняшникової олії. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. №4. С. 6-9.
2. Експорт-імпорт товарів. URL: http://www.lutsk.ukrstat.gov.ua/10_m.htm (дата звернення: 10.10.2020).
4. Чехова І.В. Основні тенденції розвитку ринку олійних культур в Україні. *Продуктивність агропромислового виробництва*. 2014. № 25. С. 71-78.

Транченко О.М. - к.е.н., доцент Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день споживче кредитування набуває все більшої актуальності. Пов'язано це з тим, що всі верстви населення хочуть покращити свій економічний стан та рівень життя. В свою чергу споживчий кредит дає змогу населенню споживати товари і послуги до того, як споживачі спроможні їх оплатити. В економічному плані споживчий кредит збільшує платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що призведе до розширення обсягів їх виробництва.

Споживчий кредит — це кредит, який надається фізичним особам на придбання споживчих товарів тривалого користування та послуг і який повертається в розстрочку. Сутнісна ознака споживчого кредиту – кредитування кінцевого споживання [1,с.100].

Споживчий кредит дає змогу населенню споживати товари і послуги до того, як споживачі спроможні їх оплатити. Тим самим споживчий кредит забезпечує підвищення життєвого рівня споживачів. У макроекономічному плані споживчий кредит збільшує сукупний платоспроможний попит на предмети споживання і послуги, що стимулює розширення обсягів їх виробництва[6].

Головними параметрами споживчого кредиту є:

- 1) доступність кредиту;
- 2) величина відсоткової ставки;
- 3) строки надання і погашення;
- 4) здатність позичальника повернути кредит[2,с.20].

Суб'єктами споживчого кредиту є банки і торговельні заклади (кредитори) та населення (позичальники).

Об'єктом кредитування є витрати, пов'язані з задоволенням попиту населення поточного характеру, в тому числі придбання товарів в особисту власність, а також витрати капітального (інвестиційного) характеру на будівництво та підтримання нерухомого майна.

При споживчому кредитуванні можна виділити основні напрямки розвитку кредитування населення. Потрібно в першу чергу виокремити короткострокове кредитування під купівлю товарів народного споживання. Таке споживче кредитування орієнтовано в основному на середній прошарок населення. До другого напрямку можна віднести розвиток довгострокового кредитування, а саме житлового кредитування фізичних осіб. Розвиток саме цього виду кредитування є перспективним для банків.

Найважливішим аспектом кредитування населення є створення доступного житла для всіх верств населення. Для цього потрібно створити ефективний фінансово-кредитний механізм. Банками повинні надаватись середньострокові кредити на будівництво житла забудовникам із виплатою в період будівництва лише відсотків по кредиту і поверненням суми основного боргу по закінченні або переоформленням у довгостроковий (10-25 років) іпотечний кредит. Займатись заохоченням підприємств і організацій у наданні кредиторам гарантій по поверненню кредитів, наданих їхнім робітникам. Для полегшення процесу використання громадянами вартості наявного житла при придбанні або будівництві нового, банками даються короткострокові (3-6 місяців) проміжні кредити під заставу старого житла. Також пропонується звільнити фізичних осіб від сплати житлового податку з засобів, використовуваних на оплату житлового кредиту, на весь кредитний період.

У більшості зарубіжних країн придбання житла в кредит є основою вирішення житлової проблеми і базовою сферою економічної діяльності у якій головну роль грають банківські структури. Держава в свою чергу виконує допоміжну роль, забезпечуючи загальні правила, щоб збільшити ефективність

взаємодії всіх учасників процесу житлового кредитування і при необхідності використовувати бюджетні фінансові кошти для залучення додаткових приватних інвестицій у житлову сферу.

На сьогоднішній день для ринку України важливо придати більше значення пошуку шляхів вирішення житлової проблеми. Проблема забезпеченості житлом залишається найгострішою соціальною проблемою для українців. Активізація житлового будівництва спроможна зробити серйозний макроекономічний ефект, забезпечити імпульс до загальноекономічного підйому.

До основних причин, що стримують розвиток споживчого кредитування в Україні за умов фінансово-економічної та політичної кризи і які можуть негативно позначитись на діяльності та фінансовій стабільності комерційних банків, можна віднести:

- зростання кредитного ризику, пов'язаного з необ'єктивною оцінкою кредитоспроможності фізичних осіб-позичальників. У багатьох розвинених країнах світу кредитори користуються послугами незалежних бюро кредитних історій, що сприяє зменшенню витрат та ризиків фінансово-кредитних установ, однак в Україні така практика недостатньо поширена [3, с.5];

- низький рівень оплати праці в Україні, тобто неможливість повернення багатьма позичальниками суми кредиту і відсотків за ним;

- незначний рівень довіри населення до банківських структур;

- у практиці кредитного аналізу банки мають враховувати фактор присутності тіньової економіки, що часто не дає змоги об'єктивно оцінити позичальника [3, с. 7];

- вища вартість придбання товарів у кредит, ніж при оплаті готівкою.

- нестабільність курсу валют, що спричиняє неповернення кредитів позичальниками отриманих в іноземній валюті.

Щоб подолати причини що стримують розвиток кредитування населення потрібно використати певні заходи. Комерційні банки повинні забезпечити якість кредитного портфелю, збільшити довіру населення, покращити обслуговування клієнтів. В свою чергу уряду України потрібно стабілізувати економічну і політичну ситуацію в державі, реалізувати заходи щодо підвищення доходів у населення, вдосконалити законодавство з питань кредитування населення, а також збільшити контроль над фінансовими посередниками. Якщо дотримуватись цих заходів, ми зможемо покращити стан споживчого кредитування в країні. Не тільки збільшити довіру населення до банків, а зменшити ризик неплатоспроможних позичальників, що на даний момент є важливою проблемою у питанні споживчого кредитування

Література

1. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посібн. – Вид. 4-те, [перероб. та доп.]. / О.В. Васюренко. – К. : Вид-во "Знання", 2011. – 324 с.
2. Грищук Ю.П. Проблеми споживчого кредитування в Україні / Ю.П. Грищук. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nauka.com>
3. Куценко О.М. Споживче кредитування в Україні: огляд ринку та практики // Розвиток фінансового сектору : проект USAID. – К. : Вид-во USAID, 2011. – 26 с.
4. Розвиток споживчого кредитування [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.economy.nauka.com.ua
5. Стан споживчого кредитування та перспективи його розвитку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: irbis-nbuv.gov.ua

*Туфекчі Ю.П. – здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Науковий керівник: Петрова О.О. – к.е.н., доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

СТАН РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ

В органічному секторі України можна спостерігати якісні перетворення, – зокрема, збільшується кількість компаній, які пропонують перероблену продукцію. Сьогодні у виробників органічної продукції є чітке розуміння, що високотехнологічні підприємства мають значну перевагу – як в Україні, так і на міжнародному ринку. Відтак компанії акцентують увагу не лише на екологічності виробництва, але і на оптимізації інфраструктури, використанні сучасного обладнання та ефективній логістиці. Лідерами ринку завтра стануть компанії, які виробляють високоякісну органічну продукцію, з високими екологічними стандартами та соціальною відповідальністю. Вдале поєднання екологічності та інновацій – головний секрет успіху.

Органічне виробництво – це цілісна система господарювання та виробництва харчових продуктів, яка поєднує в собі найкращі практики з огляду на збереження довкілля, рівень біологічного різноманіття, збереження природних ресурсів, застосування високих стандартів належного утримання (добробуту) тварин та метод виробництва, який відповідає певним вимогам до продуктів, виготовлених з використанням речовин та процесів природного походження. Органічне виробництво відіграє подвійну соціальну роль, коли, з однієї сторони, воно передбачає функціонування окремого ринку, що відповідає потребам споживачів в органічних продуктах, а з іншої сторони, надає громадські блага, що сприяють захисту навколишнього природного середовища, благополуччю тварин, а також розвитку сільських територій [1].

Станом на кінець 2018 року загальна площа органічних земель у світі складала 57,8 млн га, це збільшення на 7,5 млн га у порівнянні з 2015 роком. Це найбільше зростання в історії. Найбільша площа органічних земель – в Австралії (27,2 млн га),

далі йдуть Аргентина (3 млн га) і Китай (2,3 млн га). Майже половина всіх органічних сільськогосподарських земель світу знаходиться в Океанії (27,3 млн га), на другому місці Європа (23%; 13,5 млн га), на третьому – Латинська Америка (12 %; 7,1 млн га) [2].

Тенденції до збільшення сільськогосподарських посівів органічної продукції спостерігаються і в Україні, яка ввійшла до 20 країн, що мають найбільші площі сертифікованих земель. Зокрема, якщо у 2012 р. їх площа сягала 272,850 га, то в 2018 р. – більше 420 тис. га. За останні 5 років вони збільшилися на 54% і на сьогодні складають 421 500 га. 48,1% зайняті під вирощування зернових, що ставить нас на 7 місце серед країн-виробників органічних зернових. Понад 16% займають олійні – 5 місце у світі; 4,6% займають бобові – 7 місце. Під овочами зайняті 2% угідь – 10 місце, а під фруктами – 0,6%. Збільшилась і кількість сертифікованих виробників органічної сільськогосподарської продукції. Наразі зареєстровано 485 операторів органічної продукції (із них 294 виробники сільгосппродукції, останні належать до інших категорій – трейдери, підприємці, що займають логістикою). Більшість з них займаються рослинництвом – 244 шт., проте в нинішньому році найбільша кількість нових сертифікацій була зроблена для виробництва малини та інших ягід.

Українські сертифіковані органічні господарства – різного розміру – від кількох гектарів, як і в більшості країн Європи, до декількох тисяч гектарів ріллі. Лідерами за площами сертифікованих органічних площ є Одеська, Херсонська Дніпропетровська області, за кількістю операторів – Київська, Харківська, Одеська і Херсонська. Попри те, що органічне виробництво є порівняно новим напрямом для України, за окремими групами культур вона посідає перші позиції як у Європі, так і світі загалом. Зокрема, їй належить 26% сертифікованих за органічними стандартами світових площ соняшнику, 49% - гречки, 43% - проса, 11% - спельти, 9% - ячменю, 8% - кукурудзи, понад 5% - пшениці та жита.

Більшість українських органічних господарств розташовані в Одеській, Херсонській, Київській, Полтавській, Вінницькій, Закарпатській, Львівській,

Тернопільській, Житомирській областях. За площею сільськогосподарських органічних земель в Україні лідирують чотири області - Одеська (102,238 тис. га), Херсонська (75,866 тис. га) (загальна площа органічних сільськогосподарських земель і земель які перебувають в перехідному періоді в межах області становить 75,866 тис. га, при цьому 46,15 тис. га площ несуть статус органічних), Дніпропетровська (37,750 тис. га) та Житомирська (31,576 тис. га). Херсонщина є екологічно чистим регіоном, тому розвивати цей напрям є цілком логічним. За даними органів сертифікації, в Херсонській області на сьогоднішній день працює 38 виробників органічної продукції, які обробляють понад 75 тис. га земель. За цими показниками Херсонщина посідає 1 місце в Україні поділяючи його з Одеської областю. На сьогодні, 4% сільськогосподарських земель Херсонської області вже сертифіковані як органічні. Для порівняння: в країнах ЄС в середньому ця цифра становить 7%, а в цілому по Україні органічними вважаються лише 1% сільськогосподарських угідь. Наразі Херсонська область є відомим експортером органічних зернових та кормових культур — ріпак, пшениця, ячмінь, кукурудза, соя, соняшник, сочевиця активно постачаються на європейські ринки. Але перспективи для розвитку органічного виробництва є значно більшими.

Розвиток виробництва органічної продукції є інновацією та вимагає значних капіталовкладень і характеризується високим ризиком. Але ці витрати компенсуються високою вартістю реалізації продукції, тому що здебільшого органічна продукція йде на експорт і користується великим попитом, особливо в країнах Європи.

Література

1. Постанова ЄС 834/2007. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:02007R0834-20130701>
2. Світ органічного сільського господарства 2018. URL: www.organic-world.net/yearbook/yearbook-2018.html

Хірса І.М. – асистент

*Науковий керівник: Грановська В.Г. – доктор економічних наук, доцент
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

КРАУДФАНДІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ІНВЕСТУВАННЯ БІЗНЕСУ

Цифровізація усіх сфер бізнес-структур та бізнес-процесів вимагає формування нового типу економіки, де домінуючого значення набувають побудова ефективних моделей господарювання та інвестування. Основою побудови конкурентних стратегій є інформація про наявні ресурси, їх доступність, платоспроможний попит та потенційні ринки збуту. При цьому, саме доступ до інформації дозволяє орієнтуватися не тільки на існуючі ринки, а й успішно розширювати ринковий сегмент в ході реалізації функціональних конкурентних стратегій. Нові бізнес стратегії вимагають пошуку нових інноваційних форм їх інвестування, які характеризуються адаптивністю, багатофункціональністю, максимальною корисністю та мінімальними ризиками для споживача. Особливо популярними в Україні та світі на сьогодні є краудфандинг-інвестування.

Краудфандинг як універсальна інноваційна форма інвестування бере свій початок у 2009 році з відкриттям найпершої он-лайн платформи Kickstarter.com, яка на даний момент залишається найбільшим та найефективнішим майданчиком світу. Краудфандінг різні джерела визначають як «фінансування з миру по нитці», «соціальний банк», «колективний гаманець». На думку Джеффа Хау: «краудфандінг не залежить від знань, творчої енергії і поглядів широких кіл населення.»[1]

Розвиток та інтенсивне впровадження інформаційних технологій у суспільне життя, підвищення їх доступності та технологічної зрілості, сприяє появі нових, унікальних форм соціально-технічних систем, до яких можна віднести і краудфандінговий майданчик – спеціалізовані інтернет-сайти для анонсування проектів та збору коштів.

На сучасному етапі основні моделі краудфіндингової діяльності поділяються на дві категорії, визначені, виходячи з цілей і очікувань інвесторів. До першої групи моделей відноситься 245е фінансовий краудфіндинг. У цьому випадку мотиви інвесторів можуть бути найрізноманітнішими, наприклад, прагнення зробити внесок у загальну справу чи бажання завершити продукт або послугу в стадії розробки. Друга група моделей краудфіндингу, яка також називається краудінвестинг, мають виключно фінансовий характер, з метою отримання прогнозованого прибутку бізнес-моделі.

В бізнес середовищі представлені такі основні та види винагороди інвесторам у краудфіндингу:

1. Без нагороди інвестору. Представляє собою винагороду у вигляді згадування інвестора на сайті та вираження подяки. Пожертвування зазвичай є добровільними актами без будь-яких зобов'язань для одержувача. Найчастіше ця модель застосовується в соціальних, політичних і медичних проектах;

2. З нефінансовою винагородою, наприклад у формі подарунка або продукту. На сьогоднішній день це найпоширеніша модель краудфіндингу. Зарекомендувала себе як ефективний інструмент збору коштів на будь-які проекти, починаючи від креативного дизайну і закінчуючи складними технологічними продуктами. Нефінансова винагорода може виражатися як записаний альбом, запрошення на концерт або автограф;

3. З фінансовою винагородою, який має три форми:

- Роялті. Крім нефінансових бонусів і заохочень, інвестор отримує частку від доходів або прибутку проекту, який фінансує. Цей підхід активно практикується у сфері фінансування музики, розроблення ігор, фільмів і тд. Підхід роялті є досить перспективним, оскільки дозволяє, з одного боку, зберегти елемент причетності, а з іншого – фінансово мотивувати. Інвестор заздалегідь має всю інформацію про те, коли він отримає назад свої вкладення з обумовленим відсотком.

- Кредитування юридичних, фізичних осіб та соціальне кредитування. Характеризується мінімальними відсотками, а у випадку соціального кредитування - їх повною відсутністю. Призначення соціальних кредитів - надання допомоги бідним верствам населення, насамперед в країнах, що розвиваються. Основною й важливою умовою є обов'язкове повернення коштів в обумовлений строк.

- Акціонерний - цей вид краудфандінгу є одним з нових, у цьому випадку спонсор отримує частину власності, акції підприємства, дивіденди або право голосування на акціонерних зборах. З урахуванням того, що оформлення таких операцій потребує складного організаційно-правового супроводу, така форма краудфандінгу представляє найвищий ризик для інвестора.

В Україні все активніше починають використовувати краудфандінг. Наприклад, у листопаді 2012-го року винахідник Сергій Хващук розмістив на Kickstarter.com проект водонепроникних кейсів для невеликих предметів, наприклад, флешок. В описі було вказано, що такий контейнер без втрат переносить двогодинне машинне прання, цілих п'ять хвилин витримує температуру 200° С і залишається цілим навіть під колесами автомобіля. На розробку і впровадження кейсу автор розробки попросив 5000 дол.США, проте його оцінили набагато вище: проект зібрав 24931 дол.США. [3] Не менш успішними вітчизняними реалізованими проектами, були проекти на українській альтернативній популярній платформі «Na-Starte». Найбільші суми отримали режисери на зйомки фільмів. Георгій Делієв зібрав 3,7 млн грн., Владек Занковськи – 1,5 млн грн для фільму «Люзії контролю». У трійці лідерів і благодійний фонд «Софос», що отримав 238 367 грн на відновлення Підгорецького замку.[3]

Краудфандинг на українському фінансовому ринку як інноваційна форма інвестування надає можливості інвестування в стартапи більш доступним для широкого загалу, багато дрібних інвесторів шукають альтернативні способи

вигідно та надійно розмістити вільні кошти, відмовляючись від банківських вкладів, венчурних фондів, бірж чи ринків нерухомості. Переваги краундфайдинга важко переоцінити і для авторів проектів, це можливість фінансування проекту без долучення кредитного фінансування, передачі авторських прав, а ще важлива можливість безоплатно провести PR-компанію, Саме тому найактуальнішими питаннями є вивчення та аналіз різноманітності фінансових інструментів краудфандингу, насамперед тих, що стосуються використання акцій і може представляти складне завдання для дрібних інвесторів, і навіть більш досвідчених гравців на цьому ринку, оскільки права інвестора можуть відрізнятися на різних краудфандингових платформах та країнах, чії законодавчі акти, що регламентують даний вид діяльності не є уніфікованими.

Література

1. Джефф Хау. Краудсорсинг. Коллективный разум как инструмент развития бизнеса = Crowdsourcing: Why the Power of the Crowd is Driving the Future of Business. — М.: «Альпина Паблишер», 2012. — 288 с. — ISBN 9785961418897.

2. Краудфандинговые инновационные предприятия в Европе - финансовая экосистема и нормативно-правовая база (SMART 2013/0074) Електроний ресурс <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/crowdfunding-innovative-ventures-europe-financial-ecosystem-and-regulatory-landscape-smart>

3. Е.Підгайна Конкуренти «Кікстартера»: що пропонують вітчизняні краудфандингові платформи Електроний ресурс <https://mind.ua/publications/20192799-konkurenti-kikstartera-shcho-proponuyut-vitchiznyani-kraudfandingovi-platformi>

4. З.О.Тягунова, В.О.Бондапренко Краудфандинг //Світовий досвід та практика і інноваційна економіка.-2020.- с.25-33.

5. Л.А.Некрасова Впровадження краудфандингу для стимулювання інноваційної діяльності підприємств України в ІТ-сфері / Л.А. Некрасова, М.В. Давиденко // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2014. – Т. 19. – С. 76-81.

Чебан В.В. – магістр

Улянич Ю.В. – к.е.н., доцент

Уманський національний університет садівництва, м. Умань

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

Розвиток підприємств аграрного сектору залежить від забезпеченості їх фінансовими ресурсами. Нині для більшості аграрних підприємств України великою проблемою є нестача власних ресурсів і недоступність для них джерел зовнішнього фінансування. Це відбувається через підвищені ризики, обмеженість методів і фінансових інструментів, які пропонують їм фінансові інституції, які і самі потерпають від того, що взаємовідносини їх із суб'єктами аграрного бізнесу є недостатньо розвиненими.

Фінансове забезпечення підприємств здійснюється за рахунок власних фінансових ресурсів (найбільш ліквідних активів) підприємства (його грошових засобів та їх еквівалентів, готової продукції), а також за рахунок зовнішніх: кредитних ресурсів, бюджетного фінансування та інвестиційних коштів [1]. Кількісна оцінка рівня забезпеченості фінансовими ресурсами відображається у рівні платоспроможності підприємства.

Фінансове забезпечення може бути здійснено за рахунок різних методів – самофінансування, кредитування, державного фінансування, страхування, інвестування. Різноманіття інструментів, за допомогою яких може здійснюватися процес фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору представлено в таблиці 1.

Залежно від особливостей країни чи ступеня розвиненості її економіки та фінансової інфраструктури набір інструментів може бути різним. Відрізняться він може також залежно від розміру бізнесу, організаційно-правової форми суб'єкта господарювання, цілей використання та ін.

Таблиця 1

Методи та інструменти фінансового забезпечення підприємств аграрного сектору

№	Методи	Інструменти
1	Самофінансування	Виручка від реалізації. Аграрні розписки
2	Кредитування	Банківський кредит. Кредиторська заборгованість. Кредити кредитних спілок. Кредити кооперативних банків. Кредити Аграрного фонду.
3	Страховання	Страхові відшкодування
4	Державне фінансування	Програми здешевлення відсоткових ставок за кредитами. Програми відшкодування страхових тарифів. Відшкодування за екологічними програмами. Компенсації за лізинговими операціями. Пільги з оподаткування.
5	Інвестування	Емісія цінних паперів (облігацій, акцій) і вихід на фінансові ринки

Відтак, для цілей управління процесом фінансового забезпечення підприємств його доцільно класифікувати додатково й за іншими ознаками (табл. 2).

Таблиця 2

Класифікація фінансового забезпечення за розміром підприємств аграрного сектору, організаційно-правовою формою та напрямом використання

№	Ознака	Види фінансового забезпечення
1	За розміром об'єктів (площею аграрних угідь чи за чистим доходом)	Фінансове забезпечення крупних підприємств та агроформувань
2	За організаційно-правовою формою	Фінансове забезпечення середніх підприємств Фінансове забезпечення малих підприємств Фінансове забезпечення господарських товариств Фінансове забезпечення фермерських господарств Фінансове забезпечення приватних підприємств Фінансове забезпечення кооперативів Фінансове забезпечення державних підприємств
3	За напрямом використання	Фінансове забезпечення поточної діяльності Фінансове забезпечення інвестиційної діяльності
4	За видами господарських формувань	Фінансове забезпечення аграрних підприємств Фінансове забезпечення фермерських господарств Фінансове забезпечення господарств населення

Нині загальними проблемами для всіх типів аграрних підприємств – крупних, середніх, малих; для підприємств всіх організаційно-правових форм є: сезонна нестача власних фінансових ресурсів, слабка доступність до джерел довгострокового кредитування, висока вартість короткострокового кредитування під заставу; складність залучення внутрішніх і зовнішніх інвестицій [2].

Підприємства аграрного сектору України мають велику потребу у фінансових ресурсах для свого подальшого розвитку, та з об'єктивних і суб'єктивних причин не мають поки що достатнього доступу до джерел зовнішнього фінансування.

У фінансовій системі напрацьовані різноманітні фінансові методи та інструменти, які можуть бути запроваджені аграрними підприємствами. Потрібний потужний зустрічний рух партнерів і грамотне управління цим процесом з боку фінансового менеджменту.

Література

1. Пугачов М. І. Аграрний сектор економіки України в умовах інституційних змін. *Економіка АПК*. 2017. №5. С. 12-18.
2. Яцух О. О. Проблеми залучення додаткового капіталу в господарську діяльність суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки. *Соціально-економічні проблеми розвитку бізнесу та місцевого самоврядування: тези міжнародної науково-практичної конференції* (м. Мелітополь 14-15 червня 2018 р.). Мелітополь: Видавничий будинок ММД, 2018. С. 367–369

*Щербина Р.В. здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
Ковтун В.А. - к. с.-г. н., доцент,
Херсонський державний аграрно-економічний університет*

НОБЕЛЕВСЬКІ ЛАУРЕАТИ ЕКОНОМІКИ В СФЕРІ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Щороку в жовтні Шведська королівська академія наук оголошує ім'я лауреата премії. У 2020 році цими іменами по економіці стали Пол Мілгром та Роберт Вілсон. Їм присудили премію за вдосконалення теорії аукціонів та винайдення нових форматів аукціону. А між тим нинішня премія є не перша, вручена за розвиток теорії аукціонів і економічних механізмів. За розвиток механізму проведення та удосконалення аукціонів вчені отримували в 1996 та 2007 роках [1].

Джеймс А. Міррліс та В. Вікрі отримали Нобелівську премію з економіки 1996 року за їх фундаментальний внесок в економічну теорію стимулів в умовах асиметричної інформації. Лауреати цього року заклали основу для вивчення цих, здавалося б, різнорідних областей за допомогою своєї аналітичної роботи з питань, в яких інформаційна асиметрія є ключовим компонентом. Істотна частина дослідження Вільяма Вікрі стосувалася властивостей різних типів аукціонів і як їх найкраще спроектувати для забезпечення економічної ефективності. Це послужило основою для активної області досліджень, які останнім часом також були поширені на практичне використання, такі як аукціони казначейських облігацій і ліцензій на використання частотного діапазону. В кінці 1940 років Вікрі також сформулював модель, яка показує, як можна розробити прибуткове оподаткування для досягнення балансу між ефективністю і справедливістю. Чверть століття потому інтерес до цієї моделі відновився, коли Джеймс Міррліс знайшов більш повне рішення проблем, пов'язаних з оптимальним прибутковим податком. Підхід Міррліса став особливо цінним в ситуаціях, коли неможливо спостерігати за діями іншого агента, так званого морального ризику.

Міррліс визначив критичний стан: відоме як одиничний перетин, тобто шанс заробити в той період, поки ще зовсім незрозуміло, чи буде сформовано на графіку того ж масштабу подвійне РЕПО або невстановлене подвійне РЕПО (РЕПО - позика грошових засобів під зalog цінних паперів)), яке різко спрощує проблему і дозволяє знайти рішення. Застосовуючи цей принцип, стало набагато простіше розробити оптимальні контракти і інші рішення проблем стимулювання.

Асиметрична інформація також є важливим компонентом аукціонів, на яких потенційні покупці мають обмежені знання про вартість активу або прав на продаж. Вікрі проаналізував властивості різних видів аукціонів в двох статтях 1961 і 1962 років. Він надавав особливого значення аукціону другої ціни або, як його тепер часто називають, аукціону Вікрі. На ньому об'єкт виставляється на аукціон з закритими торгами, де учасник, який запропонував найвищу ціну, може купити його, але платити тільки наступну за величиною запропоновану ціну. Це приклад механізму, який показує справжню готовність людини платити. Роблячи ставку, що перевищує його власну готовність платити, людина ризикує, що хтось інший зробить те ж саме, і він буде змушений купити об'єкт в збиток. І навпаки, якщо людина робить ставку нижче його власної готовності платити, він ризикує, що хтось інший купить товар за нижчою ціною, ніж сума, яку він сам готовий заплатити. Таким чином, на аукціоні такого типу в інтересах людини заявити правдиву ставку. Аукціон також соціально ефективний. Об'єкт переходить з найбільшою готовністю платити, і ця особа сплачує альтернативні соціальні витрати, які є другою за величиною ставкою. Пізніше інші дослідники розробили аналогічні принципи, щоб виявити справжню готовність платити за громадські проекти. Аналіз Вікрі мав важливе значення не тільки для теорії аукціонів; він також передав фундаментальні ідеї щодо розробки механізмів розподілу ресурсів, спрямованих на створення соціально бажаних стимулів [2].

Леонід Гурвич, Ерік Маскін, та Роджер Майерсон стали лауреатами Нобелівської премії 2007 року за створення основ теорії оптимальних механізмів. Без обмеженої відповідальності не було б таких множинних акціонерних товариств і не

було б інвестицій в промисловий розвиток. Але ринок цього не створив, потрібні додаткові механізми, які будуть стимулювати людську діяльність. Ця нова галузь вивчає ці механізми і допомагає їх створити там, де їх не існує. Гурвич показав, що необхідно, щоб були зіставні стимули на початку і в кінці, тоді всі загрози або всі обіцянки будуть достовірними, тому що інша сторона знає, що дійсно в результаті перша сторона здійснить або те, що вона обіцяла, або , що вона загрожувала [3]

Пол Милгром та Роберт Вілсон отримали Нобелівську премію 2020 року за удосконалення теорії аукціонів та винайдення нових форматів аукціону. Роботи попередніх Нобелівських лауреатів по темі теорії аукціонів показали, що аукціони, в тому числі досить прості, краще за інших схем продажів з точки зору максимізації очікуваного доходу і загальної економічної ефективності від перерозподілу. Вони кращі, з точки зору теорії, тому що аукціони цілком можна провести на практиці, адже аукціон - це абсолютно конкретна процедура. До того моменту, коли до досліджень підключилися Вілсон і Мілгром, багато було вже ясно для аукціонів з приватними цінностями, коли цінність предмета для кожного учасника може бути різною і вона не залежить від інформації, яка є у інших. Це аукціони старих машин і взагалі будь-яких товарів для особистого користування [1].

Аукціони з загальними цінностями були абсолютно незвіданою територією, і вивчив їх Роберт Вілсон. Що таке загальна цінність? При продажу прав на видобуток нафти учасники можуть отримувати інформацію про запаси родовища з різних джерел і робити свої оцінки майбутнього прибутку, на яких буде заснована ставка на аукціоні. Але, оскільки нафта в цьому родовищі одна і та ж для будь-якого потенційного переможця, справжня цінність від права на видобуток буде однаковою для всіх. Зате і будь-яка інформація про предмет аукціону теж важлива для всіх, щоб не помилитися зі ставкою, - і це вже взаємозалежна цінність [1]

Лауреати премії Нобеля розглядали аукціон з боку науки, запропоновували нові теорії та нові формати аукціону. Всі лауреати, у своїх працях, звертали велику увагу на проблему стимулів та асиметрії інформації, бо саме вони створюють не

чесні умови для розвитку аукціонів та економіки у цілому. В. Вікрі та Джеймс А. Міррліс розібрали теорію стимулів в умовах асиметричної інформації; Л. Гурвич, Е. Маскін та Р. Майерсон дали більш детальне обґрунтування стимулів та асиметричної інформації. П. Милгром та Р. Вілсон, оперуючи цією інформацією, запропонували новий формат багатораундового одночасного аукціону, де кожен може зробити свою оцінку, згідно інформації про ставки інших учасників. Таким чином, аукціон стає більш чесним та відкритим для учасників, які беруть у ньому участь [2].

Література

1. Офіційний сайт Нобелівських премій. URL:- <https://www.nobelprize.org>
2. Матеріали сайту "Вікіпедія". URL: <http://uk.wikipedia.org>
3. Інтерв'ю Сергія Сенінського та Михайла Бернштама на "Радіо Свобода" за 18 жовтня 2007 року. URL: <https://www.svoboda.org>

*Яроленко В.В. – асистент кафедри економіки та фінансів
Херсонський державний аграрно-економічний університет, м. Херсон*

АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ СТРАХУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сільське господарство традиційно є ризиковою сферою діяльності. Особливо це стосується України, в якій успішні результати сільгоспвиробника багато в чому визначаються погодними умовами. З врахуванням того фактору, що ціни на сільгосппродукцію постійно зростають, недоотримання врожаю обертається значними збитками та втраченою вигодою. Ризик – явище, яке неможливо уникнути, тому кожне підприємство повинне розробляти систему управління ризиками, що виникають або можуть виникнути, і планування можливих шляхів для мінімізації негативного впливу ризику на їх діяльність.

На сучасному етапі економічного розвитку країни, страхування — одна з небагатьох галузей економіки України, яка протягом останніх років має значний стабільний щорічний приріст обсягів наданих послуг.

Змістом страхування є система замкнутих перерозподільчих відносин між його учасниками, об'єктом котрих є формування за рахунок грошових внесків цільового страхового фонду для відшкодування з нього можливого надзвичайного та іншого збитку застрахованих або для виплати грошових коштів громадянам на випадок втрати ними працездатності [2, с.56]. Так, Базилевич В.Д. вважає, що економічний зміст страхування полягає в тому, що цей різновид людської діяльності спрямований на захист майнових інтересів юридичних та фізичних осіб, що потерпіли у зв'язку з настанням страхових випадків, визначених договором чи страховим законодавством, за рахунок страхових фондів, які формуються учасниками страхування [3, с.93]. Всі ці визначення підтверджують різноманітність прояву страхування та складність його однозначного визначення.

Для того, щоб зменшити ризики, які виникають у сільськогосподарських підприємствах їх необхідно обов'язково застраховувати, оскільки страхування являється одним із основних інструментів мінімізації виробничо-господарських ризиків у сільському господарстві. Необхідність страхування господарської діяльності підприємств зумовлюється тим, що збитки частіше настають від дії руйнівних явищ, що не можуть контролюватися людиною. За умов ризикового характеру функціонування будь-яких підприємств і не менш ризикового поведження людей існує потреба попередження усунення і відшкодування збитків унаслідок настання несприятливих подій чи ризиків.

Відомі українські вчені В.Д. Базилевич та К.С. Базилевич пояснюють необхідність страхового захисту з позиції таких аспектів [1, с.165]:

1) природний – пояснює необхідність виникнення страхування як засобу збереження матеріальних благ за умови настання випадкових,

непередбачуваних, а також передбачуваних, але небажаних, і таких, яких не можна уникнути, випадків з метою розподілу заподіяних окремим громадянам збитків між багатьма іншими членами суспільства, щоб знизити втрати постраждалих;

2) економічний – створення такого різновиду людської діяльності, який був би оснований з метою нагромадження фінансових засобів для відшкодування збитків, спричинених настанням шкідливих для здоров'я та (або) матеріального благополуччя подій, як фізичним, так і юридичним особам, що створює сприятливі умови для безперебійного процесу суспільного відтворення;

3) соціальний – страхування є формою (способом) участі держави, роботодавців та громадян у справі захисту особистих інтересів громадян і створення у такий спосіб умов для забезпечення соціальної та політичної стабільності в суспільстві;

4) юридичний – страхування є різновидом цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів;

5) міжнародний – усунення національних відмінностей у законодавствах різних країн і уніфікації способів захисту інтересів господарюючих суб'єктів, з одного боку, та розробки таких юридичних норм, які б забезпечили страховикам достатні фінансові гарантії — з іншого боку.

Необхідність страхового захисту викликана прагненням обмежити як матеріальні, так і нематеріальні збитки, пов'язані з певними ризиками. Сьогодні страхування – це один з найбільш значущих секторів економіки для будь-якої країни, оскільки завдяки страхуванню знижується тиск на видаткову

частину бюджету по відшкодуванню збитків. Також страхування сприяє залученню інвестиційних коштів в економіку, вирішенню соціальних труднощів в суспільстві.

Література

1. Базилевич В.Д., Базилевич К.С. Страхова справа. 3-тє видання – К.: Товариство “Знання”, КОО. 1998. 374 с.
2. Вовчак О.Д. Страхова справа: підручник. К.: Знання, 2011. 391 с.
3. Дема Д. І., Віленчук О. М., Дем’янюк І. В. Страхові послуги: навч. посібник / за заг. ред. Деми Д. І. [3-тє вид., стереотипне]. К.: Алерта, 2017. С. 526.
4. Танклевська Н.С., Супрун О.О. Перспективи розвитку фінансування діяльності аграрних підприємств. *Агросвіт*. № 20. 2015. с. 72- 77.
5. Танклевська Н.С., Мірошніченко В.О. Фінансовий потенціал аграрних підприємств. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України, Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес»*. ВЦ НУБіП України, 2014. Вип.200.ч.3. сс.109-115.

ЗМІСТ

	Стор.
<i>Аверчева Н.О.</i> ЦІНОУТВОРЕННЯ НА РИНКУ МОЛОКА І МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ	3
<i>Алещенко Л.О.</i> МОЛОДІЖНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО – РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	6
<i>Бабаніна В.В., Танклевська Н.С.</i> СУТНІСТЬ ДЕФІНІЦІЇ «ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА»	9
<i>Барабаш Л.В.</i> ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПОДАТКОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ	11
<i>Барановський М.О.</i> СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ	14
<i>Бойко В.О.</i> УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНОМУ РИНКУ ТУРИСТИЧНОЇ ІНДУСТРІЇ	17
<i>Боліла С.Ю.</i> СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ	20
<i>Боровік Л. В.</i> РИНОК ГОТЕЛЬНИХ ПОСЛУГ: ЕЛЕКТРОННІ ХАРАКТЕРИСТИКИ	23
<i>Вавіліна О.М., Танклевська Н.С.</i> ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ	26
<i>Власюк С.А.</i> ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	28
<i>Вовк М.О., Дячков Д.В.</i> ТЕХНОЛОГІЧНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯ АГРАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА	31
<i>Галат Л.М.</i> ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РИНКУ ЛОХИНИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ	34
<i>Гладких Д.М.</i> МОНЕТАРНІ ІНСТРУМЕНТИ ВІДНОВЛЕННЯ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	37
<i>Гордійчук В.А., Нікітенко К.С.</i> ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ	41
<i>Гузар Б.С.</i> ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛІНГУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВ	44

<i>Дегтярєва В.М., Бойко Л.О.</i> АГРАРНА КООПЕРАЦІЯ: ДОСЛІДЖЕННЯ У НАУКОВІЙ СФЕРІ	48
<i>Денисюк Н.С., Кудельський В.Е.</i> ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНИМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ ЗАКЛАДУ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я	51
<i>Дишкант С.А., Ревуцька А.О.</i> ВПЛИВ СТАРІННЯ НАСЕЛЕННЯ НА ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ	54
<i>Добровольський В.В., Ковтун В.А.</i> РЕЗЕРВИ ЗБІЛЬШЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	57
<i>Доценко Н.В., Карнаушенко А.С.</i> ШЛЯХИ АКТИВІЗАЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ	61
<i>Дуга В.О.</i> СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ	65
<i>Дяченко В.В., Ярмоленко В.В.</i> ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	68
<i>Дяченко Т.А., Аверчева Н.О.</i> РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ ЦУКРУ В УКРАЇНІ	71
<i>Зарічна К., Ковтун В.А.</i> ВПЛИВ COVID – 19 НА СТАН ФОНДОВИХ РИНКІВ СВІТУ	74
<i>Ільїн В. Ю., Ільїна О. В.</i> ОСНОВНІ ОЗНАКИ КОРПОРАТИВНИХ ПІДПРИЄМСТВ	78
<i>Казарінова Т.В., Танклевська Н.С.</i> ПРОЦЕС УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ	81
<i>Казьмір В.А.</i> СУБСИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЙНО–ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА	84
<i>Калініченко В.Г., Ярмоленко В.В.</i> ОСОБЛИВОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	87
<i>Кан О.Ю.</i> DIGITAL TECHNOLOGIES FOR ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN THE CONTEXT OF BLENDED LEARNING	90
<i>Капліна А. І.</i> АГРАРНА ЕКОНОМІКА ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ФАКТОР СТАБІЛІЗАЦІЇ АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА	92
<i>Карнаушенко А.С.</i> СВІТОВІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МОЛОДІЖНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА	97

Кацемір Я.В. ФАКТОРИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОГО БІЗНЕСУ	101
Келіна Ю.В., Аверчева Н.О. ОПТИМІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧИХ ВИТРАТ ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА МОЛОКА	104
Клименко К.В., Савостьяненко М.В. КРЕДИТНО-ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ МФК У ФІНАНСУВАННІ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	107
Ковальова А.О. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СТРАТЕГІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ	110
Колінько А., Аверчева Н.О. ПЕРСПЕКТИВИ СТАБІЛІЗАЦІЇ ЗЕРНОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ	113
Криган Ю. М. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ	116
Крюкова Т.О., Танклевська Н.С. СУЧАСНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	119
Лейценок З.М., Повод Т.М. НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ ВИКЛАДАЧА	122
Лобода О.М. АНАЛІЗ ПРОГРАМНИХ КОМПЛЕКСІВ ПРИ РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЄКТІВ В ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМАХ	125
Логінова А.О., Карнаушенко А.С. ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА УМОВИ ЖИТТЯ ТА НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ	128
Лопушинська О. В., Голуб К. О. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ УПРАВЛІНСЬКОЇ ОСВІТИ	132
Луценко А.С. МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКІВ ЗМЕНШЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ДЕРЖАВИ	135
Мединська А.Л., Арзянцева Д.А. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДІВ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я КОМУНАЛЬНОЇ ФОРМИ ВЛАСНОСТІ	137
Мельниченко А., Боровік Л. В. РОЛЬ ЕКОНОМІЧНОЇ ОСВІТИ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	140

Минкін М.В. ЕНЕРГООЩАДНІ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ПРОДУКЦІЇ РОСЛИННИЦТВА	143
Минкіна Г.О. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	145
Мороз О.С., Боровік Л. В. СТАН ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	148
Морозов І.Р., Петрова О.О. СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ: ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ	151
Морозов Р.В., Морозова О.Г. ОСОБЛИВОСТІ ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ НА РІЗНИХ ЩАБЛЯХ ФУНКЦІОНУВАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ БІЗНЕСІ	155
Моторикін В.С., Адвокатова Н.О. ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ, ПРОБЛЕМ ТА ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ	158
Петрова О.О. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВИХОДУ УКРАЇНИ НА СВІТОВИЙ ФІНАНСОВИЙ РИНОК	162
Повод Т.М. ФІНАНСОВА ГЛОБАЛІЗАЦІЯ: ЗАГРОЗИ І ПЕРЕВАГИ ДЛЯ УКРАЇНИ	165
Полторак А. С., Паламарчук В. Ю. АНАЛІЗ ДОХОДІВ ТА ВИТРАТ ДОМОГОСПОДАРСТВ	168
Пономаренко О.В. РОЛЬ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПІДГОТОВЦІ СУЧАСНОГО ТА КВАЛІФІКОВАНОГО ФАХІВЦЯ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ	172
Потанер Л.Д., Танклевська Н.С. ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗБУТОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	175
Похитайло В С., Ревуцька А.О. КЛАСТЕРИЗАЦІЯ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ	178
Прокопенко Н. С., Тимошенко А. О., Борисенко Л. М. МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДИЧНОЇ БАЗИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ	181
Пулавська В. В., Пулавський А.А., Черемісін О.В. ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН В СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ СПОРТИВНОЇ ОСВІТИ	184

<i>Ратушина Л.О., Бойко Л.О.</i> ПРОДУКТИВНІСТЬ ПРАЦІ – ПОКАЗНИК ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	187
<i>Рикун Є.В., Танклевська Н.С.</i> ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	190
<i>Ротаєнко О.В., Танклевська Н.С.</i> ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ЗАКЛАДУ	192
<i>Рубцова І.О., Повод Т.М.</i> СУТНІСТЬ І РОЛЬ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ	195
<i>Самонова А. С., Повод Т.М.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КАР’ЄРИ ПЕРСОНАЛУ	197
<i>Саприка Р.Р., Бойко Л.О.</i> ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ МАЛИХ ТА СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ	199
<i>Сидорчук Д.І., Боровік Л. В.</i> НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТУВАННЯ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА	202
<i>Сімоненко Т.Г., Аверчева Н.О.</i> СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ РИНКУ МОЛОКА ТА МОЛОЧНИХ ПРОДУКТІВ В УКРАЇНІ	205
<i>Славін В.Я., Петрова О.О.</i> ПОТЕНЦІАЛ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	209
<i>Смоленська О.М., Танклевська Н.С.</i> СУТЬ КЕЙС-МЕТОДУ У ВИКЛАДАННІ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН	212
<i>Собкевич О. В.</i> ЩОДО РОЗВИТКУ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ	215
<i>Собко І. В., Худолій Л. М.</i> МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ РИНКУ ОСОБОВОГО СТРАХУВАННЯ	218
<i>Соколан О.В., Повод Т.М.</i> НЕОБХІДНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ ЗАРУБІЖНОГО ДОСВІДУ ЗНИЖЕННЯ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВСЬКИХ УСТАНОВ	221
<i>Станкова А.С., Грановська В.Г.</i> СУТНІСТЬ І ЗМІСТ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ СУЧАСНОГО ПІДПРИЄМСТВА	224
<i>Tanklevska N., Rylypenko K.</i> FINANCIAL PLANNING AS A BASIS FOR ENTERPRISES` DEVELOPMENT	228
<i>Терещук О. Л., Арзянцева Д.А.</i> РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТУ КОНТРОЛЮ ВИКОНАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ЗАКЛАДІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ’Я	231

<i>Ткачук К.О., Аверчева Н.О.</i> ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА РИНКУ ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ	234
<i>Транченко О.М.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ	237
<i>Туфкєчі Ю.П., Петрова О.О.</i> СТАН РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ	241
<i>Хірса І.М., Грановська В.Г.</i> КРАУДФАНДІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНА ФОРМА ІНВЕСТУВАННЯ БІЗНЕСУ	244
<i>Чебан В.В., Улянич Ю.В.</i> ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ	248
<i>Щербина Р.В., Ковтун В.А.</i> НОБЕЛЕВСЬКІ ЛАУРЕАТИ ЕКОНОМІКИ В СФЕРІ БІРЖОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	251
<i>Ярмоленко В.В.</i> АСПЕКТИ НЕОБХІДНОСТІ СТРАХУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ	254
ЗМІСТ	258

Збірник тез
Всеукраїнської науково-практичної Інтернет - конференції
«Стратегічні пріоритети розвитку економічної системи України»
12 листопада 2020 р.

За редакцією д.е.н., професора Танклевської Н.С.

Технічний редактор – к.е.н., доцент Петрова О.О.

Умовн.друк.арк 11,22

Видається в авторській редакції.

*Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних
несуть автори статей.*

*Думки, положення і висновки, висловлені авторами, не обов'язково відображають
позицію редакційної колегії.*

Херсонський державний аграрно-економічний університет
2020 р